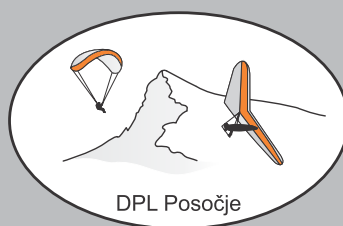

**JUBILEJNI ZBORNIK DRUŠTVA
ZA PROSTO LETENJE POSOČJE
1981–2021**

Izdalo in založilo:
Društvo za prosto letenje Posočje

Zbrala in uredila: Olga Zgaga

Uredniški odbor in recenzenti:
Matjaž Klemenčič, Ivan Brovč, Ivan Konavec,
Tomo Maglica

Fotografije so prispevali: Ivan Brovč, Ivan Konavec,
Matjaž Klemenčič, Viljem Florjančič, Mirko Šorli,
Bojan Mrak, Darjo Bozja, Primož Jereb, Sergej Čujec

Obdelava fotografij (zmajarji): Cveto Zgaga

Oblikovanje in prelom: Saša Kovačič

Tisk:

Leto izdaje: 2022

Naklada:

Zahvala za dotacijo: Tolminskemu muzeju,
Zvezi za prosto letenje Slovenije,
Letalski zvezi Slovenije

**»NE REČEM, DA SE VČASIH NE POJAVI STRAH.
TODA PREVLAĐAJO GA TISTI LEPI OBČUTKI.«**

(Ivan Konavec, intervju Davorin Koron:
Strah premagajo lepi občutki. PN, 1983)

**»PO PRESTOPU V PROSTO LETENJE
POTI NAZAJ NI VEČ.«**

(Matjaž Klemenčič, intervju Z zmajem nad oblake.
Dnevnik, 23. oktober 2012)

**»NAJBOLJ SEM PONOSEN NA GENERACIJO,
KI JE ZAČELA. DA SMO USTANOVILI KLUB.«**

(Ivan Brovč, intervju na Radiu Primorski val, 2018)

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

061.2:797.551/.553(497.4Tolmin)

DRUŠTVO za prosto letenje Posočje (Tolmin)

40 let Društva za prosto letenje Posočje : jubilejni
zbornik Društva za prosto letenje Posočje : 1981-
2021 / [zbrala in uredila Olga Zgaga ; fotografije
Brovč Ivan ... et al.]. - Tolmin : Društvo za prosto lete-
nje Posočje, 2021

ISBN 978-961-07-0885-8
COBISS.SI-ID 85601027

VSEBINA

TAKO, ZA UVOD IN ZA NA POT
MED ZEMLJO IN NEBOM ... 7

ZBORNIKU NA POT 9

01 OD PTICE DO ZMAJA IN ZMAJARJEV
SEKCIJA ZMAJARJEV PRI POSOŠKEM
AEROKLUBU TOLMIN (1978–1981) 15

02 DRUŠTVO ZA PROSTO LETENJE
POSOČJE - JADRALNO ZMAJARSTVO
(KRONOLOGIJA 1981–2021) 37

03 DRUŠTVO ZA PROSTO LETENJE
POSOČJE - JADRALNO PADALSTVO 97

04 VZLETIŠČA (KOBALA, VRŠE) 117

05 TRNOVA POT DO PRIZNANJA
ZMAJARSTVA ZA LETALSKI ŠPORT
V NEKDANJI JUGOSLAVIJI 127

06 TAKOLE SMO LETELI ZMAJARJI ... 133

07 ZMAJARJI O ZMAJARSTVU 157

08 PRVENSTVA V LETENJU Z ZMAJI 167

TAKO, ZA UVOD IN ZA NA POT MED ZEMLJO IN NEBOM ...

Pisanje zbornika pomeni drobiti v kaplje časa. Pomeni listati, prebirati, prekladati, primerjati, grebsti po rumenilu listov in časopisov, dokler se vse skupaj ne pretoči v gmoto črk in fotografij. Pomeni tudi urejanje, prelaganje, gladenje vsega tega do tistega najlepšega trenutka, ko zaživijo in začnejo pripovedovati zgodbo. Tokrat se je izkazal za zgodbo Društva za prosto letenje Tolmin.

Med kaljenjem zbornika me je nekega dne mrzlo spreletelo in mi tam v kotičku duše izrisalo kljuvajoč dvom: sem ubrala pravo pot? Pravzaprav sem ubirala tudi stranske, ki sem jih dojemala kot neločljivo povezane z glavno.

Naslednjega dne sem prebrala uvodnik k eni od številk revije Ikar. Urednik je izpostavil nezadovoljstvo jadralcev, češ, vreme je bilo slabo, sezona zanič. In se razpisal, da zmajarstvo in padalstvo niso le poleti: »Treba je oditi na hrib tudi le zato, da odletimo navzdol.« In bodril, da čas brez letenja lahko zapolnijo tudi »obletalne« dejavnosti: branje strokovne literature, pisanje člankov, fotografiranje, samoizobraževanje, izpopolnjevanje npr. v postopkih v sili, prostovoljstvo na vzletiščih, ipd.

Oddahnila sem si. Torej je prav, da osvetlim tudi paleto spremljajočih aktivnosti, ki so jadralno zmajarstvo in padalstvo od primitivnih začetkov tudi pri nas dvignile na raven, ki se kosa s svetovno.

Na tej že 40 let dolgi poti se je DPL Posočje pomembno odlikovalo. Vodilno, prodorno in strokovno je nastopalo v prvem desetletju delovanja pri prizadevanjih za pravno potrditev zmajarstva v okviru Letalske zveze Jugoslavije. Leta 1983 je kot prvo v državi za komuniciranje v zraku uporabljalo radijske zveze. V letu 1985 je uspešno dokazovalo in dokazalo pristojnim organom, da tujci in jugoslovanski piloti pri nas lahko letijo. Že v tem tisočletju izstopa tudi od Agencije za civilno letalstvo Slovenije izpostavljeno pionirsko delo društva pri pripravi navodil za uporabo vzletišč.

Prav zagnanost članov in njihova naklonjenost kvalitetnemu letenju je uspešno kljubovala počasnosti in nezainteresiranosti

ZBORNIKU NA POT

Pogled od spodaj navzgor

zakonodajalcev. Udeleževali so se vseh republiških in državnih prvenstev in nizali uspeh za uspehom. Ustrašili se niso niti evropskih in svetovnih.

Generacija posoških zmajarjev, ki je prva osvojila izkušnjo letenja s pticami, je aktivna še danes. Njeno nesebično in odgovorno prostovoljstvo je ustvarilo čudovite poti povezovanja z mlado generacijo. Tlakovale so se ob njihovem aktivnem sodelovanju z Zvezo za prosto letenje Slovenije (ZPLS) in Zvezo društev tehnične kulture Posočje Tolmin (ZOTK), z vedno več posluha pa se je potrebam društva odzivala tudi Občina Tolmin.

Čas, naklonjen adrenalinskim športom, prinaša tudi vse večjo priljubljenost jadralnega zmajarstva in padalstva v Sloveniji in izven nje. A ta športna panoga je vendarle specifična. Ne napaja se le s pogumom, potrebna so posebna znanja in izkušnje, pa tudi dobra psihofizična kondicija. Nenazadnje udeleženci potrebujejo še zavedanje, da so v zračnem prostoru le gostje. Da je ključ do trenutkov sreče v tem svetišču v spoštljivem odnosu do okolja in v pripravljenosti poslušati govorico narave.

Želim, da bi se pri srečanjih s to skrivnostno znanko nikoli, res prav nikoli ne zataknil v brezizhoden korak neznanega!

Olga Zgaga (urednica in avtorica tekstov, razen tistih z navedenim avtorjem)

Že od mladih nog me spremlja spomin na poglede v nebo, ko so nebesna prostranstva nad našo dolino polnile prav posebne ptice, za katere mi tedaj še ni bilo povsem jasno, kako se imenujejo in kako neki jim uspe ostati v zraku.

Ko se dandanes oziram proti nebu, že precej bolj vem, kdo so pogumneži, ki na tak ali drugačen način jahajo na krilih vetra, obenem pa se zavedam tudi njihovega bogatega doprinosa k razvoju te dejavnosti.

Prosto letenje je nedvomno eden od športov, ki je pred 40. leti začel orati ledino posoških dejavnosti na prostem, ki jih danes poimenujemo kot outdoor aktivnosti. Društvo za prosto letenje Posočje je odigralo ključno vlogo pri postavljanju njegovih temeljev in pri postopnem uveljavljanju in razvijanju skozi čas. Obenem je spodbudilo tudi vedno večji obisk navdušencev, ki so v naši lepi dolini videli idealno odskočišče za pot v višave, na drugi strani pa pokrajino, ki s svojimi travniki, gozdovi, hribi in gorami nedvomno ponuja tudi enega najlepših pogledov proti tlam, obsijanega tudi s smaragdno sijajem reke Soče.

Prispevek društva ni le v dolgoletnem, uspešnem zagotavljanju kakovosti in razvoja tega športa, ampak njegovo delo predstavlja tudi pomemben košček v mozaiku posoškega turizma in prepoznavnosti naših krajev. Zato se tudi Občina Tolmin trudi, da to dejavnost podpira z zagotavljanjem prostora info centru Na Logu, z nakupom in oddajo zemljišča za pristanek in tudi z v zadnjem času intenzivnimi vlaganji v cesto na planino Stador. Izživov, kjer v prihodnje lahko napredujemo, je še nekaj in verjamem, da jih bomo skupaj znali izkoristiti.

Odgovor, kako ostati v zraku, tako ne tiči zgolj v pogumu in letalskih spretnostih, ki jih je potrebno obvladovati, ampak je ob

tem potrebna tudi velika mera zagnanosti, optimizma, želje po napredku in ljubezni do narave in domačih krajev.

Vsega tega želim Društvu za prosto letenje tudi v prihodnje in vsem članom ob jubileju iskreno čestitam.

Naj vam bo veter v krilih vaših zmajev, padal ... pa tudi vaših idej – naklonjen.

Uroš Brežan, župan Občine Tolmin

Zgolj in samo slučaj dogodkov je dal, da pripada uvodna beseda tega zbornika ravno meni. V vrsti predsednikov društva se je zvrstilo lepo število pomembnih ljudi, ki so s svojim udejstvovanjem pripeljali klub do točke, da lahko danes praznujemo tako častljivo obletnico. V letu 2021, ko je klub doživel že kar nekaj iteracij in preobrazb, stremimo k temu, da naše delovanje približamo človeku enaindvajsetega stoletja.

Letenje je danes postalo dostopno slehernemu človeku. Dostopno in kvalitetno šolanje v sozvočju s standardizirano opremo so dali zagon športu, v katerem danes vidimo fante in punce, mlade in starejše. Pa vendar, vselej ni bilo tako.

Snovalci našega društva so bili istočasno tudi pionirji letenja z jadralnimi zmaji v takratni Jugoslaviji. Jadralne naprave so morali izdelati sami po navodilih, ki so dobila pot v kakšno od takratnih tehničnih revij. Zanos do letenja jih je povezoval in tako se je leta 1981 ustanovilo Društvo za prosto letenje Posočje. Verjamem, da je bila želja po letenju tako močna, da se še sami niso zavedali, kako pomembno, čisto novo pot orjejo generacijam, ki prihajajo za njimi.

Simultano z razvojem športa so s svojimi žulji uredili infrastrukturo, ki je brez takratnega zagona ne bi bilo. Kobala nad Tolminom, svetovno znan prostor, ki ga pozna sleherni pilot, je danes urejen tudi zaradi teh pionirskih korakov.

Imel sem srečo, da sem član društva lahko postal že zelo zgodaj. Polovico njegove zgodovine, ki jo letos obeležujemo, sem doživel tudi sam. Imel sem možnost na svoje oči spremljati njegovo preobrazbo, saj se je, hočeš nočeš, breme prepoznavnosti Kobale v svetu odražalo tudi v razvoju kluba. Piloti so prihajali in odhajali, a tista peščica največjih zanesenjakov je ostala. Zgodba o uspehu se je sicer iz leta v leto ponavljala, a breme dela je ostalo na plečih istih ljudi. Verjetno si takrat marsikdo ni priznal, da društvo potrebuje nove aktivne člane, ki bi delovanje kluba spet osmislili z letenjem. Tako je ob mojem nastopu funkcije predsednika društva postala poglobljena naloga vodstva klub in letenje

povrniti novim, domačim pilotom. Konec koncev, gledano skozi oči pilota, živimo in letimo v enem najlepših kotičkov sveta.

Z majhnimi a strumnimi koraki smo dosegli, da smo danes v vrstah kluba spet deležni mladih in iskrivih oči, ki se podajajo na Kobalo iskat novih dogodivščin pod nebom. Tako postaja prva naloga kluba vzgajanje jadralnega športa v domačem okolju, takoj za tem pa seveda ohranjanje odgovornosti do obstoječe infrastrukture, ki je poglavitna za njegovo varno izvajanje. Razvoj okolja in turizma nam prinaša vedno večje izzive. Vedno bolj pomembno je povezovanje in vzdrževanje dobrih odnosov z različnimi lokalnimi akterji, ki so tako ali drugače vpeti v zgodbo prostega letenja v dolini.

Verjamem, da smo na pravi poti. Nadejam se branja naslednjega zbornika, kjer bo novi predsednik lahko prav tako vznese govoril o svojih vtisih in planih društva, kakor sedaj lahko govorim jaz.

Matjaž Klemenčič, predsednik Društva za prosto letenje Posočje

Pohvalno je, da se je Društvo za prosto letenje Posočje ob svojem visokem jubileju, štiridesetletnici obstoja, odločilo za izdajo zbornika. Pri prebiranju vsebine me je fascinirala pestrost podatkov, ne samo društvenih, ampak tudi o zgodovini prostega letenja v bivši Jugoslaviji in potem v Slovenji. Tu najdete tudi podatke o urejanju zakonodaje, o tekmovanjih, šolanju, sodelovanjih na raznih prireditvah. Dokument zgodovine prostega letenja zmagarjev in jadralnih padalcev, vreden branja! In na kraju, čestitke društvu! Naj bo uspeh vaše vodilo.

Igor Eržen, predsednik Letalske zveze Slovenije

Zbornik Društva za prosto letenje Posočje je pomemben mejnik, zapisan v zgodovino slovenskega prostega letenja. Daje nam možnost, da ob štiridesetletnici društva lahko pogledamo v preteklost, se iz nje učimo ter smelo zremo v prihodnost. Razgibana Tolminska pokrajina s številnimi vodami, belimi gorami in zelenimi planinami je kot nalašč za občudovanje z višine.

Močna volja pogumnih fantov, ki so tlakovali pot našemu športu, se je začela v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Ponosni na dosežke prednikov - pionirjev se lahko danes bolj brezskrbno dvigamo v višino in spuščamo v dolino. Radosti prostega letenja spoznava vedno več Slovenk in Slovencev. Kot majhen narod v Evropi so tako naši predniki kot današnja generacija dokaz, da smo pomembni letalci tako v Evropi kot v svetu.

Vsem članom in prijateljem Društva za prosto letenje Posočje želim miren in srečen let še mnogo let!

Bojan Žižmond, predsednik Zveze za prosto letenje Slovenije

OD PTICE DO ZMAJA IN ZMAJARJEV

Sekcija zmajarjev pri Posoškem
aeroklubu Tolmin (1978–1981)

01

OD PTICE DO ZMAJA IN ZMAJARJEV

Ljudje od nekdaj občudujemo ptice, jim zavidamo njihovo svobodo in moč, s katero premagujejo neslutene razdalje. Razmišljanje, kako leteti kot ptica, je v zgodovinskem času mnogim krtilo spanec. Niso vedeli, da bo prišel čas, ko bo želja po letenju tudi resničnost.

Prav razmah zmajarstva je omogočil, da si posamezniki lahko privoščijo letenje in uživanje v zraku ter v prostranstvih.

Najstarejši polet je uspel menihu po imenu Pilot Elmer leta 1010. Skočil je iz 18 m visokega stolpa v Malmesburiju in preživel.

Ideji, da bi izdelal letalno napravo, s katero bi človek letel, se je zelo približal Leonardo da Vinci v 15. stoletju. V ta namen je proučeval let ptic in izdeloval načrte za letalne stroje, s katerimi pa na srečo ni poskusil tudi leteti. Še danes si radi izposodimo njegovo misel: *»Če si kdaj okusil leteti, boš vedno hodil z očmi obrnjenimi v nebo. Od tukaj si in tja se boš dolgo vračal.«*

V drugi polovici 20. stoletja se je skupaj z bratom Gustavom lotil proučevanja letenja ptic Nemec Otto Lilienthal. Po letu 1885 je prizadevanja za letenje poglobil. Bil je prvi, ki so mu uspeli pionirski poleti s parom kril, se pravi, da je bil prvi, ki se je resnično vzdignil v zrak. Leta 1894 je jadralno napravo, podobno netopirjevim krilom, tudi patentiral. Vodil jo je s pomočjo premikanja lastnega telesa v visečem položaju. Od leta 1891 do 1895, ko ga je zaradi nezadostnega poznavanja tehnike letenja pri preizkusu novega modela strmoglavil sunek vetra, je izvedel okrog 2000 poletov. V zgodovino je zapisan kot začetnik modernega, na znanstveni osnovi razvijajočega se letalstva. Z njim se je začelo obdobje sistematičnega razvoja letenja.

Premik je prineslo leto 1948, ko sta kar dva navdušenca, Wanner in Francis Melvin Rogallo iz ZDA, izumila pregibno oz. prilagodljivo krilo. Oba sta v tem letu tudi zaprosila za patentiranje in obema so ga potrdili, prvemu 9. januarja 1951, drugemu pa 20. marca 1951. Medtem ko o Wannerjevi napravi ni bilo več slišati, je Rogallo, ki je delal kot raziskovalec pri NASI, uspel. Tedaj se je namreč NASA s svojimi v vesolje usmerjenimi raziskavami začela kosati z Rusijo in jo je Rogallova novost, ki naj bi bila primerna za vračanje predmetov iz vesolja, zanimala. Rogallovi so patent podarili vladi za uporabo v javno dobro. Leta 1960 je krilo začela testirati, vendar ga zaradi zaustavitve projekta leta 1967 ni nikoli uporabila. A rojstvo Rogallovega krila je potrjeno za rojstvo zmaja, za idejnega očeta po konstrukcijski plati je zapisan Rogallo.

Leta 1964 je Kalifornijec Dick Miller, ki se je sprva zanimal za jadralna letala, iz bambusovih palic, polietilenske folije in lepilnega traka izdelal tako imenovane bambusovega »metulja«, ki se ni obnesel. Leta 1966 so se bolje izkazali primerki iz novih materialov, zlasti aluminija. V Ameriki so zmaje začeli izdelovati za osebno rabo.

Med leti 1960 in 1970 je razvoj zmaja pridobival na primernejši obliki za letenje, usmeril pa se je tudi v doseganje vedno večjih hitrosti in višin. Začel se je razvijati nov šport, **jadralno zmajarstvo**.

(Vir: Dušan Podbevšek: Zgodovina zmajarstva v svetu; https://sl.wikipedia.org/wiki/Jadralno_zmajarstvo; ogled 12. 3. 2021)

1972

POJAV ZMAJARSTVA V EVROPI

Zmajarstvo, najmlajša panoga letalstva, se je v Evropi pojavilo leta 1972, ko je ameriški vojak Mike Harker poletel z vrha Zugspitze (2963 m). Leta 1974 je Ethienne Rithner uspel doskočiti na določeno točko. Leta 1975 je Sepp Himberger v Koessnu v Avstriji že organiziral prvo neuradno svetovno prvenstvo v letenju z zmaji.

POJAV ZMAJARSTVA V JUGOSLAVIJI

Ta dotlej nepoznan šport je že leta 1972 pritegnil tudi posameznike v takratni Jugoslaviji.

Prvi so ga obvladali Slovenci. Zmaje so sestavljali iz lesenih letev in blaga za prešite odeje ter poskušali posnemati edine razpoložljive učiteljice ptice. Drugi so poskušali z duraluminijevimi cevmi, povezanimi z jeklenicami in nekaj vijaki. Letenje je omogočalo tako oblikovano platno (dacron), ki je dajalo vzgon (povzeto po Dušan Podbevšek: Zgodovina zmajarstva v svetu).

Ni čudno, da je Franko Jurij pozneje zapisal: »Prvi začetki so bili divji.« (Krila, 11/1983, str. 8).

1973–1976

PRVI POLET Z ZMAJEM V JUGOSLAVIJI

Ni čudno torej, da se je tudi prvi uspešno izveden poskus poleta z zmajem v Jugoslaviji zgodil v Sloveniji. Spodbudil ga je **Rado Goljevšček**, ki se je navdušenja za letenje navzel ob branju prispevka v prvi številki revije Življenje in tehnika iz leta 1973 o napravi, s katero so ljudje v ZDA že leteli. Šlo je za Rogallovo krilo, ki se ga je pri nas kar hitro prijel ime zmaj. Skupaj s prijateljem **Janezom Lotričem** sta po fotografiji iz revije izrisala načrt, zbrala potreben material in ga sestavila. Namesto aluminijastih cevi sta uporabila lesene letve, jadro pa je bilo sešito iz ostankov umetne svile vseh mogočih barv. Kot mu je ostalo v spominu, sta ga sestavila takole: »Trikotnik za vodenje zmaja in vezne vijake je pripravil Janez. Jadro je bilo na srednjo letev pritrjeno z zankami, na stranski dve letvi pa je bilo enostavno pribito. Krmilni trikotnik, strokovno bi se reklo triangel, je bil pritrjen na vogale zmaja z nekoliko močnejšo konoplino vrvico.« Že v začetku marca 1973 sta ga v Davči ob prisotnosti sodelavca Avga Lotriča preizkusila. A zmaj se je, namesto da bi poletel, zaril v zemljo. Doma sta ugotovila, da je potrebno spremeniti vpetje trikotnika, pa tudi povečati vzletno hitrost, ki naj

bi jo pridobila z vzletom na smučeh. Že pri ponovnem poskusu **23. marca 1973** je na strmem pobočju Koprivnika v Martinj Vrh u uspelo poleteti najprej Janezu, nato pa še Radu. Njunemu prijatelju **Jernej Osenčiču**, ki se jima je pridružil zadnji hip, pa se je polet ponesrečil. Zaletel se je v drevo in zmaja zlomil. A veselje je bilo kljub temu neizmerno, oba poleta so uspeli zabeležiti tudi na filmski trak.

Sneg je skopnel in odnesel s seboj pogoje za letenje, saj so zmajarji startali z zasneženega zaletnega mesta na smučeh. Pionirje tega novorojenega športa so zaposlovale druge obveznosti, tako da so za nekaj let opustili letenje (<https://sffa.org/article/prvi-polet-z-zmajem-v-sloveniji>; ogled 12. 12. 2020).

A duh je ušel iz steklenice in obračal oči le v nebo. Navdušencev nad zmaji, ki jih nerodni in pogosto malo boleči začetki niso motili, je bilo vedno več. Drug drugemu so pomagali izdelovati prve prototipe, ki so bili v zraku nestabilni, niso imeli reševalnih padal in so bili zato smrtno nevarni. Tako je revija Krila (1-2/1975) poročala, da se je »časopisje v začetku leta 1975 razpisalo o nenavadnih spakah, ki letijo po zraku, pod njimi pa so obešeni ljudje, ki navidez nemočno bin-glajo pod nekakšnim krilom iz blaga.«

PIONIRJI ZMAJARSTVA V SLOVENIJI

Izredno veselje do letenja sta imela **Niko Žumer iz Železnikov** in **Škofjeločan Stane Krajnc**, ki ju štejemo za začetnika zmajarstva na Slovenskem.

STANE KRAJNC

se je navdušil za ta jadralni šport kmalu po letu 1970, resneje pa leta 1973, ko je izdelal svojega prvega zmaja, ki je bil hkrati šele drugi izdelan pri nas. Ogrodje, prekrito s svilo za dežnike, je bilo že iz aluminijastih cevi, namesto jeklenih so ga napenjale najlonske vrvi. Z njim je poletel spomladi 1974. »Že kot otrok sem želel leteti. Prijel sem zmaja, stekel po strmini in poletel, kakor bi to počel že od nekdaj!« je povedal na eni od obletnic. Leta 1975 je skonstruiral pravega »odprtega« zmaja.

Zmajarstvo pa mu ni bila le zabava, ampak ga je nadgradil v poklic konstruiranja in izdelovanja letalne opreme v svojem družinskem podjetju, ki je doseglo mednarodno veljavo.

Naslednji korak so bila jadralna padala, tudi lastne izdelave. Potem, ko je sam opravil veliko skokov iz letal, je začel izdelovati še padala te vrste. (Stane Krajnc v oddaji Razkošje v travi, RTV – Radio prvi,

26. 10. 2019; Ivan Konavec: 10 let zmajarstva pri nas. Krila, 11/1983).

Med prvimi zmajarji v Sloveniji so bili še Karl Herlec, pa brata Mišo in Slavko Avi Šorn. Prvi poskusi letenja so bili vezani na morje, a zaradi neustrezno opremljenih čolnov neuspešni. Zatem so našli vzletna mesta na Blokah, na Soriški planini, Avi Slavko Šorn je uspešno poletel z vrha Slivnice. Slednji je bil **edini Jugoslovan, ki je v času 12.–22. marca 1975 letel v Koessnu v Avstriji na prvem (1.) neuradnem svetovnem zmajarskem prvenstvu**. (Z. Vanič: Letenje, str. 13). Tudi na **1. svetovnem prvenstvu letečih zmajev** v Koessnu v Avstriji naslednje leto (1976) sta Jugoslavijo predstavljala le slovenska zmajarja Stane Krajnc v odprtem razredu (22. mesto) in Niko Žumer v standardnem (41. mesto). Med pogovarjanjem s tujimi že izkušenimi zmajarji sta pridobila pomembne podatke o konstrukciji zmajev in napotke o tehniki letenja.

je pionir ekstremnih športov v Sloveniji. Med prvimi se je navdušil za zmajarstvo, sestavil je svoj srf in ročno sešil prvi toplozračni balon. Kot zmajar je bil nasploh neustrašen. Na vprašanje: »Drži, da ste bili prvi zmajar?« je odgovoril: »Če upoštevamo skoke, potem ne, če polete, potem to drži. Prvi smo na hrib odnesli zmaja in leteli z njim nekaj minut. So pa poizkusili že nekateri prej, vendar z manjšimi zmaji. S skupino, s katero smo skupaj začeli, smo zagodli kar nekaj ekstremnih podvigov.« (Karmen Pust: Med nebom in zemljo, med ognjem in šampanjcem. Dnevnik, 3. 4. 2012; <https://www.dnevnik.si/1042521257>; ogled 7. 4. 2021).

12. aprila 1975 je opravil prvi polet s Šmarne gore, 22. junija 1975 z 2500 m visoke Kredarice, 27. septembra 1975 pa s Triglava (Vanič: Leteti, str. 15). »Tako hitro kot sem jaz živ prišel s Triglava, pred menoj ni nihče. Ni bilo višjega hriba za letenje pri nas. Najprej smo se preizkušali na nižjih gorah, seveda, na Slivnici in Nanosu, potem nam je ostal samo še Triglav,« je po-

Štirih zmajev velika predstava

Vroč, naravnost soparno je bilo v torek popoldne, pa vendar so številni radovedneži, Gorenjci in Ljubljanci, povsem zatrpali rob ceste skozi Tacen ter napeto strmeli proti vrhu kopaste Šmarne gore, od koder naj bi skupina slovenskih »zmajarjev« izvedla prikazni polet. Prvič se bodo spustili v dolino 8. 7. 1975 ob 17. uri, drugič ob 19. uri in tretjič ob 21. zvečer, so napovedali. Ker je fantom »džip« odpovedal pokorščino, smo na veliko predstavo sicer morali čakati pol ure dlje, vendar kasneje ni nihče negodoval nad postopanjem pod vročim soncem. Sledil je namreč spektakel, kakršnega pri nas ljudje še niso videli; kar četverica »zmajev« se je v razmaku nekaj minut pognala z gozdnate vzpetine, zaplula skozi zrak, nekajkrat zakročila ter elegantno, kot jata ogromnih albatrosov, pristala sredi bližnjega travnika. Spretno kakor navadni smrtniki kolo so sodobni Ikarusi obvladovali svoja »rogallo krila«, narejena iz lahkih aluminijastih cevi, tankih pletenih žic in 25 do 30 kvadratnih metrov jadralske svile. No, podvig resda ni zbudil toliko pozornosti kot tri tedne poprej Šornov pionirski »skok« s Kredarice v Vrata, a opazovalci so lahko zdaj prvič neposredno primerjali tehniko posameznikov, razlike v lastnostih umetnih peruti, načine pre-

trdil Avi. (Med nebom in zemljo, med ognjem in šampanjcem. Dnevnik, 3. 4. 2012; <https://www.dnevnik.si/1042521257>; ogled 7. 4. 2021).

Decembra 1975 je skupaj z bratom Mišom v okviru smučarskega sejma na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani navduševal obiskovalce s predvajanjem amaterskih filmov o letenju z zmajem na šolskem terenu na Slivnici.

Leta 1976 je ustanovil Delta klub Ljubljana, ki je združeval zmajarstvo, akrobatsko smučanje in jadranje na deski. »Brez nekaterih posameznikov mi ne bi uspelo,« je komentiral.

Čez dve leti se je skoraj popolnoma predal balonarstvu in dosegal uspehe v svetovnem merilu.

Novi šport je iskal primerne terene za svoje navdušence, pa tudi možnosti za njihovo izobraževanje, kar je bilo v tem trenutku še najpomembnejše. Zanimiv zapis o navdušenju nad novim ekstremnim športom pri nas je objavil časopis Glas (11. 7. 1975, št. 52).

magovanja vetrnih tokov itd. Škofjeločan Stane Krajnc in njegov rdeče-belo-modri trikotnik sta navdušila z mirnim, dolgim in zanesljivim letom, Ljubljancin Slavko Šorn je izvedel pravcati »atmosferski veleslalom«; ob nizkem spustu tik mimo strehe bližnje hiše, ki ga je tvegala Železnikar Niko Žumer, so gledalcem šli lasje pokonci, kanadski gost Mike Robertson pa je mojstrsko izkoristil popoldanske sape, dosegel izredno višino ter demonstriral lebdenje na mestu. Kot smo zvedeli, bo Robertson ostal v Sloveniji kak mesec ali dva. **Prišel je, da bi pomagal »spraviti v tek« zmajarsko šolo, ki namerava prvi tečaj, namenjen začetnikom, prirediti že pojutrišnjem, v nedeljo, 13. julija, na pobočjih Vitranca.** Zanj kajpak vlada ogromno zanimanje, razen tega je Robertson, lastnik majhne tovarne rogallo-kril, konstruktor, profesionalni letalec in trikratni svetovni prvak v vlečnem jadrnanju na vodnih smučeh, pripravljen sodelovati pri preusmeritvi v serijsko izdelavo zmajev. Zamisel so finančno in tehnično podprli tudi v begunjskem Elanu, kar v praksi pomeni, da utegne novi šport kmalu prerasti eksperimentno fazo in postati dostopen ne le peščici zanesenjakov, ki mu vztrajno utirajo pot k uveljavitvi, ampak mnogo širšemu krogu Slovencev (I. Guzelj).

POJAV ZMAJARSTVA V POSOČJU

Do sredine sedemdesetih let zmajarstva, niti znanja o njem, v Posočju sploh ni bilo. Jadralni zmaji so prvič preleteli nebo 20. julija 1975, ko so se v času prireditve Noč na jezeru zmajarji Mike Robertson iz Kanade in člani Delta kluba Ljubljana Niko Žumer, Stane Krajnc in Avi Slavko Šorn spustili s Kobale v Modrej na travnik ob mostarskem jezeru. Dogodek je bil velika atrakcija. Škofjeločan Stane Krajnc se je po štiridesetih letih spominjal, da je imel od vseh štirih, ki so tistega dne poleteli, izkušnje samo Robertson, pionir prostega letenja iz Kanade, s katerim je navezal stike preko časopisa Hang Glider Weekly (Zmajar tedensko).

Štirje mladeniči iz Baške grape in ...

Leta 1975 so, sedeč v travi na prireditvi Noč na jezeru na Mostu na Soči, občudovali zmajarje tudi štirje mladeniči iz Baške grape, **IVAN BROVČ, MIRKO ŠORLI, VLADO ERŽEN** in **IVAN MRAK**.

Njihove misli so letele s pticami že precej prej. Zavidali so jim njihovo gibanje v višavah in lahkočno premagovanje razdalj, medtem ko se je moral človek mučiti s hojo in sanjali, kako bi si na krilih skrajšali pot s hriba v dolino. »To pa je nekaj za nas!« so se takoj strinjali. »To bi pa mi kupili!« Problem ni bil le v denarju, ampak tudi v tem, da zmajev pri nas nihče ni izdeloval. Tudi v svetu so bili temu kos le redki posamezniki. V Sloveniji je bilo zmajarstvo še v povojih. Imeli so srečo, da so leta 1976 naleteli na Avija Šorna, takrat že izkušenega zmajarja. Ko so ga vprašali za nasvet, kako priti do zmaja, jim je obljubil, da jim ga bo naredil. Tako so ga vsi štirje kupili, na Slivnici pri Cerknici opravili enodnevni tečaj, ga vsi štirje upravljali, z njim leteli in ga lomili. Zlomljene cevi so »štukali« kar z leskovimi palicami. Njihovo letalno navdušenje je bilo na višku. S Planote, Kojce in s Koriške gore nad Baško grapo so se kot samouki, brez izkušenj in brez reševalnih padal poganjali v nižino. »Nismo vedeli, kakšni naj bodo vremenski pogoji za vadbo, kakšna mora biti strmina, kako zgleda vzletni in pristajalni postopek«, danes razmišlja Ivan Brovč. »Bili smo res čisto utrgani! V enem dnevu smo šli zjutraj na Kojco, popoldne na Koriško goro, proti večeru v Bukovski vrh, od koder je eden od nas skočil. Ostali smo na travniku v dolini z avtomobilskimi žarometi osvetljevali prostor,

kjer naj bi pristal. Danes vem, da smo imeli veliko sreče, da smo sploh preživeli. Domačini so nam bili pa hvaležni, češ, da smo pregnali vrane s koruznih polj.«

Kmalu so začeli razmišljati, da bi imel vsak svojega zmaja. Ivanu Brovču ga je izdelal Stane Krajnc iz Škofje Loke. Bil je že bolj odprt, hitrejši, predvsem pa samo njegov.

»Moj prvi zmaj je bil preprost. Danes ne bi preživel nobenega atesta. Cevi so bile kar iz navadnega varjenega aluminija, kakršnega so uporabljali za takratne namakalne sisteme. Takratni zmaji so bili kar 15 kg lažji, a bolj občutljivi in manj varni. Danes je njihova zgradba mnogo trdnjša. Nekdanjo skromno opremo dopolnjujejo vedno bolj izpopolnjeni instrumenti, ki pa so v pomoč le, če jih znamo uporabljati. Zato se mora zmajar stalno učiti.« (Igor Mušič: V nebo s cevmi namakalnega sistema. PN, 3. 8. 2019, str. 14).

Niko Žumer o Ivanu Brovču: »Ja, imel sem izredno veselje do letenja! A sem vedno mislil tudi na varnost. V moji delavnici se je večkrat ustavil Ivan Brovč, ki je bil takrat zaposlen v Škofji Loki. Pogosto sem se razjezil nanj, češ: še ubili se boste! Mladi za nevarnost niso vedeli!« (2015, izjava ob 40-letnici prvih poletov s Kobale).

.... in dva mladeniča iz Posočja

Skupina iz Koritnice ni vedela, da sta se istočasno začela ukvarjati z zmajarstvom **Ivan Konavec iz Kobarida** in **Franc Kuštrin iz Ljubinja**, prav tako onadva nista vedela zanje.

IVAN KONAVEC

je gojil željo po letenju že od leta 1970, ko je na televiziji videl leteti pilota z jadralnim zmajem. Do tedaj je mislil, da je mogoče leteti le z letalom, zato se mu je zdel posnetek znanstvena fantastika. Po ogledu amaterskih filmov o letenju z zmaji na Gospodarskem razstavišču konec decembra 1975 je v njem dokončno dozorela odločitev, da bo tudi sam poskusil. Ravno takrat je kupil zmaja njegov sostanovalec v Akademskem kolegiju Franci Žakelj in že imel za seboj nekaj skokov. Dovolil mu je skočiti z njim v bližini njegovega doma pri Domžalah. Ivo si je nadel smuči, se odlepil od tal, poletel in dokaj uspešno izvedel svoj prvi polet. »Nepozaben spomin in doživetje – tista tretja dimenzija, ko naenkrat ostaneš v zraku in se vse umiri! Toda to

leta 1976 absolutno ni bilo varno! Nepremišljeno! En-tuziazem nas je gnal in adrenalin!« je pozneje povedal. Njegovo zagnanost je zaustavil odhod v JLA. Spomini po 50 letih: »Ta polet leta 1976 je bil zelo amaterski, vendar je želja prevladala nad razumom!«

Po odsluženem vojaškem roku se je zaposlil v Iskri AET Tolmin, kjer se je izoblikoval nekakšen ne-formalni center zmajarjev. Podjetje je bilo zmajarstvu tudi finančno zelo naklonjeno, Ivan pa ga je promoviral na krilu zmaja. Navezal je stike z Avijem Šornom, ki mu je posodil šolskega zmaja, zaradi reklame na krilu poimenovanega »Fruktalček«. Kmalu se je odločil, da si ga izdela sam. Najtežje je bilo dobiti ustrezno literaturo. Pomagal si je z nemško revijo Drachenflieger Magazin, ki je ponujala tudi navodila za izdelavo zmajev. Zelo prav pa so mu prišli tudi nasveti drugih zmajarjev. Iz blaga, ki ga je kupil v Trstu, mu je Avi Šorn izdelal jadro, iz tovarne Agrostroj Ljubljana pa je dobil šivno varjene cevi. Seštevek stroškov je znašal 10.000 Ndin manj, kot če bi kupil novega. V aprilu 1977 je z njim že letel, najprej z vzletnega mesta v Sužidu, nato je poskusil v bližnjem kraju Kačnca, na- kar se je preselil nad vas Smast, pa na pobočje Stola nad Borjano.

Ivan Konavec, prvi polet, 1976

FRANC KUŠTRIN

iz Poljubinja, po poklicu orodjar, je bil velik zanese-njak. Tudi on je konec leta 1976 po skici iz nemške revije Drachenflieger Magazin sam izdelal zmaja. Bil je že precej izpopolnjen, kopija Icarusa 500. »Šel sem kar na pol Kobale in skočil. Prvi skok me je tako prevzel, da so mi šli mravljinci po telesu. Kot bi šel prvič v vodo. Med letenjem sem razmišljal samo, kako bom prišel dol. Grozen adrenalin sem imel v sebi. Na koncu se je srečno končalo«, se je na enem od nedavnih srečanj nasmehnil v spomine.

Ivan Konavec je spoznal Franca Kuštrina leta 1977, ko se mu je pridružil na šolskem terenu v Sužidu. Kmalu mu je uspel polet iz Ljubinja preko mostar-

skega jezera na Modrejsko polje. Na občinski praznik 25. maja 1977 sta načrtovala prvi start s Kobale. Vsak svojega zmaja sta nesla po kozji stezi od starega sta-nu na planini Stador do vzletišča. Vreme je bilo ču-dovito, polet dolg. Pristala sta na stadionu na Brajdi v Tolminu. Letela sta brez reševalnih padal in brez misli, da bi se jima lahko karkoli zgodilo. Ljudje so trumoma hodili gledat to leteče čudo.

Zmajarji iz pionirskih let zmajarstva radi povedo, da so imeli največ težav s prevozi zmajev na vzle-tišče. »Imeti moraš vsaj dva pomočnika in nekoga, ki ti pelje avto v dolino,« je razložil Ivan Konavec (Teo Vola-rič: Leteti ..., 1980).

Franc Kuštrin, 1977

1977

ZANESENJAKI SO SE SREČALI

Leto 1977 je bilo srečno leto za posoško zmajarstvo, saj so se zmajarji iz Posočja in s Koritnice spoznali in pričeli s skupnim letenjem.

Danes pravijo, da je bilo takrat letenje razburljivo, a dodajajo, da se niso zavedali, da je bil to glede na dejstvo, da niso pomislili na varnost, precej nevaren šport. Zamislili so se šele po neprijetnem dogodku, ki je doletel enega od njih med skupnim poletom s Kobale.

Ivan Brovč: »Ko smo tistega dne jaz, Mirko Šorli in Franc Kuštrin leteli s Kobale, se je Kuštrinu zlomilo krilo in je pod Ključem padel v grmovje. Z Mirkom sva na drugi strani jezera pristala, to videla in precej pretrese na spoznala, da se skok lahko konča tudi na tak način.«

Franc Kuštrin: »Startal sem s Kobale in letel proti Mostu na Soči. Nad hribom Senica se mi je zlomilo krilo zmaja. Naredil sem luping in strmoglavil cca 250 m v globino, poraslo z grmovjem. Nisem imel ne padala, ne čelade. Takrat je bilo vse to težko dobiti. Blago je objelo grmovno krošnjo, jaz pa sem padel nanj. Na srečo se mi ni zgodilo popolnoma nič.«

1978

PRIČETEK ORGANIZIRANEGA ZMAJARSTVA V POSOČJU

Leta 1978 so se Ivan Brovč, Branko Klemenčič, Bojan Mrak, Ivan Konavec, Franc Kuštrin in Drago Podobnik odpravili na ogled **1. evropskega zmajarskega prvenstva v Koessen v Avstrijo**. Bilo je v navadi, da so tekmovalci po koncu tekem prodajali svoje zmaje. Franc Kuštrin in Ivan Konavec sta si ob tej priložnosti kupila prva zmaja industrijske izdelave in prvi reševalni padali. Seveda ju je bilo treba v Slovenijo pretihotapiti. To jima je uspelo tako, da sta doma zmajarske vreče napolnila s polomljenimi cevmi, jih v tujini odvrkla in v vreče spravila kupljene zmaje.

Nakup lastnih zmajev je zanesenjacom dal tak zagon, da so se s tem športom začeli ukvarjati tudi tekmovalno. Od 27.–29. oktobra 1978 sta Franc Kuštrin in Ivan Konavec nova zmaja že preizkusila v Dražgošah na 1. državnem prvenstvu Jugoslavije.

Ivan Brovč: »Zmajarstvo se je začelo razvijati v smer, da so se začela tekmovanja, državna in republiška. Je pa res, da je v republiškem merilu prednjačila Slovenija. Tu je bilo največ tekmovalcev, največ se je vlagalo v opremo, v šole oz. šolanje ... Sicer je bil ta šport prisoten še v Makedoniji, v Srbiji, na Hrvaškem in v BiH.

A nikoli se ni tako razmaknil, kot pri nas.« (intervju na radiu Alpski val, 1978)

Letalska zveza Jugoslavije takrat (leta 1978) letenja z zmaji še ni priznala za letalski šport. Športno letenje je potekalo pod budnim očesom oblasti.

Koessen 1978 (od l. proti d): Ivan Brovč, Branko Klemenčič, Bojan Mrak, Ivan Konavec, Franc Kuštrin, Drago Podobnik.

Branko Klemenčič, 1978

Mirko Šorli, 1978

SEKCIJA ZMAJARJEV PRI POSOŠKEM AEROKLUBU TOLMIN (1978–1981)

Nekateri posoški zmajarji so se najprej vključili v zmajarski Delta klub Ljubljana (npr. Ivan Brovč in Mirko Šorli). **Konec leta 1978**, takoj po prvem državnem prvenstvu v Dražgošah, pa so se skupaj z drugimi posoškimi navdušenci organizirali v **sekcijo zmajarjev**, ki jih je vzel pod svoj krov Posoški aeroklub Tolmin. Štela je enajst članov. Klub je takrat vodil Pirih Stojan. Pod okriljem kluba so zmajarji do leta 1981 tudi tekmovali.

Člani zmajarske sekcije 10. oktobra 1978:

1. Ivan Brovč, 2. Milan Bremec, 3. Vlado Eržen, 4. Branko Klemenčič, 5. Ivan Konavec, 6. Franci Kuštrin, 7. Bojan Mrak, 8. Ivan Mrak, 9. Srečko Perdih, 10. Drago Podobnik, 11. Mirko Šorli (arhiv DPL Posočje).

1979

PRAVILNIK O DELOVANJU ZMAJARSKE SEKCIJE

24. februarja 1979 je sekcija sprejela Pravilnik o delovanju. Vseboval je pravila o organizaciji letenja, kategorizaciji letalcev, kategorizacijo terenov na območju delovanja in tehnične normative o brezhibnosti zmajev. Organizirano delovanje je dajalo zmajarjem možnosti za nabiranje teoretičnega znanja, zlasti osnov meteorologije, aerodinamike in letenja, nujno potrebnih za varno in uspešno zmajarsko rast.

PRVE AKTIVNOSTI ZMAJARSKE SEKCIJE

V zapisnik seje sekcije z 10. septembra 1979 so zapisali, da ima 18 članov. Njene smeje načrte so pestile finančne težave. S prošnjami za donacije se je

obrnila na več delovnih organizacij, a na večino ni dobila odziva. Zato je morala planirano nabavo šolskega zmaja in registracijo »kampanjole« prenesti na boljše čase. Slednjo je nabavila za namen prevoza zmajev do startnih točk, a je bila potrebna temeljitega popravila. Sekcija je zaprosila za pomoč podjetje Iskra Avtoelektrika – TOZD AET Tolmin, v zameno pa ponudila reklamiranje na karoseriji vozila (dopis z dne 3. 4. 1979).

Za delno izboljšanje finančnega stanja so se člani nadvse potrudili z organizacijo plesa ob glasbi v živo na Grahovem ob Bači, s prodajo majic in značk ter s predavanji in s predvajanjem lastnih amaterskih filmov o zmajarstvu v Tolminu in Kobaridu. Predavatelj je bil Ivan Konavec, demonstratorji pa Branko Klemenčič, Franc Kuštrin in Srečko Perdih. Za predvajanje filmov je bil zadolžen Vlado Brešan, prodajo vstopnic pa sta prevzela Polona in Ivan Kragelj.

Ekípa na Gozdu na poti na peto republiško prvenstvo Kriška gora 1984 (L-D): Mirko Šorli (čepi), Franc Kuštrin, Branko Klemenčič, Ivan Brovč, Ivan Konavec.

PRVI ZMAJARSKI DOSEŽKI

V letu 1979 so zmajarji v 60 urah letenja opravili cca 600 poletov. Rekordna višina leta nad startnim mestom je znašala že cca 1000 m (Katja Roš: Rekordno lebdenje. Delo, 1980).

NOVA VZLETNA RAMPA NA POLJUBINJSKIH RAVNAH

Dostop do tedanjega startnega mesta na Kobali je bil zelo težaven. Zato so nad vasjo Poljubinj na Ravnah (na Poljubinskih Ravnah) na nadmorski višini 420 m zgradili vzletno rampo. Med ciljnim prostorom na Poljubinskem polju in startnim mestom je bilo le okoli 10 km poti. V uporabi je bila več let, predvsem za popoldanske polete in ob organizacijah tekmovanj in srečanj (Katja Roš, Obljubljena dežela z zmajarje).

POPIS STARTNIH TOČK

Zmajarska sekcija je pripravila natančen popis startnih točk v Posočju z naslednjimi podatki: zemljevidni položaj, stanje zaletišča (travnato, kamnito pobočje, rampa), območje glede na stran neba, kraj pristanka in alternativno možnost in potrebno kategorijo letalca za posamezno vzletišče. Navedlo je 22 vzletišč: Log pod Mangartom, Svinjak, Polovnik, Volnik, Stol, Krn, Matajur, Kuk, Sužid, Mrzli vrh, Vodil vrh, Kobala, Čepovan, Roče, Pečine, Pečine II, Vogel, Bukovski vrh, Rodica, Jalovnik, Kanin in Stol (arhiv DPL Posočje).

Ivan Konavec, šolski teren Pečine, 1977

TEKMOVANJA 1979

- 22. aprila 1979 se je devet članov sekcije udeležilo velike **mednarodne manifestacije poletov z zmaji s Kriške gore**, ki so jo organizirali taborniki odreda »Kriška gora« Križe v počastitev dneva tabornikov. To je bil najštevilčnejši shod zmajarjev in prva taka manifestacija pri nas. Trije so tekmovali v razredu STANDARD (Bojan Mrak, Branko Klemenčič in Mirko Šorli), šest pa v ODPRTEM (**Franci Kuštrin, Drago Podobnik, Ivan Brovč, Vlado Eržen, Rajko Novak in Ivan Konavec**).
- 4. in 5. julija 1979 se je na območju delovanja sekcije, na Mostu na Soči, odvilo **2. republiško prvenstvo Slovenije**. Skupaj s klubom Let Škofja Loka in Delta klubom Ljubljana je bila zmajarska sekcija soorganizator tekmovanja (glej poglavje Prvenstva).
- **2. svetovno zmajarsko prvenstvo, Grenoble (Francija), 30. julija–12. avgusta 1979**. Zmajarska sekcija ni sodelovala.

Kobala, 1979: od L-D: Ivan Brovč, Vlado Eržen, Ivan Konavec, Branko Klemenčič, Franc Kuštrin – pionirji zmajarstva na Tolminskem

1980

ZMAJARSTVO V SLOVENIJI

• Prvi tekmovalni pravilnik

Potreba po nujnosti in enotnosti skupnega nastopanja in reševanja problemov, predvsem v zvezi z zmajarskimi tekmovanji, je 6. avgusta 1980 vzpodbudila medklubski sestanek v Škofji Loki, na katerem so društva Prepah Tržič, Krila klub Krško, Delta klub Ljubljana in Let Škofja Loka obravnavala osnutek dokumenta, ki se je osredotočil predvsem na tekmovalna pravila. Po dopolnitvi so stopila v veljavo kot **prvi Tekmovalni pravilnik**. Nekaj pomembnih določil: na republiških, državnih in meddruštvenih tekmah so smeli tekmovati le zmajarji z izpitom za pilota. Na tekmah republiških ali državnih prvenstev tega izpita ni bilo dovoljeno opravljati. Pilot pripravnik je moral pred tem obvezno v svojem društvu opraviti teoretični del. Med letenjem sta bila čelada in padalo obvezna oprema.

• Meddruštvena komisija za kategorizacijo pilotov

Komisija je bila potrjena 17. septembra 1980 in je vključevala predstavnike vseh osmih zmajarskih društev Slovenije. **Predstavniki zmajarske sekcije Posoškega aerokluba Tolmin je bil Ivan Konavec**. Že tega dne je preverila zbrano dokumentacijo iz dosedanjih poletov ter objavila seznam slovenskih zmajarjev s kategorizacijo pilota, ki se je ustavil pri številki 58.

Iz DPL Posočje so bili na seznamu: Ivan Brovč, Branko Klemenčič, Ivan Konavec, Franc Kuštrin, Bojan Mrak, Emil Rupnik in Ivan Rupnik (vir: zapisnik).

Bojan Mrak, Ivan Konavec, Drago Podobnik – leta 1978

ZMAJARSKA SEKCIJA

V letu 1980 je imela sekcija že 17 najsodobnejših, varnih, tovarniško preizkušenih zmajev.

Zmajarji so delovali v kolektivnem duhu, resno in zagnano. Najbolj izkušeni so dobili dovoljenje za letenje s Kanina (2200 m n. v.): Ivan Konavec, Franc Kuštrin, Ivan Brovč, Mirko Šorli, Vlado Eržen, Emil Rupnik, Drago Podobnik in Branko Klemenčič. Ker je bil za zmajarje velik finančni zalogaj prevoz zmajev s kaninsko žičnico, jim je ATC Bovec odobril sponzorski prevoz. Leteli so tudi z Matajurja, Kuka, Stola, Kobale.

Od 2. do 9. avgusta 1980 je klub organiziral skupno letenje na Jadranski obali in sicer v Zeleniki v Črni gori in na Biokovu pri Makarski (glej tekst: Ivan Brovč: Letenje na Jadranski obali).

Da bi pritegnili v svoje vrste čim več mladih, so v Šolskem centru Tolmin ustanovili Klub mladih tehnikov, ob prizadevanjih zmajarskih navdušencev pa se je povečalo tudi število tehničnih krožkov v osnovnih šolah. Zmajarji, npr. Branko Klemenčič, so promovirali zmajarstvo ob predvajanju filmov.

IZOBRAŽEVANJE

V okviru sekcije je 23. junija 1980 potekal začetni tečaj zmajarstva (tudi na področju Bovca), kjer so ljubitelji tega športa pridobili osnovne teoretične in praktične veščine. Obiskovalo ga je deset prijavljenih, med njimi tri dekleta: Milena Balog, Tina Kobal, Milan Leban, Viljem Florjančič, Ivo Kavs, Marko Laharnar, Marina Leban, Valter Luznik, Silvo Rutar in Marjan Šavli.

Osem novincev je pridobilo naziv zmajarja začetnika, dva udeleženca pa sta si s pridobitvijo naziva pilot pripravnik pridobila pravico opravljanja izpita za pilota.

ZMAJARSKI DOSEŽEK FRANCA KUŠTRINA

V začetku devetdesetih let je v tekmovalnem zmajarstvu obstajala tudi disciplina »trajanje poletov«, ki je danes ni več.

Vztrajna vadba je bila Francu Kuštrinu poplačana 15. junija 1980, ko je dosegel najboljši čas v trajanju letenja z zmaji v Jugoslaviji. V zraku je zdržal 5 ur 12 minut in za 8 minut presegel dosedANJI rekord Tineta Kosa iz Društva za prosto letenje Let Škofja Loka. Rekord je dosegel na nadmorski višini 1000 m, medtem ko je bil svetovni rekord tistega časa dosežen na nadmorski višini 4000 m. To kaže, da je bilo zmajarstvo pri nas še v začetni fazi (Stane Jan: Rekorder z zmajem. 1980, vir neznan).

Njegov podvig so Tolminci takole spremljali: »*Ko je tistega toplega popoldneva Ljubinjčan Franci Kuštrin dolgo, dolgo lebdel s svojim zmajem nad Tolminom, so vsi Tolminci čutili, da se dogaja nekaj nenavadnega, morda pomembnega, morda celo nevarnega. Nekdo je celo obvestil policijo, češ fant vendarle ne more več dol. Pa ni bilo tako. Zmajar Franci je tisto popoldne nalašč vztrajal v zraku, da bi preizkusil vse svoje moči in zmaj, in je tako, ne da bi se vse do pristanka popolnoma zavedal, postavil nov državni rekord v trajanju poleta. Pet ur in dvajset minut. Bravo!*« (Katja Roš: Rekordno lebdenje. Delo, 17. 8. 1980).

TEKMOVANJA 1980

- 3. republiško zmajarsko prvenstvo Slovenije, Lisca 13.–14. septembra 1980 (glej poglavje Prvenstva).
- 2. državno zmajarsko prvenstvo SFRJ, Lisca, 24. – 26. oktobra 1980 (glej poglavje Prvenstva).

Meddruštvena klubska tekmovanja v okviru kvalifikacij za evropsko prvenstvo v Koesnu:

- 23. marca 1980: Lisca (organizator Klub krila Krško),
- 27. aprila 1980: Lovrenc na Pohorju (organizator Klub zmajarjev Maribor); DPL Posočje se tekme ni udeležilo.
- 4. maja 1980: Kriška gora (organizator Let Škofja Loka) in
- **25. maja 1980: Tolmin (organizator Posoški aeroklub Tolmin – sekcija zmajarjev).**
Uvrstitve tolminskih zmajarjev: 6. Mirko Šorli, 7. Branko Klemenčič, 10. Vlado Eržen; brez uvrstitve so ostali Ivan Brovč, Ivan Konavec in Franc Kuštrin.

To je bila prva zmajarska tekma v Tolminu, posvečena dnevu mladosti in občinskemu prazniku. Rampa na vzletišču na Ravnah je bila ravno vzpostavljena. Dvajset tekmovalcev iz Maribora, Krškega, Škofje Loke, Tržiča, Ljubljane ter primorski zmajarji iz novogoriškega kluba Meblo in domačini so morali na pristanku v obliki osmice obleteti približno 200 m vsaksebi ležeča, iz trakov oblikovana križa. Večkrat, ko jim je to uspelo, boljši rezultat so dosegli. Pri tem se je Ivan Brovč, ki je poletel kot prvi, poškodoval (glej tekst Moja prva tekma). Sodniki so ocenjevali tudi čas leta (najdaljši je trajal skoraj tri ure) in točnost pristanka v krogu s premerom 55 m.

Letalci so pripravili tudi program za obiskovalce. Aeroklub Posočje je opravil prelet z letalom, na stojnicah so razkazovali svojo dejavnost modelarji in radioamaterji, zmajarji pa so navdušili z ekshibicijskim letenjem (Davorin Koron: Zmajarji so navdušili. PN, 1980).

Vreme: ugodni pogoji za letenje, nekateri so dosegli višino 1600 m.

Po republiškem in državnem prvenstvu v Tolminu je bilo v zmajarskem športu zaznati velik napredek. Od nekdanjih skokov se je razvilo v pravi jadralni šport (Kri-la, 23/1981). Žal pa zmajarjem Posočja tokrat ni uspela uvrstitve v reprezentanco za **2. evropsko prvenstvo v Koesenu v Avstriji** (glej poglavje Prvenstva).

- Spominska tekma na dražgoško bitko, Dražgoše, 12.–13. januarja 1980. Izvajala se je pod geslom »Svobodna Jelovica«. Udeleženci iz **DPL Posočje Branko Klemenčič, Ivan Konavec, Ivan Brovč in Mirko Šorli.**
- Pokal bratstva in enotnosti v počastitev Dneva borca, Kriška gora, 4.–6. junija 1980
Udeležba DPL Posočje: Branko Klemenčič, Ivan Brovč, Ivan Konavec, Franc Kuštrin, Mirko Šorli in Drago Podobnik (3. seja sekcije 23. 4. 1980). Organizator: Klub Prepih Tržič.
- 35. prvenstvo ljubljanskega armadnega območja
Posoški zmajarji so prvič sodelovali na 35. prvenstvu ljubljanskega armadnega območja in navdušili. Med drugim so na prireditveni prostor spustili jugoslovansko in slovensko zastavo, Ivan Brovč pa je med letom odvrzel na stadion nogometno žogo in odprl nogometno tekmovanje. Zmajarji so na stadionu tudi pristali. (Stane Jan: Rekorder z zmajem. 1980. NN časopisni članek).
- Prireditve TEMAS
Sekcija je prvič nastopila na prireditvi TEMAS, ki so jo člani tolminskih tehnično kulturnih organizacij tudi to leto priredili na tolminski Brajdi (Tolminci se zapisujejo med zmajarje. neznan časopis, 1980)

Kovk, 1979 (z leve proti desni): Drago Podobnik, Branko Klemenčič, Mirko Šorli, Emil Rupnik, Ivan Brovč, Ivan Rupnik

1981

V letu 1981 so se zmajarji spomnili 10. obletnice zmajarstva v svetu. Že leta 1973 se je prvi poskus poleta z zmajem zgodil tudi pri nas.

(Tone Svoljšak, Krila, 6-7/1981).

USTANOVITEV ZVEZE ZA PROSTO LETENJE SLOVENIJE

23. januarja 1981 so se vsa slovenska društva zmajarjev zbrala na sestanku, ki so ga pripravili Stane Krajnc, Jurij Franko in Zlato Vanič. Razprava je prinesla ustanovitev **Zveze društev za prosto letenje Slovenije (ZDPLS) s sedežem v Škofji Loki**.

Ustanovitelji:

1. Delta Koper, 2. Delta klub Ljubljana, 3. Kavka Kamnik, 4. Krila Krško, 5. Let Škofja Loka, 6. Klub zmajarjev Maribor, 7. **Zmajarska sekcija Posoškega aerokluba Tolmin (predstavnik Branko Klemenčič)**, 8. Prepih Tržič in 9. Šmarna gora.

Novoustanovljena zveza se je še tega dne spopadla s celo vrsto problemov, ki so se nakopičili v zmajarski dejavnosti: ali naj bodo poimenovanja zmajarskih društev, članarine in članske izkaznice enotne, o kriterijih za učitelje letenja, o obveznem vodenju evidence letenja, o izdelavi popisov terenov za letenje, o povezovanju z društvi v drugih republikah SFRJ, o letnih tehničnih pregledih zmajev, o tečajih za uporabo padal, o vodenju zmajarskih rekordov, Krajnc Stane in Franko Jurij pa sta bila zadolžena za izdelavo novega priročnika o opravljanju teoretičnih izpitov v zmajarstvu v Sloveniji (zapisnik sestanka). Sprejela je tudi dopolnitve in spremembe k **Tekmovalnemu pravilniku iz avgusta preteklega leta**.

ZMAJARSKA SEKCIJA

Število članov 7. marca 1981: 19 aktivnih, 10 podpornih.

Število zmajev: 18

Aktivni člani:

- *piloti:* 1. Ivan Brovč, 2. Ivan Konavec, 3. Branko Klemenčič, 4. Franc Kuštrin, 5. Bojan Mrak, 6. Mirko Šorli;
- *pripravnik:* 7. Vlado Eržen;
- *začetniki:* 8. Viljem Florjančič, 9. Silvo Rutar, 10. Milan Leban, 11. Marjan Šavli, 12. Ivan Mrak, 13. Srečko Perdih, 14. Drago Grahelj, 15. Ivan Šuligoj, 16. Jože Božič, 17. Branko Rutar, 18. Zdenko Rutar, 19. Dimitrij Luznik.

Podporniki: 1. Milena Balog, 2. Marina Leban, 3. Valter Luznik, 4. Savo Vidic, 5. Ivan Kragelj, 6. Edi Laharnar, 7. Vlado Brešan, 8. Zvonko Perdih, 9. Ivo Kavs, 10. Marko Laharnar (arhiv DPL Posočje).

Delegat v predsedstvu skupščine Zveze letalskih organizacij Slovenije za DPL Posočje je bil Branko Klemenčič (poročilo poslano PS ZLOS).

NESREČA S SMRTNIM IZIDOM

Starejšim že izkušenim zmajarjem se je pridružilo deset mlajših navdušencev, ki so že v letu 1980 zaključili šolanje v sekciji, v letu 1981 pa nadaljevali s praktičnim utrjevanjem znanja. Sekcija je 15. februarja 1981 organizirala polete z novega startnega mesta na Šentviški gori s pristankom na travniku v bližini Slapa ob Idrijci. Med zmajarji je bil tudi 16-letni Marjan Šavli iz Žabč, ki je med poletom strmoglavil z višine 100 m in naslednjega dne v bolnici umrl. Žal mu zaradi prenizkega letenja ni uspelo odpreti padala.

Ivan in Emil Rupnik, 1977

NAKUP MODERNEJŠIH ZMAJEV

Razvoj zmajarstva je hitro napredoval, v tujini so prihajali na trg vse bolj izpopolnjeni zmaji. Tudi posoški zmajarji so v letu 1981 v Švici kupili nove. Odločili so se za model Piranha firme Ritner, ki je bil predstavljen kot kopija zelo uspešnega modela Comet ameriške firme Wils Wing.

Z novimi zmaji so se pripravljali na kvalifikacijske tekme, razpisane za to leto. Posvetili so se predvsem vadbi preleta, takrat najbolj upoštevane discipline. Pridobiti so morali tako znanje kot izkušnje. Letenje z novimi zmaji je zahtevalo kar nekaj prilagodljivosti, saj so morali osvojiti novo tehniko upravljanja s tako imenovanim potiskanjem speedbara (triangla). A so kmalu dohiteli takrat najuspešnejše zmajarje pri nas. V letu 1981 so startali 220-krat in naleteli cca 160 ur.

USPEHI ČLANOV

- 24. marca 1981

sta člana sekcije Ivan Konavec in Ivan Brovč preletela razdaljo 18 km od Tolmina (vzletišče Poljubinske Ravne) do Sužida. Pripravljala pa sta se že na še drznejši podvig v tej disciplini. (Alojz Zorjan: Z zmajem od Tolmina do Sužida)

Ivan Brovč: »Kmalu po letu 1980 smo že naredili prve prelete. Jaz sem preletel do Sužida in sem skakal od veselja!«

- 2. maja leta 1981

je Ivan Brovč postavil nov rekord v trajanju poleta, ko je v zraku krožil 6 ur 20 minut. S tem je za celo uro presekel dosednji državni rekord Toneta Svoljšaka iz kluba Let Škofja Loka. Startal je z vzletne rampe na Kobali na nadmorski višini 1000 m, letel do Žage in krožil nad Tolminskimi hribi 1800 do 2000 m visoko. (neznan avtor: Rekord z zmajem; Alojz Zorjan: 2. mesto tolminskih zmajarjev)

- 31. maja 1981

Ivan Brovč je preletel 24 km dolgo razdaljo od Tolmina do Bovca. Startal je na Poljubinskih Ravnah (420 m n. v.), se dvignil na 2000 m n. v. in letel mimo Krnskega pogorja in Polovnika do pristanka na bovškem letališču. (Katja Roš: Podvig zmajarja Brovča; Alojz Zorjan: 2. mesto tolminskih zmajarjev)

POMOČ ZMAJARJEM V SRBIJI

Na povabilo zmajarjev iz Bele Crkve v Srbiji je Ivan Konavec aprila 1981 obiskal tamkajšnje zmajarsko društvo, ki je želelo njegovo pomoč pri postavitvi vzletne rampe.

Ivo je to prijateljsko pomoč takole doživel:

»Aprila leta 1981 so me kolegi zmajarji iz Bele crkve (Srbija) povabili, naj jih obiščem in pomagam pri promociji in razvoju zmajarstva v tej regiji. Imeli so podporo lokalnih oblasti, ustanovili so zmajarsko društvo. Želeli so leteti na območju Vršacke gore, kjer je že vrsto let deloval jugoslovanski letalski center s sedežem v mestu Vršac. Tako sem z letalom z Brnika letel v Beograd, kjer so me pričakali in me nastanili pri kolegu zmajarju v Beli crkvi.

Naslednji dan smo se odpeljali na Vršacki hrib in si ogledali možne lokacije za postavitve vzletne rampe. Najbolj primerna je bila v bližini repetitorja in starodavne trdnjave "Vršacka kula". Pripravili smo že motorne žage in drugo orodje, ko je iz trdnjave stopil oborožen varnostnik in nas pozval, naj se umaknemo. Znano nam je bilo, da je bilo v tistem času zaradi dogodkov na Kosovu politično ozračje v Srbiji zelo napeto. Opravičevanje in razlaganje, zakaj smo tam, ni pomagalo. Zahteval je pisno dovoljenje policijske postaje Vršac, kjer pa sicer

prijazen komandir ni imel pristojnosti za izdajo. Morali smo na štab teritorialne obrambe. Upokojeni polkovnik čika Stevo nam je dovoljenje za gradnjo vzletne rampe napisal na list papirja kar ročno.

Vrnili smo se na hrib. Na osnovi potrdila smo lahko takoj začeli z delom. Posekali smo potrebno drevje in malo pred nočjo je bila rampa postavljena. Naslednji dan smo jo prišli samo še preizkusit. Sestavili so zmaja Lancer IV, s katerim sem v preteklosti že velikokrat letel doma v Sloveniji in so ga srbski prijatelji jeseni preteklega leta odkupili. Na startu je pihal rahel vzgornik, ki je zagotavljal odlične pogoje. Odletel sem na ravni. Variometer je zapiskal in takoj sem »navrtel« nekaj krogov in letel nad mestom. Mikalo me je letenje vzdolž hriba na jug, vendar me je čas preganjal, saj sem imel popoldne rezerviran let domov. Pristal sem na polju, kjer smo nazdravili uspešnemu poletu. Kolegi zmajarji so me pospremili do letališča Surčin pri Beogradu. Tako se je zgodba o sodelovanju slovenskih in srbskih zmajarjev uspešno zaključila.«

Ivan Konavec je s pripovedovanjem o mikavnem letenju z Vršacke gore navdušil nekaj članov društva, da so 11. in 12. julija 1981 obiskali ta kraj, a zaradi slabih vremenskih pogojev jim ni bilo dano uživati na novih terenih (glej zgodbo Letenje v Srbiji!).

Mirko Šorli, Noč na jezeru, 2. 7. 1981

SODELOVANJE ZMAJARJEV NA PRIREDITVAH

Zmajarji so sodelovali na prireditvi Noč na jezeru na Mostu na Soči, pri otvoritvi stadiona v Tolminu, na proslavah ob obletnici Kobariške republike, ob odprtju večnamenskega objekta na Slapu ob Idrijci, itd.

NOVI VZLETIŠČI

- Stol nad Kobaridom
Novo vzletno rampo so vzpostavili avgusta 1981. Predvsem zaradi težavnega dostopa so jo že v letu 1982 opustili.
- Slap ob Idrijci
Na tem novo vzpostavljenem vzletišču so zaključili z deli. Postavili so nove vetrokaze in obnovili stare. Ob pomoči Posoškega aerokluba Tolmin so zmajarji v celoti obnovili in registrirali terensko vozilo (zapisnik 20. 11. 1981).

Polet s Stola 1978, Franc Kuštrin

TEKMOVANJA 1981

- 3. državno zmajarsko prvenstvo SFRJ na Kriški gori nad Tržičem, 4. junija in 13.–14. junija 1981 (glej poglavje Prvenstva).
- 4. republiško prvenstvo Slovenije, Kranjska gora, 18.–20. septembra 1981 (glej poglavje Prvenstva).
- Zaradi velike oddaljenosti se jugoslovanska reprezentanca ni prijavila na svetovno prvenstvo, ki je bilo na Japonskem.
- Medklubske tekme

Medklubska kvalifikacijska tekma v smučarskem centru Golte nad Mozirjem, 21. marca 1981
Organizator: Klub zmajarjev Maribor.

Medklubska kvalifikacijska tekma Kriška gora, 11.–12. aprila 1981; **Uvrstitve pilotov DPL Posočje: 2. Ivan Brovč, 3. Branko Klemenčič, 4. Ivan Konavec, 9. Ivo Volarič.**

Medklubska kvalifikacijska tekma Tolmin, 9.–10. maja 1981: Tekma je odpadla zaradi slabega vremena (arhiv DPL Posočje, 1981).

Medklubska kvalifikacijska tekma Tolmin, 27.–28. junija 1981: Tekma je zaradi slabega vremena odpadla (Alojz Zorjan: 2. mesto tolminskih zmajarjev).

02

**DRUŠTVO ZA PROSTO
LETENJE POSOČJE**

Jadralno zmajarstvo
(kronologija 1981–2021)

02

DRUŠTVO ZA PROSTO LETENJE POSOČJE

Jadralno zmajarstvo (Kronologija 1981–2021)

Jeseni leta 1981 so se člani zmajarske sekcije Posoškega aerokluba odločili za svojo pot. Kot je zapisano v zapisniku Posoškega aerokluba Tolmin, je bila ustanovitev samostojnega kluba »nujna zaradi organizacije prostega letenja na republiškem nivoju« (seja 20. 11. 1981).

8. septembra 1981 se je 27 članov Posoškega aerokluba Tolmin zbralo na izredni seji, na kateri je bil prisoten tudi predstavnik SZDL Marjan Klavora. Predsednik Ferdo Prinčič je prebral poročilo o dosedanjem delu, Ivan Konavec pa načrte zmajarske sekcije, ki so vsebovali tudi predlog za reorganizacijo Posoškega aerokluba. Predlog za samostojno pot zmajarske sekcije je bil sprejet.

Še istega dne se je zbrala na seji z naslednjim dnevnim redom: ustanovitev društva in sprejetje pravilnika društva, volitve organov društva in overitev seznama ustanoviteljev.

Prisotnih je bilo 19 članov: Milena Balog, Marko Berginc, Jože Božič, Ivan Brovč, Viljem Florjančič, Drago Grahelj, Bojan Hvala, Branko Klemenčič, Ivan Konavec, Franc Kuštrin, Marko Laharnar, Ivan Mrak, Vlado Mrakič, Jožica Rijavec, Branko Rutar, Zdravko Rutar, Mirko Šorli, Ivan Šuligoj in Alojz Zorjan.

Na seji je bil soglasno sprejet predlog Iva Konavca o ustanovitvi Društva za prosto letenje Posočje s sedežem v Kobaridu, Milanova ulica 10.

DPL Posočje na začetku svoje poti (fotografija iz arhiva Bojana Mraka)

Zapisniku je priložen naslednji seznam ustanoviteljev:

1. Balog Milena, 1951 (Idrija ob Bači, p. Most na Soči),
2. Božič Jože, 1961 (Ponikve, p. Slap ob Idrijci),
3. Brovč Ivan, 1954 (Koritnica, p. Grahovo ob Bači)
4. Eržen Vlado, 1954 (Koritnica, p. Grahovo ob Bači)
5. Grahelj Drago, 1958 (Ponikve, p. Slap ob Idrijci)
6. Klemenčič Branko, 1955 (Roče, p. Slap ob Idrijci)
7. Konavec Ivo, 1951 (Kobarid)
8. Kuštrin Franc, 1956 (Ljubinj, p. Tolmin)
9. Laharnar Marko, 1963 (Ponikve, p. Slap ob Idrijci)
10. Mrak Ivan, 1958 (Koritnica, p. Grahovo ob Bači)
11. Mrak Bojan, Tolmin
12. Mrakič Lado, Bovec,
13. Šorli Mirko, 1956 (Koritnica, p. Grahovo ob Bači),

Sestavili so tudi že predlog Pravilnika o delovanju društva, ki ga je Skupščina Občine Tolmin - oddelek za notranje zadeve potrdila 27. oktobra 1981 in izvolili člane v izvršni odbor, samoupravno kontrolo in v disciplinsko razsodišče.

Odločbo o vpisu v register društev pod št. 91 je Oddelek za notranje zadeve Občine Tolmin izdal 27. oktobra 1981. Prvi predsednik je bil Ivan Konavec. Izvršni odbor so sestavljali še tajnik Branko Klemenčič, blagajničarka Jožica Rijavec in stalni člani Ivan Brovč, Bojan Mrak in Franc Kuštrin. Predsednik samoupravne delavske kontrole je postal Mirko Šorli, člana pa Drago Grahelj in Vlado Mrakič. V disciplinsko sodišče pa so bili potrjeni za predsednika Ivan Mrak, za člana pa Jože Božič in Marko Laharnar.

Novoustanovljeno društvo je predvsem zaradi financiranja še do konca leta 1981 formalno delovalo v okviru Posoškega aerokluba Tolmin.

Že na ustanovni seji 8. septembra 1981 je sklenilo pristopiti k Zvezi organizacij za tehnično kulturo Tolmin (ZOTK) (dopis ZOTK-u z dne 4. 1. 1982).

Na seji 21. aprila 1982 je sprejelo statut zveze in podpisalo Samoupravni sporazum o ustanovitvi in združevanju v ZOTK občine Tolmin.

4. novembra 1981 je poslalo prošnjo za sprejem v Zvezo letalskih organizacij Slovenije (ZLOS).

1982

ODREDBA O POGOJIH ZA LETENJE Z NAPRAVAMI ZA PROSTI LET IZ LETA 1977 NE VELJA VEČ!

Odredba, ki jo je izdal Republiški sekretariat za notranje zadeve Slovenije (Ur. list SRS, 13/77) je v letu 1982 prenehala veljati, ker so prenehali veljati predpisi, na osnovi katerih je bila izdana.

Na področju, ki ga je odredba urejala, se je bilo mogoče nasloniti le še na Zakon o zračni plovbi (URL SFRJ, 23/78) in na Pravilnik o letenju letal (URL SFRJ 10/1979).

NOVA VLOGA OBČINSKE ZVEZE TELESNO-KULTURNE SKUPNOSTI TOLMIN

V Tolminu je bil 27. decembra 1982 posvet s predstavniki društev, klubov in zvez s področja telesne in tehnične kulture. **DPL Posočje je zastopal predsednik Ivan Konavec.**

Občinski zvezi telesnokulturnih organizacij (OZTKO) so naložili več nalog, strnjenih v sedem točk. S tem naj bi se OZTKO okrepila kot usklajevalka, povezovalka in usmerjevalka dela društev in klubov z vidika uresničevanja usmeritev in programov, ki jih je sprejela Občinska telesnokulturna skupnost (OTKS). Nekaj smernic: v sodelovanju z ZOTK izdelati merila za vrednotenje programov dejavnosti, primerna tudi za vrednotenje programov telesne kulture; v program OZTKO vključevati le dejavnosti, ki so zakonsko sodile v ta program; krajevne skupnosti naj bi ustanovile odbore za vzdrževanje športnih objektov; na nivoju OTKS Tolmin naj bi uvedli priznanja najzaslužnejšim športnikom;

OTKS so že za leto 1983 odobrili sredstva za financiranje vrhunskih športnikov (iz zabeleške posveta).

PREDSEDNIK DRUŠTVA ZA PROSTO LETENJE SLOVENIJE IZ VRST DPL POSOČJE

Slovenski zmajarji so se po končanem medklubskem tekmovanju v preletih na Lisci 19. septembra 1982 zbrali in enoletni mandat za predsedovanje **Komisiji za zmajarstvo pri Društvu za prosto letenje Slovenije zaupali predsedniku Društva za prosto letenje Posočje Ivu Konavcu.** (Alojz Zorjan: Tolminski zmajarji zopet prvi)

DPL POSOČJE V LETU 1982 NAJBOLJŠE V SLOVENIJI IN V JUGOSLAVIJI

V tem času je bilo zmajarstvo v drugih jugoslovanskih republikah še v zametkih, v Sloveniji pa je hitro napredovalo, tako v dolžini in višini poletov, kot v izpopolnjevanju zmajev.

Na občnem zboru DPL Posočje 11. februarja 1983 na Mostu na Soči so leto 1982 ocenili kot zelo uspešno. Začrtane cilje so celo presegli. Zmajarji so leteli 180 ur in opravili 200 skokov. V reprezentanci za državno prvenstvo so bili od šestih tekmovalcev kar štirje iz DPL Posočje. **Ob koncu leta je bilo društvo najboljšje v Sloveniji in tudi v Jugoslaviji.** Posebno pozornost so namenjali varnosti. V ta namen so organizirali redno prelaganje rezervnih padal, pregleda zmajev in izobraževanje članov. Razen nekaj nerednih pristankov niso imeli v društvu nobenih nesreč.

Članstvo se je neprestano večalo. 3. marca 1982 je štel že 17 letalcev, od katerih je bilo 12 pilotov zmajarjev, ki so bili sposobni tekmovali na vseh tekmovanjih. V društvu je bilo registriranih 15 zmajev. Včlanila sta se tudi dva zmajarja iz Idrije in eden iz Nove Gorice.

Delovanje je materialno in moralno podpirala Zveza organizacij za tehnično kulturo Tolmin (ZOTK). (Alojz Zorjan: Lani 200 skokov. PN, 11. 3. 1983)

PRVI PRELETI OD RAVEN DO BOVCA

Leta 1982 so tolminski zmajarji začeli sezono s prvimi lepimi dnevi konec marca. Še posebej ugodno je

bilo vreme na soboto, 27. marca. Z vzletišča na Ravnah se jih je spustilo kar sedem, a trije so nadaljevali polet proti Bovcu: Ivan Brovč, Ivan Konavec in Branko Klemenčič. Nad Volarji so dosegli višino 700 m, nato so se dvignili na 1100. Tu je Brovča zaradi pozabljenih rokavic hudo zeblo v roke. Nadaljevali so nad Krnom, Polovnikom in se približali cilju Bovški dolini, kjer sta Konavec in Klemenčič pristala, **Brovč pa se je odločil obrniti proti Tolminu.** Tako je tistega dne v dveh urah in pol nabral 54 km, kar je bil **najdaljši prelet s povratkom v letu 1982** (Alojz Zorjan: Zmajarji preleteli Krn; Katja Roš: Do višine 2300 m).

Ivan Konavec: »Rezultati so prihajali, ekipno smo bili dolgo vodilni v Jugoslaviji, smo imeli kar štiri ali pet naslovov državnih prvakov zaporedoma. Ivan Brovč je bil, mislim, 4 - kratni zmagovalec, pokojni Brane enkrat, sam sem osvojil 3. mesto ...

Hodili smo na tekmovanja v tujino, kar je bilo za nas zelo dobro, ker smo se srečali z zelo močno konkurenco in smo se veliko naučili. Zato smo bili tudi tako dobri na državnih prvenstvih. Je pa res, da zunaj zmajarjev nismo mogli dohajati, ker je bil tam že profesionalizem. Piloti so prišli s svojimi avtobusi in svojimi sestavljavci zmajev. Res so veliko leteli in imeli temu primerno dobre rezultate. Mi smo se po rezultatih gibal v drugi polovici. A za nas je bila taka udeležba zelo koristna, veliko izkušenj smo pridobili s tem.« (izjava ob 40-letnici letenja s Kobale)

ZMAJAR NOSILEC TITOVE ŠTAFETE

Zmajarstvo je postalo zelo popularno in atraktivno. Tako so se v Tolminu leta 1982 odločili, da bodo zmajarjem zaupali prenos zvezne Titove štafete. Nalogo so poverili Francu Kuštrinu, ki je 26. aprila 1982 poletel z vzletišča na Ravnah, pristal med množico na stadionu na Brajdi v Tolminu in prinesel štafeto na pozdravni oder. V tistih časih je bilo to dejanje zanj in za društvo veliko priznanje (DVD 40 let prvih poletov s Kobale, 2015. Izjava Franca Kuštrina).

PRVE RADIJSKE ZVEZE

Na osnovi Zakona o zračni plovbi in odloka Komiteja za promet in zveze je bila s 1. marcem 1983 vpeljana določba, da je obvezni del opreme uporabnikov zračnega prostora tudi radijska postaja. To je veljalo tudi za dejavnost zmajarstva.

Obvezna prisotnost radijske zveze start - pristanek je veljala tudi na tekmah. V DPL Posočje so bili prvi v državi, ki so za komuniciranje v zraku uporabljali radijske zveze, kar je prispevalo k večji varnosti. Nabavili so postaje IC 2E tovarne ICOM in jih prvič zagnali 4. julija 1982. Kljub veljavni zakonodaji je morala z nakupom soglašati Letalska zveza Slovenije, Oddelek za narodno obrambo Tolmin pa je moral podati izjavo, da bodo služile tudi za potrebe SLO in kot vzgojna sredstva (dopis Občini Tolmin z dne 23. 3. 1982). Kot take namreč niso »padle« v prepoved uporabe družbenih sredstev.

Pravilno uporabo radijskih zvez je pogojeval izpit za radioamaterje, zato je DPL Posočje vzpostavilo sodelovanje z Radioklubom Soča, ki je izvajalo tovrstne tečaje.

TEKMOVANJA 1982

- Republiškega prvenstva v letu 1982 ni bilo.
- 4. državno zmajarsko prvenstvo SFRJ, Kranjska gora, 3.–6. junija 1982 (glej poglavje Prvenstva).
- 3. evropsko zmajarsko prvenstvo Millau, Francija, 25. avgusta–5. septembra 1982 (glej poglavje Prvenstva).
- Zmajarska kvalifikacijska tekma v preletih, Tolmin, 15. in 16. maja 1982.

Tekma je bila določena že za 24. in 25. april, a je zaradi slabega vremena odpadla.

Uvrstitev DPL Posočje: 1. Branko Klemenčič in Ivan Konavec, 3. Franc Kuštrin, 4. Ivan Brovč; zmagovalca sta razdaljo 24 km preletela v 47 minutah.

Organizator: DPL Posočje. Odlično organizirano. Udeležba: 24 zmajarjev; štirje tekmovalci so pridobili naslov pilota (iz DPL Posočje Drago Grahelj). Z vzletišča na Ravnah so poleteli do vasi Smast in pristali na Poljubinskem polju (Alojz Zorjan, Najboljši tolminski zmajarji. PN).

- Medklubska tekma, Lisca, 18.–19. septembra 1982
DPL Posočje ekipno: prepričljivo prvo mesto; posamično: 2. Ivan Brovč, 3. Ivan Konavec, 7. Franc Kuštrin, 8. Branko Klemenčič, 17. Mirko Šorli, 26. Bojan Mrak, 30. Drago Grahelj.

Rezultati prvenstva posamično: zmagal je državni prvak Iztok Tomazin (Prepih Tržič).

Sodelovalo je 8 klubov s 40 tekmovalci. (Alojz Zorjan: Tolminski zmajarji zopet prvi!; PN)

Iz Društva za prosto letenje Posočje je bilo prisotnih kar deset zmajarjev. Sedem jih je tekmovalo, eden je nastopil kot predletelec, **Viljem Florjančič in Ivan Mrak** pa sta opravila izpit za zmajarja pilota.

Graparji (iz leve proti desni): Ivan Mrak, Vlado Eržen, Mirko Šorli, Ivan Brovč

1983

DPL POSOČJE

Število članov zmajarjev: devetnajst, od tega dvanajst, ki so imeli pravico nastopanja na tekmovanjih.

V tem letu je društvo utrdilo svojo prepoznavnost po celi državi, saj je v svojo knjigo delovanja zapisalo dva dosežka: prvo mesto na državnem prvenstvu ekipno in posamično. Uspeh je bil za širšo javnost presenečenje, saj zmajarstva mnogi še niso obravnavali kot resen šport. A uspehi so bili posledica zares načrtnega dela. Društvo je nenehno sledilo tehničnemu napredku. Posebej pa je skrbelo za varnost. Članom je prepovedalo letenje z doma izdelanimi zmaji, padalo je postalo obvezna oprema. Veliko časa je namenjalo izobraževanju, organiziralo je šole letenja in nadzorovalo učence. Člani zmajarji so leteli skupinsko, kar je bilo zelo pomembno posebno za začetnike. Tudi tehnično so bili kar dobro opremljeni. Leteli so na terenih v Kranjski gori, Novi Gorici in na Tolminskem. Odkar je zastavilo tak način dela, ni bilo v društvu nobene nesreče. Predsednik je menil, da zmajarstvo zahteva celega, psihično zelo dobro pripravljenega človeka.

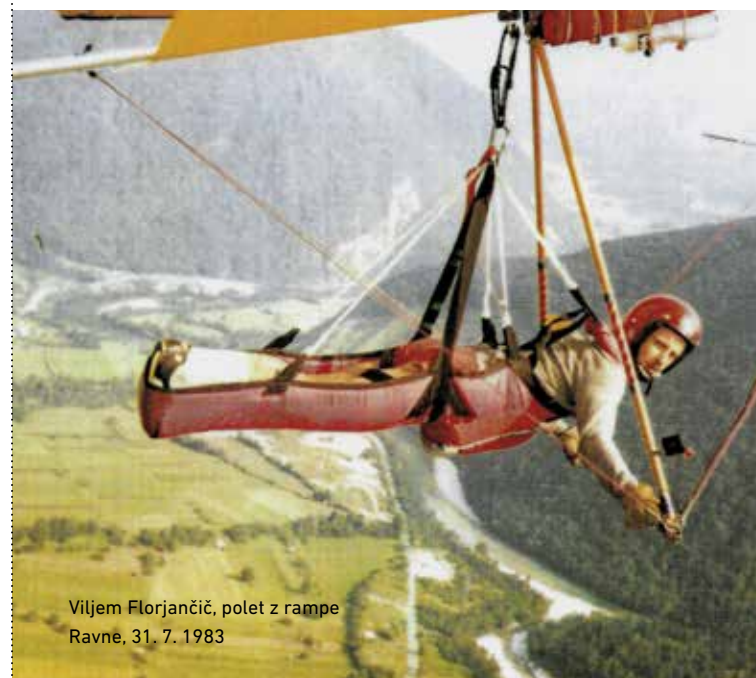
Pomoč pri rasti in uveljavitvi društva mu je nudila Zveza organizacij za tehnično kulturo Tolmin, opremo, ki je bila za tiste čase draga, pa so kupovali zmajarji sami. To je bil tudi glavni vzrok za zmernejšo rast članstva (Davorin Koron: Strah premagajo lepi občutki. PN, 1983).

NAKUP PRVEGA DRUŠTVENEGA ŠOLSKEGA ZMAJA

Ker je tega leta (1983) odpadla planirana meddruštvena tekma na Lisci, se je društvu ponudila prilika za preusmeritev sredstev v nakup prepotrebne **atestiranega šolskega zmaja**. Namenjen je bil usposabljanju zmajarjev pripravnikov, ki je s tem pridobilo na kvaliteti, predvsem pa na varnosti. Društvo se je že tega leta ukvarjalo z izdelavo motornega zmaja (dopis ZPLS 19. 1. 1983). Še vedno pa mu ni uspelo kupiti reševalnega padala, nujno potrebnega za letenje učencev na večjih višinah. Zaradi usposabljanja članov na področju radijskih zvez se je poglobilo sodelovanje z Radio klubom Soča.

IZOBRAŽEVANJE

- V program šolanja za letenje z zmajem je bilo leta 1983 vključenih pet učencev. Začetne tečaje so vodili člani društva s prostovoljnim delom.
- Za učitelja letenja je bil določen Bojan Mrak, za namestnika pa Ivan Konavec.
- **Učbenik Prosto letenje**
Izšel je prvi učbenik za šolanje zmajarjev pri nas. Avtor, francoski pilot in zmajar Robert Bourges, je brezplačno odstopil avtorske pravice za tiskanje. Prevedel ga je zmajar Zlato Vanič in naslovil Prosto letenje.
- **Pravilnik o šolanju**
Stane Krajnc je prevedel Pravilnik o šolanju, ki ga je priporočila FAI (zapisnik komisije za prosto letenje pri ZLOS 28. 1. 1983). Sprejet je bil konec februarja leta 1983. Med drugim je od kandidatov za letalca pilota kot obveznega zahteval opravljen izpit za letalca pripravnika. Medtem ko so bili do takrat zmajarji razporejeni v tri skupine, jih je novi pravilnik razvrstil v pet (zapisnik kom. za pr. let pri ZLOS 28. 1. 1983).

Viljem Florjančič, polet z rampe Ravně, 31. 7. 1983

Četrto svetovno prvenstvo
Schwangau, 1983 (start Tegelberg)

DRUGO

Žična vrv na Koritnici

- Društvo je kupilo žično vrv za tovorno žičnico na Koritnici, zmajarji pa so jo ob sodelovanju domačinov napeljali na Koriško goro. Služila je tudi za prevoz zmajev na start (poročilo o delu za 1983).

Vzletišča in pristajalna mesta

- Dokončana je bila gradnja startne rampe na Pečinah.
- Pristajalna mesta v Tolminu in Kobaridu je društvo opremilo z indikatorji vetra.

Turistične aktivnosti DPL

- Člani so na osnovi izkušenj izdelali termično karto za območje občine Tolmin, ki naj bi še posebej prav prišla zmajarjem turistom.
- Tudi to leto so zmajarji obogatili prireditev Noč na jezeru na Mostu na Soči.
- Natisnili so nalepke z logotipom društva.

KOBALA

Zmajarji so Kobalo vzeli za svojo že leta 1975, a resnično zaživela je šele leta 1983 (glej poglavje Vzletišče Kobala).

TEKMOVANJA 1983

- Republiškega zmajarskega prvenstva v letu 1983 ni bilo.
- 5. državno zmajarsko prvenstvo SFRJ, 23.–28. aprila 1983, Kriška gora (glej poglavje Prvenstva).
- Kvalifikacijska tekma Velika planina, 19. marca 1983, ki je štela kot kvalifikacijska za svetovno prvenstvo (Schwangau, Nemčija).

DPL Posočje posamično: 4. Franc Kuštrin, 6. Ivan Brovč, 7. Branko Klemenčič, 11. Ivan Konavec, 13. Marko Hočevan, Viljem Florjančič in Mirko Šorli, 25. Drago Grahelj, Bojan Mrak in Ivan Mrak; ekipno: 1. mesto.

Zmagovalna trojka posamično: 1. Borut Pestotnik (Kavka), 2. Iztok Tomazin (Prepih Tržič), 3. Viktor Vreš (Prepih Tržič); ... in **ekipno: 1. DPL Posočje**, 2. Prepih Tržič, 3. Krila Krško.

- Udeležba: 33 tekmovalcev iz devetih slovenskih klubov in enega zagrebškega; (arhiv DPL tekmovanja)
- 4. svetovno zmajarsko prvenstvo, Schwangau (ZR Nemčija), 5.–19. junija 1983 (glej poglavje Prvenstva)
- Zaradi pomanjkanja sredstev se DPL Posočje ni udeležilo tekme na Učki v organizaciji društva iz Opatije.
- Medklubaska tekma za pokal Kondor 20. septembra 1983, na kateri so se zbrali predvsem posoški primorski letalci.

DOPOLNITVE TEKMOVALNEGA PRAVILNIKA

Komisija za prosto letenje pri ZLOS je sprejela dopolnjen **Tekmovalni pravilnik**. Pri tem ji je bilo vodilo: »Imamo ga, a zakaj ne bi imeli še boljšega!« V veljavo je stopil 28. januarja 1983.

PRIZNANJA ZA USPEŠNO DELO – DRŽAVNI PRVAKI!

Zmajarje DPL Posočje, državne prvake ekipno in posamično, je na sedežu občine sprejel predsednik SO Tolmin Marjan Rozman. Čestitali so jim tudi predstavniki tolminskih družbenopolitičnih organizacij (K. R.). Zveza za telesno kulturo Slovenije je društvo nagradila s priznanjem in plaketo.

1984

SLOVENEK PODPREDSEDNIK MEDNARODNE LETALSKE ZVEZE FAI

Revija Krila (3/1984, str. 2) je objavila: »Naše športno letalstvo je pred dnevi dobilo veliko mednarodno priznanje, ko so na skupščini v Los Angelesu izvolili za podpredsednika te organizacije našega znanega letalskega delavca Staneta Menegalijskega, ki bo to odgovorno funkcijo opravljal štiri leta. Doslej je bil predsednik Letalske zveze Jugoslavije ...«

Član DPL Posočje Ivan Konavec je postal **predsednik Komisije za prosto letenje pri Predsedstvu Zveze letalskih organizacij Slovenije (ZLOS)** z dvoletnim mandatom (Krila, 8-9/1984, str. 1).

STANJE ZMAJARSTVA V SLOVENIJI

V letu 1984 je v Sloveniji delovalo 11 društev z okrog 300 člani – zmajarji. Aktivno jih je letelo cca 100, cca 50 pa jih je tudi tekmovalo. Zmajar je v svoj dnevnik vpisal cca 20 letov na leto in letel približno 20 ur.

Preletne razdalje so dosegle povprečje med 10 in 20 kilometrov, a vrhunski piloti v tujini so preleteli že do 100 km zračne linije.

Medtem, ko je zmajarstvo pred in takoj po letu 1980 doživelo nagel vzpon, je v letu 1984 rahlo stagniralo, za kar so krivili padec življenjskega standarda, vedno dražje zmaje in slabšanje gospodarskih razmer (Krila, 12/1984).

Zmajar Vettorazzi Franc je za tekmovalni bilten državnega prvenstva v letenju z zmaji zbral podatke

o rekordih naših zmajarjev. Pri tem se je izkazalo, da so bili vsi dosednji rekordi neuradni, ker niso bili beleženi po FAI pravilniku. Vettorazzi se je ponudil, da bo izdelal **pravilnik o kategorizaciji letalcev – zmajarjev**, na osnovi katerega bi imelo društvo možnost zaprositi Občinsko telesno-kulturno skupnost Tolmin za sredstva iz sklada, formiranega leta 1983 za financiranje vrhunskih športnikov (seja Komisije za prosto letenje pri ZLOS 2. 3. 1984).

DEJAVNOST DPL POSOČJE

Društvo je uredilo startni prostor na Poljubinskih Ravnah in opremilo zmaje z instrumenti za letenje.

Zmajarji so naleteli približno 200 ur. Ponovili so prelete na relacijah Ravne–Žaga–Ravne, Ravne–Bovec, Nova Gorica–Ajdovščina, Velika planina–Jesenice. Zmajarske aktivnosti je celo leto oviralo slabo vreme.

IZOBRAŽEVANJE

V marcu je društvo organiziralo tečaj za pilote začetnike, ki ga je obiskovalo pet kandidatov. Štirje so opravljali začetni tečaj na šolskem zmagu. Pri tem se je pripetila manjša nezgoda, eden od njih si je zlomil roko. Šolanje so »motile« organizacijske ovire v zvezi s prevozi na šolske terene. Še en član društva (Hvala Bojan) je v Kamniku opravil izpit za pilota zmaja (poročilo o delu, I. kvartal 1984).

Prvi domači motorni zmaj, 1984

MOTorni ZMAJ - NOV MEJNIK V ZGODOVINI DRUŠTVA

V letu 1984 so v Sloveniji že leteli prvi motorni zmaji. Po uradnih podatkih jih je bilo šest: po enega je imelo DPL Prepih Tržič in Krila Krško, po dva pa DPL Kavka Kamnik in Ikar Slovenj Gradec. Junija leta 1984 je tudi DPL Posočje uspešno preizkusilo prvega, izdelanega v društvu (poročilo o delu v I. poll. 1984). Po spominu Iva Konavca je društvo kupilo jadralnega zmaja Concord II in ga predelalo za krilo motornega zmaja. Nabavljen je bil tudi dvotaktni motor vzhodnonemškega avtomobila Trabant, ki ga je Ivo predelal tako, da ga je prilagodil za montažo magnetnega vžiga in montažo propelerja. Prav tako je za motornega zmaja izdelal podvozje (trike). Preizkušal ga je na bovškem letališču, kjer je opravil nekaj testnih poletov. Po testiranju so ga prodali (po pisni izjavi Iva Konavca, 9. 7. 2021).

Finančna sredstva pa tudi v tem letu niso dovoljevala nakupa padala in anemometra.

TEKMOVANJA 1984

- 5. republiško zmajarsko prvenstvo Slovenije, Krška gora, aprila 1984 (glej poglavje Prvenstva).
- 6. državno zmajarsko prvenstvo SFRJ, Velika planina, 2.–9. junija 1984 (glej poglavje Prvenstva).

- Meddruštveno tekmovanje v prostem letenju na Lisci, 14.–15. aprila 1984;
Uvrstitev DPL Posočje ekipno: 3. mesto; posamično: 5. Ivan Brovč, 7. Mirko Šorli, 8. Franc Kuštrin, 15. Ivan Konavec, 16. Branko Klemenčič.
Udeležba: 38 tekmovalcev iz Slovenije in dva iz hrvaške Reke.
Vremenski pogoji: ugodno vreme, ugodni pogoji za letenje.
Tekmovalne discipline: prelet in hitrostni prelet. (Krila, 5/1984, str. 30)

ZMAJARJI DPL POSOČJE NA SLOVENSKI RANG LESTVICI

Ob koncu leta so se piloti DPL Posočje na rang lestvici po zbranem številu točk med dvajsetimi piloti v Sloveniji uvrstili takole: Ivan Brovč tretji, Ivan Konavec osmi, Branko Klemenčič enajsti, Franc Kuštrin dvajseti (arhiv DPL Posočje, 30. 11. 1984).

ZAČETKI JADRALNEGA PADALSTVA V SLOVENIJI

Leta 1984 je tudi v Slovenijo pljusnil val jadralnega padalstva, ki je v Evropi že doživel svoj »bum« (glej poglavje Jadralno padalstvo).

1985

NOV TEKMOVALNI PRAVILNIK ZA PROSTO LETENJE

17. maja 1985 je Komisija za prosto letenje pri Letalski zvezi Slovenije izdelala predlog novega **Tekmovalnega pravilnika**. Dopolnitve je poslalo tudi **DPL Posočje**. Sprejet je bil na seji komisije v Kamniku 25. oktobra 1985, v veljavo pa je stopil 1. 1. 1986. Poslan je bil še komisijam ostalih republik. Z njihovo potrditvijo naj bi postal jugoslovanski tekmovalni pravilnik.

Lotili so se še **osnutka Pravilnika o vrednotenju prostih letov**, za kar je bila zadolžena komisija v sestavi Pestotnik Borut, Vreš Viktor in Vettorazzi Franc.

STANJE ZMAJARSTVA V SLOVENIJI

V letu 1985 je bilo v današnji Sloveniji registriranih 11 zmajarskih klubov: KOMET Maribor, Klub zmajarjev Maribor, Delta klub Ljubljana, Prepih Tržič, Ikar Slovenj Gradec, DPL Posočje Kobarid, Kavka Kamnik, Šmarna gora, Krila Krško, ACEN in Let Škofja Loka. Vsi skupaj so združevali 315 članov. Med zmaji je bilo vedno več motornih, že osem (v Tržiču trije, v Kamniku dva, v Mariboru, Ljubljani in Krškem pa po eden).

DPL Posočje je v letu 1985 v svojo knjigo delovanja zapisalo več pomembnih dosežkov. Vpisanih je imelo 30 članov iz občin Tolmin, Bovec, Idrija in Nova Gorica. A financiranje je bilo rešeno samo za člane društva iz tolminske občine. Preostale še niso zaznale pomena tega športa in pripravljenosti za sofinanciranje niso pokazale.

LETENJE TUJIH ZMAJARJEV PRI NAS

V DPL Posočje, kakor tudi v drugih slovenskih zmajarskih društvih, so se že od leta 1982 pojavljale prošnje tujih zmajarjev za letenju pri nas. Včlanjenih je imelo že sedem letalcev iz zamejstva v Italiji (iz Trsta in Vidma), čeprav zakonodaja na področju zmajarstva tovrstnega članstva še ni urejala. Posebno v zahodni Evropi je sredi devetdesetih let letalski turizem doživel vse večji razcvet. Zmajarji, kot sta Bran-

ko Klemenčič in Ivan Konavec, ki sta kot tekmovalca že imela za seboj sodelovanje na evropskem in svetovnem prvenstvu, sta vedela povedati, kako znajo v tujini izkoristiti tekmovalne dogodke v turistične namene. Menila sta, da ima Tolminska zaradi svoje lege na prehodu alpskega in primorskega sveta in zaradi precejšnjih temperaturnih razlik ozračja tako ugodne pogoje za ta šport, kot malokatera destinacija.

A to področje zračne plovbe je bilo še leta 1985 popolnoma neurejeno, čeprav je Republiški komite za promet in zveze Slovenije nanj vseskozi opozarjal.

Zato je DPL Posočje zaprosilo ZLOS za odobritev letenja tujcev pod pogoji, kot so bili leta 1985 že urejeni v Boki Kotorski, na Reki in na Braču. Ta je pripravila predlog s štirimi obveznimi pogoji za letenje tujih državljanov na območju RS in ga preko republiških organov posredovala Zveznemu komiteju za promet in zveze v Beograd. Ob tem je navedla, da bi zaradi ugodnih pogojev Tolmin lahko postal center za šolanje, šport in rekreacijo tujih zmajarjev (dopis ZLOS z dne 24. 6. 1985). Društvo je prejelo odgovor, da bodo poslana določila upoštevana v Zakonu o zračni plovbi, ki ga pripravljajo.

V praksi pa so društva uporabljala predlog ZLOS. Tujci, ki so želeli leteti v Sloveniji, so se morali javiti odgovorni osebi v društvu. Ta je preverila dokumente o usposobljenosti in nezgodnem zavarovanju ter izdala dovoljenje za letenje na urejenih vzletiščih na območju delovanja društva. Sledila je še prijava letalca – tujca oddelku za notranje zadeve oz. postaji milice (dopis RKPV št. 34/Č-023/85 z dne 30. 1. 1986).

Ivan Konavec: »S predpisi o letenju z zmaji smo imeli veliko težav. Ena od teh je bila letenje tujcev. Italijani iz zamejstva so veliko leteli pri nas »na črno«, predvsem na območju Nove Gorice in Ajdovščine. Problem smo najlažje rešili tako, da so se včlanili v naše društvo, članska izkaznica jim je letenje dovoljevala. A nekaterim je bilo letenje nad vojaškimi objekti moteče, zato smo morali pristojni službi poslati seznam tujih pilotov, članov.

Policijska uprava v Novi Gorici je zahtevala sestanek o tej problematiki. Oborožen s kupom papirjev in kopijami določb iz Uradnega lista sem dokazoval, da tujci in jugoslovanski piloti lahko letijo. Policijska uprava je imela namreč staro določbo o prepovedi letenja, ki ni bila več v veljavi. Po tem sestanku tega problema niso več omenjali.«

MOTORNO ZMAJARSTVO

Motorno letenje je zaradi visokih cen materialov ostalo na nivoju preteklega leta, saj društvo ni imelo sredstev za vlaganje v to novo panogo, za posameznike pa je bila sploh predraga. Kljub temu je imelo v različnih fazah izgradnje štiri motorne zmaje, realno naj bi dokončali dva.

Po pisanju Iva Konavca je bil dejansko izdelan en motorni zmaj. Uporabili so motor s podaljšano gredjo, na katero je bil vgrajen propeler. Motor so vgradili na navadnega jadralnega zmaja tako, da je bil vpet na centralno vzdolžno cev. Propeler je bil potisni in se je nahajal za vzdolžno cevjo. Za lažje pristajanje sta bili na triangel vgrajeni dve kolesi, dodatno-tretje kolo se je nahajalo na koncu vzdolžne cevi. Za novega zmaja je imel Ivan Konavec v izdelavi lahko podvozje, vendar ga je predčasno prodal, saj je prevladalo spoznanje, da je za varno letenje potrebno nabaviti tovarniškega zmaja (Ivan Konavec, mail 9. 7. 2021).

Sicer pa so februarja 1985 na sestanku pri Letalski zvezi Jugoslavije v Beogradu (udeležila tudi Konavec in Vettorazzi) zabeležili uradni podatek o številu motornih zmajev v Sloveniji. Bilo jih je sedem (Ivan Konavec o motornih zmajih - 3. 2. 2011, izvleček).

Rampa na Poljubinskih Ravnah, ki je danes ni več.

NAKUP JADRALNEGA ZMAJA ZA ŠOLANJE LETENJA V TANDEMU

Leta 1985 je ZOTK Tolmin prispeval sredstva za nakup jadralnega zmaja za šolanje letenja v tandemu. Učitelji letenja so namreč spoznali, da je pri pridobivanju zmajarskega znanja res zelo kritičen prehod iz nižjih na višje terene, kar so potrjevale tudi statistike. Z letenjem v tandem jadralnem zmaju pa je učenec pridobil občutek za letenje na večjih višinah in se je lažje odločil za prvi samostojni let. Zaradi zapletenih uvoznih postopkov so ga odkupili od člana društva Bojana Mraka.

Društvu je uspelo kupiti dve reševalni padali in anemometer, nabavilo je tudi letalske kombinezone.

VZLETIŠČA

Zmajarji so se razveselili popolnoma obnovljene vzletne rampe na Poljubinskih Ravnah in urejenih pristajalnih mest na Poljubinskem polju, pri mostu čez Sočo in pri Kobaridu.

Čiščenje rampe na Poljubinskih Ravnah, 1985

IZOBRAŽEVANJE

Zmajarji so iz leta v leto beležili več vidnih uspehov. Zatrjevali so, da k temu pripomorejo volja in seveda tudi pogum, v največji meri pa temeljito znanje.

Po državnem prvenstvu v Tolminu leta 1984 se je v letu 1985 kar deset mladih tako navdušilo nad zmajarstvom, da so se v društvo včlanili.

Začetni tečaj zmajarstva v organizaciji društva je obiskovalo 20 kandidatov in se izšolalo za zmajarja začetnika. Učenje so še naprej izvajali člani društva volontersko.

Dva člana (Rutar Silvo in Humar Jože) pa sta opravila izpit za pilota zmaja (poročilo o delu za 1985).

REVIJA KRILA

Predsednik DPL Posočje Ivan Konavec je prevzel nalogo urednika za zmajarstvo pri reviji Krila.

TEKMOVANJA 1985

Vse tekme so pokazale, da se je kvalitetni vrh zmajarjev razširil, dvignila se je tudi splošna raven kvalitete letenja.

- Meddruštvene tekme na Pohorju 13. aprila 1985 se DPL Posočje zaradi napovedanega slabega vremena ni udeležilo.
- 6. republiško zmajarsko prvenstvo Slovenije, Velika planina, 20.–22. aprila 1985 (glej poglavje Prvenstva).
- 7. državno zmajarsko prvenstvo SFRJ Posočje 85, Tolmin, 15.–19. maja 1985 (glej poglavje Prvenstva).

Ob koncu državnega prvenstva se je pokazalo, da bo potrebno spremeniti sistem točkovanja in izboljšati označevanje obratnih točk, saj so bile fotografije prevečkrat dvoumne (Krila, 1985).

Društvu je prineslo veliko promocije, saj je o njem poročala TV, veliko je pisalo časopisje. Izkazala se je tudi Gorska reševalna služba Tolmin, pomagali so radioamaterji in taborniki ter nekateri posamezniki, finančno pa Občina Tolmin (oddelek za ljudsko obrambo), ZOTK in Iskra AET.

Kobala, 28. 9. 1985 (od leve proti desni):
Viljem Florjančič, Ivan Brovč, Davorin Gaberšček

Zmajarstvo je vendarle zbudilo zanimanje tudi pri naši takratni največji turistični organizaciji Kompas, ki je prevzela pokroviteljstvo.

Prvenstvo je bilo zelo dobro organizirano. Prvič je bila izvedena računalniška obdelava rezultatov, ki so bili znani istega dne.

Udeleženci so posebej pohvalili dobro organizacijo prevozov, ki je bila ponavadi šibka točka tekm (Katja Roš: Branko Klemenčič in Posočje).

Po prvenstvu se je povečala splošna naklonjenost zmajarstvu, češ da »nadvse ugodni pogoji za zmajarski šport nudijo Tolminski možnost za privlačno turistično ponudbo - letenje z zmajji« ((nb): Zmajarstvo tudi v turistični ponudbi. Primorske novice).

- 5. svetovno zmajarsko prvenstvo, Kossen (Avstrija), 25. maja–9. junija 1985.

Ivan Brovč (DPL Posočje) je na prvenstvu postavil

nov društveni rekord v preletu, 110 km (glej poglavje Prvenstva).

NAJBOLJŠI ŠPORTNIK 1985

Predsedstvo konference letalske zveze Jugoslavije je za najboljšega športnika leta 1985 v panogi zmajarstvo proglasila **Branka Klemenčiča iz DPL Posočje** in mu podelila priznanje.

7. državno prvenstvo, ekipa s spremljevalci (fotografija iz arhiva Bojana Mraka)

STANJE ZMAJARSTVA V JUGOSLAVIJI

Po 7. državnem prvenstvu SFRJ v Tolminu se je pokazal opazen napredek v kvaliteti letenja tudi med tekmovalci iz drugih republik. Na Hrvaškem se je zmajarstvo še najbolj uveljavilo v Zagrebu, kjer so zmajarji še najbolj uspešno sledili slovenskim. Po napredku so se takoj za njimi izkazali zmajarji z Reke. V Makedoniji se je novi šport najbolj prijel v Skopju, tudi zaradi primernih terenov za letenje v okolici. Na zadnjem državnem prvenstvu v Tolminu je izstopal Mendo Veljanovski s 15. mestom. Pohvalil pa se je lahko tudi s preletom s povratkom v dolžini 90 km.

V ostalih republikah je bilo zmajarstvo še neorganizirano. Nad njim so se navduševali le posamezniki, ki so zaradi pomanjkanja finančnih sredstev zmaje tudi sami izdelovali. To in pomanjkanje znanja ter neodzivnost tako letalskih zvez kot aeroklubov je negativno vplivalo na kvaliteto te dejavnosti kot celote (Ivan Konavec: Ilegalci na olimpijado? Krila, 4/1986, str. 5).

V letu 1984 je imela Srbija dve zmajarski združenji, Hrvatska štiri, Črna gora eno, Makedonija eno, BiH eno, Vojvodina tri in Kosovo eno. Od teh jih je šest delovalo kot sekcija aeroklubov, ostali pa kot samostojna društva, klubi, ipd.

Jugoslovansko zmajarstvo je po desetih letih prisotnosti na nebu (t. j. leta 1985) prvič dobilo svojega **predstavnika v komisiji za prosto letenje (CIVIL) pri Mednarodni letalski zvezi (FAI). To je bil zmajar Zlato Vanič** (zapisnik CIVL 21. in 22. 1986).

Zlato Vanič je jeseni tega leta prevzel tudi naloge predsednika **Komisije za prosto letenje pri PS ZLOS**, a na njegovo željo le za eno leto (namesto dve).

ZMAJARSTVO OLIMPIJSKA DISCIPLINA?

Po 12 letih prizadevanj je zmajarstvo dobilo mesto med olimpijskimi disciplinami. **Ivan Konavec**, ki se je v tej »bitki« še posebej angažiral, je poudaril, da bo treba premagati še kar nekaj ovir, da bo ta šport tudi vključen v olimpijski tekmovalni program (določiti standarde glede terena, tipa zmajev, definirati pojem zmajarja-profesionalca in še in še...). A kot

pomembno je označil dejstvo, da se je začelo premikati! (Ivan Konavec, »Ilegalci« na olimpijado? Krila, 4/1986, str. 5).

O olimpijskem statusu zmajarstva so razpravljali tudi na zasedanju mednarodne komisije za prosto letenje (CIVL) 21. in 22. julija 1986 na Madžarskem. Svet mednarodne letalske zveze (FAI Council) je predlagal, da se izmed treh novih olimpijskih disciplin (jadrarno letenje, zmajarstvo in padalstvo) na otvoritveni slovesnosti olimpijskih iger v Seulu 1988 kot demonstracijsko disciplino predstavi padalstvo.

Komite mednarodne komisije za prosto letenje (CIVIL) je v zvezi z enostransko odločitvijo izrazil nezadovoljstvo predsedniku FAI dr. Ceneku Kepaku in izpostavil željo po vključitvi zmajarstva v olimpijske igre (zapisnik z zasedanja CIVL 21. in 22. 7. 1986).

Do danes se na tem področju ni premaknilo še nič!

DPL POSOČJE

V letu 1986 si je DPL Posočje prizadevalo pridobiti več članov iz idrijske in goriške občine. Hkrati je k ustanovitvi lastnega društva spodbujalo Goričane. Na novo se je vpisalo še šest zmajarjev iz zamejstva.

S pravilnikom je opredelilo materialno odgovornost do društvenega premoženja, to je do društvenih zmajev in spremljajoče opreme: katere poškodbe pokrivajo člani in katere društvo.

Tega leta je poleg društvenih zmajev pri Zavarovalnici Triglav zavarovalo še zmaje desetih članov.

V začetku leta 1986 je na Brajdi od Krajevne skupnosti Tolmin (Komisija za vzdrževanje športnih objektov na Brajdi) pridobilo **prostore za skladiščenje zmajev in druge društvene opreme**, ki jih je do tedaj uporabljal Nogometni klub Tolmin. Delovna organizacija Gostol Tolmin mu je priskočila na pomoč z nosilci za police.

NAKUP ZMAJA DVOJČKA

Že 22. januarja 1986 smo zasledili, da je društvo »v kratkem svojo dejavnost popestrilo z nabavo novega

zmaja za letenje v dvoje.« Šlo naj bi za **jadralnega zmaja »dvojčka« SPIRAL**. Izdatno pomoč pri nakupu je prispevalo podjetje Iskra Avtoelektrika, TOZD AET Tolmin (dopis »Posočja« TOZD-u AET, 6. 3. 1987), zato ga je društvo opremilo z reklamnimi nalepkami AET. V prvi vrsti ga je namenilo izobraževanju začetnikov, društveni inštruktor je bil Bojan Hvala. Društvu pa je dalo tudi dodatno možnost vključitve v turistično ponudbo. Bojan Hvala, ki je prevažal tudi novinarje in kakšnega pogumneža, »je ljudem, ki jim je bilo sicer letenje tuje, ponujal priložnost, da okusijo to slast« (K. Roš: Zmaj dvojček vabi turiste. Delo, 1987). »Čeprav je zmaj dvojček nekoliko težji, večji in zato nekoliko bolj okoren ob običajnih zmajev, s katerimi vešči piloti jadrajajo po več ur zapored in dosegajo vrtooglave višine 3000 m in več, je mogoče v dvoje potovati po zraku uro in celo več«, je še izvedela novinarka.

VOLITVE V ORGANE DPL POSOČJE

Po poteku mandata organom društva je bil **Ivan Konavec ponovno izvoljen za predsednika**. V izvršnem odboru so bili še: Branko Klemenčič – tajnik, Marta Konavec – blagajnik in stalni člani: Ivan Brovč, Davorin Gabršček, Sandi Cvetrežnik, Matjaž Costatini.

Samoupravna delavska kontrola: Viljem Florjančič, predsednik, člana pa Bojan Hvala in Lado Mrakič. Disciplinska komisija: Bojan Mrak predsednik, člana pa Sandi Cvetrežnik in Branko Klemenčič.

IZOBRAŽEVANJE

V letu 1986 je društvo izšolalo četrto generacijo novincev. V tem času je razpoložljive terene za letenje razdelilo na pet težavnostnih stopenj in sicer: 1. Ponikve ali podobno, 2. Pečine ali podobno, 3. Sužid ali podobno, 4. Dolje, Smast ali podobno, 5. Kobala, Poljubinske Ravne.

Pred prehodom na točko 4 je moral kandidat opraviti izpit iz teorije za zmajarje začetnike.

Na občnem zboru 19. januarja 1986 so bili za **inštruktorje letenja izbrani**: Bojan Mrak, Branko Klemenčič, Ivan Konavec, Ivan Brovč, Davorin Gabršček, Bojan Hvala in Viljem Florjančič.

Začetni tečaj je obiskovalo še deset začetnikov, pripravniki pa so nadgrajevali znanje z zahtevnejšimi oblikami letenja (arhiv DPL).

V dogovoru s šolami je društvo pospešilo promocijske aktivnosti pri osnovnošolski mladini. Tako je npr. Branko Klemenčič obiskal Osnovno šolo France

Bevk Tolmin, predstavil šolanje zmajarjev in predvajal filme z zmajarskih tekmovanj (Maja Cuder, OŠ F. Bevk Tolmin).

V planu dejavnosti za obdobje 1986–1990 je društvo izračunalo, koliko letalnih naprav bi zagotavljalo kvaliteto rast in šolanje novih kadrov: dva dvoseda, dva zmaja višjega razreda, štirje zmaji srednjega razreda in trije začetniški zmaji, zraven pa še deset padal in pasov. Vzpostaviti bi morale simulator letenja in pridobiti filme, ki bi bili v pomoč šolajočim. Tudi obstoječi tereni niso bili varni za šolanje. Društvo je že planiralo ureditev po varnostnih predpisih. To je bil tudi sicer pereč problem zmajarskih društev cele Slovenije, tako da so ga nameravali reševati v okviru Zveze letalskih organizacij Slovenije.

TEKMOVANJA 1986

- 7. republiško prvenstvo Slovenije, Kranjska gora, 9.–12. maja 1986 (glej poglavje Prvenstva).
- 8. državno prvenstvo SFRJ, Kriška gora, 17.–25. maja 1986 (glej poglavje Prvenstva).

Letalska zveza Slovenije je najboljšim prvič podelila uradne medalje (zapisnik zasedanja CIVL 21. in 22. 7. 1986).

- Cros-Country pokal

V letu 1986 je bilo uvedeno tekmovanje zmajarjev za Cros-Country pokal. Zmajar je moral polet prijaviti v 30 dneh, točkovalo se je tri najboljše v letu. V letu 1986 sta na zbirno mesto poslala rezultate le Borut Pestotnik in Roman Tomot, prvi enega, drugi dva, zato pokali niso bili podeljeni.

- 1. Alpe Adria Cup, Spital (Avstrija), 24.–27. julija 1986
- V letu 1986 je bilo vpeljeno še eno novo tekmovanje, poimenovano Alpe Adria Cup. Svoje zmajarske sposobnosti in vrline so merili piloti zmajarji iz Avstrije, Italije in Jugoslavije.

Tekma se je končala z velikim uspehom jugoslovanskih pilotov, tako posamično kot ekipno.

Iz DPL Posočje sta tekmovala Franc Kuštrin in Ivan Brovč. Po spominu slednjega sta prinesla domov tri pokale.

Ekipno: Jugoslavija 1. mesto

Posamično so najboljše leteli Bojan Marčič, **Ivan Brovč, DPL Posočje** in Stane Krajnc.

Udeležba: Okoli 40 pilotov iz Avstrije, Italije in Jugoslavije. Slednjo je zastopalo 19 pilotov.

Start: z vrha planine Goldeck z nadmorske višine 2140 m.

Tekmovalne discipline: letenje v trikotniku in dolet na piko, pri čemer je bila višinska razlika med startom in pristankom cca 1600 m. Tako so zmajarji kar 25 minut opazovali panoramo mesta Spital.

Organizator se je zelo trudil. Kljub temu se je vtihotapilo nekaj začetniških napak, npr. da ni bil kos »pobiranju« tekmovalcev in prevozu zmajev (Kamničan, 13. 10. 1986).

Naj piloti zmajarji leta 1986 v XC-preletih po izboru ZLOS:

1. Bojan Marčič (Comet Maribor), **2. Ivan Brovč (DPL Posočje)**, 3. Matjaž Brezar (Prepih Tržič); (zapisnik KZPL 3. 10. 1986).

1987

PRAVILNIK O ZMAJARSTVU

9. marca 1987 je v Uradnem listu SFRJ št. 17 končno izšel **Pravilnik o zmajarstvu**. Pri pripravi predloga sta imela veliko vlogo dva dosedanja predsednika zmajarske komisije pri Letalski zvezi Slovenije Ivan Konavec (DPL Posočje) in Franc Vettorazzi, imenovana v komisijo leta 1986.

S pravilnikom je zmajarstvo dobilo pravno potrditev in mesto v okviru Letalske zveze Jugoslavije. V 61 členih je poleg temeljnih določb, pomembnih za uveljavitev, razvoj in napredek te športne panoge, predpisoval izdelavo, vzdrževanje in način uporabe zmajev ter strokovno izobrazbo, strokovno usposabljanje, izpite, dovoljenja in pooblastila pilota zmaja (1. člen pravilnika). Piloti, ki so poslej sodelovali na tekmovanjih, so morali imeti veljavno pilotsko dovoljenje in zadostno število ur letenja.

V skladu z določili nove zakonodaje se je DPL Posočje ponovno vpisalo v Zvezo letalskih organizacij Slovenije.

A pot do priznanja zmajarstva za letalski šport na državni ravni še ni bila končana. Tudi pri tem je **pomembno vlogo odigral predsednik DPL Posočje Ivan Konavec** (glej poglavje Zakonodaja - Trnova pot do priznanja zmajarstva za letalski šport).

»PET TOČK«

Komisija za prosto letenje pri ZLOS je 28. februarja 1987 obvestila vsa društva o ukrepih, ki naj bi jih z namenom zagotavljanja boljše varnosti vpeljali na vzletnih mestih za zmajarje. Poimenovali so jih kontrola »Pet točk« pred vzletom. Nekatere ukrepe so morala društva uvesti takoj.

Na omenjeni seji je Stane Krajnc predložil osnutek navodil za letenje z jadralnimi padali, Pestotnik Borut pa je povedal, da pripravlja navodila za večjo varnost pri letenju z motornimi zmaji.

POMOČ ZDRUŽENEGA DELA PRI NABAVI OSNOVNIH SREDSTEV

Kombibus

Leta 1987 je Elektro Primorska n. sub. o. Nova Gorica ugodila prošnji društva in mu brezplačno odstopila v uporabo rabljeni **kombibus** znamke IMV 1600R. S tem je društvo rešilo problem prevoza zmajev na vzletišča, saj so bili doslej prisiljeni uporabljati lastne avtomobile.

Nakup motornega zmaja

V letu 1987 je društvo kupilo rabljenega motornega zmaja in že izvedlo z njim prve polete. Polovico sredstev je zbralo samo, za drugo polovico pa se je obrnilo na podjetje Iskra Avtoelektrika – TOZD AET Tolmin, ki se je odzvalo in pomagalo. Zato je društvo opremilo zmaja z reklamnim napisom Iskra AET (dopis TOZD-u AET Tolmin, 6. 3. 1987 in 9. 3. 1988). Razmah motornega zmajarstva pa je planiralo za leto 1988.

IZOBRAŽEVANJE

Društvo je posvečalo veliko pozornosti podmladku. Ti so izkušene zmajarje pogosto jemali za vzornike. Izšolalo je že peto generacijo novincev. Šolanje je vodil Davorin Gabršček (Neva Blazetič: Aprila republiško prvenstvo zmajarjev v Tolminu. PN, 1987).

Na občnem zboru tega leta so določili pogoje uporabe šolskega zmaja in kritje stroškov poškodb.

Prav tako so dogovorili pogoje uporabe dvosedežnega zmaja in ceno storitve.

TEKMOVANJA 1987

- 8. republiško zmajarsko prvenstvo Slovenije, Tolmin, 16.–19. aprila 1987 (glej poglavje Prvenstva).
- 9. državno zmajarsko prvenstvo, Velika planina, 9.–16. maja 1987 (glej poglavje Prvenstva).
- Tekma za pokal Alpe Jadran 87, Ajdovščina, 21.–24. maja 1987.

Uspehi DPL Posočje: 3. posamično Branko Klemenčič; bil je tudi član slovenske ekipe, ki je na tekmovanju zmagala.

Končni rezultati:

Ekipno: 1. Slovenija, 2. Italija (Furlanija); *posamično:* 1. Bojan Marčič, 2. Ivo Volarič, 3. Branko Klemenčič.

Udeležba: 21 tekmovalcev iz Jugoslavije, Italije, ZRN in eden iz ZDA.

Organizator: Klub Šmarna gora Ljubljana.

Vodja tekmovanja: Vreš Viktor.

Tekmovanja se je prijelo tudi ime »Tekma treh dežel«: Avstrije, Italije, Jugoslavije. Iz slednje je tekmovalo prvih 18 uvrščenih na državnem prvenstvu 1987. Avstrijski zmajarji se tekme zaradi slabega vremena niso udeležili (Emil Fras: Zmajarji za pokal AA - članek).

SREČANJA

- Letno srečanje zmajarjev je bilo v Ajdovščini in na Krvavcu (zapisnik OZ 17. 1. 1988).
- Septembra 1987 je bil v Ajdovščini miting, ki so ga pripravili modelarji in drugi člani tamkajšnjega letalskega kluba. Pestremu programu, ki je prikazal različne modele letal, helikopterjev in motornih zmajev, se je pridružil dvakratni državni prvak **Ivan Brovč**. Prvič je pred tolikšno množico izvedel **looping z zmajem** (M. Hožič: Rekord obisk na mitingu modelarjev. PN, 25. 9. 1987, št. 75).

1988

POD OKRILJE DPL POSOČJE TUDI JADRALNI PADALCI

Leta 1988 so se DPL Posočje pridružili jadralni padalci dotedanjega kluba Repetnica (glej poglavje Jadralno padalstvo).

STATISTIČNO POROČILO DPL POSOČJE 1985–1988 – ZMAJARJI

(arhiv DPL Posočje)

	1982	1985	1986	1987	1988
št. članov	20	25	29	34	32
št. začetnikov		10	13	10	5
št. pilotov z dovoljenjem		13	15	17	19
št. tekmovalcev		13	15	17	19
št. ur letenja	180	346	400	439	783
št. zmajev	19	28	32	32	36
št. motornih zmajev		-	-	1	1
št. motornih poletov		-	-	10	35
št. naletnih ur (motornih)		-	-	2	10

POMOČ ZDRUŽENEGA DELA PRI NABAVI OSNOVNIH SREDSTEV

DPL Posočje je na podjetje Iskra Avtoelektrika TOZD AET Tolmin poslalo prošnjo za delovanje tudi v letu 1988. Omogočilo mu je nakup reševalnega padala za motornega zmaja (dopis TOZD-u AET Tolmin, 9. 3. 1988).

IZOBRAŽEVANJE – DOSEDANJI IZPITI NEVELJAVNI!

Pilote so razburili predpisi, po katerih so morali ponovno opravljati izpite pred zvezno komisijo. Sestavljali so jo inštruktorji jadrnega letenja iz SR Slovenije in zvezni delegat (zapisnik Kluba Delta, 27. 6. 1986).

Tako je 23. avgusta 1988 v Ajdovščini pristopilo k prvemu ali k ponovnemu opravljanju izpita za pilota 187 kandidatov iz vseh slovenskih zmajarskih društev. Komisijo so sestavljali: zvezni delegat Gajić Dejan in inštruktorji jadrnega letenja Sič Rudolf, Korda Radovan in Golob Rok (seja komisije za prosto letenje pri ZLOS).

Iz DPL Posočje je izpit opravljalo 20 zmajarjev. Prav tako nihče od zmajarjev do sedaj ni bil usposobljen za učitelja letenja z ustreznim izpitom (zapisnik Komisije za prosto letenje ZLOS, 16. 11. 1987).

TEKMOVANJA 1988

Ustanovitev zmajarske lige Slovenije

Borut Pestotnik (klub Kavka) je na seji komisije za prosto letenje pri ZLOS 3. marca 1988 predlagal ustanovitev zmajarske lige, s katero bi dvignili tekmovalni nivo letalcev. Predlog je bil sprejet. Sklenili so, da bodo ligo sestavljale dve ali tri dvodnevne tekme, ki bodo štejele za izbor zmajarja leta v Sloveniji. Liga je poskusno stekla v letu 1990 in v prav taki obliki leta 1991.

- 9. republiško zmajarsko prvenstvo Slovenije, Kriška gora, 14.–17. aprila 1988 (glej poglavje Prvenstva).
- 10. državno prvenstvo Jugoslavije, Ajdovščina, 21.–29. maja 1988 (glej poglavje Prvenstva).
- 6. evropsko zmajarsko prvenstvo, Alpago (Italija), 1.–17. julija 1988 (glej poglavje Prvenstva).
- Na 6. svetovnem zmajarskem prvenstvu v kraju Bright v Avstraliji DPL Posočje ni imelo predstavnika.
- 3. Alpe Adria Cup je bil leta 1988 v Italiji (ni drugih podatkov).

Sodelovanje zmajarjev na prireditvah

- v okviru praznika občine Tolmin 28. maja 1988 so s poletom s Kobale na pašnik ob reki Soči obogatili program jubilejnega srečanja borcev in aktivistov.

1989

STANJE ZMAJARSTVA V SLOVENIJI

V Zvezi letalskih organizacij Slovenije (ZLOS) je bilo registriranih 15 društev za prosto letenje, za letenje z motornimi zmaji in ultra lahкими letali. Daleč najbolj razširjena oblika letenja slovenskih letalcev je bilo prosto letenje z zmaji, saj je bilo glede na jadrna in motorna letala tudi precej cenejše. Skupno število registriranih zmajev je bilo 273, ki so samo v tem letu preleteli 5347 ur. Motornih zmajev je bilo samo 35, ultra lahka letala pa so bila štiri.

NA TRG SO PRIHAJALI VSE BOLJ IZPOPOLNjeni ZMAJI

Na evropskem trgu je bila ponudba zmajev vse bolj pestra in kvalitetna. A kljub temu so se nekateri zaganci in predvsem vztrajneži še vedno lotili izdelave kar sami. Pred začetniki zmajarstva so imeli to prednost, da so imeli na razpolago veliko dobrih načrtov.

Razvoj zmajarstva je pripeljal tudi do spoznanja, da so za zmajarska krila mnogo primernejši od platna kompozitni materiali. Ti so bili narejeni iz zmesi različnih materialov, blago je bilo kvalitetnejše, posledično so krila prenesla večje obremenitve. Tako so najdrznejši zmajarji začeli med letenjem izvajati akrobatske manevre oz. razne figure, o čemer pred desetimi leti niso niti razmišljali. Najpomembnejši zmajarski centri v Sloveniji so nastali v Ljubljani, Tržiču, Mariboru, Kamniku, Škofji Loki, Ajdovščini in v Tolminu.

Strokovnjaki so ocenili, da je veliko premalo narejenega za varnost v zraku, češ da je med piloti še vse preveč nediscipline. Poudarjali so potrebo po ureditvi varnostnih pogojev z natančnimi predpisi, posebno za tiste uporabnike zračnega prostora, ki niso bili v nobenem klubu. (Krila, 4/1989, str. 24; A. Bitenc: Zmaji in ultra lahka letala. Krila 1/1990, str. 22).

DPL POSOČJE

Poskrbelo je za vzdrževanje startnih in pristajalnih lokacij in za izdelavo vetrnih vreč.

IZOBRAŽEVANJE

Organizirali so začetni tečaj letenja z zmaji, izšolali tri letalce in nadaljevali z usposabljanjem pripravnikov (poročilo DPL o aktivnostih 27. 12. 1989).

TEKMOVANJA 1989

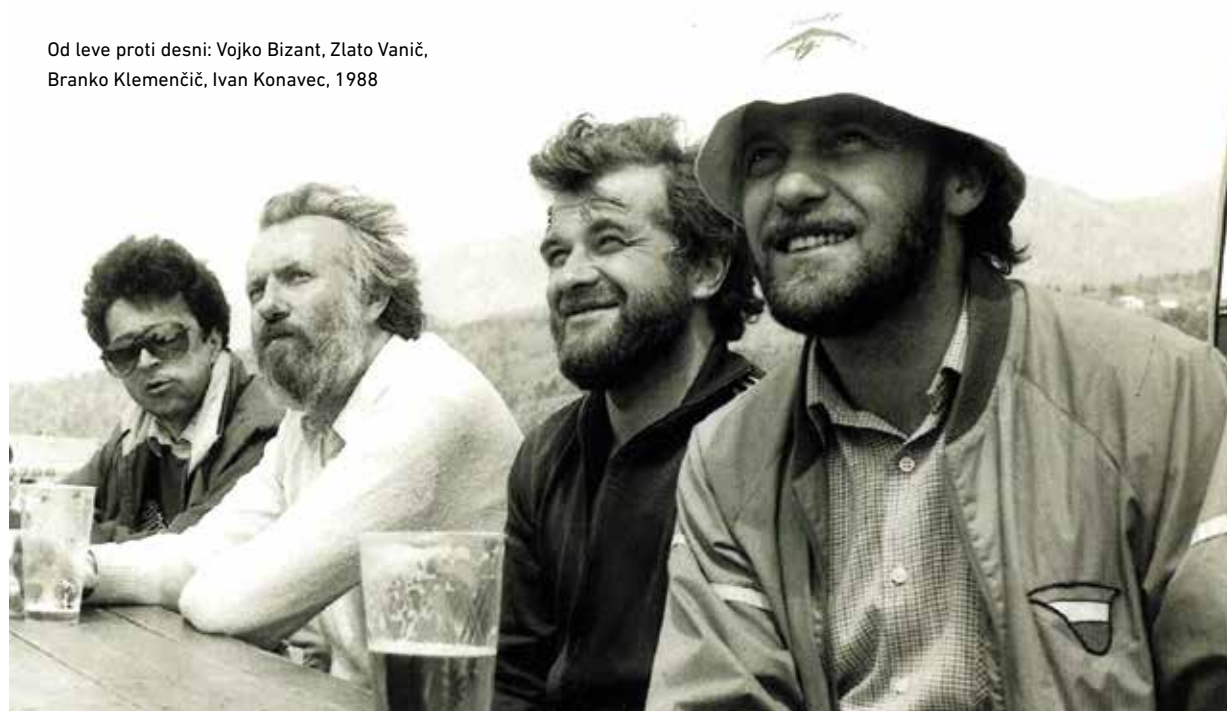
- 10. republiško zmajarsko prvenstvo Slovenije Tolmin, 25.–27. maja 1989 (glej poglavje Prvenstva).
- 11. državno zmajarsko prvenstvo SFRJ, Kranjska gora, 1.–8. julija 1989 (glej poglavje Prvenstva).
- Svetovni pokal v zmajarstvu, nad mestom Governarol Valaderes (Brazilija), 11.–26. februar 1989; Ekipa Jugoslavije je tekmovanje zaključila na 10. mestu. Posamične uvrstitve: 61. Franc Konjar, 62. Andrej Mravlje, 86. Bojan Marčič. Ekipno je zmagala Velika Britanija (Krila, 2/1989).

Od leta 1989 do leta 2005 se posoški zmajarji niso udeleževali svetovnih zmajarskih prvenstev.

SODELOVANJE NA PRIREDITVAH

- letalski miting, Ajdovščina, 1. oktobra 1989.

Od leve proti desni: Vojko Bizant, Zlato Vanič, Branko Klemenčič, Ivan Konavec, 1988

1990

KONČNO PREDPISI O PROSTEM LETENJU

Leta 1990 so alternativni letalci pri Komisiji za prosto letenje Slovenije dosegli, da se je njihov položaj v Letalski zvezi Slovenije začel urejati. Znotraj komisije je bilo ustanovljenih pet podkomisij (glej poglavje Zakonodaja - Trnova pot do priznanja zmajarstva za letalski šport).

Na skupni seji 11. februarja 1991 so pregledale dotedanje delo. Pokazalo se je, da so se naloge lotile zelo zagnano.

INVESTICIJE

Leta 1990 je DPL Posočje zaradi tehnične nezanesljivosti prodalo zmaje, starejše od osem let. S sredstvi od prodaje in z lastnimi sredstvi mu je uspelo nabaviti material in izdelati **dvosedežnega motornega zmaja**.

Ivan Konavec: »Izdelan je bil nov motorni zmaj, kjer se je uporabilo krilo Hazard 15 italijanskega proizvajalca, podvozje je bilo nabavljeno v firmi Pipistrel, motor je bil Rotax 503. Zmaja smo jaz, Branko Klemenčič in Ivan Brovč 30. septembra preizkusili na bovškem letališču. Med preizkušanjem se je zgodila tudi nezgoda. Zaradi vibracij motorja je odpovedal amortizer. Desno zadnje kolo je obviselo v zraku. Pri tem se je zmaj zasukal in zvrnil na desni bok, pri čemer je prišlo do poškodbe vozička. Pri zasilnem pristanku je bil uničen propeler in skrivljena cev zmaja. Stroške popravila je delno krila zavarovalnica.

Zmaja je društvo uporabljalo izključno za šolske plete. Nazadnje ga je prodalo kupcu z Gorenjske.«

V tem času so motorni zmaji postali zanimivi tudi za tekmovanja. 7. septembra 1991 je v Ajdovščini potekal pokal Pipistrel, septembra tega leta pa v Mariboru državno prvenstvo v letenju z motornimi zmaji. V DPL Posočje se s tekmovalnemu motornemu zmajarstvu niso pridružili (vir: Ivan Konavec).

IZOBRAŽEVANJE

Zaradi slabega vremena in zahtevnih priprav na evropsko zmajarsko prvenstvo (en start je bil tudi na Kobali) v društvu niso organizirali šolanja za začetnike. Kontinuirano pa je potekalo šolanje pripravnikov (poročilo DPL Posočje I. poll. 1990).

REKORD JUGOSLAVIJE V PRELETU V TRIKOTNIKU

Prvega aprila 1990 je član DPL Posočje Ivan Brovč dosegel rekord Jugoslavije v preletu v trikotniku. Na razdalji Kobala–Žaga–Črna prst–Kobala je preletel 82 km. 5. maja 1990 se mu je rezultatsko približal Sandi Šlibar (Let), ki je na razdalji Kobala–Travnik pri Vršiču–Kanin–Kobala zdržal razdaljo 81 km.

TEKMOVANJA 1990

Od predvidenih tekmovanj je bilo realizirano samo **izbirno tekmovanje za člane reprezentance za evropsko prvenstvo 1990**, ki je bilo tega leta v Sloveniji. Iz DPL se je v reprezentanco uvrstil Ivan Brovč (Iz poročila o delu za 1990).

- 11. republiško zmajarsko prvenstvo, 1990 (glej poglavje Prvenstva).
- 12. državno zmajarsko prvenstvo Jugoslavije, Kruševo (Makedonija), 27. maja–2. junija 1990 (glej poglavje Prvenstva).
- 7. evropsko zmajarsko prvenstvo, Kranjska gora in Kobala, 21. junij 1990–8. julij 1990 (glej poglavje Prvenstva). Organizacijo prvenstva je zelo dobro ocenila Komisija za prosto letenje na svojem rednem letnem zasedanju v Luzernu v Švici leta 1991. Najvišja priznanja je prejel tudi dosedanj delegat Jugoslavije v C.I.V.L./F.A.I. Zlatko Vanič.
- Leta 1990 je bila poskusno uvedena zmajarska liga Slovenije, katere potek je bil nastavljen že leta 1988 (dopis Bojana Marčiča društvu in klubom po sklepih sej Komisije za prosto letenje pri ZLOS 22. 11. 1990 in 7. 12. 1990).

MOTORNI ZMAJ V TURISTIČNI PONUDBI

Bojan Hvala, eden prvih tolminskih zmajarjev in član DPL Posočje, je leta 1988 v lastni režiji pri Pipistrelu v Ajdovščini kupil motornega zmaja. To je bil prvi prototip zmaja, ki ga je Ivo Boscarol, lastnik firme Pipistrel, izdelal za potrebe trga. Bojan je z zmajem letel na bovškem letališču, kjer je prevažal turiste. Bil je edini lastnik tovrstnega zmaja na Tolminskem.

Leta 1991 je motornega zmaja zamenjal z novim, bolj izpopolnjenim s krilom Hazard13 in novim podvozjem, izdelanim iz ogljikovih vlaken. S tem je po-

membno dopolnil turistično ponudbo Zgornjega Posočja. (PN, 18. 5. 1990, št. 39).

Bojan je z novim zmajem letel večinoma na bovškem letališču. Leta 1997 ga je prodal aeroklubu v Ajdovščini. Zmaj je še danes v uporabi (pismo Ivan Konavec, 10. 7. 2021).

Z lastnim motornim zmajem je letel še en član društva, Marko Hočevnar iz Nove Gorice. Kupil ga je leta 1989 pri firmi Sirio (italijanski izdelovalec zmajev). Leta 1990 je z zmajem strmoglavil in utrpel smrtne poškodbe (pismo Ivan Konavec, 10. 7. 2021).

1991

JUGOSLAVIJE NI VEČ

V začetku leta 1991 je po deklaraciji o razdružitvi Slovenije z Jugoslavijo Zveza letalskih organizacij Slovenije prevzela pristojnosti VSJ (Vazduhoplovni savez Jugoslavije = Letalska zveza Jugoslavije), Sekretariat za promet in zveze Ljubljana pa pristojnosti Sekretariata iz Beograda (dopis komisije ZLOS društvu 7. 2. 1991).

Predsedstvo skupščine ZLOS je na seji 28. septembra 1991 sprejelo sklep o izstopu iz članstva Letalske zveze Jugoslavije. Člani so izstop potrdili na dopisnem referendumu (LZS, dopis 7. 10. 1991).

Odločitev o državnosti Slovenije je zahtevala ogromno prilagajanja novi zakonodaji tudi na področju letenja. O tem so razpravljali na razširjeni seji PS Zveze letalskih organizacij Slovenije (ZLOS) 23. marca 1991. Izpostavili so potrebo po **uskladitvi Zakona o zračni plovbi**, k čemur so pritegnili vse strokovne komisije (jadralsko, motorno in padalsko). Sicer pa je Športna zveza Slovenije razglasila, da je v času končnega urejanja statusa Slovenije nastopanje za jugoslovanske državne reprezentance popolnoma legitimno in neoporečno.

ZASEDANJE KOMISIJE ZA PROSTO LETENJE /C.I.V.L./ MEDNARODNE AERONAVTIČNE OZ. LETALSKE ZVEZE /F.A.I./, LUZERN (ŠVICA), 18. DO 21. APRILA 1991

Rednega letnega zasedanja Komisije za prosto letenje pri Mednarodni aeronavtični zvezi se je udeležil tudi delegat še SFR Jugoslavije/in že Slovenije mag. Aleksander Čičerov. Udeležbo je podprla komisija za prosto letenje, ki se je zavedala, da je le z osebno prisotnostjo mogoče računati na primeren status Slovenije kot nove države v F.A.I.

- Pomembna točka za nas je bila predstavitev držav, ki so se potegovala za gostovanje bodočih evropskih in svetovnih prvenstev v prostem letenju z zmaji in jadralnimi padali. Jugoslavija je resno kandidirala za organizacijo evropskega prvenstva v jadralnem padalstvu leta 1992. Naš delegat se je počutil nekoliko nelagodno, saj se FAI še ni ozirala na takratne politične dogodke v Jugoslaviji in je candidature obravnavala, kot so bile zastavljene.

Kljub nasprotovanju Nemčije so jugoslovansko kandidacijo podprli Angleži, Madžari in predsednik delovne skupine za jadralne padalce Walter Neumark (V. Britanija). K izbiri je doprineslo tudi dobro ocenjeno 7. evropsko zmajarsko prvenstvo v Kranjski gori leta 1990.

- Aktualna je bila tudi tema, kdaj bodo jadralno letalstvo, zmajarstvo in jadralno padalstvo postali olimpijski športi. Predsednik F.A.I. Peter Lloyd se je ob tem takole izrazil: »*Naj pride dan, ko bo svet videl najboljše iz letalske družine, počaščene v olimpijskem duhu...*«

USTANOVITEV ENOTNE STROKOVNE KOMISIJE KLUBOV UL PILOTOV IN MOTORNH ZMAJEV PRI ZLOS

Na seji komisije za prosto letenje pri ZLOS 13. 11. 1991 je bil podan predlog o razdružitvi klubov motornih zmajev in klubov za prosto letenje. Hkrati so sklenili predlagati PS ZLOS ustanovitev klubov ultralahkih letal in motornih zmajev v eno strokovno komisijo. PS ZLOS je predlog potrdila na seji 14. 12. 1991.

DPL POSOČJE

V letu 1991 je v društvu aktivno tekmovalo 10 zmajarjev. Po letalnih uspehih so bili v špici slovenskega in jugoslovanskega zmajarstva.

Prostovoljstvo so namenili tudi beljenju klubskih prostorov in izdelavi novih vrat.

VZLETIŠČI KOBALA IN POLJUBINJSKE RAVNE

V tem letu so v DPL Posočje izvedli številna dela v zvezi z dodatno, standardom primerno ureditvijo startnega mesta na Kobali (glej poglavje Vzletišče Kobala).

Utrdili so tudi rampo na **Poljubinjskih Ravnah** in popravili vetrne vreče (Nova »rampa« za varen vzlet. 24. 10. 1991).

IZOBRAŽEVANJE

Glede šolanja zmajarjev je bilo posebno glede načina poučevanja in financiranja veliko nedorečenega. Novosti so se odpirale tudi v zvezi z izpiti, dovoljenji, homologacijami, itd. (aktivnosti DPL Posočje za leto 1991 – rokopis). Prevladovala je odločitev, da bi šolanju zmajarjev prilagodili program, ki ga je pred nekaj leti predlagala FAI.

TEKMOVANJA 1991

Republiško prvenstvo v letenju z zmaji po novem?

Na sejah Komisije za prosto letenje pri ZLOS 22. novembra 1990 in 7. decembra 1990 so sklenili, da bo republiško prvenstvo zmajarjev leta 1991 organizirano po ligaškem sistemu. Ligo naj bi sestavljale tri tekme, finale republiškega prvenstva (3 – 4 dni) pa naj bi bilo v Tolminu. Zmagovalec lige bi bil hkrati tudi republiški prvak. Za koordinatorja lige je bil imenovan Bojan Marčič, ki je v dopisu 7. februarja 1991 seznanil z novostjo vse klube. DPL Posočje se je z organizacijo tekme v Tolminu strinjalo, predlagani pa so bili tudi že datumi prvih treh tekem s startom na Kovku, Lisci in na Gortini. Očitno klubi nad novim načinom poteka republiškega prvenstva niso bili navdušeni, gotovo pa je na dogajanje vplivala tudi politična situacija v SFRJ. Že 1. marca 1991 je predsednik Komisije za prosto letenje pri ZLOS predlagal društvom, naj v letu 1991 kot republiško prvenstvo šteje le finale lige v Tolminu. Tako je bilo

- 13. republiško zmajarsko prvenstvo Posočje 91 (junij 1991) edino prvenstvo v tem letu (glej poglavje Prvenstva).
- 8. svetovno zmajarsko prvenstvo 1991 v Braziliji je bilo odpovedano (glej poglavje Prvenstva).

NOVOST: XC POKAL V PRELETIH

Za dvig kakovosti letenja in za povečanje zanimanja za prelete med zmajarji je Komisija za prosto letenje pri ZLOS ustanovila XC pokal v preletih, še danes tekmovalna stalnica zmajarjev. Poteka skozi celo tekmovalno sezono in je najbolj svobodna oblika tekmovanja z najbolj enostavnim postopkom za sodelovanje. Pilot se namreč lahko šele med letom odloči o vsebini preleta, npr. glede na vremenske razmere. Na startu mora le oddati svoje podatke in podpis priče. Potek leta so na začetku dokazovali s filmom, pozneje pa z GPS napravami. Za skupno uvrstitev štejejo najboljši trije preleti vsakega posameznika. Najmanj eden izmed njih se mora začeti v Sloveniji. Za ekipni rezultat se šteje vsota rezultatov najboljših treh tekmovalcev posameznega kluba. (Iz Pravilnika ZPLS za XC pokal; dopis Komisije pri ZLOS društvom 27. 2. 1991). Ustanovitev tega pokala je v največji meri spodbudil Mitja Lakner. Komisija za prosto letenje pri ZLOS je 27. februarja 1991 izdala natančna navodila in pravila za točkovanje.

1992

V NOVI DRŽAVI SLOVENIJI

V zvezi z novonastalo situacijo je Letalska zveza Slovenije na skupščini in razširjeni seji zveze 26. aprila 1992 potrdila več sklepov, ki jih je PS LZS sprejela v letu 1991: izstop iz članstva Letalske zveze Jugoslavije, preimenovanje Zveze letalskih organizacij Slovenije v Letalsko zvezo Slovenije, sklep o emblemu, določila je 6. junij za praznik slovenskih letalcev in za najvišje priznanje Letalske zveze Slovenije izbrala plaketo »Edvard Rusijan« ter sprejela kriterije za dodeljevanje. Poslana je bila tudi prošnja za sprejem v članstvo FAI (Mednarodne letalske zveze).

Komisija za prosto letenje pri LZS je sprejela sklep, da bo zveza izdala **enotne članske izkaznice** za vse člane članic. Nalogo za izdelavo osnutka je dobila športna komisija.

LZS je izdala tudi **nova športna dovoljenja FAI**, ki so bila tiskana v skladu z določili FAI športnega pravilnika in so bila dvojezična (Ikar 1/1992, str. 2).

LETALSKA ZVEZA SLOVENIJE ČLANICA FAI

Delegata Letalske zveze Slovenije Aleksander Čičerov in Zlato Vanič sta se 4. do 6. marca 1992 udeležila zasedanja komisije za prosto letenje pri C.I.V.L./F.A.I. v Marbelli v Španiji.

Svet FAI (Federation Aeronautique Internationale) je že na svojem zasedanju 29. in 30. aprila 1992 v Parizu odločil, da bo Letalska zveza Slovenije s 1. majem 1992 sprejeta v članstvo FAI razred 9. Svet je moral ta sklep predložiti še v formalno potrditev Generalni konferenci FAI v Atenah (dopis FAI z dne 5. maja 1992).

Sprejem Letalske zveze Slovenije v FAI je bila posebna čast, saj so razne svetovne organizacije mlado državo le počasi sprejemale med svoje članstvo (Kri-la, 6/1996, str. 1).

Mednarodna letalska organizacija FAI je krovna organizacija na področju letalskega športa, ki je bila usta-

novljena leta 1905 in v katero je vključenih več kot sto držav sveta. Naloga FAI je, da postavlja pravila, izvaja nadzor ter priznava in podeljuje certifikate za dosežke v letalstvu v svetovnem merilu (<https://sioi.net/novice/slovenija/matevz-lenarcic-dosegel-svetovni-hitrostni-rekord-448272>; ogled 12. 2. 2021).

TEKMOVANJA 1992

Leta 1992 je državno prvenstvo v prostem letenju v novi državi Sloveniji začelo novo štetje.

- **1. zmajarsko državno prvenstvo, Tolmin, 15.–20. junija 1992**
DPL Posočje je z zmago Ivana Brovča dalo prvega državnega prvaka (glej poglavje Prvenstva). Kljub neugodnim vremenskim razmeram je Šlibarju, Mravljetu, Kejžarju in **Brovču** uspelo preleteti rekordni 70-kilometrski trikotnik Tolmin–Log Čezsoški–Soča–Trenta–Tolmin ((nbj): Brovč državni prvak. verjetno PN; glej poglavje Prvenstva)
- **Zmajarska liga 1992**
Tekme so dajale priložnost za pridobivanje tekmovalnih izkušenj mlajšim zmajarjem. Načrtovali so osem tekmovalnih dni, vreme jih je dovolilo pet:
 - › 14.–15. april 1992, Ambrož pod Krvavcem. 18 tekmovalcev iz sedmih klubov.
 - › 16.–17. maja 1992, Tolmin. V dokaj neugodnih razmerah je letelo le devet udeležencev. **Prvi dan je bil najboljši Ivan Brovč (DPL Posočje). Drugi dan je bil poleg Peternela edini, ki je uspel končati disciplino.**
 - › 18. julij, Ajdovščina; **uvrstitve DPL Posočje: Ivan Brovč 5. mesto**
Skupni vrstni red lige 1992: 1. Franc Peternel, 2. Sandi Šlibar, 3. Peter Kejžar, 4. Roman Tomat, **5. Ivan Brovč**
Udeležba: manjkali so nekateri najboljši: Ivan Volarič, Ivan Konavec, Branko Klemenčič ... Preseneti so zmajarji z Dolenjske (Kri-la 8/1992, str. 41, 42; Ikar, 1/1992, str. 8).

1993

KOMISIJA JADRALNIH ZMAJARJEV PRI LZS

je na seji 12. februarja 1993 potrdila vrsto sprememb, pomembnih za nadaljnji razvoj zmajarstva. Sprejela je:

- sklep o spremembi točkovnega sistema za državno prvenstvo in za zmajarsko ligo,
- sklep o sistemu izbire reprezentance za prihodnja leta in
- o izbiri najboljših jadralnih zmajarjev za tekoča leta.

Pri Zvezi letalskih organizacij Slovenije je bila kot novost ustanovljena **tekmovalna podkomisija** za urejanje tekmovalnih zadev (sprejem kandidatur, skrb za regularnost tekem, vlog delegata LZS), ki je sodelovala s Športno komisijo pri LZS.

Izpostavljena je bila potreba po direktorju zmajarske reprezentance, ki bi skrbel za stike z mediji, marketing, itd.

IZOBRAŽEVANJE

Ker je bil še vedno v veljavi Pravilnik o zmajarstvu iz leta 1987, so bili v veljavi tudi izpiti, ki so jih zmajarji opravljali v Ajdovščini, čeprav jim je veljavnost potekla že leta 1990. Komisija je vse, ki so imeli za to pogoje, pozivala k podaljšanju izdanih športnih dovoljenj. Opraviti so morali tudi zdravniški pregled.

Športna komisija pri LZS je 19. februarja 1993 izdala Pravilnik o športnih dovoljenjih, ki ga je 17. aprila 1993 potrdilo tudi predsedstvo LZS. Dovoljenja je v imenu LZS izdajala pooblaščenca Športna komisija pri LZS (zapisnik Komisije jadralnih zmajarjev z 12. 2. 1993).

NOV PRAVILNIK O LETENJU Z JADRALNIMI ZMAJI

Že leta 1991 se je pokazala potreba po novem pravilniku, ki bi urejal prosto letenje. Predlagana je bila izdelava po posameznih področjih (npr. šolanje, definicija letalnih naprav), nakar bi vse združili v en pravilnik.

Izdelal ga je mag. Aleksander Čičerov po vzorcu pravilnika, ki so ga uporabljali v Švici. Toda na Republiški upravi za zračno plovbo Slovenije (RUZP) so ga zavrnil in podprli izdelavo enotnega pravilnika »za lahke letalne naprave«, kamor spadajo tudi zmaji. Zmajarji so pričakovali, da bo sprejet konec leta 1993 (seja Komisije 12. 2. 1993)

TEKMOVANJA 1993

- 2. slovensko državno zmajarsko prvenstvo, Liscia 15.–22. maja 1993 (glej poglavje Prvenstva)
Čez dober mesec, 19. junija 1993, je 2. seja predsedstva LZS prinesla nepričakovan preobrat. Predsednik športne komisije pri LZS je podal poročilo o kršitvah na treh državnih prvenstvih v tem letu, na 2. državnem prvenstvu zmajarjev na Liscu ter na državnem prvenstvu jadralnih padalcev in raketnih modelarjev. Kršena so bila določila Pravilnika o športnih dovoljenjih in Pravilnika o organizaciji tekmovanj, ki sta stopila v veljavo 17. aprila 1993.
Predsedstvo je sklenilo, da se vsa tri prvenstva razveljavijo, dobitniki medalj pa jih morajo vrniti Letalski zvezi Slovenije. V letu 1993 jim je bila dovoljena ponovna organizacija prvenstev, kar pa bi bil najbrž prevelik finančni zalogaj za organizatorje.
- Zmajarska liga
Od 24. do 27. aprila 1993 je bila na Kobali nad Tolminom prva tekma **v slovenski zmajarski ligi** v tem letu. Dotlej sta bili že dve zaradi slabega vremena odpovedani. Tekmovalo je 21 tekmovalcev iz osmih klubov, kar je pomenilo povečanje zanimanja za tekme. Tekma je pomenila dobro pripra-

vo za udeležbo na svetovnem prvenstvu v Owens Valleyu v Kaliforniji. Na seji Komisije za prosto letenje, jadralni zmajarji 12. februarja 1993 je bilo namreč sklenjeno, da bo ligo organizirala izbrana reprezentanca Slovenije.

V tem letu je po kvaliteti zmajarjev prednjačil klub Let Škofja Loka, ki je vzgojil skoraj celotno državno reprezentanco (Ikar 6/2018).

Uvrstitve: 1. Franc Peternel, 2. Roman Tomat, 3. Bojan Marčič (Krila, 2/1993).

ZMAGOVALCI LIGE IN XC POKALA

V septembru je bilo **DPL Posočje organizator zaključne prireditve za leto 1993**, kjer so proglasili zmagovalca Lige in XC pokala. Namenjena je bila predvsem srečanju čim večjega števila zmajarjev iz vse Slovenije (seja Komisije 12. 2. 1993; Krila 6/1993).

1994

SPREMEMBA V ZAHTEVNOSTI DISCIPLIN NA DP IN LIGAŠKIH TEKMOVANJH

Komisija za proso letenje pri LZS je potrdila predlog Matjaža Valjavca o spremembi v zahtevnosti disciplin na državnih prvenstvih in ligaških tekmovanjih, ki naj bi ne presegale 80 km. Tako bi več tekmovalcev doseglo cilj (seja komisije 18. 10. 1994).

TEKMOVANJA 1994

- 3. slovensko državno zmajarsko prvenstvo v Tolminu 13.–21. avgusta 1994. DPL Posočje je predstavljale Ivan Brovč (glej poglavje Prvenstva).
- Zmajarska Liga 1994 ni bila veljavna zaradi premalo tekmovalnih dni (zapisnik Komisije ZPL 18. 10. 1994).
- XC pokal v preletih 1994. Regularen je bil le prelet Petra Kežarja, ki je tudi prejel nagrado.

Poljubinske Ravne, RP 1987

1995

NOV ZAKON O DRUŠTVIH

Z nastankom nove države Slovenije leta 1991 je situacija glede združevanja v razna gibanja in društva zahtevala novo ureditev. Po Zakonu o društvih iz leta 1974 jih ni bilo več možno registrirati. 4. novembra 1995 je stopil v veljavo nov **Zakon o društvih**. DPL Posočje je statut uskladilo z novo zakonodajo 4. novembra 1997, leta 1998 pa je registriralo spremembo imena v **DPL Posočje Tolmin** in sedeža (iz Milanove ulice 10, 5222 Kobarid na Rutarjevo ulico 5, 5220 Tolmin).

IZOBRAŽEVANJE

Eden najbolj uspešnih zmajarjev Ivan Brovč je v okviru DPL Posočje jeseni 1995 odprl šolo letenja z zmajem. Do leta 2007 je šolanje izvajal volunteersko. Želel je pridobiti predvsem mlade. Za ta namen in za turistične namene je kupil zmaya »dvojčka« (članek: Želi pritegniti mlade. Avtor neznan).

POŠTA SLOVENIJE (PRED LETOM 1995 PODJETJE PTT) - VEČLETNI SPONZOR DRUŠTVA

Eden dolgoletnih sponzorjev društva je bila Pošta Slovenije, predvsem zaradi zmajarskih uspehov svojega zaposlenega Ivana Brovča, ki je v zameno na krilih zmaya nosil njen logotip. Ob 20-letnici svojega križarjenja po zraku je v časopis takole zapisal: »Leta 1979 sem se s tem športom začel ukvarjati tudi tekmovalno. Pri tem naj poudarim, da mi je že od vsega začetka stalo ob strani naše podjetje, danes PE Nova Gorica. Razumevanje, s kakršnim so me sprejeli vodilni, me je naravnost presenetilo. Nikoli nisem imel težav zaradi dopusta, kot npr. moji kolegi v reprezentanci. Zato sem podjetju vedno vračal uslugo, kot je bila npr. prenos pošte z zmajem.« Na zanimiv način je namreč dopolnil promocijo leta 1995, ko je z zmajem prenesel pošto od koč na Planini Razor na pošto v Tolmin.

TEKMOVANJA 1995

Leto 1995 je zaradi neprijaznih vremenskih razmer prineslo slovenskim zmajarjem eno najslabših sezon. Opravili so malo poletov in posledično dosegli malo rekordov. Omembe vredno je le dokaj uspešno državno prvenstvo na Kriški gori.

- 4. slovensko državno zmajarsko prvenstvo, Kriška gora, 22.–27. maja 1995 (glej poglavje Prvenstva).
- Liga 1995
Čeprav je Komisija za prosto letenje že v januarju 1995 določila fiksne datume za tekme Lige 95 (Šmarna gora, Gorjanci, Tolmin v aprilu in avgustu, Lisca, Konjiška gora), je bilo izvedeno le eno dvodnevno ligaško **tekmovalje v Tolminu** (13.–15. avgusta 1995), pa še to po udeležbi okrnjeno. Slavili so: 1. Bojan Marčič, 2. Franc Peternel, 3. Roman Tomat. (Ikar, 11/2020, str. 62).
- Potekal je tudi XC pokal v preletih.

UKV FREKVENCE ZA ZMAJARJE

Letalska zveza Slovenije se je z Ministrstvom za promet in zveze Republike Slovenije dogovorila za uporabo določenih UKV frekvenc v FM načinu in sicer:

- kanal 143.900 Mhz kot osnovni kanal in
- kanal 143.925 Mhz kot posebni kanal.

Ivan Brovč, prenos pošte z zmajem, 1995.

1996

89. REDNA LETNA KONFERENCA F. A. I. (MEDNARODNA LETALSKA ZVEZA), BLED 1996

F. A. I., krovna letalska športna organizacija Letalske zveze Slovenije, je za kraj redne letne konference izbrala Bled v Sloveniji. S strani naše države je bila odlično organizirana, kar je dvignilo njeno prepoznavnost in prepoznavnost Bleda kot privlačne destinacije za letalske športe (Krila, 6/1996, str. 1).

TEKMOVANJA 1996

- 5. slovensko državno zmajarsko prvenstvo, Vipava, 22.–28. aprila 1996 (glej poglavje Prvenstva).
- Pokal Slovenije za leto 1996

Ker so se tekme Lige izkazale za neprivlačne, jih je Komisija za prosto letenje, enota zmajarji sklenila popraviti s tekmami za **prehodni pokal Slovenije**.

Pravila: tekme so se odvijale ob vikendih ali na dela proste dni, termini (tudi rezervni) so bili vnaprej določeni, vsako tekmovalje je predstavljalo zaključno celoto, v seriji tekmovalj so morale biti za regularnost tekmovalja izpeljane vsaj tri tekme, za uvrstitev je štelo šest najboljših. Točke so se seštevale po osvojenih mestih.

Komisija je poskrbela za prehodni pokal, organizator pa za priznanja in odličja na posameznih tekmah.

Že na ustanovni seji so bili podani predlogi za izvedbo tekem na Lijaku, Kriški gori in na Kobali (zapisnik komisije 26. 1. 1996).

1997

USTANOVITEV ZVEZE ZA PROSTO LETENJE SLOVENIJE (ZPLS)

6. decembra 1997 je bila ustanovljena Zveza za prosto letenje Slovenije (ZPLS), ki združuje društva, katerih dejavnost je prosto letenje (jadralni padalci in zmajarji). To pomeni, da je zveza družina nad 50 društev z več kot 1100 piloti iz vse države. Ena od njenih nalog je poskrbeti za promocijo prostega letenja in dvigniti kakovost na čim višjo raven. Članom ponuja številne ugodnosti in popuste pri uporabi infrastrukture in nakupih raznih vozovnic, sklenitvah zavarovanj, ipd. Prvi predsednik je bil Aleš Šuster, predsednik komisije za tekmovalja zmajarjev Matjaž Valjavec, komisije za tekmovalja jadrlnih padalcev pa Mitja Šuštar. Pri zvezi so delovale še komisija za izobraževanje zmajarjev (predsednik Andrej Mravlje), komisija za izobraževanje jadrlnih padalcev (predsednik Sandi Marinčič), komisija za varnostno-tehnična vprašanja, komisija za informiranje in

komisija za varstvo okolja (Ikar, 2/1998, str. 3). Izdaja glasilo Ikar, namenjeno izključno zmajarjem in padalcem.

Zveza za prosto letenje Slovenije je članica Evropske zveze prostih letalcev (European Hang Gliding and Paragliding Union – EHPU) in Evropskih letalskih športov (European Airsports – EAS).

NOV STATUT DPL POSOČJE

DPL Posočje je leta 1997 sprejelo nov statut, usklajen z Zakonom o društvih (UL RS 60/95).

TEKMOVANJA 1997

- 6. slovensko državno zmajarsko prvenstvo, Lisca 1997 (glej poglavje Prvenstva).

1998

V vrste DPL Posočje so vstopili jadralni padalci (glej poglavje Jadralno padalstvo).

STANJE ZMAJARSTVA V SLOVENIJI

Državno prvenstvo je pokazalo, da zmajarstvo v Sloveniji pridobiva na popularnosti, saj so piloti v šestih dneh preleteli 8000 km v disciplinah, dolgih od 65 do 100 km. Opazen je bil napredek v tehnologiji, tako glede kvalitete zmajev kot glede uporabe instrumentov s satelitsko navigacijo (Ikar, 2/1998).

TEKMOVANJA 1998

- 7. odprto državno zmajarsko prvenstvo, Kriška gora, 31. maja–5. junija 1998 (glej poglavje Prvenstva).
- Pokal Slovenije za leto 1998; **Uvrstitev DPL Posočje: Ivan Brovč 1. mesto posamično**
Ivan Brovč: 2. mesto na pokalni tekmi na Lisci 1998 (Vir: Zgodovina društva)
- **XC pokal v preletih**
XC pokal je predstavljal preglednico najboljših letov v sezoni na ozemlju Slovenije, ustrezno dokumentiranih takrat še s fotografijami in obrazci na startu in na cilju. V letu 1998 so ga nekoliko razširili. Klasičnim FAI disciplinam so dodali še trikotnik FAI in polet s povratkom na cilj brez napovedi.

1999

Novost zmajarske sezone 1999 je bila, da je bilo uvedeno posebno točkovanje za najboljšega mladince. Najbolj se je izkazal Primož Gričar (Let Škofja Loka), ki je že takrat pokazal, da je pred njim uspešna zmajarska kariera (V. S.: Šuster in Peternel. Gorenjski glas, 9. 11. 1999, str. 19).

NOVA UREDBA O JADRALNEM ZMAJARSTVU IN JADRALNEM PADALSTVU

Leta 1999 je z objavo v Uradnem listu RS 13/99 prenehal veljati Pravilnik o zmajarstvu iz leta 1987. Vlada Republike Slovenije ga je nadomestila z Uredbo o **jadralnem zmajarstvu in jadralnem padalstvu**.

IZOBRAŽEVANJE

Dan pred zmajarskim državnim prvenstvom v Tolmini 25. junija so na istem terenu, kot prvenstvo, izpeljali praktični del izpitov.

TEKMOVANJA 1999

Za to leto je bilo značilno, da so imeli zaradi slabega vremena klubi velike težave pri organizaciji tekmovanj.

- 8. slovensko državno zmajarsko prvenstvo, Tolmin, 26. junija–3. julija 1999 (glej poglavje Prvenstva).
- 12. svetovno zmajarsko prvenstvo v italijanskem mestecu Sigillo (glej poglavje Prvenstva).
- Pokal Slovenije za leto 1999.
Planiranih je bilo pet tekmovanj z do desetimi dnevi. A vremenski pogoji so dovoljevali le izvedbo treh, pa še od teh sta bila dva na meji regularnosti. Končni rezultat: zmagovalec Franc Peternelj (Let), 2. Peter Kejžar (Let), 3. Peter Rijavec (Kraški zmajarji). Društva *ekipno*: prvo Let Škofja Loka, drugo KAL Slovenska Bistrica in tretje Bela Krajina (V. S.: Šuster in Peternel. Gorenjski glas, 9. 11. 1999, str. 19).

Pokal XC 1999

Posamezno: 1. Alan Sattler, 2. Peter Rijavec, 3. Urban Hrovatin (vsi Kraški zmajarji).

Športnik ZPLS v letu 1999: Franc Peternel, Let Škofja Loka (V. S.: Šuster in Peternel. Gorenjski glas, 9. 11. 1999).

2000

ZAKONODAJA

Na 12. seji Izvršnega odbora Letalske zveze Slovenije 21. decembra 2000 je bil sprejet **Splošni športni pravilnik**.

VPIS VZLETIŠČA KOBALA V EVIDENCO VZLETNIH TOČK

Leta 2000 je bilo vzletišče Kobala uvrščeno v seznam lokacij vzletnih točk, katerih **uporaba je bila za organizirane oblike jadralnih aktivnosti pogojno dopustna**. Ta dokument je dovoljeval pogojni vpis vzletišča v Evidenco vzletnih točk in pristajalnih mest, ki jo je vodila Uprava RS za zračno plovbo pri Ministrstvu za promet in zveze Slovenije (dopis MOP – Uprava za varstvo narave, št. 35410-19/00 z dne 24. 10. 2000).

PRVA TEKMA V HITROSTNEM LETENJU Z JADRALNIMI ZMAJI »SPEED GLIDING« V SLOVENIJI, ŠENTRUPERT, 10. SEPTEMBER 2000

Tudi v zmajarstvu so se nenehno trudili, da bi bila tekmovanja privlačna tudi za gledalce. Zmajarsko društvo Prelet Šentrupert na Dolenjskem je že tradicionalno pripravljalo vsakoletno srečanje jadralnih zmajarjev, sodelovala pa so tudi druga zračna plovila. Kot posebnost tokratnega srečanja je organiziralo tekmovanje v hitrostnem letenju jadralnih zmajarjev. Za gledalce je bilo zanimivo, ker se je odvijalo na majhnih višinah. Bistvo tekmovanja je v doseganju čim večjih hitrosti ob čim manjši izgubi višine oziroma optimalni pretvorbi višine v hitrost letenja. Kot najhitrejši se je izkazal Franc Peternel. DPL Posočje na srečanju ni imelo predstavnika (Krila, 9/2000, str. 18).

TEKMOVANJA 2000

9. odprto državno zmajarsko prvenstvo, Ambrož pod Krvavcem, 17.–25. junija 2000 (glej poglavje Prvenstva!);

- Pokal Slovenije v zmajarstvu za leto 2000 (vir: Ikar);
 - › Lisca, 13.–14. maja 2000. DPL Posočje ni bilo uvrščeno v prvo trojko;
 - › Kriška gora, 3. in 4. junij 2000. Uvrstitve **DPL Posočje: 2. mesto Ivan Brovč**;
 - › Tolmin 12.–19. avgusta 2000 (tolminska kombinacija): Uvrstitev DPL Posočje: **3. mesto Ivan Brovč**;
- Prišlo je že v navado, da je bil za zadnjo tekmo Pokala Slovenije rezerviran Tolmin in sicer v času cerkvenega praznika veliki šmaren. Matjaž Valjavec jo je takole opisal: *»Organizator DPL Posočje oziroma Ivan Brovč je za letos pripravil zanimiv sistem tekmovanja. Gre za kombinacijo XC preletov in klasične tekme. Stvar si je zamislil takole: tekma za XC Tolmin je trajala ves teden od sobote do petka, zadnji dan v soboto pa je bila izvedena klasična zmajarska dirka. Nov sistem je prinesel bistveno olajšavo organizatorju pri zagotavljanju obupno drage nujne medicinske pomoči, brez katere ne gre.«*

Najdaljši prelet je opravil Franc Peternel, na dirki zadnjega dne pa je bila zmagovalna trojka: 1. Franc Peternel (Let Škofja Loka), **2. Ivan Brovč** (DPL Posočje) in 3. Matjaž Čater (Let Škofja Loka).

Skupna zmagovalna trojka: 1. Franc Peternel, 2. Matjaž Čater in 3. Ivan Brovč. (Vir: Zgodovina DPL <https://www.kobala.si/o-klubu/zgodovina>; ogled 28. 4. 2021; M. Valjavec: Zmajarski praznik na »Marija takeoff«. Ikar, ?/2000).

2001

STANJE TEKMOVALNEGA ZMAJARSTVA V SLOVENIJI

Iztok Jarc je v poročilu o slovenskem državnem prvenstvu 2001 (Ikar, 6/2001, str. 4) potrdil, da je »zmajarstvo silno drag špas in da je na tekmovanjih treba še dodatno (globoko) seči v žep.« A kljub temu je nepričakovano skromna domača udeležba na prvenstvu presenetila. Morebitni vzroki: dopusti, nabava GPS-ov ali še ne utečeno rokovanje z njimi, draga startnina in morda tudi kompleksi pred tujci. Iztok Jarc je izpostavil še drugo plat. Namreč, da med domačimi zmajarji tako na tleh kakor tudi v zraku ni bilo prave komunikacije, potrebne za dojemanje tekmovalne discipline (slabe baterije pri navigacijskih napravah, neodgovorna predaja aparatov komisiji, neudeležba na pojasnjevalnih sestankih v zvezi s tekmovalnimi pravili in z obravnavo problemov preteklega tekmovalnega dne in z načrtovanji tekočih tekmovalnih dni). Menil je, da bi se na tekmi vsega tega lahko navzeli od tujih tekmovalcev.

LZS PREVZELA OKRILJE NAD TEKMOVANJI

Na seji Športne komisije pri ZPLS ob koncu leta 2000 je bilo dogovorjeno, da bodo v prihodnje tudi tekmovanja jadralnih padalcev in zmajarjev za slovensko ligo in za XC pokal potekala pod okriljem Letalske zveze Slovenije.

Mirko Šorli: članska izkaznica DPL Posočje.

ŠPORTNA DOVOLJENJA ŠE PO STAREM

Zvezi za prosto letenje Slovenije se je z Republiško upravo za zračno plovbo uspelo dogovoriti za podaljšanje roka za zamenjavo starih športnih dovoljenj.

Mirko Šorli: športno dovoljenje

UPORABA SATELITSKE NAVIGACIJE (GPS)

V letu 2001 je bila za dokazovanje preletov na tekmovanjih v letenju z zmaji prvič uporabljena satelitska navigacija (GPS). Uporabo so narekovala mednarodna pravila, a je nekaterim zmajarjem povzročila preglavice. Vtihotapile so se jim napake pri nastavitvah in še kakšne druge, kar je vplivalo na končni rezultat, ki je nekaterim preprečil uvrstitev v reprezentanco. Naprave namreč beležijo lete pilotov in s tem dokazujejo, da so obleteli vse na prvenstvih zahtevane točke.

Polete z GPS sprejemniki so preverjali tudi v Slovenskem pokalu in XC letenju.

TEKMOVANJA 2001

- 10. državno zmajarsko prvenstvo, Krvavec, 5.–14. julija 2001 in predevropsko zmajarsko tekmovanje. DPL Posočje ni poslalo predstavnika (glej poglavje Prvenstva).
- Prehodni pokal Slovenije v zmajarstvu 2001
Prvi planirani tekmi je odplaknilo slabo vreme. Izvedene so bile le tri: Pohorski pokal, 12. in 13.

maja 2001; Kriška gora, 26. in 27. maja 2001 in v Tolminu tako imenovana tolminska kombinacija od 11.–18. avgusta 2001.

- › XC pokal v preletih: **1. Ivan Brovč, DPL Posočje**, 2. Franc Peterneel, 3. Primož Gričar.
- › klasična tekma: 1. Peter Kežar, 2. Franc Peterneel, 3. Matjaž Čater
- › tolminska kombinacija 2001 skupno: 1. Franc Peterneel, 2. Peter Kežar, 3. Matjaž Čater, **4. Ivan Brovč, DPL Posočje** (Ikar, 10/2001, str. 11).

- Pokal Slovenije (po razglasitvi ZPLS):
Uvrstitve zmajarjev DPL Posočje: 5. Ivan Brovč, 9. Iztok Jarc.
Zmagovalna trojka: 1. Matjaž Čater, 2. Peter Kežar, 3. Franc Peterneel (M. Valjavec: Tekmovalna sezona 2001. Ikar, 10/2001).
Med mladinci je bil najboljši Stanislav Galovec.
- XC Pokal (po razglasitvi ZPLS):
1. Matjaž Čater, 2. Alan Sattler, 3. Franc Peterneel (Ikar, 1/2002, str. 12).

2002

SPREMEMBA PRAVILA O VELJAVNOSTI TEKMOVANJA

Po prvem dnevu državnega zmajarskega prvenstva v Tolminu leta 2002 so v soglasju s tehničnim delegatom tekme in vodji ekip spremenili pravilo o veljavnosti tekmovalja. Doslej je moral zmagovalec za veljavnost tekmovalja doseči 1500 točk. Po novem pa je zadostovala izvedba treh veljavnih tekmovalnih nalog. To je tudi omogočilo regularnost tokratnega prvenstva (Matjaž Valjavec, DP v letenju z jadralnimi zmaji, Krila, 10-11/2002).

TEKMOVANJA 2002

- Kobala Open - Odprto slovensko državno prvenstvo in 11. slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 11.–18. avgusta 2002 (glej tudi poglavje Prvenstva).

Tekmovalje Kobala Open je prvič organiziral član DPL Posočje Ivan Brovč (glej poglavje Prvenstva). Do leta 2017 je bil organizator štirinajstih. »V tem času so prerasla v tekme z

mednarodno udeležbo in občutno pridobila na kvaliteti«, je ocenil. Skoraj vedno je bil hkrati tudi vodja tekmovalja. V obeh vlogah se je izkazal z osebnim prizadevanjem, s strokovnostjo, odgovornostjo, z izostrenim občutkom za nenadne spremembe meteoroloških situacij in za hitre, taktične odločitve. Tekma leta 2002 ni štela za Slovenski pokal, kot je bilo to v navadi.

- 13. evropsko zmajarsko prvenstvo Radovljica, 23. junija–5. julija 2002

V ekipi je bil edini predstavnik DPL Posočje Alan Sattler, saj je Ivan Brovč zaradi nesrečnih naključij izpadel iz reprezentance. Kljub temu je bil zadovoljen, da je lahko v obtekmovalnem času letel z najboljšimi v Evropi (glej poglavje Prvenstva).

Priprave članov na letenje

Predevropsko prvenstvo v letenju z jadrlnimi padali

Prvi tandemi na Kobali

Simon Čopi

2003

IVAN BROVČ: PRELET V TREH LINIJAH NOV DRŽAVNI REKORD

Ivan Brovč je opravil v zmajarskem žargonu imenovan **prelet v treh linijah** Kobala-gora San Simeone-Sela pri Volčah-Tolmin v dolžini 181 km in dosegel državni rekord v tej disciplini (glej tekst Ivan Brovč: Prelet v treh linijah, nov državni rekord).

DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA

Do septembra 2003 so na Kobali zabeležili že 5000 startov, a sezona je bila odprta še cel oktober. Dve tretjini pilotov je prišlo letet iz tujine.

Pristajališče na Logu je bilo v postopku denacionalizacije. Potekali so dogovori za ureditev pristajališča za helikopterje, zmajarje in padalce. Že takrat so načrtovali tudi ureditev info središča.

TEKMOVANJA 2003

- 12. odprto državno zmajarsko prvenstvo, Vipava, 25.–29. avgusta 2003 (glej poglavje Prvenstva)
- Tolminska kombinacija. Za skupno uvrstitev sta štela dva rezultata: najboljši prelet po OLC pravilih v času od prvega do predzadnjega dne in rezultat zadnjega tekmovalnega dne, izpeljan po pravilih Pokala Slovenije.

Rezultati: **XC preleti**: 1. Franc Peternel, **2. Ivan Brovč**, 3. Radovan Bavdek; **za Pokal Slovenije**: 1. Primož Gričar, 2. Peter Kejžar, 3. Franc Peternel; **najboljši iz DPL Posočje (četrti) bi bil lahko Ivan Brovč**, če ne bi le za dva metra zgrešil eno od preletnih točk.

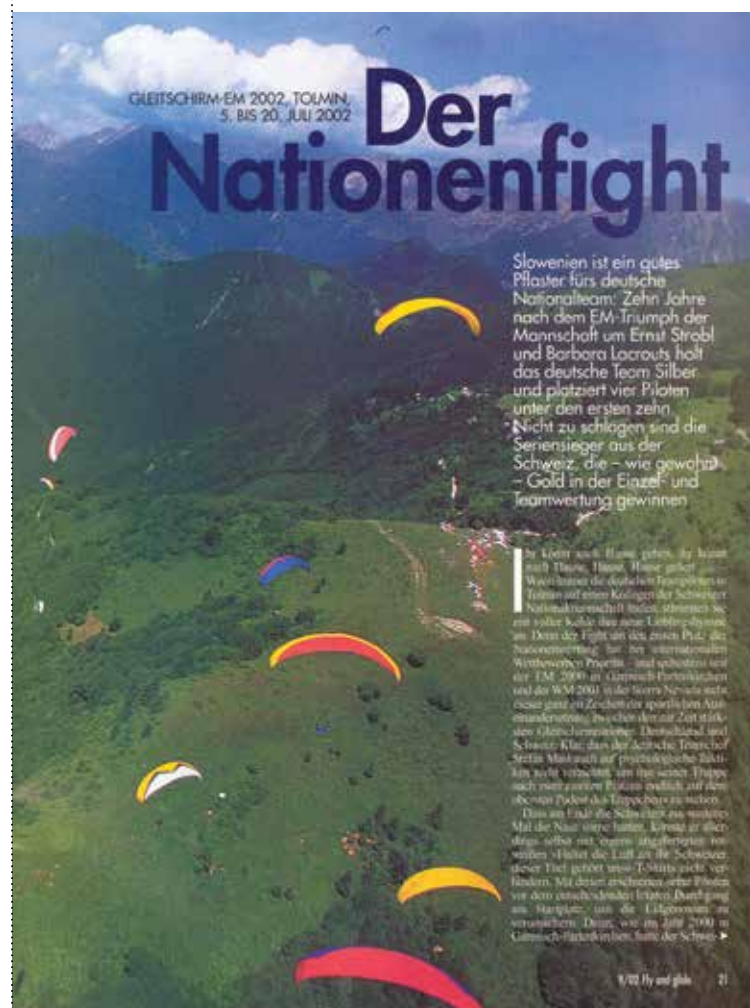
Skupni rezultat (tolminska kombinacija): 1. Franc Peternel, 2. Primož Gričar, 3. Peter Kejžar (Ikar, junij 2003, str. 8).

ŠPORTNIK ZPLS

Zveza za prosto letenje Slovenije je za športnika ZPLS v zmajarstvu za leto 2003 proglasila **Ivana Brovča**,

DPL Posočje (<https://www.kobala.si/o-klubu/zgodovina>; ogled 28. 4. 2021).

DPL Posočje je zasedlo tudi prvo mesto v Sloveniji po skupnih preletenih kilometrih.

Članek v nemški reviji Fly and glide o Kobali

2004

TEKMOVANJA 2004

- 13. državno zmajarsko prvenstvo, Kejbelj na Pohorju, junij 2004.
- Srečanje zmajarjev, Tolmin, 15.–22. avgusta 2004; tekma je štela za Pokal Slovenije 2004.
- **XC pokal 2004:**
3. mesto Ivan Brovč, DPL Posočje.

Zbor članov pred letenjem

2005

Zveza za prosto letenje Slovenije je izdala Pravilnik za XC pokal in državno tekmovanje OLC, ki je stopil v veljavo 9. marca 2005 in je veljal tako za zmajarje kot za padalce. OLC je vodilna svetovna baza podatkov in sistem točkovanja za jadranje, jadralno padalstvo in zmajarstvo.

S tekmovanjem so želeli navdušiti čim več pilotov za XC letenje s ciljem pospešiti razvoj prostega letenja, navdušiti mlade tekmovalce, iskati nove meje in omogočiti enostavne izmenjave informacij o preletih med prostimi letalci v Sloveniji. Organizacijsko in tehnično se navezuje na mednarodno XC tekmovanje OLC (<http://www.onlinecontest.org/holc/>).

Poteka čez celotno tekmovalno sezono in je prineslo najbolj svobodno obliko tekmovanja, v katerem

se pilot glede na vremenske in druge razmere sam odloča kdaj, kje in katero disciplino bo letel. Pri dokazovanju verodostojnosti preletov odigra vlogo poštenost pilotov.

V skupnih rezultatih za sezono 2005 so se upoštevali tudi vsi rezultati, ki so bili doseženi do sprejetja tega pravilnika in so bili prijavljeni na OLC strežniku.

TEKMOVANJA 2005

- 14. državno zmajarsko prvenstvo v prostem letenju 2005 (Ni podatkov!)

2006

25 LET DPL POSOČJE

Društvo za prosto letenje Posočje si je ob ustanovitvi zadalo nalogo združiti vse, ki se ukvarjajo z letenjem brez motornega pogona. Temu cilju je sledilo tudi ob srebrni obletnici.

V tem času je vključevalo petnajst zmajarjev, od katerih sta bila le dva Tolminca in 35 padalcev. Tudi slednji so prihajali iz različnih krajev Primorske, čeprav sta padalska kluba delovala tudi v Novi Gorici in v Ajdovščini.

Ob jubileju so zaznali porast padalstva in stagniranje zmajarstva. Morda je bil vzrok v precejšnji ceni zmaja, pa tudi v lažjem prenašanju padala na vzletišče (Sočasnik, 8/2006).

Člani društva z najdaljšim stažem so prejeli spominske plakete.

Spominska plaketa ob 25-letnici društva.

POSKUSNI ZAGON INFORMACIJSKE PISARNE

Leta 2006 je v Tolminu na Logu poskusno zažive-la prva informacijska pisarna. Tako domači kot tuji padalci in zmajarji so lahko vsak dan izvedeli, ali je vreme na Kobali primerno za letenje. Informacije »iz prve roke« so pozitivno vplivale tudi na zmanjšanje padalskih in zmajarskih nesreč. Leta 2006 je DPL Posočje skupaj z Občino Tolmin pripravljalo tudi idejne načrte za manjši kamp tik pod obrtno cono na Logu, ki bi bil nekakšen center jadralnega športa, a dlje od ideje ni prišlo. »Center bi pomenil razvoj, ker bi imel upravljavec veliko večje interese za trženje. Društvo je naredilo vse, kar zmore. Zelo nas moti, ker nihče ne vidi našega truda in ker nihče noče pospešiti razvoja«, je povedal Sergej Čujec, član upravnega odbora društva (Blaž Močnik: Najboljši ali pozabljeni. Delo, maj 2006).

TEKMOVANJA 2006

- Kobala Open - Odprto slovensko državno prvenstvo in 15. slovensko državno prvenstvo, Tolmin 3.–10. junija 2006 (glej poglavje Prvenstva).
- 15. evropsko zmajarsko prvenstvo, Učka (Hrvatska), 2006. Odlično 3. mesto je dosegel Primož Gričar.

NAJDALJŠI PRELET S POVRAVKOM V SLOVENIJI

Član DPL Posočje Stanislav Galovec je 19. julija 2006 z zmajem dosegel doslej najdaljši prelet s povratkom v Slovenji od Ratitovca do Longarone in nazaj v dolžini 276 km.

Uspeh je takole komentiral: »Posebnost je priprava, posebnost je tudi zdržati te napore, te ure v zraku. Potem je tu še cel kup pravilnih odločitev, ki se morajo zgoditi, vse to zahteva precej človeka. Prvi del poleta je potekal vsekakor v velikem strahu, ker nisem vedel, kaj naj pričakujem, nazaj grede pa sem bil seveda utrujen. Bolj ko razmišljaš, koliko poti je še do konca, bolj je treba »pritiskati na plin« in vztrajati.«

Člani, zbrani na klubskem pikniku

Prva informacijska pisarna DPL Posočje na Logu.

2007

DPL POSOČJE

V letu 2007 je imelo društvo 55 članov, zmajarjev in padalcev. Poleg izobraževanja je organiziralo tri akcije »Dnevi odprtih vrat« za osnovnošolce na šoli Most na Soči in za otroke vrtca v Tolminu ter klubske dneve, kjer so člani prikazali opremo, predstavili tehniko letenja in samo letenje. Še naprej je ohranjalo in vzdrževalo tehnično zastarele modele zmajev in jih promoviralo kot zgodovinsko tehniško dediščino. S prostovoljnim delom članov je skrbelo za vzdrževanje poti do vzletišč in za urejenost vzletišč. Glavni finančni viri za delovanje: članarina, dotacije ZOTK-a, donacije in sredstva od zaračunavanja pristopa do vzletišča na Kobali (iz poročila o delu ZOTK za leto 2007).

PRVA INFORMACIJSKA PISARNA DPL POSOČJE

Kljub pesimističnim napovedim je prva informacijska pisarna tolminskih jadralnih padalcev in zmajarjev leta 2007 zaživela. Delovala je v mini stavbi avtodroma na Logu pri Tolminu (glej poglavje Vzletišče Kobala).

Novost je prinesel tudi z voznim redom določen odhod minibusu z zbirnega mesta Na Logu do vzletišča Kobala, kar je pozitivno vplivalo na zmanjšanje individualnih prevozov na planino Stador (NVO na območjih LAS za razvoj. Grgarske Ravne, 2010; Alpski val, 2007).

Po letenju: druženje in izmenjava izkušenj.

IZOBRAŽEVANJE

Program izobraževanja članov je zajemal teoretični del in praktično usposabljanje za letenje. Kandidati so izpit za pilota opravljali pred komisijo Uprave za promet RS. Ta je v letu 2007 izdala licence za letenje šestim članom društva. Štirje so opravili ustrezne izpite in si pridobili licence za inštruktorja letenja. Izvajali so tudi tečaje zmajarstva.

Urejen prostor pisarne Kobala.

Organiziran prevoz na Kobalo.

ŠOLA LETENJA BROVČ - KLEMENČIČ

Po letu 2007 je Ivan Brovč kot učitelj letenja z licenco svoje zmajarsko znanje sklenil prenašati na mlajši rod. Danes z njegovimi nasveti v srcu leti že skoraj 50 ljubiteljev tega športa. Pridružil se mu je še inštruktor letenja z jadralnimi zmaji Matjaž Klemenčič in nastala je šola letenja z zmaji Brovč - Klemenčič.

Ivan Brovč: »Od 2007 sva imela šolo letenja skupaj z Matjažem Klemenčičem. Takrat sva tudi uradno naredila izpit za učitelja letenja. Najino sodelovanje je trajalo do leta 2010. Po tem obdobju se je Matjaž bolj posvetil tekmovanjem. Pred tem se je šolalo bolj po domače, saj kolikor vem, nobeden v klubu ni imel izpita za učitelja.

In še: Ponavadi že po koncu začetnega tečaja ocenim, ali je učenec psihično in fizično sposoben, ali je osvojil znanje, ali ga je strah. Učence vedno nagovarjam, naj med sestavljanjem zmaja opazujejo, kako letijo ptice, kaj počnejo drugi letalci. Predvsem pa naj sledijo meteorologiji, ki je za letenje bistvena.«

Šola letenja: inštruktor v senci zmaja razlaga učencem

Čakanje na ugodne razmere za start

Matjaž Klemenčič o poteku učenja: »Na tečaju učenca najprej naučimo teoretičnih osnov same konstrukcije zmaja in njegovih fizikalnih lastnosti v zraku, potem pa z majhnimi koraki navzgor po strmini privajamo učenca na letenje. Po končanem začetniškem tečaju mora učenec pokazati določeno znanje, ki ga program zahteva, nato pa lahko poleti z inštruktorjem v tandemu, kjer v varnem okolju izkusi svoj prvi višinski let. Od tu naprej učenec dela višinske skoke, kar je približno 900 metrov višinske razlike, seveda pod budnim nadzorom inštruktorjev in seveda ob primernem vremenu. Po 50 skokih je učenec pripravljen na opravljanje izpita in ko tega uspešno opravi, poletí iz našega gnezda.«

Potek tečajnega dne v šoli je tečajnica Polona Jezek lepo predstavila v Reviji Ikar (februar 2008, str. 12–17).

Od leta 2010 je Ivan Brovč nadaljeval s šolo letenja z zmajem kot eden od treh strokovnjakov te vrste v Sloveniji. Pri Delta klubu Ljubljana je deloval Andrej Mravlje, pri Kal klubu Slovenska Bistrica pa Marjan Brglez. Aktiven je tudi kot pilot tandema jadralnega zmaja.

Priprava klubskega zmaja

Sproščanje pred letenjem

NOV REKORD ZMAJARJA V DPL POSOČJE

Članu društva Stanetu Galovcu je 28. aprila 2007 uspel do tedaj najdaljši dokumentirani prelet s povratkom v Sloveniji. Nameril je 283,64 km. S tem je popravil svoj rekord iz leta 2006 v dolžini 276 km. Z zmajem je poletel z vzletišča v Sorici (http://www.paraglidin-g-slovenia.si/index.php?ind=news&op=news_show_category&idc=5&st=75; ogled 29. 6. 2021).

TEKMOVANJA 2007

- 16. slovensko državno zmajarsko prvenstvo, Greifenburg (Avstrija), 16.–24. junija 2007 (glej poglavje Prvenstva).
- 16. svetovno zmajarsko prvenstvo, Big Springs (Teksas), 2007.
- Predevropsko zmajarsko prvenstvo, Greifenburg (Avstrija), 2007; **Iz DPL Posočje sta se prvenstva udeležila: Alan Sattler (80.) in Matjaž Klemenčič (88.)** (Ikar, 8/2007, str. 15) (glej poglavje Prvenstva).
- Speed gliding, Šentrupert na Dolenjskem (vzletišče Nebesa), 22. september 2007; Iz DPL Posočje se je tekme udeležil Stanislav Galovec (Ikar, 11/2007, str. 14).

Šola letenja je tudi šola druženja

30. OBLETNICA 1. DRŽAVNEGA ZMAJARSKEGA PRVENSTVA LETA 1978 V DRAŽGOŠAH, 10. AVGUST 2008

Po koncu odprtega državnega prvenstva v Tolminu 10. avgusta 2008 so pripravili slavnost ob **30. obletnici prvega državnega zmajarskega prvenstva, ki je bilo leta 1978 v Dražgošah**. (<https://sffa.org/article/drzavno-prvenstvo-v-jadrlnem-zmajarstvu-2008>). Vabljeni so bili vsi takratni udeleženci. Srečanje je prevevalo obujanje spominov, ogledali so si stare posnetke poletov, občudovali novo opremo. Vsi so prejeli spominska priznanja.

Revija Ikar (sept. 2008): »Šele po uspešno izvedenem prvem državnem prvenstvu so takratni oblastniki doumeli, da letenje z zmaji ni le modna muha in da bo ta šport ostal in obstal. Ne samo to, letenje z zmaji je prva oblika različnih vrst brezmotornega letenja, ki jih združujemo pod imenom prosto letenje in krušni oče danes bolj popularnega jadrlnega padalstva. Kot stranska veja so se iz jadrlnega zmaja razvili motorni zmaji in ultralahka letala.«

V letu 2008 je slovensko zmajarstvo doseglo lepe uspehe, čeprav je drugo polovico sezone zaznamovalo za letenje neugodno vreme.

NAJDALJŠI PRELET S POVRATKOM V SLOVENIJI – POPRAVLJEN DOSEDANJI REKORD

Član DPL Posočje **Stanislav Galovec** je 8. maja 2008 popravil svoj dosedANJI rekord v preletu s povratkom v Sloveniji. Hkrati je bil to tudi zgodovinski prelet, saj je bil prvi v Sloveniji, ki je dosegel dolžino nad 300 km, to je 305,9 km. Čas leta: 8 ur 10 minut; povprečna višina: 1902 m; največja višina: 2614 m; povprečna hitrost: 37,8 km/h. S tem dosežkom je kot prvi slovenski prosti letalec zmajar opravil pogoj za diamantni C jadrlnih pilotov. (Ikar, 12/2008, str. 4). DosedANJI uspehi v preletu s povratkom Staneta Galovca so si sledili takole: 19. junija 2006 v dolžini 276 km; 28. aprila 2007 v dolžini 283,64 km in 8. maja 2008 v dolžini 305,9 km.

Stanislav Galovec: »Vsi piloti jadrlnih zmajev in padal dobro vemo, da je za dobre prelete, pa tudi uspehe na tekmovanjih potrebna dobra ekipa, ki vsaj malo čuti naše potrebe. Pa s tem ne mislim samo kolega, ki se vozi z avtomobilom po poteh in te pobira na nemogočih mestih po pokrajini, ampak ekipo v smislu podpore, ki ti da vero in upanje za dober prelet, pa čeprav je to le nekaj izrečenih besed. Ekipa, ki te vzpodbuja, te čaka. Govorim o ljudeh, h katerim se lahko vrneš. Poškodovan ali zdrav. K ljudem, ki te pričakajo odprtih rok in ki so tvoj razlog vrnitve. To pa so tisti tvoji prijatelji, ki te celo naženejo letet, kadar si v dilemi, in te spremljajo med letom. Vedo, da se boš vrnil nazaj drugačen človek, srečen ... in da bodo oni srečni s teboj.« (20 km dlje je ogromno! PV, 4/2010, str. 11).

Uspeh Staneta Galovca je skupaj s posebnim dosežkom Andreja Mravljeta izpostavil tudi predsednik ZPLS na zaključnem srečanju zveze v Arji vasi tega leta: »...dva letošnja dosežka, ki sta vsak po svoje maratonskega tipa. Stane Galovec je z zmajem kot prvi prosti letalec v Sloveniji izpolnil pogoje za prvi diamant na zlatem C jadrlnih pilotov - 305.9 km prelet s povratkom.

Drugi pa je dosežek Andreja Mravljeta, ki se je vse od prvega državnega prvenstva leta 1978 pa do danes (o.p. 2008) udeležil prav vseh državnih prvenstev v letenju z zmaji. Seveda tudi drugi dosežki na svetovnih in evropskih prvenstvih niso nič slabši, vendar sta našeta vseeno posebej zanimiva in tudi prelomna.« (Zaključni žur ZPLS 2008. Ikar, 12/2008).

TEKMOVANJA 2008

- Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 3.–9. avgusta 2008 in 17. slovensko državno prvenstvo (glej poglavje Prvenstva).
- 16. evropsko zmajarsko prvenstvo, Greifenburg (Avstrija), 7.–22. junija 2008 (glej poglavje Prvenstva).
- Državno zmajarsko prvenstvo Hrvatske. V slovenski reprezentanci so bili poleg Primoža Gričarja (posamično prvi) tudi **člani DPL Posočje Iztok**

Jarc (četrti), Alan Sattler (peti) in Matjaž Klemenčič (sedmi) (Ikar, dec/2008, str. 5).

• Slovenska zmajarska liga

V letu 2008 je liga izpeljala pet tekem. Za končni vrstni red so upoštevali tri najboljše rezultate, ki so botrovali izračunu mest državne reprezentance in najboljšega zmajarja leta.

Zmago v ligi si je priletel Peter Kejžar (Ikar, 12/2008).

ŠPORTNIKI LETA ZPLS

Zveza za prosto letenje Slovenije je naziv **športnika ZPLS** v zmajarstvu za leto **2008** podelila Petru Kejžaru (Ikar, 12/2008).

ZPLS XC POKAL 2008 - zmajarji: 1. Stanislav Galovec (DPL Posočje), 2. Peter Kejžar, LET, 3. Lojz Frelih

KOBALA, PRVA V REGISTRU VZLETIŠČ

DPL Posočje je kot prvemu v državi uspelo pridobiti celotno predpisano dokumentacijo in dovoljenja za skoraj 1100 m visoko vzletišče Kobala in za pristanišče pri tolminski poslovni coni, nekdanji vojašnici.

POROČILO S SKUPŠČINE ZPLS

Jurij Franko je podal poročilo o dogajanju v EHPU za leto 2008 in 2009. Glavne teme na sestankih so bile namenjene problematiki zračnega prostora, varnosti in hitrostnemu jadrnanju (speedglidingu). Stališče EHPU je bilo, da je treba varnost letenja bistveno izboljšati (Krila, maj- junij 2009).

TEKMOVANJA 2009

- Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo in 18. slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 17.–22. avgusta 2009 (glej poglavje Prvenstva).
- 17. svetovno prvenstvo v jadrlnem zmajarstvu, Laragne, Francija: 23. junija–3. julija 2009 (glej poglavje Prvenstva).
- **Trofeo Montegrappa, Bassano del Grappa (Italija)**, 8. aprila 2009. Matjaž Klemenčič je poročal: »Evo, pa smo spet tukaj, v Bassano del Grappa, s to razliko, da je letos

veliko topleje kot lani. /.../ Torej upamo na najboljše. Zmajarje bodo zastopali Primož Gričar (Maribor), **Matjaž Klemenčič (DPL Posočje), Alan Sattler (DPL Posočje)** in Franc Peternel (Let Škofja Loka). Primož je lani končal po enem dnevu na 2. mestu, tako da se tudi letos nadejamo kakšne dobre uvrstitve.« Primož Gričar si je priletel 8. mesto. (<http://www.paragliding-slovenia.si/forum/viewtopic.php?f=15&t=4179-1>; ogled 18. 4. 2021)

- Slovenska zmajarska liga 2009; med prvimi tremi ni bilo predstavnika DPL Posočje.
- OLC zmajarji posamično: Za rezultat je štel šest najboljših letov posameznika. Sodelovalo je 20 zmajarjev. **1. Stanislav Galovec (DPL Posočje), 2. Peter Kejžar (Let Škofja Loka), 3. Alan Sattler (DPL Posočje).** OLC zmajarji ekipno: **1. DPL Posočje (Stanislav Galovec, Alan Sattler, Ivan Brovč), 2. Let Škofja Loka, 3. DPL Lesce-Bled.**

2010

TEKMOVANJA 2010

- 1. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 9.–14. marca 2010, tekmovalni dnevi 12.–14. marca 2010. Tekmovanje je bilo uvedeno kot prvo mednarodno tekmovanje jadralnih zmajarjev v preletih v sezoni (glej poglavje Prvenstva).
- Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo in 19. slovensko državno prvenstvo 2010 (glej poglavje Prvenstva).
- 17. evropsko zmajarsko prvenstvo, Ager (Španija), 8.–24. julija 2010 (glej poglavje Prvenstva).

XC POKAL

Zmagovalec državnega prvenstva XC-preletov v disciplini prostih preletov, kjer se seštevajo kilometri, je bil Matjaž Klemenčič. (<https://old.delo.si/druzba/panorama/let-z-zmajem-nebeska-zasvojenost-s-pticjo-perspektivo-2.html>; ogled 15. 5. 2021).

2011

TEKMOVANJA 2011

- 2. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 22.–27. februarja 2011, tekmovalni dan le 25. februar 2011 (glej poglavje Prvenstva).
- Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 16.–20. avgusta 2011 in 20. slovensko državno prvenstvo (glej poglavje Prvenstva).
- 18. svetovno prvenstvo v hitrostnih preletih z jadralnimi zmaji, Sigilla (Italija), 2011 (glej poglavje Prvenstva).
- Slovenska zmajarska liga 2011
Organizator: KAL Slovenska Bistrica (Marjan Brglez); napovedani datumi tekem: 17. 4. 2011, 15. 5. 2011, 5. 6. 2011.

XC POKAL

V pokalu XC-preletov je bil **Matjaž Klemenčič** iz DPL Posočje drugi.

Praznovanje društvenih obletnic

2012

ZVEZA ZA PROSTO LETENJE SLOVENIJE

Na seji UO ZPLS v začetku leta so sklenili spremeniti statut ZPLS. Sprememba je zajela sestavo upravnega odbora, ki ga po novem sestavljajo: predsednik ZPLS, podpredsednik, predstavnik zmajarjev, predstavnik padalcev ter predstavnik za varnost (Ikar 2/2010, str. 5). Nov statut je bil sprejet na skupščini 8. junija 2012.

DPL POSOČJE JE IZOBRAŽEVALO V BOSNI

Član društva Ivan Brovč je leta 2012 svoje izkušnje in nasvete prenesel v Bosno, kje je v Mostarju v okviru njihove gorske reševalne službe pomagal pri odprtju šole za letenje z zmaji. Štiri leta (po 14 dni na leto) je kot inštruktor usposabljal ljubitelje tega športa. Njihova želja je bila, da bi sčasoma prešli na letenje z motornimi zmaji, s katerimi bi olajšali iskanje pogrešanih na težavnih terenih.

TEKMOVANJA 2012

- 3. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 14.–17. marca 2012 (glej poglavje Prvenstva).
- Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 13.–19. avgusta 2012 in 21. slovensko državno prvenstvo (glej poglavje Prvenstva).
- 18. evropsko zmajarsko prvenstvo, Kyseri (Turčija), 23. avgusta–3. septembra 2012 (glej poglavje 8: Prvenstva in poglavje 6: Stanislav Galovec: Jadralno zmajarsko evropsko prvenstvo Kayseri – Turčija).
- ZPLS – preleti XC: 1. Peter Kejžar, **2. Alan Sattler, DPL Posočje**, 3. Aleš Meglič, **4. Iztok Jarc, DPL Posočje**, **5. Ivan Brovč, DPL Posočje** (Ikar, 12/2012, str. 10).

2013

STANJE ZMAJARSTVA V SLOVENIJI

V tem letu se je pokazalo, da sta v Sloveniji gospodarsko krizo preživeli le dve zmajarski tekmi, kar je preusmerilo uspešnejše zmajarje k udeležbi tekmovanj v tujini, predvsem v bližnjo Avstrijo in Italijo. Najprej je bila ukinjena Slovenska zmajarska liga, nato pa še ena od večjih tekem. Ostali sta samo še Aeros Winter Race v Vipavski dolini in Kobala Open v Tolminu. Tako je najboljši zmajar v **DPL Posočje Matjaž Klemenčič** že na začetku sezone »gledal« preko meje. Po odpravi evropskega prvenstva se je osredotočil na odprto prvenstvo Nemčije v Greifenburgu v maju tega leta.

REGISTRIRANA VZLETIŠČA V SLOVENIJI

Leta 2010 je takratna Uprava za civilno letalstvo zaradi nesreče v Bohinju izbrisala vsa jadralno-padalska vzletišča in pozvala Letalsko zvezo Slovenije in Zvezo za prosto letenje Slovenije k ureditvi dokumentacije. Slednja je že razpolagala z vsemi potrebnimi listinami, res pa je, da nekatera vzletišča, tudi iz neznanega vzroka, še niso bila vpisana v register. Uspela se je dogovoriti z Letalsko zvezo Slovenije, da bo vodenje vzletišč v njeni domeni. S tem pa je prevzela tudi pogajanja z Agencijo za civilno letalstvo, ki je po Zakonu o letalstvu (UL RS 81/2010) vodila upravne postopke v zvezi z obratovanjem vzletišč in vpisnik vzletišč v Sloveniji. V komisiji je bil tudi predstavnik Agencije za okolje in prostor.

Priprava navodil za uporabo vzletišč, pogajanja in usklajevanja so trajala skoraj tri leta. Agencija za civilno letalstvo se je izkazala s sodelovanjem in z urejanjem in odpravljanjem napak pri pripravi dokumentacije. Kot je zapisano v reviji Ikar (8/2013), pa je »**pionirsko delo priprave navodil za uporabo vzletišč opravilo DPL Posočje za vzletišče Kobala. /.../ Njihovo navodilo smo vsi skupaj dobro proučili in se z agencijo dogovorili o pripravi novega navodila, ki bo sprejemljivo za obe strani in nam bo omogočilo hitro reševanje izbrisa vzletišča.**« Bližala se je namreč tekma na Kobali, katere izvedba je bila pogojena z registriranim vzletiščem. Dokončna izdaja registracij vzletišč se je zavlekla zaradi naravovarstvenih zahtevkov Agencije za okolje in zaradi selitve Agencije za civilno letalstvo.

Poleti 2013 je revija Ikar (8/2013) objavila končni **seznam registriranih vzletišč**:

1. Ambrož pri Slatnarju 1060 m, 2. Ambrož zg. poseka 1320 m, 3. Gozd 930 m, 4. Kebej (Trije kralji) 1263 m, 5. Kobala 1080 m, 6. Kobariški Kuk 1234 m, 7. Kobariški Stol 1400 m, 8. Konjiška gora 870 m, 9. Kopitnik 875 m, 10. Kovk 860 m, 11. Kriška gora 1471 m, 12. Križe 849 m, 13. Lijak 581 m, 14. Lisca 910 m, 15. Malič 885 m, 16. Nebesa nad Šentrupertom 580 m, 17. Ošven 1080 m, 18. Pernice 875 m, 19. Smuk 545 m, 20. Srednji vrh – Matajur 1320 m, 21. Stalekar 860 m, 22. Vogar 990 m, 23. Vogel 1650 m, 24. Vrše 1298 m.

TEKMOVANJA 2013

- 4. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 15.–16. marca 2013 (glej Poglavje Prvenstva).
- Slovenija Open 2013 – Adriatic See Breeze in 22. slovensko državno prvenstvo, Vipavska dolina (Ajdovščina), 7.–13. julija 2013 (glej Poglavje Prvenstva).
- Kobala Open – Odprto zmajarsko prvenstvo, Tolmin, 12.–18. avgusta 2013.
Uvrstitev DPL Posočje: 7. Iztok Jarc, 8. Alan Sattler, 10. Matjaž Klemenčič.
Zmagovalna trojka absolutno: 1. Franc Peternel (Let Škofja Loka), 2. Jože Frim (Kal Sl. Bistrica), 3. Blazs Ujhelyi (Madžarska).
Udeležba: 39 pilotov iz vseh slovenskih klubov, pa iz Avstrije, Madžarske, Nizozemske, Rusije, Italije, Ukrajine in Litve.

Gostitelj: DPL Posočje, vodja tekmovanja Ivan Brovč z ekipo.

Vreme: v šestih dneh so uspeli izpeljati le dve etapi (Igor Mušič: V vrhu tudi DPL Posočje. PN, 21. 8. 2013).

- 19. svetovno zmajarsko prvenstvo, mesteca Forbes, New south Wales (Avstralija), 6. januarja 2013 (glej poglavje Prvenstva).
- Speed gliding, Tolmin, 5. julija 2014, tekma v programu festivala Soča Outdoor 2014.

Zmajarji so dodali vsebino prvemu festivalu Soča Outdoor 2013. Matjaž Klemenčič je v Tolminu prvič organiziral »Speed Gliding«, tekmovanje v hitrostnem letenju z jadralnimi zmaji. S Kobale je podelilo pet zmajarjev. Najboljši čas se je izpisal Francu Peternelu (LET), **drugi je bil Matjaž Klemenčič, za njim pa Alan Sattler (oba DPL Posočje).** Letel je tudi **Stanislav Galovec**, ime petega udeleženca vir ne navaja. (<http://www.alive.si/video/soca-outdoor-festival-2013>; ogled 20. 5. 2021)

RAZVRSTITEV NAJBOLJŠIH ZMAJARJEV ZA LETO 2013 NA TEKMOVANJIH / ŠTELO JE TUDI ZA REPREZENTANCO:

1. Franc Peternel (Let), **2. Iztok Jarc, 3. Alan Sattler (oba DPL Posočje)**, 4. Primož Gričar, 5. Joža Frim, **6. Matjaž Klemenčič (DPL Posočje), 7. Stanislav Galovec (DPL Posočje)**, 8. Marjan Brglez, 9. Marko Čampa, 10. Andrej Mravlje, 11. Janez Grm, **12. Ivan Brovč (DPL Posočje)**, ... (Ikar 1/2014).

ZPLS preleti liga

1. Franc Peternel (Let Škofja Loka), **2. Iztok Jarc in 3. Alan Sattler (oba DPL Posočje)**; (Ikar, 1/2014).

ZPLS – preleti XC globe

Uvrstitev DPL Posočje: 1. Matjaž Klemenčič, 3. Alan Sattler, 4. Iztok Jarc, 7. Ivan Brovč

Na 2. mesto se je »vrnil« Peter Kejžar (LET); (Ikar, 11/2013)

ZPLS – preleti XC globe klubsko:

1. DPL Posočje, 2. Delta klub Ljubljana, 3. Let Škofja Loka; (Ikar, 11/2013)

2014

DAN ODPRTIH VRAT ZOTK

Zveza društev tehnične kulture Posočje Tolmin je 18. oktobra 2014 v Tolminu pripravila Dan odrtih vrat, ki se ga je udeležilo tudi DPL Posočje.

PODVIG MATJAŽA KLEMENČIČA: PRISTANEK ZMAJA NA JADRALNEM LETALU

20. novembra 2014 je član DPL Posočje Matjaž Klemenčič opravil podvig, ki se ga dotlej ni lotil še nihče na svetu. Med letom je dva tisoč metrov visoko, pri hitrosti 65 kilometrov na uro, pristal na krilo jadrlnega letala, ki ga je upravljal pilot iz Vrtojbe Nejc Faganel. Zgodilo se je nad Bovcem. Pred tem sta vseskozi letela dovolj visoko nad neposeljenim predelom Soške doline, da bi imela manevrski prostor za reševanje, če projekt ne bi tekel po načrtih (<https://regionalgoriska.si/novica/klemencic-kot-da-bi-bil-na-balkonu-2000-metrov-visoko>)

»Ideja se je porodila, ko sem videl, da so jadrlni zmaji tehnološko tako zelo napredovali, da dosegajo velike hitrosti, hkrati pa omogočajo tudi zelo natančno letenje. Ob tem sem opazoval še jadrlno letalo tipa Blanik, ki je nekaj posebnega zaradi svoje sposobnosti, da leti dovolj počasi, da ga s hitrim zmajem dohajaš. Začel sem vrtati dalje in iskati natančnejše podatke. Vse skupaj je delovalo izvedljivo in naslednji korak je bilo iskanje pilota, ki bi bil pripravljen poskusiti. Našel sem Nejca, Pipistrelvega testnega pilota, s katerim sva prijatelja že vrsto let. Skupaj sva idejo izdelala do potankosti,« je Matjaž razložil po akciji.

Najzahtevnejši del akcije je bilo pravilno približevanje krilu in pristaneč na njem. To sta naštudirala šele med predhodnimi praktičnimi vajami. (Samo Vidic: Ko z zmajem pristaneš na jadrlnem letalu (<https://www.redbull.com/si-sl/z-zmajem-pristal-na-jadrlnem-letalu>; ogled 16. 2. 2021); (glej celoten tekst v poglavju Takole smo leteli ...)

ZMAJARSKA ŠOLA PRI DPL POSOČJE

V društvu so se trudili čim več kandidatov pritegniti v zmajarsko šolo, ki jo je vodil Ivan Brovč. Predvidevalo je, da je poleg zahtevnega in od vremena odvisnega šolanja ena od ovir pri vključevanju draga oprema. Da bi omilili stroške, je tečajnikom ponudilo začetno opremo. A Ivan Brovč je kot glavno oviro izpostavil zmogljivosti šole, saj je zaradi individualnega dela s tečajniki na leto lahko izšolala le tri zmajarje. (Igor Mušič: Kriza rdeči tekme. (<http://www.primorske.si/2014/04/18/kriza-redci-tekme>; ogled 4. 5. 2021);).

TEKMOVANJA 2014

- 5. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 19.–21. marca 2014 (glej poglavje Prvenstva).
- Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 11.–17. avgusta 2014 in 23. slovensko državno prvenstvo (glej poglavje Prvenstva).
- 19. evropsko zmajarsko prvenstvo, Španija, 2014 (glej poglavje Prvenstva).
- Speed Gliding, Tolmin, 5. julija 2014, tekma v programu festivala Soča Outdoor 2014. Gostitelj tega unikatnega tekmovanja hitrostnih preletov jadrlnih zmajarjev je bil Matjaž Klemenčič. Zmagovalec je bil Iztok Jarc, DPL Posočje, sledila sta mu Matjaž Klemenčič in Franc Peternel. (vir: Ivan Brovč; <http://www.alive.si/novice/soca-outdoor-festival-2014>; ogled 20. 5. 2021)
- **Zmajarji letijo z nebes.** Zmajarsko društvo Prelet Šentrupert na Dolenjskem je na domačem vzletišču Nebesa že tretje leto zapored povabilo na prireditve »ZMAJI LETIJO Z NEBES.« V osnovi je bila zastavljena kot **družabni konec sezone jadrlnih zmajarjev iz celotne Slovenije**, prerasla pa je v družabni dogodek, kjer se srečujejo tako zmajarji kot tudi ostali obiskovalci. Vendar so bili na dan tekme pogoji za letenje okrnjeni. So pa svoje veščine in vztrajnost pokazali na prva tri mesta uvrščeni na tekmi: 1. Janez Grm, 2. Aleš Meglič, 3. **Stanislav Galovec, DPL Posočje** (Ikar, 1/2014).

ZMAJARJI IZ DPL POSOČJE UVRŠČENI NA SVETOVNO LESTVICO

V tem obdobju je bilo vse bolj čutiti, da je vrhunsko zmajarstvo zajemala profesionalizacija. Na svetovni lestvici so bila mesta med dvajseterico rezervirana za profesionalce, ki so že pozimi leteli na tekmah na južni polobli. Mednje se je uvrstil tudi najboljši Slovenec Primož Gričar (Let Škofja Loka) in sicer na 14. mesto. **Med sto najboljšimi na svetovni lestvici so bili tudi člani DPL Posočje Iztok Jarc (48.), Matjaž Klemenčič (52.) in Alan Sattler (92.). Redno je tekmoval tudi Stanislav Galovec.**

Primorci so točke svetovne lestvice do konca julija nabirali na tekmah v Italiji in Avstriji (<http://www.primorske.si/2014/04/18/kriza-redci-tekme>; ogled 5. 5. 2021).

ZMAJARSKA LIGA 2014

1. Primož Gričar (LET), 2. Franc Peternel (LET), 3. **Matjaž Klemenčič**, 4. Iztok Jarc, 5. **Stanislav Galovec** (vsi DPL Posočje); (Ikar 2/2015)

PRELETI XC GLOBE 2014

Posamično: 1. **Matjaž Klemenčič**, 2. Ivan Brovč, 3. Alan Sattler (vsi DPL Posočje)
Ekipno: 1. DPL Posočje; (Ikar 2/2015)

POSLOVIL SE JE BRANKO KLEMENČIČ

Prvega februarskega dne so se zmajarji in prijatelji na tolminskem pokopališču poslovili od Branka Klemenčiča, enega od ustanoviteljev Društva za prosto letenje Posočje. Zmajarstvu se je zapisal že leta 1978 in leta 1980 opravil izpit za pilota. V društvu in v zmajarstvu je pustil globoko sled, tudi kot nosilec naslova državnega prvaka leta 1985.

2015

ZAKONODAJA

Na 66. seji IO Letalske zveze Slovenije 11. decembra 2015 je bil sprejet **dopolnjen Splošni športni pravilnik**. Od leta 2000, ko je prvič stopil v veljavo, je bil dopolnjen na 21. seji IO LZS 16. aprila 2002, na 54. seji IO LZS 15. decembra 2011 in na 57. seji IO LZS 13. decembra 2012.

40 LET ZMAJARSTVA V POSOČJU

Avgusta 2015 je bilo DPL Posočje organizator srečanja ob 40-letnici prisotnosti zmajev na posoškem nebu. Kot smo že omenili, so prvi zmaji poleteli leta 1975 v okviru prireditve Noč na jezeru. Med zmajarji, ki so prileteli s Kobale na prireditveni prostor, ni bilo še nobenega iz Posočja. A med gledalci jih je bilo pe-

ščica, ki so se zmajarstvu zapisali tega dne. Danes deluje na Tolminskem eno izmed starejših in eno izmed najuspešnejših zmajarskih društev v Sloveniji (Primorski val, 40 let zmajarstva v Posočju).

DPL Posočje je tej častitljivi obletnici pripravilo poklon na zaključni slovesnosti zadnji dan tekmovanja Kobala Open 2015. Ob tej priliki so pionirji zmajarstva nastopali s starodobniki. Med njimi sta bila tudi Niko Žumer in Stane Krajnc.

Takratni predsednik Milan Leban je o tolminskem zmajarstvu takole razmišljal: »Treba bo razmisliti, kako naprej. Zaenkrat delo društva temelji na prostovoljstvu. Mislim, da nas bo čas povozil, če se ne bomo drugače organizirali, da bo delo teklo bolj profesionalno. Z vsakim vzletiščem na svetu se lahko primerjamo glede infrastrukture in glede informacijskega sistema. Res imamo dobre pogoje. A to je zalogaj, ki presega prostovoljno delo.«

PODVIG: MATJAŽ KLEMENČIČ IN PETER PREVC LETELA DRUG OB DRUGEM

Julija 2015 je zmajarju **DPL Posočje Matjažu Klemenčiču** in smučarskemu skakalcu Petru Prevcu uspel poseben podvig, ko sta hkrati poletela nad hrbtišče nove Bloudkove velikanke v Planici. (<https://siol.net/sportal/sportal-plus/peter-prevc-in-jadralni-zmajar-družno-izvedla-zgodovinski-podvig-video-291399>; ogled 14. 4. 2021); Izvedla sta ga pod okriljem mednarodnega proizvajalca energetskih pijač Red Bull s sedežem na avstrijskem Solnograškem. »Lepo je bilo deliti nebo nad isto skakalnico in mislim, da se je to zgodilo prvič,« je po malce drugačnem treningu povedal Prevc.

Kako so podvig opisali mediji:

Prevc in zmajar Klemenčič hkrati poletela z Bloudkove velikanke

Od ideje do realizacije

Smučarski skakalec Peter Prevc in jadralni zmajar Matjaž Klemenčič sta združila moči pri izvedbi sila nevsakdanjega podviga, katerega cilj je bil, da si delita nebo nad Bloudkovo velikanke v Planici.

Prevc, ki je lansko sezono v svetovnem pokalu v smučarskih skokih na novi letalnici v Planici končal na drugem mestu v skupnem seštevku, je tako prvič čez skakalnico letel v dvoje.

Vse skupaj se je dogajalo pri hitrosti okoli 95 kilometrov na uro, Klemenčič pa je Prevcu delal družbo od vrha zaletne rampe, pa čez hrbtišče skakalnice. Klemenčič je vse preračunal.

Ko je jadralni zmajar predstavil svojo zamisel skakalcu iz Dolenje vasi, je bil ta hitro za. Zrak nad hrbtiščem nove Bloudkove velikanke istočasno deliti še z enim letečim človekom se mu je zdel dober izziv.

Šele ko je o podvigu razmišljal podrobneje, so se mu porodili dvomi o tehničnih možnostih za izvedbo, predvsem kako bo zmajar vzel zalet in kako bosta uskladila start, da bosta nad 'puklom' istočasno. »A Matjaž mi je nato zadevo lepo predstavil. On je to že vse izračunal in preveril, tako da sva se zadeve lotila z veseljem,« se prvih pogovorov spominja Prevc.

»Ko sem bil mlajši, sem se tudi sam ukvarjal s smučarskimi skoki. Potem sem začel z zmajarstvom in dobil sem malo večja krila, a skoki so mi ostali pri srcu. Sam sem s smučmi prišel največ do 90- metrske naprave, v zadnjem času pa sem prišel na idejo, da bi večjo skakalnico, morda Bloudkovo velikanke v Planici, preletel z zmajem, in to v družbi vrhunskega skakalca. Povabil sem Petra in zelo sem vesel, da se mi je pridružil,« je pot od ideje do realizacije pojasnil Klemenčič (<https://www.rtvsl.si/zabava-in-slog/zanimivosti/video-prevc-in-zmajar-klemencic-hkrati-poletela-z-bloudkove-velikanke/368882>; ogled 29. 6. 2021).

Red Bull Content Pool.
Matjaž Klemenčič in Peter Prevc
letita z Bloudkove skakalnice v Planici.

TEKMOVANJA 2015

- 6. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 11.–14. marca 2015 (glej poglavje Prvenstva).
- 24. državno zmajarsko prvenstvo Slovenije, Krušovo, Makedonija (glej poglavje Prvenstva).
- Predevropsko zmajarsko tekmovanje, Krušovo (Makedonija), 2015 (glej poglavje Prvenstva).
- Kobala Open – Odprto zmajarsko prvenstvo, Tolmin, 3.–8. avgusta 2015.
Organizatorja: ŠD Krokar iz Železnikov in DPL Posočje, vodja Ivan Brovč.
Udeležba: piloti iz devetih držav.
Zasedba domačih zmajarjev je bila okrnjena zaradi udeležbe sedmih tekmovalcev na predevropskem tekmovanju v letenju z jadralnimi zmaji v Kruševu (Makedonija).
Tekmovanje se je izteklo z nastopom pionirjev zmajarstva s starodobnimi zmaji.

Tragičen konec: zadnji dan se je pot pod vrhom Kobariškega Stola smrtno ponesrečil poljski pilot Dariusz Perenc (Ivan Brovč, Ikar, 11/2015; Igor Mušič: Teden poletov zmajarjev s Kobale. (<http://www.primorske.si/novice/sport/teden-poletov-zmajarjev-s-kobale>; ogled 16. 5. 2021).

POSLOVIL SE JE IZTOK JARC

Na območju Stuške v Karavankah je 23. aprila 2015 z zmajem strmoglavil član DPL Posočje Iztok Jarc, ki je svojo zmajarsko pot začel leta 1987 v Delta klubu Ljubljana. DPL Posočje se je priključil v novem tisočletju. Redno se je udeleževal zmajarskih tekmovanj doma in v tujini, na katerih je posegal po najvišjih mestih. Leta 2013 je bil državni prvak.

2016

ZMAJARSKA ZAKONODAJA

1. januarja 2016 je stopil v veljavo **Športni pravilnik**, ki obvezuje člane Letalske zveze Slovenije, da mu prilagodijo vsa tekmovanja in prireditve, ki so vpisane v seznam LZS. Sestavljen je iz Splošnega športnega pravilnika (SŠP) in Športnih pravilnikov posameznih komisij in podkomisij.

V skladu s tem pravilnikom v okviru Letalske zveze Slovenije deluje devet komisij, med njimi tudi Komisija za jadralno padalstvo in jadralno zmajarstvo.

ZMAJARSKE VESTI

- Padal in zmajev ni treba registrirati!
Leta 2015 je Ministrstvo za infrastrukturo izdelalo pravilnik, po katerem bi morali jadralni letalci in zmajarji padala in zmaje registrirati. Po njegovem mnenju naj bi določba doprinesla k boljši varnosti v zraku. Pravilnik je celo pri stroki naletel na velik odpor. Leta 2016 je sektor za letalstvo pravilnik le uskladil tako, da padal in zmajev ni treba registrirati.

Namesto tega je uveljavilo zahtevo po obveznem tehničnem pregledu plovil vsaki dve leti, kar je bila splošna praksa med uporabniki že do sedaj. Pri pregledu tudi ni pomembno lastništvo padala ali zmaja, ampak dejstvo, da je naprava evidentirana in brezhibna (<https://www.gore-ljudje.si/Kategorije/Informacije/padala-in-zmaji>; ogled 29. 4. 2021. Blaž Močnik: Padala in zmaji. Delo, 2016).

- Leta 2016 je bilo DPL Posočje predlagano za prejemnika ene od nagrad Občine Tolmin, a ni bilo izbrano.
- Promocija
Društvo je 9. avgusta 2016 skozi kratke filme o lepotah letenja predstavilo jadralno padalstvo in zmajarstvo otrokom Centra za šolske in obšolske dejavnosti Tolmin. Predstavitve je potekala v okviru programa Poletne radosti s Slovenci po svetu.

TEKMOVANJA 2016

- 7. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, tekmovalna dneva 18.–19. marca 2016 (glej poglavje Prvenstva).

- 25. odprto državno zmajarsko prvenstvo, Nebesa nad Šentrupertom, 21.–26. junija 2016 (glej poglavje Prvenstva).
- Speed Gliding, Tolmin, 2. julija 2016. Po kratkem premoru se je v Tolmin na festival Soča Outdoor vrnilo unikatno tekmovanje hitrostnih preletov jadrskih zmajarjev. Glavni organizator je bil že od leta 2013 **Matjaž Klemenčič (DPL Posočje)**. Najboljši piloti stare celine so pripravili enourni spektakel za gledalce. (https://www.facebook.com/DPL-Poso%4C8%Dje1309093975787179-/?ref=py_c; ogled 15. 5. 2021).

NAJBOLJŠI ZMAJARJI PO IZBORU ZVEZE ZA PROSTO LETENJE SLOVENIJE ZA LETO 2016

Zmajarji:

1. Franc Peternel (Let Škofja Loka), **2. Matjaž Klemenčič (DPL Posočje)**, **3. Stanislav Galovec, DPL Posočje**.

Preleti XC Globe:

Posamično: 1. Peter Kejžar (Let Škofja Loka), **2. Ivan Brovč, 3. Matjaž Klemenčič (oba DPL Posočje)**; ekipno: **1. DPL Posočje**.

2017

Leta 2017 je v Sloveniji delovalo enainpetdeset društev za prosto letenje (to je zmajarskih in padalskih).

Združevala so cca 1000 članov, ki so imeli v Sloveniji možnost vzleteti s 46 registriranih vzletišč (Ikar, maj 2017).

PRAZNOVANJE OKROGLIH OBLETNIC PROSTEGA LETENJA NA LIJAKU

Leta 2013, 2014 in 2016 so zaznamovale kar tri različne okrogle obletnice prostega letenja v Sloveniji. Leta 2013 so jadrski zmajarji zabeležili 40. obletnico prvega poleta z zmajem, leta 2014 je minilo trideset let od prvega poleta s padalom za skoke iz letala z Dobrče, leta 2016 pa prav tako trideset let od prvega poleta s prvim jadrskim padalom s Planjave (Kamniški vrh).

Zvezi za prosto letenje Slovenije je praznovanje obletnic kar dvakrat odplaknilo vreme. Leta 2014 ga je pripravljala v sodelovanju z Društvom za prosto letenje Lesce Bled. Leta 2016 je v sodelovanju z Društvom jadrskih padalcev Polet Nova Gorica dogodek snovala kot »Testival« s testiranjem jadrsko padalske opreme. 30. septembra 2017 pa ji je vreme le pokazalo svojo naklonjenost. V sodelovanju z društvom Polet iz Nove Gorice je pripravilo srečanje na Lijaku pri Novi Gorici. Povabljeni so bili bivši, sedanji in bodoči letalci iz Slovenije in zamejstva. Prišlo jih je več kot sto, tudi 89-letni Tržačan, sicer član slovenske

zveze, Tulio Nadalutti. Pestra družina je ogledovala stara jadrna padala in zmaje in se navduševala nad zgodbami, ki so vrele iz spominov na letenje v prvih letih vzpona zmajarstva in padalstva pri nas.

Ob tej priložnosti je Zveza za prosto letenje Slovenije sedmim pionirjem prostega letenja podelila plakete. Prejeli so jih prvi jadrski zmajarji Janez Lotrič, Rado Goljevšček in Jernej Osenčič in prvi jadrski padalci Darko Svetina, Tone Svoljšak, Sandi Marinčič in Vlasta Kunaver, za pionirstvo na obeh področjih pa Stane Krajnc in Marjan Erjavac.

Kar 50 posameznikom se je s priznanji zahvalila za doprinos k razvoju prostega letenja po regijah.

Spomnili so se tudi pionirjev s Primorske, ki so se razveselili spominskih priznanj. Z Goriške so bili prvi Ferdinand Golob, Damjan Koren, Peter Podgornik in Cveto Hvala.

Največ priznanj je šlo v Posočje, kjer je razvitost prostega letenja še danes v slovenskem vrhu. S Tolminske sta ju prejela **Ivan Brovč in Franci Kuštrin**, z Bovškega Georgij Hvala, Sašo Komac, Žarko Komac, Branko Kovač in Marjan Mlekuž. Najbolj pa so višine privlačile ljubitelje s Kobariškega, saj so se na odru zvrstili **Ivan Konavec**, Jurij Fratina, Nevenka Fratina, Igor Kurinčič, Miloš Kurinčič, Aleš Mišič, Jelka Rakušček in Stane Rakušček. (<http://www.primorske.si/novice/sport/letel-je-tudi-89-letnik>; ogled 5. 5. 2021; Srečko Jošt: Obletnica prostega letenja pri nas. Ikar, dec/2017, str. 6-8).

Ivan Brovč, ki je z zmaji začel leteti takoj za prvimi Gorenjci, leta 2017 aktiven kot učitelj in kot pomočnik in svetovalec pri organizaciji mednarodnih tekmovanj, je letenje nekoč in danes primerjal takole: »Zmaji so bili nekoč zelo preprosto grajeni in lažji od današnjih. Imeli so približno 20 kilogramov. S tem so bili tudi precej bolj občutljivi. Leteti z njimi je bilo težje in manj varno. Današnji zmaji imajo kljub lažjim materialom kar 35 kilogramov, to pa zato, ker je njihova zgradba trdnjša. Platno in ogrodje je vsaj podvojeno in se tudi pri višji hitrosti ne deformira. Letenje je sedaj varnejše, na voljo pa so tudi elektronski pripomočki, ki jih nekoč nismo poznali. V prvih letih smo bili odvisni izključno od vizualne orientacije, danes pa letimo z instrumenti, ki ti točno pokažejo, kje si in ti v primeru potrebe po zasilnem pristanku pomagajo najti primeren prostor za spust, tudi če je ta še za vzpetino in trenutno še neviden. V letenju še vedno uživam. Dokler služi zdravje in ni težav z vrtoglavico, je mogoče varno leteti tudi v pozni starosti.« (Igor Mušič: Letel je tudi 90-letnik 11. 10. 2017 <http://www.primorske.si/novice/sport/letel-je-tudi-89-letnik>; ogled 15. 5. 2021).

PREDAVANJE STANETA KRAJNCA

DPL Posočje je že februarja tega leta v centru Mink v Tolminu gostilo Staneta Krajnc. Poslušat so ga prišli jadrski navdušenci, simpatizerji in podporniki jadrnega športa. Skozi njegovo predavanje so spoznavali začetke prostega letenja in možnosti, ki jih ta šport ponuja današnjim navdušencem letenja brez motorja. Kot je dajal, »letenje še nikoli ni bilo tako enostavno in varno, kot je danes.« (<https://www.soca-valley.com/sl/poletje/jadrsko-padalsstvo/vzletisca-nad-tolminom/>; ogled 25. 4. 2021)

PADALSKO-ZMAJARSKI DAN ODPRTIH VRAT

Društvo za prosto letenje Posočje je 16. oktobra 2017 v Tolminu v športnem parku na Brajdi pripravilo padalsko-zmajarski dan. Povabilo je tako najmlajše kot mlade po srcu in jih navduševalo za jadrsko padalstvo in zmajarstvo.

Lahko so si ogledali letalne naprave, možen je bil tudi preizkus pod vodstvom na ravni podlagi (vleka padala / prvi koraki z zmajem). Z najmlajšimi so čla-

ni društva izdelovali papirnata letala. (<https://www.soca-valley.com/sl/poletje/jadrsko-padalsstvo/vzletisca-nad-tolminom/>)

USPEH MATJAŽA KLEMENČIČA

Matjaž Klemenčič je nad dolino Soče prikazal svoje znanje prostega letenja s tremi napravami. Z zmajem na reaktivni pogon je letel tik nad gladino Soče (glej celoten tekst v poglavju Takole smo leteli zmajarji)

TEKMOVANJA 2017

- 8. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 29. marca–1. aprila 2017 (glej poglavje Prvenstva).
- Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo in 26. slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 15.–20. avgusta 2017 (glej poglavje Prvenstva).

NAJBOLJŠI PILOTI 2017 PO IZBORU ZVEZE ZA PROSTO LETENJE SLOVENIJE

Preleti XC Globe: 1. Jure Bečan (DPL Prepih Tržič), 2. Peter Kejžar (Let Škofja Loka), **3. Matjaž Klemenčič (DPL Posočje)**.

Preleti liga: **1. Matjaž Klemenčič (DPL Posočje)**, 2. Franc Peternel in 3. Peter Kejžar (oba Let Škofja Loka).

2018

EHPU SKUPŠČINA V SLOVENIJI

V letu 2018 je bila skupščina EHPU - European Hanggliding and Paragliding Union (Evropske zveze jadralnih zmajarjev in jadralnih padalcev, ki združuje skoraj 100.000 prostih letalcev iz 19 evropskih držav) v Sloveniji na Brdu pri Kranju. Dosedanji predsednik EHPU-ja Bojan Žižmond, tudi predsednik ZPLS in organizator srečanja, je zaključil mandat. Nadomestil ga je predsednik španske zveze AVLE Alfred Ponce.

Tokratna skupščina je bila po udeležbi držav najbolje zastopana doslej. Manjkala je le Zveza za prosto letenje Irske.

Namen skupščine EHPU je izmenjava problematike, mnenj, podatkov, nasvetov. Tokrat so prevladovali predvsem okoljevarstveni problemi, s katerimi se društva za prosto letenje vse pogostejše srečujejo. Med drugimi je bila izpostavljena tudi razširitev vzletišča na Lijaku, kjer so iskali skupni jezik prav z okoljevarstveniki (Ikar 3/2018).

40 LET OD PRVEGA DRŽAVNEGA PRVENSTVA V LETENJU Z ZMAJI

Zmajarski klub Let iz Škofje Loke, ki je bil pred 40 leti organizator prvega državnega prvenstva v letenju z zmaji, je 29. septembra 2018 pripravil srečanje na takratnem pristanku na Rudnem polju pod Dražgošami. Zbrala se je lepa družčina zmajarjev iz različnih koncev Slovenije. Prisotna sta bila tudi oba zmagovalca iz leta 1978 Ivan Rupnik in Peter Soklič. Ob ogledih zmajev muzejske vrednosti izpred leta 1983, fotografij, dokumentov in filmov so obujali spomine na pionirske čase zmajarstva in jih primerjali s sedanjimi. Nazadnje so se sprehodili do takratnega pristanka, nekateri pa so se odpeljali na startno mesto. Na začudenje mnogih so nekateri udeleženci iz leta 1978 še vedno leteli (Jurij Franko, Ikar, 11/2018).

Srečanje ob 30-letnici prvega državnega zmajarskega prvenstva, Rudno polje pod Dražgošami, 2018.

PROSTOVOLJSTVO

Prostovoljstvo je še vedno tista vrednota, ki utrjuje pripadnost članov društvu. Tako je aprila 2018 v delovni akciji sodelovalo sedem članov. Razdelili so se v dve skupini. Ena je pred začetkom sezone uredila pisarno in z barvanjem polepšala lesene dele kontejnerja. Druga je čistila cesto od Stadorja do Kobale in vzletišče. Ker je bil lep dan, so si privoščili še letenje (<https://www.kobala.si/107-dpl-slo/novice/delovne-akcije/173-aprilaska-delovna-akcija-na-kobali-in-kobala-centru>).

ZMAJAR DPL POSOČJE IVAN BROVČ NAGRAJENEC OBČINE TOLMIN

V maju leta 2018, ob prazniku Občine Tolmin, je zmajar Ivan Brovč prejel občinsko priznanje. V obrazložitvi so izpostavili njegovo več kot štiridesetletno srčnost in predanost zmajarstvu, njegov doprinos k prepoznavnosti tega športa kot pomembne dejavnosti znotraj turističnega gospodarstva in k promociji Baške grape, občine Tolmin in Slovenije.

Rdeča nit njegovega zmajarstva je bila in je še vedno nenehno samoizobraževanje. Strokovno znanje je črpal iz tuje in domače literature, strokovnih predavanj in iz pogovorov z izkušenimi zmajarji. Izmojstril se je v strokovnjaka, ki do potankosti obvlada tehniko letenja, meteorološke procese in pojave v ozračju ter zakone aerodinamike.

Ko so ga med številnimi intervjuji vprašali tudi, na kaj je kot nagrajenec najbolj ponosen, je povedal: »Na generacijo, ki je začela. Da smo ustanovili klub.«

TEKMOVANJA 2018

- 9. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 23.–24. marca 2018 (glej poglavje Prvenstva).
- Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 25. junija–1. julija 2018 in 27. slovensko državno prvenstvo (glej poglavje Prvenstva).
- 21. evropsko zmajarsko prvenstvo v preletih, Kruševo 8.–21. julija 2018 (glej poglavje Prvenstva).
- Predsvetovno zmajarsko prvenstvo, Tolmezzo (Italija), 2018 (glej poglavje Prvenstva).

Na zaključnem srečanju jadrlnih padalcev in zmajarjev za leto 2018 v Športnem centru Hit v Šempetru pri Gorici so razglasili najboljše ZPLS pilote v letu 2018:

Liga preleti:

1. Matjaž Klemenčič, DPL Posočje, 2. Franc Peternel, Let Škofja Loka, **3. Stanislav Galovec, DPL Posočje**.

Preleti XC Globe:

1. Boštjan Klemenčič DPL Posočje, 2. Janez Grm, KAL S. Bistrica, **3. Matjaž Klemenčič, DPL Posočje**

2019

TEKMOVANJA 2019

- 10. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 22. marec 2019 (glej poglavje Prvenstva).
- Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo in 28. (41.) slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 19.–23. avgusta 2019 (glej poglavje Prvenstva).
- 22. svetovno zmajarsko prvenstvo, Tolmezzo (Italija), 2019 (glej poglavje Prvenstva).

NAJBOLJŠI ZPLS PILOTI LETA 2019

Liga preleti

1. Matjaž Klemenčič (DPL Posočje), 2. Franc Peternel (Let Škofja Loka), **3. Boštjan Klemenčič (DPL Posočje)**.

Preleti XC Globe

1. Peter Kejžar (Let Škofja Loka), 2. Jure Bečan (Prepih Tržič), **3. Boštjan Klemenčič (DPL Posočje)**. Ekipni zmagovalci so bili **DPL Posočje!** (Ikar, 11/2018, str. 10).

2020

ZVEZA ZA PROSTO LETENJE SLOVENIJE

V letu 2020 je bilo v ZPLS vključenih 46 društev za prosto letenje, ki so združevala cca 1240 ljubiteljev letenja (Ikar, april 2020).

Na skupščini 11. junija 2020 so predstavniki društev izvolili skoraj popolnoma nov upravni odbor ZPLS: Bojan Žižmond, Primož Vogrinc, Tomaž Kokalj, Peter Kocjan in **Ivan Brovč iz DPL Posočje**. Mandat traja štiri leta.

REVIJA IKAR

Revija Ikar izhaja od leta 1992. S svojimi zmajarskimi članki jo vseskozi bogati tudi član DPL Posočje Ivan Brovč. Kot je napisal urednik, »Ivan Brovč pa kot starosta zmajarskega športa poskrbi, da je vedno pestro, tako z majem, ko sam odleti na Kobali ali Lijaku, kot s predstavitvami te lepe panoge mlajši generaciji.«

Dopisovali so še člani: Stane Galovec, Iztok Jarc, Matjaž Klemenčič ...

Od leta 2021 revija izhaja le dvakrat letno.

TEKMOVANJA 2020

- 11. Aeros Winter Race (glej poglavje Prvenstva).
- Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo in 29. (42.) slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 17.–21. avgusta 2020.

Češka reprezentanca je nameravala istočasno izpeljati tudi češko državno prvenstvo. Zaradi Covid situacije je dan pred prvenstvom odpovedala udeležbo celotna dvajsetčlanska ekipa. Zato so odpadle vse kategorije in je bila tekma izpeljana **samo kot slovensko državno prvenstvo** (glej poglavje Prvenstva).

NAJBOLJŠI ZPLS PILOTI LETA 2020

1. Janez Grm, KAL Slovenska Bistrica, 2. Davide Finzi Carraro, DP Kovk Ajdovščina, **3. Alan Sattler, DPL Posočje Tolmin**.

POSODOBITEV SISTEMA NAKUPA VSTOPNIC ZA LETENJE

DPL Posočje je v začetku leta 2021 posodobilo nakup vozovnic za letenje z nakupom samopostrežnega avtomata. Postavilo ga je tik ob vrata pisarne »Kobala center«, ki je prenehala z delovanjem. Avtomat dopušča nakup 24 ur na dan oz. sedem dni v tednu. Kar to je možno kupiti tudi vnaprej in za več oseb. Društvo je kupilo avtomat iz lastnih sredstev. (<https://www.kobala.si/108-dpl-slo/novice/informacije/181-predstavljamo-sistem-letecih-vozovnic>).

TEKMOVANJA 2021

- Tradicionalno zmajarsko tekmovanje Aeros Winter Race je preprečila neugodna epidemiološka situacija.
- Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo in 30. (43.) slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 16.–20. avgusta 2021.

V Posočju je razvitost prostega letenja, kot sta letenje z zmaji in padali, v slovenskem vrhu.

Ivan Brovč: »Posočje je biser na svetu. Drugod so drugačne pokrajine. Toliko raznolikosti na tako majhnem koščku ni nikjer: dolinski del, gorski, let proti morju, nizki griči. To je enkratno.«

Dosedanji predsedniki DPL Posočje:

Ivan Konavec	(1981–2003)
Ivan Brovč	(2003–2007)
Darjo Bozja	(2007–2011)
Milan Leban	(2011–2016)
Franc Kuštrin	(2016–2017) v. d.
Matjaž Klemenčič	(od 2017 dalje)

Zmajarji, ki v DPL Posočje posegajo po vidnih uvrstitvah, so v letu 2021 Ivan Brovč, Stanislav Galovec, Matjaž Klemenčič, Boštjan Klemenčič in Alan Sattler.

Matjaž Klemenčič,

sedanji predsednik DPL Posočje, je trenutno tudi najuspešnejši slovenski zmajar. S tem športom se je začel ukvarjati že pri rosnih dvanajstih letih po zaslugi svojega očeta Branka Klemenčiča, ki je, kot je povedal Matjaž, »tudi letel z zmajem in ustvarjal zgodovino zmajarstva v Tolminu. Delala sva zelo počasne korake pri učenju, tako da sem pri petnajstih letih lahko opravljal svoje prve višinske polete. Ne znam opisati občutka, kako je bilo, ko sva skupaj letela po Soški dolini, jaz in moj idol, inštruktor in oče, ter uživala lepote letenja, o katerih mi je prav on pripovedoval v otroštvu.«

Ob 40-letnici poletov s Kobale se je spominjal: »Poslušal sem zgodbe, kako so leteli s Kobale, ko pot še ni bila urejena. Leteli so s čisto drugačnimi zmaji kot danes. Poslušamo te zgodbe, a mladi poznamo Kobalo tako, kot je danes: z urejenim dostopom in z vsem potrebnim. Težko si predstavljamo, da bi morali nositi zmaja 2 km samo zato, da bi startali s Kobale. Ponosen

sem nanj. Leta 1985 je bil državni prvak. Ponosen pa nisem le na njegove dosežke, ampak na letenje v njegovih časih nasploh, in tudi, da mi je zaupal ta lep šport peljati naprej.

Mladi v društvu se vsak na svoj način trudimo za nadaljevanje jadrlnega zmajarstva v okvirih, ki so jih nastavili v zadnjih 40 letih. Pa tudi zato, da bi zanj preko medijev, video zapisov, dnevov odprtih vrat navdušili še druge.

Moji cilji so v tekmovanju v letenju z jadrlnim zmajem, pri čemer je res potrebnih veliko izkušenj, ki si jih kot razmeroma mlad jadralec še nabiram in verjamem, da mi bo uspelo krojiti svetovni vrh.«

(Revija Ikar, 11/2018: Že 19 let letiš z zmajem, zadnja leta te pogosto videvamo tudi s padalsko opremo)

Zmajar ali jadrlni padalec?

»Ne bi rekel, da sem čistokrvni padalec, še vedno raje letim z zmajem. Precej več ur naletim z njim, že sama

udeležba na zmajarskih tekmah prinese veliko ur letenja. Res pa je, da sedaj veliko več letim s padalom. Če imaš normalno službo in delaš do 16.00, je za zmaja velikokrat prepozno. Po duši sem in bom še vedno zmajar. Če je dober dan in nisem časovno omejen, potem je izbira jasna – zmaj.« (<https://www.dnevnik.si/1042334703>).

Matjaž je v Ameriki spoznal Red Bullova športnika, uspelo se mu je prebiti v slovensko ligo Red Bulla. Sodelovanje je trajalo sedem let. Pred dvema letoma ga je zaključil in se s partnerico posvetil jadrlnemu padalski šoli Adria Fly, ki deluje na območju Vipavske doline (Tolminski zbornik 2020, str. 103).

**DRUŠTVO ZA PROSTO
LETENJE POSOČJE TOLMIN**
Jadralno padalstvo

DRUŠTVO ZA PROSTO LETENJE POSOČJE TOLMIN

Jadralno padalstvo

*Društvo za prosto letenje Posočje od leta 1998
vključuje v svoje vrste tudi jadralne padalce.*

ZAČETKI JADRALNEGA PADALSTVA V SVETU

Pomembno vlogo pri začetkih jadralnega padalstva v svetu je spet odigrala NASA, ko je leta 1965 razvila prvo padalo za skoke iz letala v obliki krila.

»BUM« JADRALNEGA PADALSTVA V EVROPI

Kljub gornji aktivnosti NASE za rojstno letnico jadralnega padalstva označujemo šele leto 1978, ko se je začelo tako imenovano »alpinistično« letenje. Glavno vlogo so prevzeli alpinisti, ki so si želeli čim lažji sestop z vrhov. Prvi so s padalskimi padali, ki še niso dovoljevala ne jadranja ne preletov, z nižjih gorskih višin poleteli padalci iz Francije in Švice. Sledili so poleti z visokih gora: leta 1982 iz Aiguille de Midi (3600 m) in Mont Blanca (4807 m), leta 1985 s štiritisočakov Materhorna in Eigerja, z Aconcague (6950 m) in z Gašebroma (8074 m).

Za jadralno padalstvo je izrednega pomena tudi letnica 1986:

- Francoz Hubert Appetit je ob stenah normandijske obale preletel razdaljo 36 km, ki je zabeležena kot prvi **prelet s padalom**.

- Tega leta se je H. Appetit vpisal v zgodovino tudi kot avtor prvega priročnika za jadralno padalstvo na svetu.
- V Švici so uspeli izdelati prvo »pravo« jadralno padalo na svetu, poimenovano Maxi. Od prvotnih padal se je razlikovalo po lažjih in nepropustnih materialih.

Po letu 1987 je jadralno padalstvo skokovito pridobivalo na popularnosti. Menda je v alpskih deželah letelo že preko 10.000 navdušencev.

Leta 1988 je bilo jadralno padalstvo sprejeto v Mednarodno letalsko zvezo (FAI).

S poletom z Mount Everest 22. septembra 1988 se je obdobje »alpinističnega« letenja zaključilo.

Prevladalo je športno jadralno padalstvo, ki je doživelo strm vzpon po letu 1990. Omogočili so ga: tehnični napredek opreme, vedno boljše tehnično in taktično znanje padalcev in poznavanje meteorologije in aerodinamike, pa tudi vedno bolj natančne vremenske napovedi.

Prva tekmovanja v letenju z jadralnimi padali v Evropi:

- 1. neuradno svetovno prvenstvo, Verbier (Švica), 6.–12. julija 1987; 241 tekmovalcev iz 13 držav.
- 1. padalsko svetovno prvenstvo, Koessen (Avstrija), 1.–16. junija 1989.
- 1. padalsko evropsko prvenstvo, St. Hilarie du

Marjan Rodman in Branko Lončner: priprave na občni zbor v letu, ko so k društvu pristopili padalci (15. 1. 1998)

Touvet (Francija), 20. junija–10. julija 1988; najuspešnejši so bili predstavniki Švice; v slovenski reprezentanci je bil Tone Svoljšak.

Začetki jadrlnega padalstva v Sloveniji (takratni Jugoslaviji) **segajo v leto 1984**, ko je Dare Svetina s poletom s padalom z Dobrče nad Begunjami izpisal prvi jadrlni padalski polet v Sloveniji.

ZA »PRAVI ZAČETEK«

pa štejemo leto 1986. Med zimskimi počitnicami v Franciji se je Sandi Marinčič navdušil nad jadrlnim padalstvom, v pozni pomladi kupil padalsko padalo in 11. maja tega leta prvič poletel s Kamniškega vrha. (<https://www.fsp.uni-lj.si/COBISS/Diplome/Diploma-22055560ErbeznicMatic.pdf>; ogled 1. 7. 2021)

Jeseni 1986 je Tone Svoljšak iz Avstrije pritihotpil prvo jadrlni padalo Maxi in ga 6. novembra preizkusil med poletom s Kamniškega vrha. Že novembra je s tem padalom skupaj s Sandijem Marinčičem organiziral prvi tečaj jadrlnega padalstva pri nas.

Tone Svoljšak je Sandiju Marinčiču in Stanetu Krajncu pretihotapljeno padalo dovolil prekopirati.

Dejanje je privedlo do novega mejnika v jadrlni padalskem športu pri nas. Tretjega decembra 1986 je bilo namreč izdelano prvo jadrlni padalo v Sloveniji (takratni Jugoslaviji), znano pod imenom Bucko. Sešila ga je Vlasta Kunaver, tehnični svetovalec je bil zmajar in samograditelj zmajev Stane Krajnc, testni pilot pa Sandi Marinčič.

PO LETU 1987

se je jadrlni padalstvo tudi pri nas hitro razmahnilo, leta 1988 je bilo znanih že 120 pilotov. Največ jih je bilo včlanjenih v društvo Prepih Tržič in v sekcijo društva Let Škofja Loka. Slednje je skozi sekcijo organiziralo teoretične in praktične tečaje za varno letenje. Najbolj zagnani so se že pripravljali na tekmovalstvo. Po raznih krajih Slovenije so bile organizirane v tistem času zelo popularne tekme v točnosti pristajanja.

Jeseni 1987 so jadrlni padalci Vlasta Kunaver, Sandi Marinčič in Tomaž Vrhovec izdelali **prvi priročnik za letenje z jadrlnimi padali** v Sloveniji.

Najboljši jadrlni padalci so leteli z najvišjih vrhov doma in v tujini. Tako so Sandi Marinčič, Vlasta Kuna-

ver in Igor Krevelj leteli s Triglava, prva dva pa še s 7120 m visokega Trisula v Himalaji. Leta 1988 je Klemen Kobal letel v Andih z 6025 m visokega vrha Artonsonraju. Andrej Bertoncelj je leta 1988 jadrln nad vzletiščem Kovk preko 90 min, kar je bil za tiste čase velik podvig. Istega leta sta Tone Svoljšak in Klemen Kobal letela 11 km daleč s Triglava v Bohinj. (<https://sffa.org/article/iz-arhiva-parazoik>; ogled 4. 6. 2021; <https://sffa.org/article/intervju-tone-svoljsak>; ogled 1. 6. 2021)

- 1. padalsko republiško prvenstvo, Kriška gora, 17.–18. oktobra 1987 z udeležbo 22 tekmovalcev in dveh tekmovalk; zmagovalec Tone Svoljšak, 2. Štilec Uroš, 3. Tomazin Iztok; organizator: Padalska sekcija Let Škofja Loka; (Vir: Zlatko Vanič: Leteti, Didakta, 1991).

PRIZNANJE JADRALNEGA PADALSTVA ZA ŠPORT PRI NAS

Po prvem slovenskem padalskem republiškem prvenstvu je leta 1988 Komisija za prosto letenje pri ZLOS jadrlni padalstvo uradno priznala.

- 2. slovensko republiško prvenstvo, Golte, 27.–28. maja 1989; udeležba: 46 tekmovalcev; zmagovalec Marinčič Sandi, 2. Bertoncelj Andrej, 3. Kokalj Marko.
- 1. padalsko državno prvenstvo SFRJ, 1988; 51 tekmovalcev; organizator: Prepih Tržič; prvi državni prvak Iztok Tomazin.

Na seji 2. marca 1990 je Komisija za prosto letenje sklenila, da pri ZLOS ne bo ustanovila posebne komisije za jadrlni padalstvo, je pa padalcem omogočila sestajanje na ločenih sejah. Novembra tega leta je bil kot delegat za področje jadrlnega padalstva izvoljen Srečo Meglič.

Na seji Komisije za prosto letenje pri LZS 22. oktobra 1990 je bil za tekme jadrlnih padalcev predlagan **ligaški sistem po vzoru zmajarske lige**. Poleg tega naj bi **vsako leto** izpeljali tudi **republiško in državno prvenstvo**.

Leta 1992 je organizator lige Srečo Meglič poročal, da so zadnje tri tekme štejele tudi za državno prvenstvo.

- 2. padalsko državno prvenstvo SFRJ, Preddvor, 30. maja 1993; organizator: klub Orli in Polet. Uvrstitve: 1. Rok Preložnik, 2. Matej Jocif, 3. Bojan Marčič. (<https://www.sta.si/12163/koncano-drugo-drzavno-prvenstvo-v-letenju-z-jadrlnimi-padalci>; ogled 1. 7. 2021)

ZAČETKI JADRALNEGA PADALSTVA NA TOLMINSKEM

Prvi jadrlni padalci so poleteli na Tolminskem konec osemdesetih let, to je v letih 1987–1989.

A k organiziranemu delovanju so pristopili šele leta 1992, ko so se jadrlni padalci z območja Bovca, Kobarida, Tolmina in Cerknega združili v Klub jadrlnih padalcev Kondor in ga 29. januarja tega leta registrirali. Zaradi vedno večjega zanimanja za ta šport se je število članstva hitro večalo. Do leta 1995 se jih je vpisalo šestindvajset.

A 3. julija 1995 je klub, pokrajinsko in občinsko razpršen, prenehal z delovanjem. Jadrlni padalci pa niso mirovali, ampak so se kmalu ponovno organizirali, tokrat v tri klube, ki so zrasi na območjih delovanja. Na Kobariškem in Bovškem so padalskemu klubu nadeli ime Društvo jadrlnih padalcev Adrenalin Kobarid, na Tolminskem Društvo Repetnica, na Cerkljanskem pa je začel DPL Viharnik Paragliders. A leta 1998 so skupni interesi zmajarjev in padalcev na Tolminskem privedli do pripojitve članov Društva Repetnica k Društvu za prosto letenje Posočje.

DPL Posočje je delovalo v navezi s padalstvom že

- v letih 1989 in 1990, ko je opravilo veliko delo v zvezi z bližajočim 2. evropskim prvenstvom za jadrlni padalce, ki je bilo od 26. junija–12. julija 1992. Center dogajanja je bil sicer v Preddvoru, **a en dan so udeleženci iz 21 držav vzletali tudi s Kobale**. Društvo je s pomočjo mehanizacije rešilo problem dostopa na start, vzpostavilo boljši startni prostor, speljalo cesto pod vrhom in uredilo obračališče tako, da je prostor dovoljeval tekmovalstvo za cca 70 tekmovalcev.
- 20. aprila 1996 je bila v Tolminu (Kobala) prva tekma v okviru slovenske jadrlni padalske lige; zmagovalec Sebastjan Podbregar, DJP Braslovče; zaznamovala jo je tragična nesreča padalca, ki je po zasilnem pristanku med Rodico in Črno prstjo zdrsnil v strmine.

Branko Kavčič - Salar leti s Cloudom

Matjaž Klemenčič, ki se je leta 1996 hkrati z učenjem letenja z zmajem učil tudi letenja s padalom, je padalske začetke njegove generacije takole opisal:

RENEŠANSA NOVE GENERACIJE OB KONCU DEVETDESETIH LET

Po zaslugi očeta sem že zelo zgodaj pristal v članstvu DPL Posočje, ponosno sedel v družbi največjih mačkov letenja in poslušal nešteto zgodb, ki so se jim pripetile na poti pod nebo.

Vseeno pa je tej visoki družbi nekaj manjkalo. Manjkala je družba mladih. Takih, ki bi jim lahko rekel sovrstniki, s katerimi bi skupaj doživljali te začetke. Na tak način sem kar dve leti izmenjeval svoje občutke pri učenju letenja z zmajem samo s svojim očetom.

Z birmo so se stvari spremenile. Moped, ki je predstavljal neko samostojnost gibanja, je pomenil, da so bili vsi okoliški tereni končno dosegljivi tudi po samostojni poti. Vseeno pa moped ni preživel ideje, da bi s seboj vlekel zmaja. Lahko bi treniral tudi sam ali celo komu pokazal, kako to gre. Šele danes, ko analiziram tisti čas ugotavljam, kako močno sem si

Kobala: Matjaž Klemenčič je vzletel s padalom, imenovanim Cloud

želel, da bi letenje delil še s kom izmed sovrstnikov.

Srečno naključje je botrovalo trenutku, ko se je dve ulici severno od moje pojavil dvojec letenja željnih najstnikov. Sebastjan Kostadinovič in Jakob Šimon sta pred hišo sestavljala prave modelčke jadralnih padal. Škatlica za film, vrečka in nekaj niti. Neverjetno, kako so ti modelčki leteli. Preizkusili smo različne oblike ter se zgledovali po primerkih, ki smo jih videli na slikah revij Ikar in Cross Country. Rekord je bil polet vsaj 200 m iz ulice Na hribih vse do Soške ulice v Tolminu. Vzhičeni nad uspehom smo pogledovali proti nebu in se spraševali, kako bi lahko tudi sami stopili pod nebo.

Jakobu je nekega dne uspel veliki met. Za takratnih 20.000 tolarjev mu je uspelo kupiti padalo skupaj z enostavnimi vezmi, imenovano Cloud. Ta je bil naša

Primož Hadalin na terenu v Bilšavi

vstopnica k pravemu letenju. K sreči pa smo se vendarle zavedali, da je potrebno kar nekaj vaje, preden se zares lahko podamo pod nebo.

Dobro se spomnim terena pri Centroslaviji, kjer smo delali prve korake. Sam sem se čisto po zmajarsko zagnal po strmini na glavo. Ker pa padalo ni zagrabilo tako kot zmaj, sem prvo lekcijo hitro končal z nosom v zemlji. Nadaljevali smo, kot da se ni zgodilo nič.

Naše že osvojene veščine smo preizkusili na številnih terenih, kjerkoli smo našli malo klanca: Centroslavija, hribček nasproti Morattija, grebenček pod Petelincem.

Nekega dne je pri Centroslaviji Jakoba zagrabila sapa, ki ga je ponesla malo višje v bližino daljnovoda. Tam je na nekaj metrih zaustavil let in strmoglavil, na srečo brez poškodb. Vseeno je bil od tistega dne veliko bolj previden.

V tem času mi je uspelo v Bilšavi na Šentviški planoti z zmajem poleteti že čez 200 m daleč. A teren mi je postal preveč oddaljen za izlet z motorjem in padalom. Takrat sem se navezal s Primožem Jerebom in Brankom Salarjem, ki je bil tudi lastnik čisto pravega avtomobila znamke Fiat 126, poimenovanem

kalimero. Odprl nam je novo poglavje osvajanja višin in daljav s padalom. Primož je bil, kar se oprave tiče, posebnost. Na Bilšavi se je pojavil v natikačih, njegova čelada je izgledala bolj kot neka lupina, a bila je na glavi. Letenja smo se lotili bolj zares. Od majhnih skokov smo hitro prešli na letenje z vrha, kar je pomenilo polete dolge tja do 200 m. Včasih smo posegli preveč v sredino dneva, kar je prineslo kar nekaj posebnih doživetij, srečanj s turbulentnim zrakom.

Nekega dne je Primož med izogibanjem velikemu kupu gnoja sredi doline zavrl padalo do te mere, da je pokleknilo. S kar solidne višine je strmoglavil na cesto. Še danes se živo spomnim, kako je njegovo telo odbilo od tal. Zaradi odboja so še višje odskočili njegovi natikači. Po tej akrobaciji ga je seveda čakal obisk zdravstvenega doma. Po natančni obrazložitvi padca s kolesom pa je dobil na roko tudi mavec.

Na terenu v Bilšavi na Šentviški planoti smo preživeli kar nekaj zelo lepih dni. Postajali smo zmeraj bolj suvereni. Vedno se nam je še kdo pridružil in preizkusil to letenje, o katerem je govoril že cel Tolmin.

Glede na to, da sem vzporedno s temi vragolijami skakal tudi z zmajem, sem se počutil, da sem spo-

soben skočiti s padalom s Kobale in pristati v dolini. Za letenje z zmajem sem bil še prelahek. Kljub temu dejstvu smo neuspešno iskali primerne, do takrat pa sem bil priklenjen na letenje na terenu. »Naše« padalo, brez očetovega nadzora, pa je v moji sobi kot na pladnju ponujalo tisti sveti gral, polet s Kobale.

Niti ne vem po kakšnem ključu sem se odločil točno za tisti dan. Najbrž mi je oblačnost dala vedeti, da me verjetno čaka mirnejši let.

Očetu sem izmaknil variometer, misleč, da je ta inštrument zelo pomemben za skok s Kobale. Veliko bolj priročna bi bila rezerva v sedežu, a te ni bilo.

Na pomoč je priskočil Uroš Žagar in me z mojim mopedom peljal Kobali naproti. Nekje nad Ljubinjem je iz gredi odtrgalo zobnik, kar je pomenilo, da se je najina pot na Kobalo končala. Minutko za tem so se z avtom pripeljali mimo domačini. Bolj v hecu sem jih štopal. Ustavili so in tako sem lahko nadaljeval pot proti Kobali z avtomobilom. Kako je to izgledalo zanje, si ne predstavljam. Štirinajstletni mulec z nahrbtnikom razlaga, da gre na Kobalo letet ...

Na Kobali je na mojo nesrečo pihalo z vzhodne strani. Takrat še nismo poznali Aladina ali vetrne postaje na vrhu hriba, tako da nisem uspel predvideti situacije v dolini. Zato sem bil primoran vzleteti na vzhodno stran, kar je ob prihodu nad Tolmin znatno zmanjšalo višino leta. Na Brajdi so igrali nogometno tekmo, tribune so bile polne. Na atletski stezi je bil zraven celo orkester. Ja, tam seveda danes ne bom pristal! V moji zmajarski glavi je bil cilj na pristanku, kjer pristajajo vsi. »*Tam bom seveda tudi jaz*«, sem bil prepričan.

Zvonik cerkve v Tolminu je bil sumljivo blizu, ko sem letel mimo. Tam sem se zavedel, da s pristankom na uradnem pristajališču ne bo nič. Čisto umirjen sem zadnji zavoj opravil nad ostrim ovinkom, ki pelje iz Tolmina proti Logu in pod njim tudi pristal. Na tamkajšnjem klancu smo neštetokrat trenirali, tako da se mi je zdel pristanek nekako domač. Danes mi verjetno ne bi bil.

Doma sem stopical z noge na nogo. Se smejal iz trebuha navzven. Res je bilo težko biti tiho. No, pa sem le samozavestno izustil: »*Fotr, danes sem letel s Kobale*.«

»*Kako, kaj, s čim si letel*«, je sledilo logično vprašanje. »*Ja s padalom, tem, ki ga imamo skupaj z Jakobom, Primožem i.t.d.*«

»*Ja madona, pa sem res videl danes enega, ki je zelo čudno sedel v sedežu in zelo nizko letel nad Tol-*

minom...« Ni mi čestital. Tudi sam si z današnjo glavo ne bi.

Je pa ta dogodek spodbudil očeta, da je aktivno pristopil k iskanju zmaja, ki smo ga naposled tudi dobili daleč v Franciji.

Posledica tega je bila tudi ta, da je padalo iz moje sobe romalo nazaj k Jakobu z navodili, da ga ne smem več dobiti v roke. Takrat je Primož Pek, edini s službo v naši družbi, od Jakoba odkupil padalo. Spomnim se, kako mu ga je moja mati pred blokom hotela izpuliti iz rok, nakar ji je lepo povedal, da je sedaj njegova lastnina. Naše letenje je bilo naposled rešeno.

Tako smo pričeli s skoki s Kobale. Sam sem zadevo vzel zelo resno. Pripravil postaje in čakal Primoža na Poljubinskem polju, kjer je bil plan, da ga vodim do varnega pristanka. Ničelne izkušnje so botrovale k temu, da sem ga pripeljal v sredino sadovnjaka, pa nič zato. Ni mi zameril, pristal je pa tudi lepo, na tleh med dvema mladima jablanama. Tako je opravil prve skoke tudi Branko Sala. Počasi se je kupila prva bolj resna oprema.

Našega Clouda smo res izrabili do konca. Spomnim se, bili smo pripravljeni na vzlet, ko so se pojavili na startu Marjan Rodman, Tomo Maglica in ostali. Molil sem, da ne bodo videli lukenj v padalu in mi start preprečili. Poškodba padala se je njihovim očem izmuznila. Tako smo veselo odleteli naproti prvim stebrom, ki sem jih takrat vrtel s pomočjo očetovega zmajarskega variometra.

Od tu dalje je zgodba dolga, a vseeno prekratka. Oba sta postala odlična padalca, odletela lepe prelete ter spodbudila k letenju še marsikoga. Sam sem se potem posvetil izključno zmajarstvu, a vseeno smo bili veseli našega skupnega druženja na nebu in na tleh. Spisali smo nešteto zanimivih zgodb in letenje je bila glavna nit našega druženja. Verjamem, da je kot posledica teh samostojnih tečajev nastala nova ekipa pilotov. Grega Rutar, Aleš Lipušček (Lipac) in ostali, ki so se nam pridružili v začetku dvajsetih in so z nami v klubu in na nebu še tudi danes.

Ko sedaj pogledam nazaj vidim, kako pomemben je bil ta naš samostojni korak. Sicer nevaren, ampak vseeno, uspeli smo v klub pripeljati mlade sveže pilote, s katerimi je društvo lahko nadaljevalo svoje poslanstvo. Šole, ki bi nas vzela pod okrilje, takrat ni bilo, tako da smo bili primorani iskati pot v nebo na bolj nekonvencionalen način. Imeli smo srečo, veliko sreče. A tudi neizmerno željo po letenju.

Paragliding Serial Cup: Kobala, 28. avgusta 2011
(foto: Andy Smart)

V času, ko so se DPL Posočje pridružili jadralni padalci, je bila tekmovalna aktivnost slovenskih društev jadralnih padalcev že zelo živahna. Od 1992 je potekala jadralno padalska liga, XC pokal v preletih, organizirali so tekme za pokal Slovenije v natančnem pristajanju, državna prvenstva v preletih, tekme z mednarodno udeležbo, nekoliko pozneje so se odločili še za tako imenovano zimsko ligo (Paragliding Winter Cup), ki je sestavljena iz treh vikend tekem in 3-dnevnega finala.

Leta 2000 je Dule Orehek (Polet Kamnik), pisec poročila o poteku tekmovanj v preletih, zapisal: »*Po končani sezoni lahko ugotovimo, da je kvaliteta letenja v Sloveniji na zavirljivi ravni, na domačem terenu naši tekmovalci skoraj ne zaostajajo za najboljšimi tujimi piloti, pa tudi oprema tekmovalcev je konkurenčna. Velika škoda pa je, da tega potenciala ne izkoristimo v tujini. Enako velja tudi za reprezentanco ...*« (Ikar, junij 2001, str. 39).

Še danes je med člani društva premalo zanimanja za udeležbe na mednarodnih tekmovanjih.

Tudi na tekmah jadralno padalske lige DPL Posočje jih najdemo na uvrstitvenih lestvicah šele po letu 2010 (Gregor Rutar, Aleš Lipušček). Leta 2019 je bil na tekmovanju Soča Open Gregor Rutar devetnajsti. V jadralno padalski ligi pa sta se uvrstila Gregor Rutar na 38. in Aleš Lipušček na 39. mesto.

Nekaj pomembnejših domačih in tujih tekem jadralnih padalcev, ki jih je gostilo vzletišče Kobala po letu 1988, ko so se priključili DPL Posočje:

- 9. državno prvenstvo Slovenija Open 2000; Tolmin - Kobala, organizator Polet Nova Gorica in Letalska zveza Slovenije. Potekalo je devet dni, od tega je bilo šest tekmovalnih. Kobala se je izkazala kot odlično izhodišče tudi za velika tekmovanja. Rezultati: 1. Roman Lotrič (Krokar Železniki, 2. Primož Suša (Špica Ljubljana), 3. Matej Jocif (Polet Kamnik); Štelo je tudi za točkovanje za slovensko ligo v jadralnem padalstvu. Sodelovalo je 76 pilotov iz devetih držav.

- Odprto državno prvenstvo v jadralnem padalstvu, Kobala, 15.–23. junija 2002.
- 7. evropsko prvenstvo jadralnih padalcev, Kobala, 12 dni od 9.–20. julija 2002. Organizator: **DPL Posočje** in Špica iz Ljubljane. Sodelujoči: 150 tekmovalcev iz 30 držav, tudi šest neevropskih; Turistični delavci so v zadnjem hipu le pripravili spremljevalni program (Neva Blazetič: Evropska jadra nad Sočo. PN, 9. 7. 2002). Na prvenstvu se je smrtno ponesrečil izkušen 39-letni danski padalec. (PN, Strmoglavil v smrt. (as). 12. 7. 2002). Sodelovalo je tudi šest slovenskih padalcev: Primož Suša, Jurij Vidic, Tomaž Eržen, Roman Lotrič, Dejan Adamović in Aljaž Valič.
- Deutsch open 2004 - mednarodno padalsko tekmovanje, Tolmin (Kobala). Organizator DPL Posočje, Ivan Brovč.
- Odprto poljsko državno prvenstvo, Kobala 2011.
- Paragliding Serial Cup 2011, Kobala, 28. avgusta – 3. septembra. Tekmovanje v hitrostnih preletih. Organizatorji: Gašper Prevc, Primož Suša in Primož Podobnik (Ikar, oktober 2011).
- Deutsch Open 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 (mednarodno padalsko tekmovanje), Tolmin.
- Gin Wide Open 2015, Tolmin, mednarodna tekma v jadralnem padalstvu. Organizator iz Velike Britanije se je izrazil: »zabavno tekmovanje in padalski dogodek« (Ikar, avgust 2015).
- Jadralno-padalsko tekmovanje za naslov nordijskega prvaka, Kobala, 2017. Tekmovalo je cca 120 padalcev iz Švedske, Norveške, Finske, Danske in Islandije.
- Soča Open Valley 2017 (tekma jadralno padalske lige).
- Soča Open Valley 2018, dve tekmi s Kobale, ena z Lijaka, 27.–29. aprila 2018. Udeležba: 97 tekmovalcev; (Ikar, junij 2018).
- Alpen Cup 2018, Tolmin, 17.–20. maja 2018 (tekma jadralno padalske lige).
- Soča Open Valley 2019 - Slovenian Open, Tolmin 1.–2. maja 2019 (tekma jadralno padalske lige).
- Adrenalin Cup 2019, Tolmin (tekma jadralno padalske lige).

GREGA RUTAR
POKAL KONDOR

Pokal Kondor se je razvil na pobudo starejših članov, da bi ponovno združili vse člane nekoč enega društva, imenovanega Klub jadralnih padalcev Kondor. Vključevalo je člane iz vseh koncev Posočja. Vendar so lokalni interesi vodili v razhod in ustanovitev lokalnih društev. Tako so nastala Društvo za prosto letenje Posočje Tolmin, Društvo jadralnih padalcev Adrenalin Kobarid in Društvo za prosto letenje Viharnik Cerkno. Pozneje sta iz društva na Cerkljanskem nastali še dve društvi: Društvo Luftmandeljci Idrija in Društvo letalcev Kragulj Sovodenj. Na Bovškem pa je bilo ustanovljeno JPD Kanin Bovec.

Še pred ustanovitvijo pokala Kondor so na Tolminskem v društvu DPL Posočje organizirali tekmovanja v natančnem pristajanju. Tako imenovana pika tekma je potekala s Kobale in imela pristaneke na piko v Poljubinu. Za to tekmovanje je leta 1994 g. Zdravko Strajnar, takrat stanujoč v Bovcu, iz lesa ročno izrezal pokal - ptico kondor.

Po prvi klubski tekmi Kondor, 2000

Klubska tekma Kondor, oktober 2001

Jelkin hram: pokal Kondor je osvojen!

Prehodni pokal Kondor

Kobala: udeleženci pokala Kondor

Z leti je razvoj jadralnih padal omogočal daljše prelete in pristanki na piko so izgubljali svoj pomen. Tako so se leta 2000 dogovorili za organizacijo prvega meddruštvenega tekmovanja v preletih. Nastal je pokal Kondor, poimenovan po prvem nazivu skupnega društva.

Organizacijo tekmovanja si društva zaporedno izmenjujejo. Leta 2003 so se v DPL Posočje odločili, da predajo v uporabo prej omenjeno ptico Kondor, saj je pika tekma popolnoma zamrla. Pokal je prenosni, zmagovalec ga varuje do naslednje tekme. Tako je bila leta 2019 že dvajseta obletnica tega medklubskega tekmovanja in druženja članov.

Nerazumna pa je povezava vode in jadralnega padalstva. Že tradicionalno je, da se zmagovalec vedno osveži v bližnji vodi. Če pa te v bližini ni, se vedno najde vedro vode.

Zmagovalci:

2000	Rakušček Klavdij
2001	Čopi Simon
2002	Rodman Marjan
2003	Mlakar Miha
2004	Čujec Sergej

2005	Rakušček Klavdij
2006	Menard Ivan
2007	Ferčak Aljoša
2008	Mlakar Miha
2009	Lipušček Aleš
2010	Krečič Jani
2011	Konavec Simon
2012	Konavec Simon
2013	Mlakar Miha
2014	Kurinčič Igor
2015	Klavdij Rakušček
2016	Miha Mlakar
2017	Lipušček Aleš
2018	tekmovanja ni bilo
2019	Rutar Grega
2020	tekmovanja ni bilo - covid
2021	tekmovanja ni bilo - covid

VZLETIŠČA IN KAMP GABRJE

Dolina Soče se je z vzletišči za jadrane padalce in zmajarje, kot so Kobala, Stol, Kanin, Mangartsko sedlo in od leta 2016 Ozben nad Drežnico, zasedla med najbolj priljubljene cilje v padalskem svetu. Letno zabeležijo okoli 25.000 vzletov (28. avgust 2017).

Organizator tekmovanj, Britanec, ki sicer živi v Sloveniji, pravi, da jadrani padalci v Posočje večinoma prihajajo zaradi naravnih lepote in milih pogojev: *"Dolina je znana kot ena najbolj zanesljivih destinacij, predvsem spomladi in jeseni. Pogoji so precej mili, zato prve tekme severne države organizirajo prav v Sloveniji. Dolina Soče je sicer za začetnike težka, za zelo dobre pa ena najboljših..."* (Mariša Bizjak: V Posočju se merijo padalci iz nordijskih držav. 28. avgust 2017. Tolmin - MMC RTV SLO, Radio Koper in <https://www.rtvsl.si/radio-koper/prispevki/zgodbe/v-posocju-se-merijo-padalci-iz-nordijskih-drzav/431103>; ogled 4. 6. 2021).

Leta 2006 je na Logu v Tolminu poskusno zaživel prepotrebna informacijska pisarna, ki je z leti prerasla v Kobala center. Med padalci je takrat tlela velika želja po vzpostavitvi centra za padalstvo, ki bi pomenil hitrejši in kvalitetnejši napredek panoge v smislu razvoja turizma. A društvo je bilo izčrpano od prstovoljstva, s tolminsko občino pa še ni našlo skupnega

jezika (Blaž Močnik: Najboljši in pozabljeni. delo, maj 2006).

Leta 2011 je v Tolminu začel z delovanjem, naslednje leto pa dokončno zaživel **jadrano padalski kamp Gabrje** in se razvil v enega večjih centrov padalstva daleč naokoli. Lastnika kampa Sergej Čujec in Gašper Prevc se spopadata z organizacijo državnih in svetovnih prvenstev, pa tudi prvenstev drugih držav. V kampu organizirajo tudi razne dejavnosti za kvalitetno preživljanje prostega časa gostov. Leta 2016 so ocenili, da jadrani padalci opravijo okoli 12.000 vzletov, mednje niso vključeni tisti na tekmah. Danes idealni letalni pogoji privabljajo tako **jadrane padalce kot zmajarje** z vsega sveta. (<http://www.primorske.si/novice/goriska/ni-pomembno-kdo-pripelje-turi-sta-pomembno-je-da>; ogled 1. 8. 2021)

IZOBRAŽEVANJE

DPL Posočje se trudi privabiti v svoje vrste čim več mladih s Posočja. V zadnjih letih je s pomočjo urejene šole zunanjih izvajalcev pridobilo lepo število naraščaja (M. Klemenčič: Dolina Soče na krilih. Tolminski zbornik, 2000).

NOVE OBLIKE JADRANO PADALSKIH TEKMOVANJ SO TUDI TAKI, KI ZMOREJO ...

V novem tisočletju so se začele pojavljati tudi nove oblike jadrano padalskih tekmovanj, kombinirane z drugimi oblikami športa.

Član DPL Posočje Simon Čopi uspešen na Red Bull X-Alps

V letu 2003 je alpinist Hannes Arch, ki je leta 2016 umrl v helikopterski nesreči, domislil posebne vrste tekmovanje jadranih padalcev. Sodelujoči morajo v največ dvajsetih dneh s padalom in peš, kakor dovoljujejo razmere in s kompletno letalno opremo v nahrbtniku, prečiti Alpe od Salzburga do Monaca.

Pri tem se povzpnejo čez najvišje vrhove Alp (Zugspitze 2.962 m, Matterhorn 4.478 m, Mont Blanc 4.810 m) in jih obletijo. Preizkušnja vključuje hitrostno pohodništvo, ultratek, gornišstvo in letenje. Zahteva vzdržljivost in vrhunske sposobnosti jadranih padal in duševno moč tekmovalcev. Leta 2017 je šel košček trase tudi preko našega ozemlja. Ena od kontrolnih točk je bila na Triglavu, druga pa na Mangartu.

Leta 2003 je znašala dolžina poti 850 km, leta 2017 1138 km, leta 2019 že 1979 km. To je ena od najbolj zahtevnih, zanimivih in morda celo norih dirk z jadrnimi padali na svetu! Tekmovalcem z avtomobilom, kombijem ali avtomodom sledijo spremljevalci, ki poskrbijo za hrano, prenočišče in druge podrobnosti, ne smejo pa jim pomagati pri prenašanju obvezne opreme, niti pri napredovanju.

Do sedaj so se tega ekstremnega tekmovanja udeležili trije Slovenci: leta 2003 Uroš Rožič (6. mesto), leta 2007 član DPL Posočje Simon Čopi (19. mesto) in leta 2009 Primož Suša (odstop).

Simon Čopi je dosegel cilj kljub dejstvu, da je ob enem od pristankov poškodoval tetivo na nogi, nato pa se mu je vnela še pokostnica. Eden od vodij tekmovanja Stefan Soltez je o vztrajnosti Simona Čopija povedal: »Vsi tekmovalci, ki so še v konkurenci, so zame heroji! Slovenec Simon Čopi je pravzaprav ogromno presenečenje. Na takšnih avanturah še ni sodeloval, a napreduje pametno in brez nepotrebnega tveganja ter se počasi tudi vzpenja na lestvici. Vidim tudi, da ga preko uradne spletne strani spremlja ogromno navijačev in upam, da mu uspe priti vse do Monaka.« Cel čas tekmovanja mu je bila kot spremljevalka v pomoč Marina Istenič.

(Umrli je akrobatski pilot Hannes Arch. <https://old.delo.si/novice/kronika/umrl-je-akrobatski-pilot-hannes-arch.html>; ogled 19. 11. 2021; <https://www.salewa.com/blog-red-bull-x-alps-2019-five-salewa-athletes-and-their-success/>; ogled 19. 11. 2021; <http://forum.zevs.si/index.php?topic=5167.0;wap2>)

Red Bull X-Alps: Slovenec Čopi utrujen, a še vedno motiviran. (<https://www.dnevnik.si/261023>; ogled 19. 11. 2021)

Svoji izkušnjo na Red Bull X-Alps je Simon Čopi takole opisal:

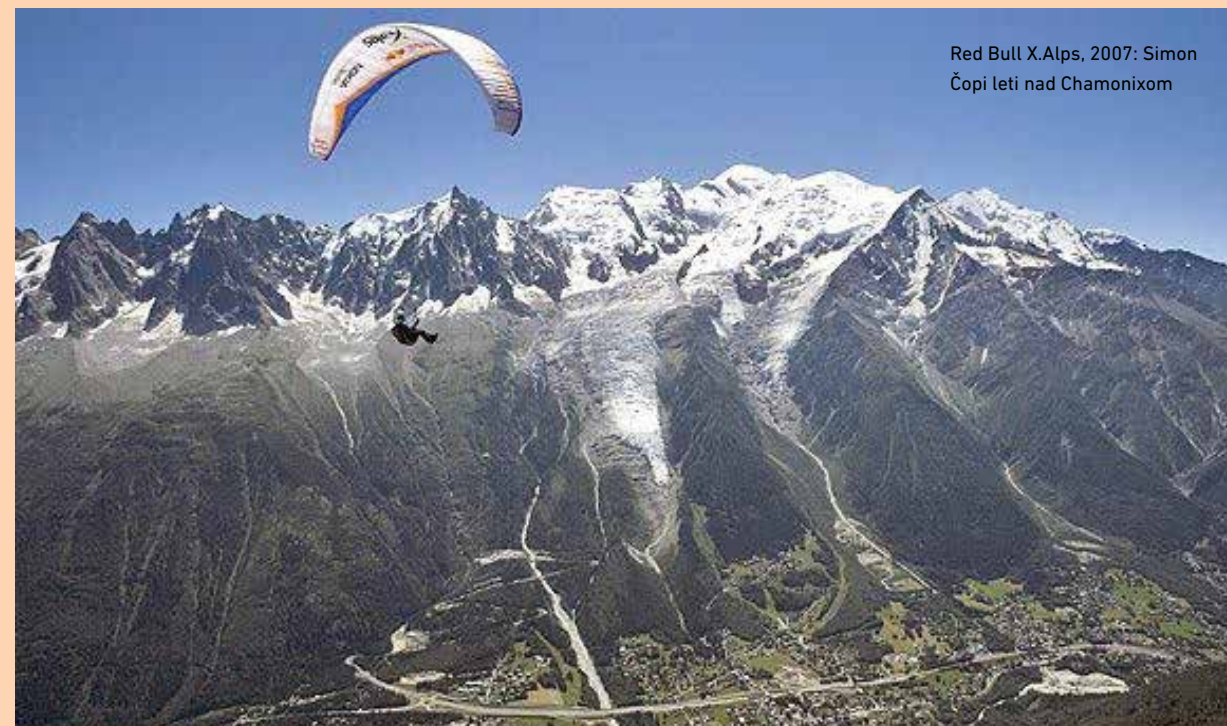
EXTREMIZEM RED BULL XALPS

Hitenje pred odhodom počasi mineva, ob enajstih startava. Iskanje tehnične opreme se je nehalo. Kar je na kupu, je na kupu. Dva dni pred odhodom sem se spomnil, da bi bilo pametno znati previjati rezervo. Za vsak slučaj. Res sem hvaležen Stanetu Krajncu, ki si je tik pred odhodom na dopust vzel čas in me naučil previti rezervo. Torej »imava vse« in greva. Marina vozi. Greva po znani poti, ki sva jo prevozila pred kakimi dvajsetimi dnevi. Uganka je samo zadnjih manj kot sto kilometrov. Sprašujeva se, od kje se nama zdi Hallstat znan. Tam blizu je Obertraun in start XAlps. V sprejemni pisarni kmalu ugotoviva, da bo počitka bolj malo. Presenečenje dneva: »Tebe pa poznam!« mi reče eden od organizatorjev. Nič mi ni bilo jasno!? »Pred par leti si mojga frenda pobiral z drevesa!« Ha ha. Prvi briefing je že zvečer in naslednja dva dneva več ali manj non stop seznanjanje s pravili, instrumenti in njih uporabo.

Sreča, da sva že v petek, takoj po prihodu, končala foto seanso in ... zamudila briefing. Nisva pa zamudila skupne večerje. Med briefingi sva morala naslednji dan polepiti padalo z nalepkami. To je trajalo skoraj 4 ure. To je bil najhujši del prvih dveh dni.

Med lepljenjem spijsa kar kakšen RedBull preveč. Ugotoviva tudi, da nama ena od UKV postaj ne dela. To pomeni lažji nahrbtnik in manj komunikacije. Bentim nad Visto, ki ima težave z Javo in ne pridem do meni ljubih vremenskih strani.

Ponedeljek, enaindvajsetega, se neumorno bliža in kar naenkrat je start tu. Ob 6. uri pred žičnico. V bistvu nič posebnega. Vse zgleda, kot da bi šel smučat. Bolj gledamo se, tu pa tam kakšno rečemo. Vsi so v teniskah, zato se še jaz preobujem iz treking čevljev v lahke copate. Ugotovim, da sem med hojo pozabil na pritrditev instrumentov, več ali manj sem razmišljal o letenju. S seboj imam ježka, tape, nož in vrvico. Zadevo spravim skup na vrhu Kriptensteinu pol ure pred startom, funkcionirala je do konca dirke. Start premaknejo za kakšne pol ure, startamo začuda prej. Na startu piha, na Dachsteinu pa okoli 60 km/h. Pok in gremo. Kam? Mimo Nissanovega jeepea, je ukazano in zadaj »uni« še vedno drži puško, ne se hecat. Dachstein ni blizu, Monaco je pa tako daleč... Po uri hoje se kolona že toliko raztegne, da se začnem zaveda-

ti, da bom verjetno več ali manj hodil in letal naokoli sam. Sam s svojim tempom.

Po par urah prisopiham na Dachstein. Marina je tu in vesel sem srečanja. Piha res močno, tako močno, da je tudi komunikacija otežena. Par minut za mano prisopiha Hoffer in se mu kar prilimam za dol. Dol gremo po ferati. Nekateri piloti si pri vodnikih izposojajo samovarovalne komplete s pasovi. Ferata je strma in lepa. Prvi so že v zraku. Kar v redu jih premeta. Na strmih melišču pod steno se Hoffer pripravi na start. Ostali so nekje nizko spodaj, kjer izgleda lepše. Cincam. Tu je v bistvu pravi start dirke in imam malo treme in poln »kufer« vetra. Tu ali spodaj? Počasi se spuščam nižje in čakam, kaj bo naredil Hoffer. Start je tik pod žicami za elektriko in gondolo. Spodnji start klofa in imajo težave. Doktor hiti nekemu na pomoč. Hoffer odleti brez večjih pretresov, zato se odločim, da bom startal kar tam, kjer sem. V zraku je razgibano. Ne morem več nabrati na mestu, kjer je Hoffer. Malo pod grebenom neha in me divje znižuje. Odločim se za nadaljevanje leta. S težavo preletim žice gondole. Pa ja ne bom scuril pred spodnjo postajo gondole?! Preletim sosednjo dolino in ko že skoraj obupam in začnem iskati pristanek, končno najdem steber. Poskušam preleteti dolino pred mano. V zavetrju, kakšna dva kilometra zahodno, je nekdo pristal na jasi sredi hriba. Ni mogel čez. Na 2000 ne piha toliko, a ko izgubim višino, pridem v močnejši veter. Kam? Naprej na jug ali proti zahodu.

Vseeno poskusim prebiti, ne manjka veliko. Za uspešen preskok mi zmanjka morda dobrih sto višinskih. Potem padem v močen veter. V dolini vidim travnik. Je v rotorju, piha prek trideset in jaz letim v rotor na ta travnik prav na dno doline v nekakšno kotanjo. Ni druge izbire, ker breg ne prime, samo odplakuje noter v jamo z minus pet. Pristanem, lahko bi rekel pribije me v tla in tako je zelo hitro konec prvega poleta. In zdaj? Kaj zdaj? A tako bo tole šlo? Z Marino se hitro najdeva. Najem se in grem peš dalje. Napoved za naslednji dan je slaba in naj ne bi bila letalna. V sredo zjutraj pa se predvideva odličen dan na južni strani nad Mallintzom. Pred mano je ogromno pešačenja do tja. Če začnem spet razmišljati o Monacu, je Badgastein blizu! Tako nekako je zgledal začetek.

In potem sem hodil dva dni in bil je dež in bolele so mišice, nevajene asfalta. In sem masiral in spet hodil in iskal svoj ritem. Tema, promet, hrana, supporterji se vozijo sem in tja, cesta, glupa cesta. Folk ustavlja in sprašuje, če rabim prevoz. Policaji so naju obiskali, nekdo je videl dva čudaka ob cesti. Res, vse je tako čudno. Zvečer, v hribih, na koncu Gasteiner Alpenstrase. Ko se zjasni in gledam pobeljene vrhove, vem, da sem prišel 800 višinskih metrov pod greben. In da sem nadoknadil slab polet. Kakih dvajset kilometrov več od večine je bilo treba narediti. Tu z Marino jeva in počivava. Danes nima smisla nadaljevati po temi v hrib. Mišice rabijo počitek.

Prvi pridem na sedlo, razočaranje v bajti na 2400. Nikjer nobenega pilota. Takoj po 6. uri so vsi šli dol. Za mano gre okoli šest pilotov in jih bom kar počakal. Cincamo. Piha močen sever. Čakati ali dol. Večina se odloči za dol. Z Rusom Dimitirjem pa si ogledava oblake in reče, da greva na sosednji hrib. In greva. Start na 2800, na položni polički za komaj dve padali, obdani z visokimi stenami. Nanjo prideva prek vrha po ostrem grebenu. In še rahel veter s strani. Morda bi bilo bolje, da ga ne bi našla, hud start! V tretjem poskusu začutim, da bo letelo in odletim. Na sosednjem hribu navijeva. Potem pa smer proti Lienzu. Stebra ni. Zdaj sem že nizek in že čutim dolinca. Zakaj nisem letel desno, morda pa bi moral levo prek doline na severozahodno stran, na dinamik, ne na sonce, vendar je pobočje tako daleč.

Dolinec je neusmiljen. Zakaj nisem zavrtel prej tiste 0.5 in skušal popraviti višino. Zdaj sem tu na ovinku doline. Že skoraj v rotorju dolinca in nad mano vrtita dve kanji. Z osmicami ne gre gor, z ostrim kroženjem tik ob drevesih pa mi uspe pobirat. Gre gor, bo, bo. Naberem kakih 150m, ko steber zgine in prikaže se par macesnov, zabremzam, letim skozi veje, za trenutek me ustavi in padem do tal s kar konkretne višine na hrbet, do tal. Ležim popoloma pri miru in razmišljam. Sonce me greje, me že kuha. Pojma nimam, od česa!? Poslušam svoje telo, kje boli, ne boli? Je celo? Zgleda kar OK. Šele ko vstanem, me zaboli desna peta. Kaj pa zdaj? Pri tem športu še nikoli nisem naredil take

neumnosti. In ravno zdaj in na dirki in tretji dan, pa tako obetajoče je izgledalo. Z muko in razočaranjem se dokopljem do ceste kakih 300 višincev nižje. Marina opravlja težko delo. Polno cest gre gor, nobena do mene. Po treh urah se le najdeva. Ko si malo opomorem, pregledava plahto. Samo vrvica stabilizatorja je z zanko na padalu vred odtrgana, drugače zgleda OK. Bom zašil. Zdravnik prihaja.

Prišel je tudi novinar POP TV. Pod gležnjem je noga modra in boli, ko stopim nanjo. Zdravnik je optimističen, meni gre tudi na bolje. Da mi injekcijo proti oteklini, hematomu, tablete in me povije. S posebnim trakom. Zgodaj vstanem, tako zgodaj, da ne smem še leteti in moram 500 višinskih sestopiti. Boleča noga kar nekako funkcionira. Moker sem, saj je strašna rosa. Plani za ta dan so zmedeni. Macesni so naredili svoje. Na sedlu pred Lienzom mi supporterji povedo za start, ki ga nisva imela v planu. Je bližje kot planirani. V resnici se izkaže za precej daleč. Za ta del nisva imela podrobne karte in sem spregledal dolino, v kateri sem po nepotrebnem izgubil vsaj deset kilometrov in dragoceni čas.

Zgledal je le potoček v mali grap'ci, za stopit čez, a prikazala se je Trenta. Gospa je rekla »Jaa, jaa, cvajte bruke links.« In je bla bruka, 7 km daleč not. Že tako zaradi noge hodim počasneje. Prepozno sem na startu. Startam v rotorju in se komaj izvlečem na desno prek grebenčka iz propadanj. Potem spet zgleda lepo do baze, vendar kmalu po preskoku Lienza padem v

dolinc. Ali naj pristanem sredi hriba in grem peš gor? Kaj pa, če prime tamle, tam nad uno vasjo zgleda prav OK? Vrtim blizu, a ne tako blizu kot včeraj in tudi gor ne gre. Samo oblikvanje, v bistvu letim že na pobočjih, obrnjenih proč od sonca in samo zgubljam višino.

Po pristanku hrana in hoja do Siliana. No ja, malo sem razočaran. Sreča, da je Marina dobre volje in tudi Redbullovci, ki naju obiskujejo, nama naredijo dan. Marina je včeraj v Silianu dobila par nasvetov od lokalnih pilotov. Zdaj sva z Raulom po kar dolgem vzponu na startu. Je vetrovno in precej prekrivanj na jugu. Spet v bazi in to je tudi vse. Kot prejšnje dni po prvem stebru, ni nič več. Raul gre nazaj, jaz pa kar not v zatrep doline na melišče in peš gor proti Trem Cimam. Dežuje, nevihta gre južno od Treh Cim. Ponoven siten start med žicami prve vojne, v sonce po nevihti. Odplaniram proti Cortini, ni šlo gor. Pristajam v hudourniku in brez dolinca in letenja v zavetrju seveda tudi ne gre. Tudi če je kratko. Zgleda, da so to adrenalinske injekcije za boljšo hojo in premagovanje bolečin. Obiskala sta me brat in sestra, se mi zdi prav drug svet tak obisk, prijetno je videti domače. Poleg desne pete se mi vname še pokostnica na levi nogi. Tako da hodim bolj čudno in na Falzaregu se spet ulovimo skupaj z Raulom. Start v veter, let ob grebenu, ko prideš nad njega, odletiš kar nekam v rotor. Na drugi strani zgleda optimistično, sonce in oblaki. Vendar ne drži nič. Sploh ne vem, kam letim, samo upam, da je na dnu te ozke doline travnik. Je travnik in varno pristanem! Ko je Raul videl moje propadanje, je odletel na drugo stran in je še vedno nekje v zraku in leti, vsaj eden. Sem slabe volje. Verjetno jo prenašam tudi na Marino. Spet hodim, nevihta, dežuje, bolita me obe nogi, tablet ne jem, ker hočem vedeti, kaj se dogaja s peto. Pripešam pod Marmolado. Tu se srečamo z zdravnico, ki mi namaže pokostnico z neko žavbo in povije. Ko me pogladi po boleči nogi, sem v rajju. Dobim nov set tablet. Spet bom naredil kot zadnjič, danes jih pojem, še jutri zjutraj in potem neham. Le kdo mi je zrihtal tako fletno dohtarco? Hvala, Marina.

Grem v noč proti Marmoladi. Z Marino se bova srečala naslednji dan nekje na drugi strani. Prespal sem v bajti na 2000 in ob 7. uri že pripravljam padalo za start na prelazu Ombreta (2700) pod Marmolado, na strmem skalnatem bregu. Malo hrbtnega vetra, ostri ploščati kamenčki in moj prvi start naprej s tem padalom. Preverim vsako špagico posebej, da ni zataknjena. Preletim Val de Contrin in pristanem tristo

metrov pod kočo pod prelazom San Nicolo. Vzpnem se do nje in naročim pašto. Ha ha, kar naprej pašta in riž. Tudi če mi je ne skuha Marina, je na jedilniku pašta. Počakam in okoli dvanajstih startam z upanjem na let do Bolzana. Nikjer ne gre gor, samo vzdržujem višino oziroma jo počasi izgubljam. Pobočje nad Vigom ne drži nikjer in prenizko sem priletel vanj, da bi pristal na višje ležečih travnikih. Spet hoja z dna. Kasneje me Raul potolaži, ko mi pove, da je letel tu kaki dve uri kasneje, pa se ravno tako ni pobral na sedlo. Torej vsaj prezgoden nisem bil. Očitno napačno mesto. Na prelazu Costalunga se ustrašim velikega oblaka. Za današnji dan smo dobili posebno obvestilo o nevihtah. Levo od mene je vse črno in zabito, pred mano pa res velik oblak in ne upam si leteti pod njim. Pristanem z zavedanjem, da bom hodil skoraj trideset kilometrov do Bolzana. Hoja in blodnje. Spet me hočejo kar odpeljati s sabo in me sprašujejo, kam grem in povedo, da je cesta nevarna. Nekdo se je celo vrnil, sem ga komaj prepričal, da je z mano vse OK in da ne rabim pomoči. Blizu polnoči se srečava z Marino pred Bolzanom. Uničen sem, pijan od teme in hoje.

Jutri je hoja spet na vrsti. Močan sever je napovedan (in res je močno pihalo). V Meranu dolga pavza, kjer opazim, da sem brez potnega lista. Od Stevea dobiva dovoljenje, da lahko greva v Bolzano preverit, če je ostal na mestu, kjer sva spala. Ni ga in kasneje ga, hvala bogu, Marina najde v kombiju. Zvečer ugotovim, da je planiran start za naslednji dan malo predaleč. Lovi me Lloyd. Počakam ga in vprašam, kje misli startat. Njegov start je bližji in hoje je za danes konec. Juhu! Na obisk pride klapa z najinega kluba, še en juhu. Končno dan za letenje. Ko bi jih le bilo več. Od Merana sem po zraku priletel v Švico. V začetku letenja kot pri nas na močnem vzhodniku, v Švici pa res uživaško na 3500 do prelaza Ofenpass, kjer me ustavi jugozahodnik. Vesel sem. Poskusim ponovno odleteti s prelaza, a se je veter še ojačal. Po treh urah, hoji gor, letenju v obupnem vetru in rotorjih, ko ne pridem nikamor, pristanem na istem travniku, zraven istih upokojencev, ki izgledata, kot da se v tem času med sončenjem niti obrnila nista, meni pa se je zgodilo marsikaj. Kaj? Od vseh vrst klofov do kravate in na koncu me je hotelo še odpihniti prek prelaza nazaj v Italijo. Zmeraj sem si želel v Bohinj na extreme. Potem pešam do enih ponoči. S klubaši smo zmenjeni za skupno večerjo. Seveda sem jo zamudil.

Zjutraj gremo proti Davosu. Na sedlu počivam in pojemo pašto. Start direkt v steber in potem prek Da-

vosa ... Desno, severno od Davosa so padalci vsi v višini grebena, noben ni navil, torej spet bolj čuden dan.

Letim v zavetrje in pristanem na 2000. Grem peš čez sedlo in letim proti Churu. Tu sem naredil napako. Pristati bi moral desno na travnikih in ponovno odpešati do vrha hriba in odleteti v Chur. Letel pa sem na nasprotni strani, ker se je pred Davosom uro prej tako letenje na severozahod obrestovalo, na tej strani grebena pa me je žal potunkalo. Tako sem hodil in »peštal« razbolelo peto. Zaradi slabega vremena sem jo naslednji dan »peštal« še naprej. Noga je bolela. Imel sem občutek, da me bodo vsi štirje za menoj prehiteli in da bom naslednje jutro izločen. Hodil bi rad, pa ni šlo več.

Prespala sva v neki opuščeni vojaški coni pod streho. Deževalo je. Bolečine so me trikrat zbudile in zjutraj stanje ni bilo nič boljše. Z muko in bolečino do solz sem pripešal do kampa v Trunu. Za tolažbo sem poklical Mirando in Stevea. Slednji mi je dejal, naj si vzamem dan počitka in potem bo, kar bo. Tako sva »zakampirala«. Šel sem pod tuš in počival cel dan. Popoldne pride mimo Raul z namenom, da gre dalje. Toda ko se je ulegel na »armafleks«, je zaspal za par ur in obstal v kampu. Zvečer gremo vsi na pivo. Je prav »zapasalo«. Naslednji dan greva skupaj na planino Schlans in kdor bo bolje odletel, ne bo izločen. Raul se ni uspel dvigniti nad start. Navkljub lepi napovedi je invertivno in na 2100 je nekje meja. Le tu pa tam greš malo višje. Do Oberalppassa še enkrat vmes pristanem na hribu. Nisem si upal okoli grebena, da me ne zniža v dolino. Lokalci z bližnjega starta so že vsi na tleh. Dviganja so šibka in redka. Pozno popoldne skušam odleteti v Andermatt, a ne gre. Neuspešen poskus vzleta najbolj občuti moja rit. In pešam dol, kar je najhuje. Za naslednji dan se ne odločim za pot prek Furke, ampak prek Susten passa. Prek Furke gre Dimitrij in morda bom imel po drugi strani kaj več sreče in ga ulovim. Ni je. Pot je doooooooooolga. Na sedlu sem pozen. Letim spet samo dol. V Innertkirchenu mi v temi pride nasproti možak in me pokliče po imenu. Nekateri res sledijo dogajanju online. Pove mi za start pod Eigerjem – Grosse Scheidegg. Start je lep, piha močno, a piha samo prek grebena.

Takoj, ko odpeljem ven, spušča. Pred mano je blaga izravnava in se že ustrašim, da je ne bom preletel. »Fura« me dol proti Grindelwaldu kot po bob stezi. Zdaj vem, kako zgleda speed flying. Končno sem nekaj našel in se »spajsal« nad start ob žičnici. Vsi lokalci, ki so startali od tam, pristajajo v dolini. Tudi

tiste, ki so navili visoko, takoj, ko odletijo proč od grebena, hitro zniža. Podobno se dogaja meni.

Direkt proti Eigerju me niža. Vrnem se in na sednjem grebenčku spet navijem in skušam odleteti proti zahodu. Takoj, ko me spusti v višino grebena, sem v rotorjih severozahodnika. Kar nekaj časa vztrajam v rodeu in upam na steber. Ne najdem ga. Preselim se na drugo stran in skušam leteti na dinamiku SZ, gre le do višine prvega grička. Najprej skušam odleteti ven proti Interlaknu, a me dolina in veter ne pustita. Potem se odločim. Dovolj imam. Naslednji dan dežuje – torej hoja. Moja noga ni OK in ne bom več veliko hodil. Če bi hotel ujeti Dimitrija, bi moral samo, da pridem ven iz doline, prehoditi deset kilometrov. Nak! Odletim proti Wengnu, ki se lepo koplje v soncu. Tudi tam ne najdem dviganj. Če bi jih, bi letel. Najdem pa lep travnik na dnu doline, kjer pristanem in pokličem Marino.

Ko danes gledam nazaj vidim, da bi lahko kakšno stvar naredil bolje. Toda ko si tam nekje sam in ni časa za razmišljanje, se pač nekako odločiš. Brez Marine, čeprav nisem veliko napisal o njej, ne bi šlo. Težko delo je opravila. S supporterjem morata biti eno in verjetno, da je marsikaj »požrla«, kajti dirka je vseeno tako navita, da pozabiš na marsikaj in narediš in rečeš marsikaj, brez razmišljanja, tudi z ego začetnico. Zanimivo bi bilo brati njen pogled na dirko. Upam, da nisem bil preveč težaški. Hvala, Marina. Toliko je tega, da je težko spraviti skupaj kratek povzetek. Polno stvari bi lahko še zapisal.

Zahvaliti se moram tudi vsem sponzorjem, ki so me podprli. Posebej štirim največjim: Porscheju Ljubljana, ki nama je posodil avto (Marina bi ga kar za doma imela), Karibuju za, ne pretiravam, res odlično spodnje in termo perilo (če rabite, kupite, priporočam, primerno tudi za kopanje v Monacu), Iteo-Spinu in RedBullu Slovenija za denarno pomoč. Vsem, ki ste naju spremljali in nama pisali na spletu ter pošiljali SMS-e, naj povem, da branje sporočil in pripomb prinaša nasmeh in naredi iz dežja sonce in kilometre. Z vremenom sta mi pomagala Miha Razinger in Roman Lotrič, na cesti pa mi je s sledenjem in korigiranjem moje poti prek Google Eartha kar nekaj kilometrov skrajšal Andrej Terčelj. Zdelo se mu je kot nekakšna akcijska računalniška igra, mi je rekel pred par dnevi.

Brez mojih najbližjih doma pa tako ali tako ne bi bilo nič. Vesel sem, da me podpirajo in so mi pomagali pri udeležbi na Xalps, in upam, da mi bodo še kdaj.

BORDAIRLINE

X-Alps tekme so spodbudile organizacijo lažjih in varnejših oblik tekmovanja te vrste. Ena takih je bordairline, prav tako kombinacija jadralnega padalstva in gorskega teka oz. hoje. Le čas, v katerem morajo udeleženci čim več prehoditi in preleteti ter se vrniti čim bližje izhodišču, je neprimerno krajši, to je 33 ur. Med tekmovanjem si udeleženci sami določijo kombinacijo med letenjem in hojo, zato je primerno za širši krog ljubiteljev letenja. Prve tekme v tem športu so zabeležene že leta 2005 na Bavarskem. Vsaki dve leti pa potekajo tekme za pokal Bordairline, vedno v letu po X-Alps tekmi. Pokal je 13. in 14. septembra 2013 prvič gostoval v Tolminu, tekmovalo je več članov DPL Posočje. Udeleženci so startali v kampu Gabrje. Simon Čopi se je udeležil tudi pokalnih tekem v tujini, npr. v Radsbergu v Avstriji (2013), istega leta v Wochenendeju v Nemčiji, kjer je med 61 tekmovalci dosegel 8. mesto. (<https://www.kovk-drustvo.si/arhiv/2017010609161609/Arhiv-2013/>; <https://www.bordairrace.com/index.php/de/2-neue-website>; <https://www.camp-gabrje.com/sl/content/bordairline-2016-rezultati>; http://www.paragliding-slovenia.si/index.php?ind=news&op=news_show_category&idc=2&st=15; ogled 19. 11. 2021)

TADEJ BEGUŠ

Leta 2009 je zbudil zanimanje član DPL Posočje Tadej Beguš, ki je s prijateljico Sašo Mihcvc potoval po Aziji in med drugim letel s padalom s tamkajšnjih vzletišč. Padalo jima je služilo tudi kot prevozno sredstvo. Ob letenju na Poljskem so se tamkajšnji padalci čudili, zakaj ne leti doma, kjer so veliko boljši pogoji za letenje, kot pri njih. (<http://asiatmin.blogspot.com/2009/06/predstavitev-about-asiatmin.html>; ogled 1. 8. 2021)

Sergej Čujec, član DPL Posočje HITROSTNI SVETOVNI REKORD V TANDEMU - FAI TRIKOTNIK 50KM

Spet zazvoni telefon. Kdo je pa zdaj? Pogledam - Arči. Oglasim se, on pa kot iz topa: »Ej, saj tisti darilni bon izpred petih let še velja, kajne?« Pritrdim mu, seveda. On pa v isti sapi: »Ali imaš čas jutri peljati mojo sestro?« Pomislim, vreme bo lepo, Klemen gre na Stol, tako da naskoka na rekord ne bo, čas torej imam. Da, peljem. Zmeniva se za uro, prevoz, povprašam ga o sestri, ali je športni tip in kako prenaša adrenalinske športe. »Brez problema, trpežna je,« odgovori. Takoj se mi v glavi porodi ideja: »Kaj pa če bi z njo poskušal postaviti nov rekord.« Na hitro izpolnim najavo poleta in si mislim: »Če bo, bo, če ne pa drugič.«

Ob 11.10 stojim s padalom na bencinski črpaliki. Nikjer nikogar, le pešci se sprehajajo čez cesto. Nenadoma pristopi neznana gospodična in vpraša: »Sergej?« Bila je Polonca, Arčijeva sestra. Na hitro se malo pogovoriva in odhitiva do avta. Na Kobali znosiva opremo na vrh, se usedeva v travo. Pogovarjava se o vremenu, kako je v zraku, o občutkih in o mojem načrtu. Gledava po hribih, kjer fantje s Sorice curijo na Vodil vrh, na Kobali pa si tako nihče ne upa v zrak, saj nihče noče biti prvi na tleh. V podzavesti preletavam zastavljeno nalogo, vendar me trenutna vremenska situacija spravlja v obup. A vendar nekaj v meni govori: »Danes bo še dober dan.«

Naenkrat me spreleti: »Dosti imam čakanja, v zrak greva!« Sonce je, veter za silo, kaj še torej čakam. Pogledam po Kobali, kjer se leno premikajo turisti, lokalna matadorja Jani in Aleš pa ležita na svojih plahtah in prav nič ni videti, da bosta še letos startala. Sledi hitra priprava potnika, padala in že sva pripravljena na vzlet. Vsa lena bitja na Kobali se premaknejo na vzhodno stran in naju opazujejo. Na obrazu jim piše, kaj si mislijo: »Komercialni tandem bo odletel v dolino.« Tri, dva, ena, greva. Polonca postarta kot Matic Osovnikar, na srečo jo 42 m2 ustavi in odletiva. Na južni strani Kobale ni termike, zavijem v luknjo na jugovzhod. Nič, počasi curim. Potisnem na vzhodno stran Kobilje glave, pol kroga gor, pol dol. Kako je mogoče! Ura je pozna, sonce greje, veter rahlo piha, baze pa še bolj lene kot piloti na Kobali. Dobim prostor, kjer lahko vzdržujem višino in se ustalim. Tam sem še naslednje pol ure ter skoraj diplomiram iz botanike, tako blizu pobočja letiva. Potnica začuda vse dobro prenaša. Super, si mislim. Po 45 minutah se lokalna

matadorja odločita namočiti padala v zraku. Ubadata se z istimi težavami kot jaz. Ne moreta in ne moreta se dvigniti. Kar malo si oddahnem, ko vidim, da nisem več sam v zraku. Jani prileti do mene ravno v času, ko se oblikuje ozek steber. S težavo ga vrti, medtem ko nama to še ne uspeva, ampak gre na bolje. Sonce naredi svoje. Majhna ovčka nad Kobiljo začne rasti v kravo. Super, začelo se je. Prvič po eni uri drgnjenja pobočja pogledava proti bohinjsko-tolminskim goram. Juhuuu! Navijeva do baze in odletiva proti Kobali. Tam se lepo vidi, kako se baze prestavljajo vedno višje. Kot bi pesek v peščeni uri tekel navzgor. Zapneva steber in se navijeva na 1900 m. Polonca uživa v razgledu, jaz pa razmišljam o trikotniku. Vprašam jo, če greva, ona pa: »Ma ti delaj, kar hočeš, jaz se imam tako fajn.« Odletiva proti začetni točki, sproti pobirava vse, kar dobiva, samo da prideva čim višje na Vodil Vrh. Še 3,9 km do začetka. Opazujem Vodil vrh in ugibam, kje dela. Oba lokalca se mučita na jugovzhodni strani in nič kaj uspešna nista. Odločim se tvegati. Direktno v Rodmanov steber na jugovzhod Mrzlega vrha bom odletel. Tišino zmoti inštrument, ki označi, da sva v sektorju prve točke, 22,1 km do druge obratne točke. Popustim trimerje in gas v Mrzli vrh. Opazujem propadanje in brzino. Vse izgleda super. Vendar, ali sem se pravilno odločil, da ne bom spet na tleh? In steber je bil tam, trimerje zategnem do konca in tandem vržem na kanto. Narava nama nakloni razsuto štirico, ampak vsaj dvigava se. Skoraj pogledava čez Mrzli vrh, ko steber izgine.

Kaj zdaj! Sva na višini 1370 m. Pogledam, kje sta lokalca. Jani se plazi z njegovim Peak hidroglicerjem na 600 m, Aleš pa je s svojo Axis Vegeto še vedno na Vodil vrhu. Kaj narediti?? Pade odločitev dneva. Okrog Mrzlega vrha proti planini Sleme grem. Z višino 1370 m in s tandemom na Sleme? In sem šel in zmagal. Sreča spremlja hrabre. Sproti si v glavi hvalim svoj tandem, res je carski ta UP K2. Komaj se dotakneva Slemenca, že raaaketaaaa. Ja, na 2200 je lahko biti pameten. Peljeva se po Batognici, čez vrh

Krna, kjer položaj še izboljšava, pomahava planincem in vriskava od veselja.

O.K., sedaj pa na Stol. Na Stolu jugovzhodni veter. Super, prevoziva ga brez enega obrata. Nad startom pobereva še malo in juhu na drugo obratno, ki je skoraj v Podbeli. Od tu naprej gre vse kot po maslu. Kumulusi se razporedijo kot ovčke v vrsto in ni težko ugotoviti, od kje črpajo svojo vlogo. Nazaj grede Stol in Polovnik preletiva tako hitro, da se mi kar smeje. Krasji vrh do baze in obratna točka T 503 je na vidiku. Še zadnjič me malo stisne, kajti nimam navade leteti s tandemom skoraj do Javorščka. Ampak točka se ta dan izkaže za idealno. Instrument zapiska in obrne proti začetku, nazaj v Tolmin. Krnščica je milina. Samo peljeva in baza naju drži lepo visoko, vsake toliko časa kupola padala prereže kakšen oblak. Odletiva mimo koč na Krnu in pogledava v Tolmin. Sedaj pa trimerji gor, gas in dolge luči. Pazim, da čez Mrzli vrh peljem kar najbolj optimalno linijo in preračunavam, kako hitra sva. Dovolj, ali ne? En km, 700 m, 300 m, 200 m, 100 m in pisk »task ended«. No, in sva ga naredila.

O FAI proceduri pa ne bi izgubljal besed. Sva s Sušo skoraj diplomirala. Ampak bo pa naslednje leto lažje, s tako super potnico in tako dobrim tandemom bomo še kakšnega naredili. Vsaj enega si želim - 200 km s povratkom. Hmmm...

Pa še podatki:

Sub-class: 0-3 (Paragliders)

Category: Multiplace

Speed over a triangular course of 50 km: **22,66 km/h**

Date of: 22/08/2008

Pilot: Sergej Čujec (Slovenia)

Course/place: Kobala, Tolmin (Slovenia)

Crew: Polonca Lapanja

hang glicer/paraglider: UP K2

Ratified on 17/11/2008; Database ID 15129

Povezava do uradne strani FAI: <http://records.fai.org/claims.asp?id=o>

VZLETIŠČA
(KOBALA, VRŠE)

VZLETIŠČA (KOBALA, VRŠE)

DPL Posočje danes upravlja z vzletiščema Kobala in Vrše ter s pristajalnim mestom Tolmin (<https://www.soca-valley.com/sl/poletje/jadralno-padalstvo/vzletisca-nad-tolminom/>; ogled 16. 5. 2021)

VZLETIŠČE NA KOBALI

Vzletišče Kobala je zelo velik, lepo urejen travnik na kopastem vrhu sicer z gozdom porasle Kobale. Glede na veter sta na izbiro dve smeri vzleta.

Najboljši pogoji za dolge prelete so, kadar piha zelo šibak splošni vzhodni veter, ki se v popoldanskem času obrne na zahod. Običajno prevladuje zahodnik, ki je primernejši za lokalno jadranje.

GPS (ss° mm.mm): N46° 10.86, E13° 46.76.

Primeren veter: V, JV, JZ, Z.

Višina AMSL: 1080 m.

Zračni prostor: dovoljeno do 2900 m AMSL.

Zahtevnost vzleta: srednje.

Zahtevnost letenja: srednje.

Primerno za začetnike: da, a le v blagih pogojih.

Dostop: z vozilom 13,6 km iz Tolmina mimo vasi Ljubinj in planine Stador; pripeljemo se povsem do vzletišča. Kobala je opisana tudi v padalskemu vodniku avtorja Oliverja Guenay: **Best Flying Sites of the Alps.**

Gore v okolici: Jalovnik (1452m), Kobilja glava (1475m), Koča na planini Stador (1050m), Slap Beri (454m); (Vir: <https://www.kobala.si/vzletisca>).

KOBALA SKOZI ČAS

Kobala je kakor plešasto čelo sredi poraščenih hribov, je zapisal novinar Blaž Močnik.

Zaradi ugodnih termičnih pogojev in čudovite panorame je priljubljeno vzletišče jadrlnih padalcev in zmajarjev. Je odlično izhodišče za dolge prelete ob južnih grebenih Julijskih Alp in znano tekmovalno prizorišče. A pot do njene današnje podobe je bila dolga in zahtevna.

PROBLEMATIKA DOSTOPA DO VZLETIŠČA

Zmajarji so Kobalo vzeli za svojo že leta 1975, a resnično zaživela je šele leta 1983. Oviro je predstavljala dostopna pot od Stador planine proti vzletišču, ki je bila makadamska, v zadnjem delu pa se je v dolžini okrog 500 m zožila v neurejeno stezo. Kobalo je takrat upravljala Pašna skupnost Poljubinj, ki je vključevala predvsem lastnike zemljišč. Leta 1983 je društvo z njeno naklonjenostjo in soglasjem začelo urejati pot od hlevov do vzletišča, nato še teren pod vzletiščem in parkirni prostor.

VZPOSTAVLJANJE VZLETIŠČA

Vzletišče je bilo treba pravzaprav šele vzpostaviti. Posekalo se je grmovje in drevje, očistilo se je teren in se ga poravnalo tako, da je pridobil za start primeren naklon.

Veliko je pridobilo leta 1989 in 1990 v času priprav na evropsko zmajarsko prvenstvo. Udeleženci iz 21 držav so startali iz več vzletišč, tudi s Kobale. Z mehanizacijo je rešilo problem dostopa na start, vzpostavilo boljši startni prostor, speljalo cesto pod vrhom in uredilo obračališče tako, da prostor dovoljuje tekmovalce. S tem je vzletišče pridobilo na varnosti. S sanacijo oziroma vzpostavitvijo »spodobne« ceste je Pašna skupnost pridobila boljši dostop do pašnikov in staj, zmajarjem in tudi že padalcem pa je bil omogočen dostop do vzletišča z avtomobili. DPL Posočje je s Pašno skupnostjo Stador sklenilo dogovor za nadaljnjo uporabo poti.

Ivan Brovč je takrat povedal: »*En del urejenosti ji je (Kobali o.p.) sigurno dala narava. Pri vzpostavitvi dostopne poti pa je bilo opravljenega tudi ogromno prostovoljnega dela, tako s strani društva kot pašne skupnosti.*«

DODATNE OBREMITIVNE CESTE

Po uspešnem evropskem prvenstvu je vzletišče Kobala dobilo mesto v evropskih katalogih prostega letenja, zaradi česar se je drastično povečalo število obiskovalcev iz vse Evrope. To je povzročilo dodatno obremenitev te nekdanje vojaške ceste, sedaj javne poti Ljubinj–Stador. S sredstvi občinskega proračuna in z izdatnim prostovoljstvom so jo KS Poljubinj, DPL Posočje, MMG Poljubinj in LD Poljubinj sicer sproti urejali (krpanje lukenj, obsekavanje grmovja, čiščenje koritnic), a potrebna je bila veliko večjih vlaganj. V maju leta 2000 je naredila prvi korak Krajevna skupnost Poljubinj in v zvezi z ureditvijo razmer na področju vsestranske izrabe prostorskih potencialov tega območja sklicala sestanek. Udeležili so se ga predstavniki Občine Tolmin, LTO Tolmin, DPL Posočje Tolmin, Planinskega društva Tolmin, Lovski družine Ljubinj, Turističnega društva Tolmin – enota kolesarstvo, Turistične kmetije »Pri Lamnjanu« Poljubinj, kočje »Stador«, sveta KS Poljubinj in Radia Alpski val. Od Kobale pelje namreč cesta še naprej do planinske kočje na planini Razor, do štirih planin in do državnega lovišča.

Vzletišče Kobala

Večina se jih je strinjalo, da je nujno popravilo ceste, ureditev parkirišča in poti od kočje Stador do vzletišča na Kobali. Prav tako za nujno so ocenili ureditev lastniških razmerij in statusa krajinskega parka. Sklenili so, da bo LTO Tolmin v sodelovanju z oddelkom za okolje in prostor, ki naj bi poskrbel tudi za pre kategorizacijo ceste Ljubinj–Stador, z oddelkom za gospodarstvo Občine Tolmin, z nosilci posameznih dejavnosti in s KS Poljubinj pripravil predlog odloka o smotni ureditvi rabe prostora v KS Poljubinj in Ljubinj v športno-turistične namene. A po dveh letih je ostalo stanje nespremenjeno.

LETO 2002, LETO VELIKIH TEKMOVANJ

Zavrelo je spet leta 2002, ko so bila najavljena kar štiri velika tekmovanja s startom s Kobale: državno in evropsko prvenstvo jadralnih padalcev in državno in evropsko prvenstvo zmajarjev. Poljubinci so zamerili občini nered pri vzdrževanju poti na Kobalo, pritoževali pa so se tudi zaradi prehajanja zasebne posesti, ki ponekod še vedno ni bilo urejeno niti s sporazumi (M. Batistuta: Pritožbe zaradi jadralnih padalcev. Delo, 21. 5. 2002).

Obstal je le sporazum med predstavniki Pašne skupnosti Poljubinj in DPL Posočje iz 27. maja 1997, s katerim so se trudili urediti razmere na startnem mestu na Kobali. Zaradi povečanega števila startov je bil odslej vsak start s tega mesta plačljiv. Na več točkah je društvo postavilo table, ki so opozarjale na prepoved dostopa in na ceno startnine. Pridobljena sredstva so sklenili vložiti v vzdrževanje poti na Kobalo (zapisnik).

ODKUP ZEMLJIŠČ

DPL Posočje je sredi prvega desetletja tega stoletja (največ v letu 2002 in 2003) z lastnimi sredstvi odkupilo zemljišča na vzletišču. Zadnje je bilo zapisano v njegovo last leta 2018. To je pomenilo za društvo veliko olajšanje, saj se je lahko posvetilo pridobivanju sodobnejše infrastrukture, nujno potrebne za varno vzletanje in letenje, čemur so namenili tudi sredstva od vstopnine (Igor Mušič: V nebo s cevmi namakalnega

sistema. PN, 3. 8. 2019). Člani društva vzletišče še vedno vzdržujejo s prostovoljnim delom, ki vključuje predvsem košnjo trave, pa tudi odstranjevanje odpadkov.

ŠE VEDNO PROBLEMATIČNA CESTA

Leta 2005 je Krajevna skupnost Poljubinj dobila cestarja, kar je na kratki rok pozitivno vplivalo na prevoznost ceste od Ljubinja do Stadorja v dolžini 8 km (Alpski val, 2007). A z leti je zaradi številnih uporabnikov postajala vedno bolj prometna, zaradi tega pa tudi vse bolj groba in obrabljena. Pokazala se je tudi kot preozka za srečevanje, predvsem v poletni sezoni, ko so s kombiji prevažali na Kobalo jadralne padalce in zmajarje.

Cesto do Kobale je sicer tolminska občina želela urediti prek čezmejnega projekta Free Fly, ki ga je kot vodilni partner prijavila skupaj z Občino Tolmazzo, vendar ni bila uspešna. A župan Uroš Brežan je napovedal, da bo občina iskala druge rešitve. »*Ker cesta prej ni bila vrisana, smo v zadnjih letih to uredili. Trenutno še potekajo odkupi zemljišč od zasebnikov, odkupili smo jih več kot polovico. Popisali smo potrebna dela, delali pa bomo glede na prioritete del in v skladu z razpoložljivimi sredstvi,*« je pojasnil. (Mariša Bizjak: V Posočju se merijo padalci iz nordijskih držav. 28. avgust 2017. Tolmin – MMC RTV SLO, Radio Koper in <https://www.rtvsl.si/radio-koper/prispevki/zgodbe/v-posocju-se-merijo-padalci-iz-nordijskih-dr-zav/431103>; ogled 4. 6. 2021).

CESTA KONČNO V PRORAČUNU OBČINE TOLMIN

V drugi polovici leta 2018 je cesta dobila svoje mesto v proračunu Občine Tolmin, ki je na novo uredila in asfaltirala prvih 500 metrov pod vrhom. Nadaljevala je konec leta 2020, ko je še en km ceste ponekod tudi razširila in utrdila brežine. V začetku leta 2021 je v ureditev vključila še 2,5 km dolg odsek Ljubinj–Podkuk, konec leta 2021 pa je odsek asfaltirala. V DPL Posočje so sanacijo ceste sprejeli z zadovoljstvom, prav tako tudi v društvu Adrenalin, ki uporablja Kobalo, kadar termika na vzletišču Stol ni primerna (Goriška, 13. 11. 2019; Primorski val, 21. 2. 2021).

VPIS VZLETIŠČA KOBALA V EVIDENCO VZLETNIH TOČK

Vzletišče Kobala v prvi fazi presoje ni bilo uvrščeno v seznam lokacij vzletnih točk, katerih uporaba je bila za organizirane oblike jadralnih aktivnosti dopustna brez omejitev.

Po strokovni presoji Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS) in Uprave RS za varstvo narave (URSVN) z dne 11. avgusta 2000 v skladu z Uredbo o jadralnem zmajarstvu in jadralnem padalstvu (Url RS št. 13/99) namreč ni bilo spoznano kot naravovarstveno primerno. Nahajalo naj bi se namreč v bližini gnezdišč naravovarstveno pomembnih vrst.

V oktobru leta 2000 je DPL Posočje prejelo izsledke dodatne presoje URSVN, ZPLS in DOPPS, po katerih **je bilo uvrščeno** v seznam lokacij vzletnih točk, katerih **uporaba je bila za organizirane oblike jadralnih aktivnosti pogojno dopustna**. To je pomenilo, da je moral organizator natančno upoštevati časovno dovoljeno uporabo vzletišča (15. avgusta do 31. decembra) in število celodnevni organiziranih oblik (prireditve) uporabe v tem času.

Ta dokument je dovoljeval pogojni vpis vzletišča Kobala v Evidenco vzletnih točk in pristajalnih mest, ki jo je vodila Uprava RS za zračno plovbo pri Ministrstvu za promet in zveze Slovenije (dopis MOP – uprava za varstvo narave, št. 35410-19/00 z dne 24. 10. 2000).

Zveza za prosto letenje Slovenije je svetovala DPL Posočje, naj poskusi pridobiti naklonjenost za uporabo vzletnega mesta brez omejitev pri lokalnih zavodih in občini (dopis ZPLS z dne 17. 11. 2000).

REGISTRACIJA VZLETIŠČA

Leta 2009 je DPL Posočje kot prvemu v državi uspelo pridobiti celotno predpisano dokumentacijo in dovoljenja za registracijo skoraj 1100 m visokega vzletišča Kobala in za pristajališče pri tolminski poslovni coni – nekdanji vojašnici.

Zaradi nesreče v Bohinju je namreč Uprava za civilno letalstvo izbrisala vsa jadralno padalska vzletišča. Agencija za civilno letalstvo RS je sklenila registracijo vzletišč urediti na novo po enotnih kriterijih. V zvezi z ureditvijo dokumentacije za ta namen je sklicala sestanek z Letalsko zvezo Slovenije in ZPLS. Pri pripravi navodil je pionirsko delo opravilo DPL Posočje.

To je bil za tiste čase kar pravi projekt, ki se ga je z izkušnjami iz leta 2003 lotil Ivan Brovč. Tistih dni se takole spominja: »Sreča je bila, da sem se že nekaj časa ukvarjal z organizacijo tekmovanj in sem preko te naveze poznal žal že pokojnega letalskega inšpektorja Marka Peternelja iz Tržiča, ki je bil zaposlen pri Agenciji za civilno letalstvo. On je največ pripomogel, da sem uspešno pripravil dokumentacijo z navodili za uporabo vzletnega in pristajalnega prostora. V letu 2010 sem to dokumentacijo posredoval Agenciji za civilno letalstvo, kjer so jo potrdili. Tako nam je kot prvemu v Sloveniji uspelo pridobiti dovoljenje za organizacijo tekem. Kobala pa je bila torej edino **vzletišče, ki je dovoljevalo organizacijo tekme.**»

Iz navodil za uporabo vzletnih točk Kobala in Vrše (Tolmin, 2010) sledi, da ima območje letenja (Kobala–Kobilnik–Vodel–naselje Gabrje–Sv. Jakob–Veliki Špič–Mrzli vrh–Senica–Kobala) dve omejitvi:

1. pri organiziranem letenju se ne smeta uporabljati istočasno,
2. v pomladanskem času (reprodukcijsko obdobje večine živali) se uporaba obeh vzletnih točk omeji na nekaj dni v tednu (praviloma preko vikenda).

Ob 40-letnici poletov s Kobale (2015) so povedali:

Ivan Konavec: »Nekoč sem na vzletišču na Kobali govoril z mladim avstrijskim parom. Sedela sta tam in gledala in se čudila, kako je tu lepo. Zmajarji smo veliko leteli po svetu na zahtevnih terenih, ki omogočajo dolge polete. Pa smo se spraševali, kaj tujci vidijo tu, na Kobali, saj tu ni dolgih razdalj za letenje. Rekel sem jima: »Pa saj imate v Avstriji vse tako lepo urejeno!« Pa sta odgovorila: »Tukaj je neka magična moč, ta hrib ima v sebi neko mistiko, tukaj je mirno, tu človek uživa v naravi.« Spoznali smo, da isti, ki prihajajo iz nekega urejenega okolja, Kobalo jemljejo kot nekaj novega. Soča, fantastično mostarsko jezero, hribi v ozadju – to tujci cenijo veliko bolj, kot mi. Mi se tega še zavedamo ne! In v tem

je moč Kobale! Ni nek super hib za letenje, v svetu je veliko boljših pozicij. A po anketi je bila uvrščena med 25 najboljših destinacij na svetu za prosto letenje. Mislim, da to pove vse!«

Matjaž Klemenčič: »Tudi moj oče je letel z zmajem in ustvarjal zgodovino zmajarstva v Tolminu. Poslušal sem zgodbe, kako so leteli s Kobale, ko pot še ni bila urejena. Leteli so s čisto drugačnimi zmaji kot danes. Poslušamo te zgodbe, a mladi poznamo Kobalo tako, kot je danes: z urejenim dostopom in z vsem potrebnim. Težko si predstavljamo, da bi morali nositi zmaja 2 km samo zato, da bi startali s Kobale.«

KOBALA DANES

Danes je Kobala sodobno vzletišče, ki omogoča izvedbo evropskih in svetovnih prvenstev. Opremljena je z avtomatsko vremensko postajo, ki preko mobilne telefonije omogoča hiter dostop do podatkov o trenutnem vremenskem stanju na tej točki (na tem območju). Lična informacijska tabla poleg nje ponuja vse informacije, ki jih letalec potrebuje.

Medtem ko je leta 2011 s Kobale med sezono oziroma ob prazničnih dneh poletelo približno 40 padalcev, letno pa jih je preletelo srednje Posočje od 3500 do 4000, je leta 2015 vzletalo na vzletiščih v Posočju med 12.000 in 15.000 tujcev na leto. Slednje pomeni med 400 in 450 tisoč poletov na leto. Poleg domačih je na Kobali vsako leto okrog sedem mednarodnih tekmovanj (<https://www.rtv slo.si/zabava-in-slog/ture-avanture/po-sloveniji/jadralni-padalci-in-zmajarji-se-neizkoriscena-turisticna-trzna-nisa/419039>; ogled 5. 5. 2021)

Poleg organiziranih tekem Posočje gosti tudi posameznike, med katerimi prevladujejo domači piloti, sledijo Nemci, v zadnjih letih pa prihajajo tudi ljubitelji letenja iz Amerike, Brazilije, Avstralije, Islandije in številnih drugih držav.

Iz leta v leto večji obisk zmajarjev in padalcev žal vpliva tudi na število nesreč, ki so drastično dvignile število intervencij Gorske reševalne službe Tolmin. Leta 2011 je Franci Kuštrin, član upravnega odbora DPL Posočje, takole razmišljal: »Letalcem ponujamo vremenske napotke. Ne moremo pa jim nuditi znanja,

ni ga preverjati. Prihajajo ljudje, ki niso dovolj pripravljeni, s premalo izkušnjami. Gre za šport, kjer ni napak.« (Tina Kodre: Tolminski gorski reševalci so letos rešili že 25 padalcev, enega celo dvakrat. <https://www.pri-morske.si/2011/05/12/tolminski-gorski-resevalci-so-letos-resili-ze-25-p>; ogled 25. 4. 2021)

Načelnik GRS Tolmin Žarko Trušnovec meni, da »pri tako velikem številu poletov 50 padalskih nesreč ni tako velika številka, naša statistika nesreč je primerljiva s tujino.« (<https://old.delo.si/novice/kronika/na-tolminskem-nebu-je-zdaj-vec-reda-kot-pred-leti.html>; ogled 10. 5. 2021)

KOBALA CENTER

Kobala center je poskusno zaživel že leta 2006 v mini stavbi avtodroma na Logu kot poskusna informacijska pisarna tolminskih jadralnih padalcev in zmajarjev. V neposredni bližini se nahaja uradno pristajalno mesto Tolmin, piloti so lahko uporabljali tudi ogromno zastonj parkirišče.

Čeprav je zgledalo, da v naslednjem letu pisarna ne bo zaživela, je leta 2007 začela z delovanjem. Društvo je pridobilo prostore od Občine Tolmin in Modelarskega kluba Tolmin. Slednji je »zmajarjem« odstopil v upravljanje prostor s sanitarijami. Že v prvem letu se je, tako kot z informacijami bogata oglasna deska, izkazala kot potrebna in dobra odločitev. Čez poletje je bila odprta vsak dan, ob koncu sezone pa ob koncu tedna (Alpski val, 2007).

Problem še vedno predstavljajo prevozi do vzletišča na Kobalo, ki jih izvaja Kamp Gabrje, a nimajo določenih ur odhoda.

Center je ponujal: nakup vinjet, prijavo skupin, informacije o vremenu, informacije o prevozi, zagotavljanje in organiziranje prevozov na vzletišča, informacije in organizacije tandemskih letov, lokacije za organizacijo tekem. Pa tudi: radijsko postajo, prvo pomoč, parkirišče za vse obiskovalce, zastonj uporabo Wi-Fi povezave, sanitarije (WC). Odprt je bil od 15. aprila do 30. oktobra.

V letu 2021 je DPL Posočje kupilo **aparaturu za nakup vinjete** za letenje z bančno kartico, ga namestilo ob vrata pisarne Kobala, pisarno centra pa zaprlo.

Nakup je možen 24 ur dnevno, 7 dni v tednu. »Postreže« pa tudi z vremenskimi informacijami.

VZLETIŠČE VRŠE

Poleg glavnega vzletišča Kobale so v društvu pridobili še en hitro in udobno dostopen vzletni prostor Male Vrše nad Volčami, ki je primeren za padalce in za zmajarje. Nahaja se 2 km JZ od Tolmina. Dostopen je po asfaltirani cesti mimo vasi Volče proti mejnemu prehodu Solarij (okrog 4 km).

To je manjše vzletišče, primerno predvsem za mirne in kratke lete. Koristijo ga predvsem šole za hitre spuste proti pristajalnemu mestu Tolmin.

Poleg vzletnega prostora na poti na mejni prehod Solarij ponuja tudi priljubljeno lahko dostopno razgledno točko, kar bi lahko izkoristilo Turistično društvo Tolmin.

V zadnjem letu je zaradi visokega grmičevja, ki bi ga bilo potrebno očistiti, nekoliko zanemarjeno (Vir: <https://www.kobala.si/vzletisca>).

Vremenski pogoji: Glede na lokacijo, višino in smeri vzleta je letenje težavno, oziroma za kakšne dolge lete mora pihati S.

Opis vzletišča: poseka sredi gozda, nasip. Nadmorska višina: 580 m. Smer vzleta je samo proti V.

GPS (ss° mm.mm): N46° 11.02, E13° 41.44;

Primeren veter: V, JV; Višina AMSL: 580m;

Zračni prostor: dovoljeno do 2900m AMSL;

Zahtevnost vzleta: zahtevno.

Zahtevnost letenja: zahtevno. Primerno za začetnike: da;

Dostop: z vozilom 4km; pripeljemo se povsem do vzletišča; Pomembno: parkiranje na bližnjem travniku ni dovoljeno! (Vir: <https://www.kobala.si/vzletisca>)

PRISTAJALNO MESTO TOLMIN

Locirano je na travniku 500 m JZ od Tolmina. Dostop: s ceste Nova Gorica–Kobarid. DPL Posočje ima zemljišče v najemu od Občine Tolmin, ki ima posluh za dejavnost zmajarstva, manjši del pa od privatnika. Opremljeno je z vetrno vrečo.

KOBALA, VRŠE – TURISTIČNI POTENCIAL

Jadralni šport nudi odlične pogoje za turistično ponudbo, zlasti zmajarjem in padalcem. Kot smiselna dopolnitev se ponuja letenje v dvojicah in motorno zmajarstvo. Prednost Tolminske je v tem, da zmajarstvo lahko ponudi v vseh letnih časih, medtem ko ga na zahodu ponujajo le v zimskih središčih.

V Posočje je ideja o vključitvi zmajarstva v turistično ponudbo prodirala zelo plaho. Še najbolj so se tega potenciala zavedali sami zmajarji. To je v pogovoru z njimi že leta 1987 začutila tudi novinarka in povzela: »Škoda je, da se razen Iskre AET ostalo združeno delo zelo skromno odziva. Predvsem turistične organizacije za njihovo atraktivno in turistično zanimivo športno dejavnost nikoli niso imele pravega posluha. Z vključevanjem zmajarstva v turistično ponudbo bi gotovo zaslužili kakšen dinar več na eni in na drugi strani.« (Neva Blazetič: Aprila rep. prvenstvo zmajarjev v Tolminu. PN, 1987).

Leta 2014: »Po grobih ocenah jadralni padalci ustvarijo v Posočju od 15.000 do 20.000 nočitev. V povprečju ostajajo tri dni. Glede na prodane karte ocenjujejo, da je vzletov s tekmami vred približno 25.000.« (<http://www.primorske.si/novice/goriska/padalci---lovimo-redke-dneve-za-letenje>; ogled 15. 2. 2022).

Leta 2015 je predsednik DPL Posočje Milan Leban izpostavil: »Če je lepo vreme, tujci običajno pridejo za pet, sedem, deset, štirinajst dni, s seboj imajo družine. Jadralno padalstvo je z zmajarstvom zelo pomembna dejavnost znotraj turističnega gospodarstva. A vse sloni na delu volonterjev. Stvari je treba premakniti naprej.« (Mitja Marussig: Skozi Lijak bi se lahko stekali milijoni evrov. PN, 27. 3. 2015).

Po podatkih LTO Sotočje naj bi pri nas z nakupom dovolilnic, nočitvami, hrano in podobnim »pustili« jadralci celo do kakšnega 1,5 milijona evrov na leto.

Soška dolina s svojimi vzletišči Kobala, Livški Kuk, Stol, Matajur, Ozben je bila leta 2020 po izboru največje revije za jadralne padalce in zmajarje Cross Co-

untry Magazine, ki je izdal vodnik za te »leteče« turiste, med najboljšimi destinacijami za prosto letenje na svetu. (M. Klemenčič: Dolina Soče na krilih. Tolminski zbornik, 2002; ogled 6. 8. 2021).

V letu 2021 se je Dolina Soče na izboru organizacije European Best Destinations med 20 izbranimi destinacijami po glasovanju ljudstva uvrstila na 9. mesto med evropskimi destinacijami, priporočenimi za obisk v tem letu. (<https://www.zurnal24.si/potnik/ljudstvo-izbralo-najbolise-destinacije-v-evropi-2021-361975>; ogled 6. 8. 2021).

05

TRNOVA POT DO PRIZNANJA
ZMAJARSTVA ZA LETALSKI ŠPORT
V NEKDANJI JUGOSLAVIJI

TRNOVA POT DO PRIZNANJA ZMAJARSTVA ZA LETALSKI ŠPORT V NEKDANJI JUGOSLAVIJI

Od 1. do 12. septembra leta 1976 se je v Koessnu v Avstriji že odvijalo **1. svetovno prvenstvo letečih zmajev**, na katerem sta tekmovala tudi zmajarja iz Jugoslavije Stane Krajnc in Niko Žumer. A za priznanje zmajarstva za letalski šport pri nas ni bilo narejene ga še nič. Po dveh smrtnih primerih med zmajarji ga je Zveza letalskih organizacij Slovenije (ZLOS) šele tega leta prvič obravnavala. Na popolnoma samostojni in neorganizirani, z neregistriranimi zmaji delujočo novorojeno dejavnost je opozorila Zvezno upravo za civilni zračni promet v Beogradu (Savezna uprava za civilni vazdušni promet Beograd = SUCVP), ki je bila edina pristojna za pravno in strokovno ureditev.

Ker iz Beograda ni bilo odziva, je ZLOS po dogovorih z Društvom za letalstvo in kozmonavtika in Republiškim sekretariatom za notranje zadeve Slovenije dosegla, da je slednji 30. 6. leta 1977 v Uradnem listu SRS št. 13 izdal **Odredbo o pogojih za letenje z napravami za prosti let**. Ta je dejavnost zmajarstva dovoljevala, če je šlo za letalce, ki so bili organizirani v registriranih društvih in ob pogojih, ki jih je še določala omenjena odredba. Najbolj pa jih je prizadela s prepovedjo starta nad 1000 m absolutne višine.

Leta 1978 je Uradni list SFRJ št. 23 prinesel **Zakon o zračni plovbi**, pod katerega se je podpisal Zvezni komite za promet in zveze. Žal pravilniki, ki so izšli iz tega zakona, zmajarstvu niso bili prilagojeni. Iz njega je izšel **Pravilnik o letenju letal**, to je zmajev, naprav za zračno letenje in ultralahkih letal (UL SFRJ 10/79). Športno letenje in prireditve pri nas pa so potekale pod budnim očesom oblasti.

Po objavi odredbe so se v vseh slovenskih pokrajinah in v drugih republikah Jugoslavije zmajarji

začeli organizirati v regionalna društva. Že leta 1979 so vsi klubi v Sloveniji delovali v skladu s sprejetimi statuti in pravilniki, sprejeli so **enotno kategorizacijo** in od leta 1980 opravljali izpite pred enotno komisijo. Teoretični del je zajemal šest vprašanj iz aerodinamike in tehnike zavoja, pet iz meteorologije in tri iz pravil letenja pri jadraniu na pobočnem vzgorniku in v bližini letališča. Leta 1981 so jih nadomestili testi z desetimi vprašanji, pomembnimi za varno letenje zmajarjev.

Ob vse večjem razmahu zmajarstva v celotni Jugoslaviji so leta 1979 tudi v Letalski zvezi Jugoslavije (Vazduhoplovni savez Jugoslavije - VSJ) sprevideli potrebo po komisiji za zmajarstvo. Dokler ni bila konstituirana, je naloge poverila delovni skupini, ki ji je predsedoval Dejan Gajić. Iz Slovenije sta bila člana Tone Mrak in Peter Soklič iz Društva za prosto letenje Let Škofja Loka. Prvič se je sestala 12. maja 1979 v Beogradu, naslednjič 8. marca 1980, pa je že dogovorila nekaj za zmajarstvo pomembnih sklepov: da se pri republiških letalskih zvezah in pri Letalski zvezi Jugoslavije ustanovijo ustrezne komisije za zmajarstvo; da se izbere delegata za zmajarstvo pri mednarodni letalski organizaciji FAI; da društva pregledajo predlog Pravilnika o zmajarstvu, ki ga je pripravil Dejan Gajić in oddajo pripombe; da društva pišejo kroniko razvoja zmajarstva in jo dokumentirajo; da društva poročajo o nesrečah s smrtnim izidom; da pristopijo k izdelavi enotne terminologije za področje zmajarstva.

Zmajarska sekcija Aerokluba Tolmin je pripombe na Pravilnik o zmajarstvu poslala že 27. marca 1980, a pravilnik je kar za nekaj let obležal v predalu.

PREPOVED LETENJA Z ZMAJI

V tem času se je zgodilo nekaj smrtnih nesreč in težkih poškodb zmajarjev. Zato je julija 1981 Zvezni letalski inšpektorat na predlog Republiškega sekretariata za notranje zadeve Slovenije, Republiškega komiteja za promet in zveze SR Slovenije in Javnega tožilstva SR Slovenije **na lokacijah celotne Jugoslavije, ki niso bile potrjene kot vzletne točke, letenje z zmaji začasno prepovedal**.

Zvezni komite za promet in zveze je prepoved še v tistem mesecu skupaj s pravnim tolmačenjem Zveznega letalskega inšpektorata preklical. Tako je letenje v skladu z Zakonom o zračni plovbi (URL 23/78) ostalo prepovedano le v conah letališč ter vojnih in športnih aerodromov, po zračnih poteh in pod njimi, nad naseljenimi kraji, industrijskimi objekti in nad skupinami ljudi ter na izrecno prepovedanih terenih (dopis SOb Tolmin z dne 11. avgusta 1981).

9. oktobra 1981 je tudi Letališka kontrola letenja Ljubljana opredelila oz. omejila letenje z zmaji v zračnem prostoru aerodroma Ljubljana. 20. marca 1982 je poslala klubom seznam z nad 40 vzletišči v Sloveniji, od koder je bilo zmajarjem vzletanje dovoljeno.

VKLJUČITEV DRUŠTEV ZA PROSTO LETENJE V ZVEZO LETALSKIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE IN PRIZNANJE ZMAJARSTVA

Neodzivnost Letalske zveze Jugoslavije je zmajarje spodbudila, da so se v prizadevanjih za priznanje obrnili na Zvezo letalskih organizacij Slovenije.

- Že leta 1979 so zmajarji začutili potrebo po združevanju že ustanovljenih društev letalcev na republiškem nivoju. Takrat je v Sloveniji delovalo pet takih društev: Delta klub, sekcija zmajarjev Ljubljana, Krila klub Krško, **Aeroklub Posočje**, Delta klub Koper in Let Škofja Loka.
- 7. marca 1979 je Let Škofja Loka kot pobudnik tega neformalnega združenja poslal Zvezi letalskih organizacij Slovenije (ZLOS) prošnjo za informativni sestanek z namenom vključitve v to zvezo. Ta je že naslednji mesec poslala negativen odgovor, češ, da »je treba predhodno rešiti vprašanje financiranja te dejavnosti na ravni republike, t. j. strokovnega uslužbenca,

ki bo vodil strokovno to dejavnost, režijske stroške in stroške tekmovanj. /.../, da je poleg navedenega treba rešiti vprašanje objektivne odgovornosti za slučaj trajne invalidnosti, to je vprašanje rente. /.../« in s tem enostransko pretrgala željo po povezovanju. To je presenetilo društva, saj je Mednarodna letalska zveza (FAI) že priznala zmajarstvo in tudi že organizirala svetovno prvenstvo zmajarjev.

- 25. aprila 1979 so zmajarska društva z nastalo situacijo seznanila Telesno-kulturno skupnost Slovenije.
- Jeseni 1979 je Zveza letalskih organizacij Slovenije le prevzela pobudo, da v sodelovanju s predstavniki Telesno-kulturne skupnosti Slovenije in društev dogovori pogoje za vključitev društev. V njihovem imenu je deloval Ivan Konavec.
- **Leta 1981 je predsedstvo skupščine Zveze letalskih organizacij Slovenije (PS ZLOS) zmajarstvo le priznalo kot dejavnost**, kar je zelo povečalo zagnanost članstva na organizacijskem področju. Še vedno pa ni pod okrilje sprejela tudi društev. Zahtevala je predložitev strokovnega pravilnika, katerega predlog so društva po vzoru tujih pravilnikov izdelala v slabem tednu (Franko Jurij: Zmajarstvo organizacijsko. Krila, 11/1983, str. 8, 9, 10 in Ivan Konavec: Kaj delamo zmajarji. Krila, 5-6/1979, str. 37, 38).
- 4. 4. 1981 je predsedstvo **ZLOS na osnovi pismenih prošenj in na osnovi 8. člena Statuta ZLOS sprejelo v članstvo: registrirana društva zmajarjev**, balonarjev in raketnih modelarjev. Po dostavi zahtevanih dokumentov so društva podpisala Samoupravni sporazum o pravicah in dolžnostih članov ZLOS-a. **DPL Posočje je prošnjo za sprejem nasloвило takoj po ustanovitvi, to je 4. 11. 1981.**

Problematiki letenja z zmaji je namenil pozornost Republiški komite za promet in zveze Slovenije (seja 29. septembra 1982) in se čudil zakonski neurejenosti te dejavnosti. Po določbah Zakona o zračni plovbi (URL SFRJ 23/78) je bil zmaj opredeljen kot posebna vrsta letala, čemur pa niso bili prilagojeni tudi podzakonski

akti. V sodelovanju z ZLOS je dodelal **osnutek pravilnika o prostem letenju, ki sta ga po vzoru pravilnikov drugih držav izdelala Zlatko Vanič in Ivan Konavec** in ga posredoval Zveznemu komiteju za promet in zveze v sprejem. Ta je gradivo obravnaval na 5. seji 31. 1. 1983. Šele tedaj je ocenil, da je potrebno predpis o letenju z zmaji vključiti tudi v nastajajoči Zakon o zračni plovbi, pri čemer naj bi se upoštevale rešitve in predlogi Republiškega komiteja za promet in zveze Slovenije (RK ZPZ). A izid zakona se je zavlekel v leto 1986!

Problematiki zmajarstva na državni ravni je Letalska zveza Jugoslavije (Komisija za letalsko jadranje) spet namenila pozornost šele 21. aprila 1984. Seje so se udeležili le predstavniki iz Srbije in Zlatko Vanič in **Ivan Konavec** iz Slovenije. Dnevni red je bil podoben tistemu iz leta 1980. Ker takrat ni bil nihče konkretno zadolžen za izvedbo sprejetih sklepov, se stanje na področju zmajarske zakonodaje ni premaknilo. Kljub temu je razvoj ubiral svojo pot, nad nami so že leteli motorni zmaji in lahka motorna letala, izvajala so se evropska in svetovna zmajarska prvenstva z udeležbo jugoslovanskih zmajarjev.

Glede osnutka Pravilnika o zmajarstvu, ki sta ga sestavila Vanič in Konavec, so se dogovorili, da ga bo Dejan Gajić prevedel v srbohrvaščino, Letalska zveza Jugoslavije pa bo sestavila komisijo za zmajarstvo, kar je bilo dogovorjeno, a ne izvedeno, že leta 1980. Sprejela naj bi pravilnik in ga posredovala **Zveznemu komiteju za promet in zveze** (ZKPM); (zapisniki delovne skupine z 12. 5. 1979, 8. 3. 1980 in Komisije za letalsko jadranje 21. 4. 1984; Krila 8-9/1984, str. 1).

1. februarja 1985 je **Pravilnik o zmajarstvu** obravnavala še Letalska zveza Jugoslavije (VSJ). Komisija za prosto letenje pri ZLOS se je 17. februarja 1986 zavzela, da je treba sprejem pravilnika pospešiti in za nadaljnje usklajevanje pooblastila **Ivana Konavca** (DPL Posočje).

31. marca 1986 je **Zvezni komite za promet in zveze** imenoval komisijo za izdelavo, kot se je izrazil, Osnutka pravilnika o gradnji, vzdrževanju in uporabi zmajev: Ljiljana Mrvoš-Jović in Branislav Stanković (Zvezni komite za promet in zveze), Dejan Gajić (inšpektor v Zveznem letalskem inšpektoratu), Radovan Korda (Letalska zveza Jugoslavije) ter **Ivan Konavec, DPL Posočje in Vettorazzi Franc, Letalska zveza Slovenije** (dopis Zveznega komiteja z dne 31. 3. 1986). Slednja sta pri končni obliki in vsebini pravilnika odigrala najpomembnejšo vlogo. Leta 1987 je **Pravil-**

nik o zmajarstvu končno izšel (UL SFRJ 17/87, 9. 3. 1987; veljal do 20. marca 1999, ko je bil sprejet nov). Z njim je zmajarstvo dobilo pravno potrditev in mesto v okviru Letalske zveze Jugoslavije. V enainšestdesetih členih je poleg temeljnih določb, pomembnih za uveljavitev, razvoj in napredek te športne panoge, predpisoval izdelavo, vzdrževanje in način uporabe zmajev ter strokovno izobrazbo, strokovno usposabljanje, izpite, dovoljenja in pooblastila pilota zmaja (1. člen pravilnika). Udeležba pilotov na tekmovanjih je bila poslej pogojena z veljavnim pilotskim dovoljenjem in zadostnim številom ur letenja, na kar je Zvezni letalski inšpektorat še posebej opozarjal.

Medtem je bil 23. julija 1986 sprejet **nov Zakon o zračni plovbi** (UL SFRJ 45/86, 1. 8. 1986, v veljavi do 13. aprila 2001). Med drugim je določal, da je potrebno zmaje registrirati pri Zveznem sekretariatu za promet in zveze v Beogradu. Določba je izhajala iz nepravilne uvrstitve zmajev med letala, ta pa so morala biti vpisana v Jugoslovanski letalski register (dopis LZS - brez datuma in Rep. sekretariata za promet in zveze SLO, 17. 8. 1990.) Letalska zveza Slovenije je zahtevala popravek.

9. septembra 1988 so alternativni letalci dobili še **Pravilnik o homologaciji letala, motorja, propelerja, padala, balona, zmaja in opreme letala**.

KONČNO PREDPISI O PROSTEM LETENJU

Alternativno športno letalstvo se je konec devetdesetih let tako v Sloveniji, kot tudi v nekaterih sosednjih republikah zelo razmahnilo, prošnje za ureditev podzakonskih predpisov na tem področju pri osrednji letalski zvezi Jugoslavije v Beogradu pa so naletele na gluha ušesa. Leta 1990 so pri Komisiji za prosto letenje Slovenije dosegli, da se je stanje začelo urejati. Znotraj komisije je bilo ustanovljenih pet podkomisij: 1. komisija za teoretični in praktični del šolanja in pripravo izpitov, 2. komisija za pripravo novega pravilnika (vodja podkomisije Čičerov Sandi je predlagal, da bi izdelali en pravilnik, ki bi obravnaval vse vrste letenja), 3. komisija za usklajevanje sistema registracije in pregledov letalnih naprav, 4. komisija za evidentiranje in registracijo vzletišč, 5. komisija za inšpekcijo in ugotavljanje vzrokov nesreč.

Komisija za prosto letenje pri ZLOS je imenovala komisijo za pripravo izboljšane pravilnika, ki naj bi urejeval prosto letenje na področju Slovenije. Vodja

komisije: Aleksander Čičerov in pet članov, med njimi tudi **Ivan Konavec, DPL Posočje**.

13. novembra 1991 pa je potrdila razdružitev klubov motornih zmajev in klubov za prosto letenje. Hkrati je v eno strokovno komisijo združila klube ultralahkih letal in motornih zmajev.

Leta 1999 je z objavo v Uradnem listu RS 13/99 prenehal veljati Pravilnik o zmajarstvu iz leta 1987. Vlada Republike Slovenije ga je nadomestila z Uredbo **o jadralnem zmajarstvu in jadralnem padalstvu (URL 13/99)**. Prvi člen uredbe: Ta uredba določa pogoje za izdelavo, uporabo in vzdrževanje jadralnih zmajev ter jadralnih padal, pogoje v zvezi z ugotavljanjem njihove sposobnosti za letenje, pogoje, ki jih mora izpolnjevati pilot ali druga oseba ter pogoje, ki veljajo za usposabljanje, izpite, dovoljenja in pooblastila pilotov jadralnih zmajev in pilotov jadralnih padal, preiskovanje incidentov, resnih incidentov in nesreč, kazenske določbe v zvezi s kršitvami te uredbe, nadzor ter stroške v zvezi s posameznimi upravnimi dejanji.

13. aprila 2001 je prenehal veljati Zakon o zračni plovbi iz 23. 7. 1986 (URL SFRJ 45/86) s spremembami: 22. 4. 1988, 8. 12. 1989, 8. 6. 1990 in dopolnitvijo v Uradnem list RS 58/1993 z dne 17. 10. 1993. Nadomestil ga je **Zakon o letalstvu (URL RS 18/2001)**, ki ga je sprejel Državni zbor 28. februarja 2001.

06

TAKOLE SMO LETELI
ZMAJARJI ...

06 TAKOLE SMO LETELI ZMAJARJI ...

BOJAN MRAK
MOJI ZAČETKI ZMAJARSTVA

Obeležitev 40-letnice Društva za prosto letenje Posočje je za vse nas, ki smo bili začetniki prostega letenja v Posočju obveza, da se dogodki tistih let zapišejo in na ta način ohranijo za bodočnost. Tako sem se tudi sam lotil pisanja. Saj bo šlo, sem pomislil, čeprav se je bilo zaradi časovne oddaljenosti kar težko spomniti, kako se je vse skupaj začelo. Pa sem se lotil brskanja po starih zapiskih, po moji knjigi poletov, poklical sem prijatelje zmajarje in pisanje je steklo.

V sredini sedemdesetih let se je v svetovnem tisku pojavila novica, da je v Ameriki v nastajanju nov šport – zmajarstvo, ki omogoča letenje na zelo poenostavljen način. Ob strmi Kalifornijski obali s stalnim vetrom so z neskončno lahkotnostjo in enostavnostjo jadrali zmajarji. Nizko težišče in triangel sta zagotavljala dokaj varno krmarjenje. Razne fotografije so kar klicale, da bi ta šport preizkusil tudi sam.

Kot študentu strojništva so me poleg želje, da poletim, pritegnile tudi osnovne skice zmajev, objavljene v svetovnem tisku. S kolegom Branetom Kocelijem iz Žalca, prav tako študentom strojništva, s katerim sva se spoznala v študentskem naselju, sva začela resno razmišljati, da bi takega zmaja naredila kar sama. Bil pa je to čas Jugoslavije, zaprte za pretok ljudi in materiala, še posebej proti zahodu. Bil sem srečen, da sem zaradi stalnega bivališča v obmejnem pasu imel maloobmejno prepustnico, ki mi je dovoljevala obisk mest na italijanski strani in uvoz materiala manjših vrednosti. Trst je bil zaradi svoje lege že takrat zibelka jadralskega z veliko trgovinicami. Ponujale so polno drobnega materiala, sicer namenjenega opreми jadrnic. Dobilo se je tudi platno za jadra, imenovano dakron, iz katerega so takrat že izdelovali tudi krila za zmaje, kar je izkoristila tudi naša iznajdljivost. Aluminijske cevi za namakalne sisteme, ki smo jih potrebovali za izdelavo ogrodja, pa je izdelovalo podjetje Agrostroj v Ljubljani.

Moj prvi,
doma
izdelani
zmaj, 1977
(iz arhiva
Bojana
Mraka)

Na osnovi skic iz časopisov sva z Branetom izdelala kroj za zmajeva krila, platno razrezala in med seboj zlepila. Branetova mama Ivanka, izučena šivilja, nama jih je sešila. Tudi pasove, v katerih smo viseli na zmaju, smo izdelali sami. Brane je svojega zmaja sestavil pred menoj. Ko sem ga obiskal v Žalcu, sem prav s tem zmajem naredil na smučišču Liboje prve skoke, saj svojega še nisem dokončal. Bila je pomlad leta 1977.

To je bilo tudi leto, ko sem spoznal srčne fante z našega konca, ki so že začeli, oziroma so bili tako kot jaz začetniki v zmajarstvu. Spoznal sem Iva, Braneta, Ivana, Francija in druge, s katerimi smo orali ledino ter postavljali temelje prostega letenja v Posočju. Bili smo prijatelji v dobrem in slabem. Logistiko prevoza in skladiščenja zmajev smo reševali z medsebojno pomočjo. Poseka pod Matajurjem v Sužidu, legendarni travnik Bilševo na planoti, senožeti ob cesti Smast-Vrsno, košenice nad Doljami so bili poligoni mojih začetkov zmajarstva. Po skokih z nižjih brežin v okolici Tolmina, na katerih sem do podrobnosti spoznal svojega zmaja, sem nadaljeval s poleti z vse višjih in višjih. Rezervnega padala takrat še nisem imel, zato je bilo nujno popolno zaupanje v zmaja in svoje znanje. Najvažnejše pa je bilo, da nisem vzletel, če razmere na startu oz. v zraku niso bile primerne. Velikokrat sem zmaja po dolgem nošenju na start in po sestavljanju raje razstavil in ga na ramenih pritovoril nazaj do avta.

Sledili smo razvoju zmajarstva v naši sosesčini in obiskovali zmajarska tekmovanja v Koessnu (Avstrija).

V letu 1981 je padla odločitev o ustanovitvi Društva za prosto letenje Posočje. Urejali smo vzletišče na Kobali in pristanek na Logu, začenjali z učenjem mlajših ter organizirali domača tekmovanja v zmajarstvu. V klubu sem bil zadolžen za izvajanje začetnih tečajev zmajarstva. Fante in dekleta, ki so se zanimali za zmajarstvo, smo seznanjali z osnovami vremenoslovja ter jih

Na vzletišču
Poljubinske
Ravne
z zmajem
Piranha,
1984
(iz arhiva
Bojana
Mraka)

učili prvih skokov. Zaradi naravnih danosti, ki jih imamo v Posočju in »ta pravih« fantov, ki so znali delati, smo postali prepoznavni v slovenskem in v takrat še jugoslovanskem prostoru.

Poleti 1980 sem prišel do svojega prvega tovarniško izdelanega zmaja Lancer-ja. S »fičoti« in »pegaljzni«, natovorjenimi z zmaji, smo v juliju 1980 odšli dopustovat in letet ob jadranski obali vse do Črne gore. Tako smo že takrat leteli z Vošca nad Markarsko ter Radoštaka nad Hercegovim.

Spomladi 1984 sem Lancer-ja zamenjal s takrat zelo kvalitetnim zmajem Piranha. To je bil zmaj z dvojnimi platnom. Zaradi tega je bila skoraj vsa kovinska konstrukcija skrita v profil krila.

V letu 1985 smo v Posočju organizirali 7. državno zmajarsko prvenstvo. Sodeloval sem kot vodja tekmovanja. Naš klub je dosegel velik uspeh, saj smo osvojili tako posamični kot skupni naslov prvakov.

Žal so pionirski časi zmajarstva terjali tudi velik davek. Nesreče, tudi tiste z najhujšim izidom, nas niso zaobšle. Tako smo izgubili dva zavzeta člana našega kluba, Marjana in Marka. Marjan se je ponesrečil pri poletu nad Slapom ob Idrijci, Marko pa pri preizkušanju motornega zmaja 16. oktobra 1990.

Leta 1992 se je v Moškancih pri Ptujju ponesrečil Mitja Kovač iz Ptujja, ki je sodeloval na tekmovanju v Posočju leta 1987 in takrat spoznal domačinko Ireno iz Posočja. Njuna hči Tina ostaja zvesta Tolminski in spominu na svojega očeta. Te nesreče so zaznamovale vse nas. Še posebej to lahko trdim zase, saj sem bil Marjanov inštruktor pri njegovih prvih korakih v zmajarstvu, Marko pa je bil med prvimi člani našega kluba.

Leta 1990 sem se poročil in leta 1992 nehal s tem lepim, a tudi nevarnim športom. Priznam, da so me leta letenja in udejstvovanja v Društvu za prosto letenje Posočje zaznamovala na poseben način. Doživetja pri letenju dobesedno s pticami,

prijateljstva, ki so se stkala v teh letih ter vsi lepi in tudi tragični trenutki pri druženju s to našo »klapo«, so pustili v meni globok pečat.

Minljivost trenutka ter doživljanje čudovitega sveta povsod okrog nas sem še bolj intenzivno občutil v letih, ki sem jih preživeljal med nebom in zemljo.

IVAN BROVČ MOJA PRVA TEKMA

Bilo je maja meseca davnega leta 1980, ravno na dan mladosti, ki smo ga v »ranjki« Jugoslaviji praznovali vsako leto. Zame je bil pomemben dan, saj je bila v Tolminu organizirana prva zmajarska tekma. To je bila tudi moja prva tekma, ki si jo bom zapomnil za zmeraj. Leteli smo s Poljubinskih Raven, to je travnik pod startom na Kobali, kjer je bila takrat vzletna rampa ravno na novo narejena. Če primerjamo discipline z današnjimi, so bile prav smešne. Tekma je izgledala tako: na pristanku sta bila dva križa, narejena iz trakov, približno 200 m vsak sebi. Tekmovalec ju je moral obleteti v obliki osmic. Večkrat, ko mu je to uspelo, boljši rezultat je dosegel. Startne številke smo dobili z žrebom. Potegnil sem številko ena. Priznati moram, da me je bilo malo strah, a hotel sem dokazati, da znam leteti. Letel sem z Moysa maxi, okrog 18 m² je bila »mrcina« velika. Bil je brez podpor, tako da se iz pikiranja ni izvlekel.

Pognal sem se po rampi in se po treh, štirih korakih odlepil od nje. Let je bil miren, saj je bila ura okoli enajst. Imel sem občutek, da sem prišel do prvega križa kar visoko. Ena osmica, pa druga, začetek tretje, letel sem proti drugemu križu. Morda pa uspem napraviti še ta ovinek! Cedim ga na minimalki. Pomaknil sem se v levo stran trikotnika. Takrat pa se je zgodilo. Namesto da bi zmaj zavil, je spikiral navpično proti zemlji. Z višine kakih deset metrov sem letel naravnost na glavo. Dobro se spomnim, da me je zmaj naenkrat prehitel in ko sem se držal za spodnjo cev trianglera, me je zmaj enostavno potegnil za seboj. Priletel sem v cestni nasip kakih 50 m od rešilnega vozila in množice ljudi, ki je opazovala dogodek. Vzelo mi je sapo, s težavo sem dihal. Ljudje, ki so pritekli, so mi hoteli pomagati, a so bili bolj v napoto kot v pomoč. Sreča, da so bili kmalu pri meni reševalci. Rešili so me pasu in me naložili na nosila. Na poti v ambulanto je v rešilnem avtomobilu tulila sirena. Od tam so me poslali v bolnišnico, kjer sem bil tri dni na opazovanju.

Bolela me je noga, pa rebra, popraskan sem bil po glavi. Med zame dolgimi dnevi ležanja sem prišel do zaključka, da me je gotove smrti rešila prečna cev, ki sem jo z nogo zlomil, ko sem se zataknil zanjo. Ublažila je pritisk na glavo, da posledic ni bilo. Takrat sem spoznal, da stvar leti le, če ima hitrost. Pa še danes uživam v tem.

VILJEM FLORJANČIČ KAKO SEM POSTAL ZMAJAR

Med zbiranjem fotografij iz časov mojega letenja z zmajem so mi privreli na plan spomini na čas, ko sem se navdušil za ta šport.

V prvem letniku kovinarske šole sva s sošolcem v otroški reviji Zabavnik brala, kako je nekemu fantu uspelo poleteti z doma narejenim letalom. Postopek se nama je zdel tako enostaven, da sva sklenila poskusiti tudi midva. Pripravil sem lesene palice, on je prinesel platno. Sestavila sva neke vrste zmaja in ga tudi preizkusila, a nama ni uspelo poleteti. Pozneje sem dojel, da je bil pretežak, platno pa je prepuščalo zrak. Spravila sva ga nad našo drvarnico, saj ga nisva mogla zložiti. Tako je vsem na očeh visel nad nadstreškom.

Ob prihodu iz službe sta ga seveda opazila tudi moj oče in njegov prijatelj. Slednji je malo »v hecu« namignil očetu: »Zakaj mu ne kupiš pravega?« Beseda je dala besedo, oče se je nazadnje strinjal: »Ja, seveda!« Da se ne bi premislil, sem ga še enkrat vprašal, če misli resno.

Z njegovim privoljenjem sem takoj šel v akcijo, toda ustavil sem se pred vprašanjem, kje naj ga dobim. K sreči je moj svak delal na Metalflexu in je poznal Franca Kuštrina. Takrat je bil že izkušen zmajar in mi je takoj pomagal. Tako mi je oče septembra 1979 kupil prvega zmaja. Odkupil ga je od zmajarja Mirka Šorlija s Koritnice.

Takrat so že leteli Ivan Konavec, Ivan Brovč, Mrak Bojan, Branko Klemenčič. Od njih sem dobil prva navodila.

Prve občutke letenja sem doživel na Poljubinskem polju na Rodnih, kjer sem se učil. Dosegel sem le okoli dva metra višine in petdeset metrov dolžine, a bil sem najsrečnejši človek na svetu.

Moje učenje je trajalo skoraj celo poletje 1980. Imel sem srečo, ker pri učenju nisem bil sam. Bili so še Drago Grahelj s Ponikev, moj sošolec Šavli Marjan iz Zadlaz-Žabč in Rutar Silvo iz Čadrga. Avto je imel samo Drago. Peljal nas je na šolski teren na Pečine, potem v Sužid. Tam smo že dosegli višino 50 metrov. Iz Sužida smo nadaljevali nad vas Smast na višino okoli 150 metrov.

Prvi polet smo opravili 6. decembra 1980 izpod kočice na Livku, nato pa smo za letenje izkoristili vsako dobro vreme.

Takrat ni bilo telefonov, le redki so imeli avto, a smo bili dobro organizirani. Po navadi smo se poklicali v petek iz služb in se dogovorili za soboto ali nedeljo. Ure smo se držali, celo pol ure prej smo prišli na dogovorjeno mesto. Če ni bilo prevoza, sem včasih iz Čiginja v Tolmin tudi pešal.

Bili smo prijatelji, polni energije. Tudi na zabave smo hodili skupaj, se včasih vračali šele zjutraj, šli naravnost po zmaje in se podali na vzletišče. Takrat smo največ leteli z rampe pri repetitorju, saj je na Kobalo vodila zelo slaba makadamska cesta.

Sodelovali smo tudi na delovnih akcijah, namenjenih urejanju vzletišč. Čeprav jih je bilo res veliko, ni manjkal nobeden. Naredili smo novo rampo na Stolu, obnovili rampo na repetitorju, sekali drevesa in grmovje na pristanku. Slednji je bil najprej na Rodnih na Poljubinskem polju, nato pa pod bivšo vojašnico, kjer je tudi sedaj ...

IVAN BROVČ LETENJE NA JADRANSKI OBALI

Že spomladi leta 1980 je med zmajarje padla ideja, da bi šli med poletnimi počitnicami letet na jug, nekam ob Jadransko obalo. Rečeno – storjeno! Po predvidevanjih naj bi bile dobre točke za letenje na polotoku Pelješac. Drugega avgusta dopoldne so odpotovali Franci Kuštrin – Kuštro, Ivan Konavec, Bojan Hvala in Branko Klemenčič, zvečer pa še Mirko Šorli in Zlatka ter jaz in Veronika. Naslednjega dne naj bi se našli s pomočjo klica po CB postaji. Škatla velika, glasu pa nobenega, smo se jezili, ko dogovorjenega glasu ni bilo od nikoder. Dobili smo se bolj po sreči popoldne drugega dne na rtu polotoka. Vsi smo enoglasno ugotovili, da polotok nima možnosti za letenje. Sklenili smo jo odkuriti naprej do Zelenike, kjer naj bi po pripovedovanju pilotov ta možnost obstajala. Nastanili smo se v tamkajšnjem kampu in veseli, da naslednji dan letenje bo, šli kar zgodaj spat. Lastnik kampa nas je namreč prijazno seznanil s potjo do starta, z mestom pristajanja in drugimi podrobnostmi. Juhu! Odšli smo po kosilu. A glej ga zlomka, obljubljena betonska rampa je bila vse prej kot to! Omogočala je tri korake in potem hajd čez skale v zrak. Tu res ni bilo prostora za napake. Vsi smo srečno odleteli in po desetih minutah jadriranja pristali na livadi, kjer se je pasla živina. Ni bilo lahko, a na rampi nihče ni pomislil, da bi lahko šlo kaj narobe. Potem pa kopanje, pa poležavanje na plaži. Zvečer pa v mesto. Pravijo, naj bo dobro ali slabo, vedno mine. Pri nas je bilo v vsakem primeru prekratko. V četrtek naj bi šli domov. A prevladala je odločitev: »Ne, ne gremo še, je prelepo! Gremo letet na Biokovo (Makarska)!« V prelepi gostilni v Makarski so nas napili s toplim, aokusnim vinom, da smo peli, se veselili in šele proti jutru pod borovci zaspali. Sonce nas je že prav lepo grelo, ko smo vsi malo mačkasti zavili proti vzletišču. Pod nami je kot na dlani ležala Makarska. Višinska razlika pa preko 1000 m. Uau! Poiskali smo primerno skalo za start in vsi srečno poleteli dogodivščinam naproti. In to dobesedno! Vedeli smo, da se v mestu da pristati edino na stadionu, ne pa tudi tega, da je obdan z visokimi borovci. Nenadoma so se vsem zbistrile misli! Le Bojan je pristal na borovcu, ker mu je višina dovoljevala le to potezo. Ko smo ga rešili, smo nadaljevali pot proti Plitvičkim jezerom in naslednji dan privoščili očem njihovo lepoto. Domov smo se vrnili osmega avgusta.

Na poti v Črno goro, 1980 (iz arhiva Bojana Mraka)

Epilog: Leta in leta smo govorili, kako lepo bi bilo ponoviti avanturo. Pa so leta opravila svoje. Nikoli več se nas ni zbrala tolikšna skupina prijateljev – letalcev in skupaj odšla letet tako daleč. Tako je pač življenje.

IVAN KONAVEC LETENJE V SRBIJI

Zgodbo, ki sem jo doživel ob vzpostavitvi vzletne rampe na Vršački gori, sem pripovedoval članom društva – zmajarjem. Do poletja 1981 je dozorela ideja, da bi obiskali ta kraj in leteli na novem terenu. V naših krajih sta se takrat mudila tudi dva starejša zmajarja, ki smo ju klicali Dušan »mali« in Dušan »veliki«. Dušan Nendl – Mali je bil koroški Slovenec, živel in delal je v Nemčiji. Bil je doktor strojništva in priznani strokovnjak z mnogimi patenti na tem področju.

Dušan Brešan – Veliki je bil višje rasti, po rodu iz Tolmina. Živel je v Avstraliji in je bil priznan ilustrator. Vedno smo občudovali njegovo izvirno govorico tolminščino, ki jo je ohranil tudi v Avstraliji. Leta 1981 je imel 57 let, kar se nam je zdelo zelo veliko in smo ga spoštovali kot vzornika.

Oba Dušana sta bila navdušena letalca, skupaj smo leteli tudi s Kanina in drugih hribov. Takoj sta bila pripravljena na potovanje v Srbijo. Pridružili so se še Branko Klemenčič in Ivan Brovč iz DPL Posočje in Miran Simerl iz Ljubljane. Desetega avgusta 1981 smo naložili zmaje na avtomobile, te pa v Ljubljani na avtovlak za Beograd. Od tam smo z avtomobili nadaljevali pot preko Pančeva do Bele Crkve, kjer so nas pričakali srbski kolegi. Za prenočevanje so nam pripravili velik šotor, hrano so nam zagotovili v gostilni očeta enega od zmajarjev. Seveda se je gostoljubnost kazala tudi skozi hrano, predvsem mesno. Spomnim se, da smo za zajtrk dobili vampe. Brane jih je še dodatno popoprjal. A ko jih je pokusil, je sledil šok, saj so bili tako začinjeni s čilijem, da je komaj lovil sapo. Po par dneh je Dušan - Mali izrekel znane besede: *»Oh, kako bi jaz eno krompirjevo juh'co!«*

Skupaj z domačimi zmajarji smo se odpravili na vzletno rampo na Vršački gori, a pihal je zelo rahel vzgornik, ki je onemogočal daljše jadranje. Še najboljši je bil Simerl, ki se je uspel povzpeti 300 m nad start in jadrati pol ure. Zvečer smo se vrnili v Belo Crkvo, kjer so nas domačini pogostili z »močno« mesno pojedino.

Naslednji dan smo pred gostilno presenečeni zagledali avto z mariborsko registracijo in z zmajem na strehi. Zmajar iz Maribora Karel Artinger - Kovža je slišal za našo odpravo in pripotoval za nami z bratom, ki je ravno odhajal na službeno pot v Romunijo. Vsi skupaj smo se ponovno odpravili na rampo, vendar so bili pogoji za letenje še slabši kot prejšnji dan. Vrnili smo se v Belo Crkvo, kjer je sledilo – kaj drugega kot mesna pogostitev, nato pa še obisk ciganskega naselja, kjer se je večer zaključil z obilo pijače.

Vremenska napoved za naslednje dni ni bila obetavna. Zbudili smo se v oblačno jutro, pogojev za letenje ni bilo na vidiku, zato smo se odločili na večer vrniti domov. Dušana sta planirala povratek preko Bosne in izlet po Jadranski obali, drugim se je zdel najbolj varen avtovlak, z Branetom pa sva nameravala na pot z avtom po cesti »Bratstva in enotnosti«. V slovo so nam domačini v bližnji ciganski krčmi pripravili zabavo. Začelo se je z rakijo in nadaljevalo z vinom in pivom. »Kelnarca« je šokirala oba Dušana z načinom praznjenja pepelnika: pepel je stresla kar pod mizo na tla! »Vidiš Dušan, to je pa Balkan,« sem mu razložil. Glasbeniki so igrali originalno cigansko glasbo, atmosfera je dosegla vrelišče, kozarci so leteli po zraku in se razbijali ob vhodnih vratih. Najbolj »utrgan« domačin - zmajar, si je na glavi razbil pivsko steklenico. Kri, ki mu je curljala iz čela, ga sploh ni motila.

Ob devetih sva z Branetom zagnala avtomobil. Pot se je monotono vlekla, kmalu sva postala precej utrujena. V nekem trenutku se mi je zdelo, da voziva konstantno navzdol. »Tudi meni se zdi tako«, je rekel Brane. Vkllopila sva variometer, vendar ni zaznal kakšne spremembe višine. A prejšnji občutek ni popustil. Parkirala sva in zaspala. V zgodnjih jutranjih urah sva nadalje-

vala z vožnjo, občutek iz prejšnjega dne pa je izginil. Tistega dne zgodaj popoldne sva že varno prispela domov.

Tako se je končalo naše letenje v Srbiji. Bolj kot letenje pa so mi ostali v spominu gostoljubje in družabni dogodki, za kar so poskrbeli prijazni domačini.

IVAN KONAVEC LETENJE V MAKEDONIJI

Srečanja in tekmovanja zmajarjev v Sloveniji se je velikokrat udeležil tudi makedonski zmajar Mendo Veljanovski. Mendo je bil zelo družaben človek in se je lepo vklopil v slovensko zmajarsko družino. Pripovedoval nam je, kako makedonski zmajarji letijo v okolici Ohrida in Kruševa ter nas povabil, naj ga kdaj obiščemo.

Z Branetom Klemenčičem sva se odločila, da izkoristiva ponujeno priložnost. Tuhtala sva, kako bi lahko najbolj hitro in enostavno prišla tja. Pot z avtomobilom se nama je zdela prezahtevna in dolga, zato sva razmišljala o potovanju z letalom. A spraševala sva se, kako nanj vkrcati dva zmaja. Na srečo je bil pri Adrii Airways zaposlen kolega zmajar Borut Pestotnik, ki nama je uredil vse potrebne formalnosti. Tako sva se z Branetom 1. avgusta 1988 skupaj z zmajarsko prtljago vkrcala in poletela proti Ohridu.

Na letališču so nama zmaje prijazno dostavili pred vhod na parkirišče, vendar Menda in njegovih kolegov ni bilo od nikoder. Ko sva že tuhtala, kaj naj narediva, so se končno pripeljali s starim kombijem. Odpeljali so nas v kamp Ljubinište blizu Ohrida, kjer so nam postavili šotor. Kampiranje je bilo zastoj. V družini je bil tudi Slovenec Marjan Primc, ki je bil zaposlen v vojaški službi v Skopju in se nam je pridružil kot letalec zmajar.

Naslednji dan so predlagali, da gremo letet v Kruševo na poznan hrib Mečkin Kamen. Ko smo se povzpeli nanj, je bila tam že zbrana množica ljudi. Bil je namreč njihov pomemben nacionalni praznik Ilinden. Ljudje so zmaje radovedno ogledovali in otipavali, saj jih je večina videla prvič v življenju.

Start je bil relativno nizek, zato smo se morali kar dobro potruditi, da smo uspeli nabrati višino in nadaljevati na ravnino s pravkar pokošeno pšenico. Termični stebri so bili zelo močni, da sem v trenutku »navrtel« nekaj sto metrov, vendar so bila tudi propadanja močna, tako da sem že odpel kokon, da bi pristal v polju. A me je spet zagrabila termika in spet sem pridobil višino. Po dveh urah smo pristali na polju, zložili zmaje in se odpravili nazaj v naš kamp.

Drugi dan smo letenje s tega hriba ponovili, potem pa se odpravili v mesto na dobre čevapčiče in sladice. Ob pogledu na ulico smo opazili, da se nam približuje skupina ljudi na čelu z bobni in njihovo folklorno glasbo. Večina je imela na čelih »nali-man« bankovce in bili so kot v transu. Res lep prizor.

Tretji dan je Mendo povabil na letenje s planine Galičica nad Ohridskim jezerom. S kombijem smo se peljali na naravni start, od koder je čudovit pogled na jezero. Uspešno smo startali in jadrali ob pobočju hriba. Termika je bila kar močna in turbulentna. Po dveh urah in pol smo zavili nad jezero in pristali na peščeni plaži v bližini kampa. Domači zmajar nas je povabil na svoj dom v Ohrid, kjer smo se preizkusili še v veslanju na jezeru, zvečer pa nam je njegova mama pripravila ohridske postrvi in domače sladice.

Prišel je čas za slovo. Na letališču smo se bali zapletov v zvezi s prevozom zmajev, vendar je spet šlo vse kot po maslu in po dveh urah smo že pristali na Brniku.

Bila sva med prvimi Slovenci, ki so leteli v Makedoniji. Mečkin Kamen pa je danes zelo poznano vzletno mesto, kjer prirejajo evropska in druga tekmovanja.

IVAN BROVČ DVAJSET LET DRUŽENJA S PTICAMI

Ja, sem si rekel, če Telekom pravi, da si s pticami deli nebo, kaj naj rečem potem jaz, ki to dejansko počnem. Letim namreč z zmajem in prav letos (op. 1997) praznujem 20-letnico mojega križarjenja po zraku. In ni lepšega kot trenutek, ko na svoji poti srečam jato ptic ali posamezno ptico, ki se mi pridruži v termičnem vzgorniku in skupaj poletiva v višave. To je bil moj sen že od mladih nog. V naši družini se s tem prej ni ukvarjal nihče, tako da kakšnih genov od svojih prednikov nisem podedoval. Letenje me je pač zanimalo in vedno sem se spraševal, zakaj lahko ptica tako lahkotno premaguje velike razdalje, človek pa se mora tako mučiti s hojo. Moje začetke bi lahko primerjal z mlado nadebudno ptico, ki si na vse načine prizadeva, da bi vzletela, pa ji to nikakor ne uspeva. Nič boljše se ni godilo meni in mojim trem sotrpinom, ki so se takrat skupaj z menoj odločili, da se bodo ukvarjali s tem tako lepim, a nevarnim športom. Bili smo samouki, lotili smo se stvari na tak način, da je velika sreča, da smo danes vsi še živi. Velikokrat se spominjam teh situacij in se na ta račun pošalim. Ker pa vsak ptič slej ko prej srečno vzleti in zajadra v višave, se je tudi nam uresničila ta želja.

Ko se sedaj oziram na prehojeno pot in preletene razdalje, se vedno spomnim reka: V življenju ti je vse dano, a na koncu moraš vse plačati. Ali drugače rečeno: Lahko »reskiraš«, postaviš vse na kocko, vendar to lahko plačaš z življenjem. Zato je največja umetnost to, da se stalno zavedaš svojih meja in jih ne poskušaš prekoračiti. Veliko ljudi me sprašuje, ali se ne bojim, ali me ni strah. Sam menim, da je strah za človeka pozitiven, saj v normalnih mejah daje možnost, da si pripravljen na izzive in da si pozoren na situacijo, v kateri se trenutno nahajaš. Izkušnja, ki sem jo pridobil na začetku svojega letenja, ko sem se iz kritične-

ga položaja rešil brez poškodb, mi je potrdila te navedbe. Tekmovalno sem se začel ukvarjati s tem športom leta 1979. Moram poudariti, da mi je že od vsega začetka stala ob strani Pošta Slovenije, kjer sem bil zaposlen. Razumevanje, ki sem ga bil deležen od strani vodilnih, me je naravnost presenetilo. Nikoli nisem imel problema zaradi dopusta, česar moji kolegi v reprezentanci niso bili deležni. Zato sem podjetju hvaležen. V okviru možnosti sem mu vedno vračal uslugo (prenos pošte z zmajem). Pri tem tudi rezultati niso izostali. Bil sem državni prvak leta 1983, 86, 92, 95 in republiški leta 1986, imel sem vidne uvrstitve v evropskem in svetovnem merilu. Edina slaba stran tega športa so stroški opreme. Prav tu vidim glavni razlog, da ta šport ni bolj množičen, razen seveda, da za letenje potrebuješ pogum. Te stroške sem porazdelil med sponzorje in družinski proračun, tako, da mi zaenkrat z razumevanjem moje boljše polovice to tudi uspeva. Imam veliko načrtov za v prihodnje: učenje bodočih zmajarjev, taksiranje z dvojčkom in veliko preletenih razdalj, ki jih imam še v mislih, pa mi čas uhaja. Upam, da bom v podjetju še naletel na tako razumevanje za ta šport in se zahvaljujem za dosedanje sodelovanje.

IVAN BROVČ PRELET V TREH LINIJAH - NOV DRŽAVNI REKORD

Lepa sončna sobota, 22. avgusta 2003. Po vremenski napovedi se je obetal lep termičen dan tja do poznih večernih ur. Z Radovanom sva se domenila, da se že okoli 11. ure dobiva na vzletišču na Kobali. Že med potjo sem premišljeval, katero varianto preleta naj izberem: trikotniki, pa preleti s povratkom, pa hitrostni preleti. Ko sva se z Radovanom dobila na startu, je odločitev padla: čim dlje v Italijo in po možnosti še nazaj.

Večina letalcev je bila že v zraku, zato se je tudi nama mudilo. Ko sva nabrala dovolj višine, sva jo potegnila proti Kobariškemu Stolu in naprej proti Italiji. Nad Camponom pri Gemoni sva se slišala preko postaje. Pred nama je bil preskok preko cca 12 km široke doline, na drugi strani pa so se valili nič kaj obetavni vremenski pogoji. Po mukah sva preskočila dolino, kjer naju je ujel dež in namesto da bi se dvignila, je najina zmaja tiščalo k tlom. Sprijaznila sva se, da naprej ne bo šlo. Z zahoda je priletelo še jadralno letalo. Vsi trije smo se borili, da bi obdržali pridobljeno višino, ki je nezadržno kopnela.

Odločil sem se za povratek. Nekoliko bolj desno mi je sledil Radovan, v isti smer tudi jadralno letalo. Radovan je naletel na dviganje, ne pa tudi jaz. Za grebenom sem izgubil izpred oči oba soletalca. Z veliko truda se mi je posrečil tolikšen dvig, da sem pogledal čez greben, vendar soletalcev ni bilo nikjer. Med razmišljanjem, kako priti prek doline, sem zagledal Radovana, ki je že pristajal na travniku. Tudi sam sem se vse bolj nagibal k

temu. Ker pa sem bolj trmaste narave, se nisem predal. Odločil sem se za preskok doline. Bo kar bo, sem si rekel, spotoma pa iskal prostor, kjer bi pristal, če bi bilo treba. Postalo je napeto kot v filmu. Z vsem svojim znanjem in izkušnjami sem se trudil doseči greben, kjer so se mi že nakazovala rahla dviganja. To mi je dajalo upanje, da mi bo povratek uspel. Letel sem nazaj proti Kobariškemu Stolu in naprej preko Polovnika do Krna. Tu se mi je porodila ideja, da bi skočil še na Gorenjsko stran, tja do Ratitovca. Usmeril sem se proti Voglu, Črni prsti in preden sem se dobro zavedel, sem bil že blizu Ratitovca. Tu, na domačem terenu, mi je bilo vreme naklonjeno, zato sem jo odkuril še malo proti Gorenjski, potem pa sem se obrnil in usmeril proti Tolminu. Nad Voglom sem se še enkrat dvignil, pogledal proti našim lepim goram in se na poti do Tolmina odločil odleteti najprej do zapor- nic na Doblarju.

S tem preletom sem opravil v zmajarskem žargonu imenovan prelet v treh linijah v dolžini 181 km. V družbi s pticami in naravo, ki mi je pomagala in ponagajala, sem preživel 5 ur 7 minut.

Večer doma mi ni dal miru. Ko sem s pomočjo satelitske navigacije in programa, ki mi omogoča pogled zapisa poti na zemljevidu, dokumentiral let, mi je bilo dokončno jasno, da je padel državni rekord, ki sem ga tudi prijavil Letalski zvezi.

STANISLAV GALOVEC

JADRALNO ZMAJARSKO EVROPSKO PRVENSTVO KAYSERI - TURČIJA

(Objavljeno v: Ikar - interno glasilo ZPLS za jadrane padalce in zmajarje, december 2012)

Odločitev za nastop na evropskem prvenstvu v jadrlnem zma- jarstvu ni vedno lahka, še posebej če si omejen s časom. Pa ven- darle je »padla« že med poletjem. »Kakšen rezultat pričakujete? Ste se dovolj pripravljali?...« so bila vprašanja nekaterih nekaj dni pred odhodom. Vprašanje, na katerega sem vedno odgovo- ril, da po tistem pričakujemo zelo visoko uvrstitev in da so poleg reprezentance Italije zelo dobri še Španci, Nemci, Avstrijci, ven- dar smo kljub temu sposobni poseči v sam vrh. Samozavest pri odgovorih je bila verjetno posledica rezultatov letošnjih tekmo- vanj, bodisi Winter Race-a, Kobale Open ali katerega koli drugega mednarodnega prvenstva, kjer z najvišjih mest vse bolj izpodri- vamo tuje pilote. Napočil je čas odhoda v posušeno, sivo in praš- no Turčijo, natančneje v kraj Kayseri na jugu dežele. Bilo je 2400 km utrujajoče vožnje. Nekaj strahospoštovanja zaradi dolgega, ne najbolj varnega potovanja je bilo pred nami. Potrebni je bilo kar nekaj logističnih priprav, telefonskih klicev, usklajevanj in ne- nazadnje urejanja stvari z organizatorjem.

V ekipi so bili Alan Sattler, Franc Peternel, Matjaž Klemenčič, Primož Gričar, Jože Frim, Stanislav Galovec in šoferka, kuharica,

podpornica, sogovornica, pomočnica, gospodinja... Mateja Blažič. Skratka - dobra in izkušena reprezentanca. Odpotovali smo po- poldne preko srbskega Beograda čez bolgarsko Sofijo, nato pa čez turški Istanbul, Ankaro v Kayseri. To je pomenilo kar 27 ur gnezdenja in premetavanja po kombiju. Pot je potekala prese- netljivo hitro in brez zapletov. Tako brez zapletov, da niti letalne opreme nismo prijavili na meji, pa nam skoraj nihče ni težil, ra- zen malo na srbsko-hrvaški meji na poti nazaj, a smo bili tihi kot miši in so nas k sreči spustili naprej.

Organizator nam je priskrbel zastonj bivanje v dijaškem domu in zastonj pobiranje. Med prostimi dnevi pa so nas raz- vajali z raznimi večerjami z nekimi njihovimi visokimi predstav- niki občin in vodij letalskih zvez. Omogočili so nam tudi znano turško masažo ter ogled nekaterih njihovih znamenitosti. Vse to ob prostem času oziroma ob koncu vsakega tekmovalnega dne. Pred začetkom tekmovalnih dni smo imeli nekaj dni za prosto letenje, kar je pomenilo neke vrste organizirani trening s kom- pletno postavitvijo zmajev na oštevilčeno mesto in organiziranim vrstnim redom poleta. Višine na treningih so bile do 5500 m, kar je kazalo na obetavno prvenstvo. Samo letenje na tekmi nikakor ni prav zaživelo. Dokaj ravna, na določenih mestih tudi hribovita področja s posejanimi vasmi so nam netila bolj slabo termiko. Problem je bil v hladnem vetru, ki ni hotel obrniti smeri. Ali bolje rečeno, smer je bila kar dobra, samo temperatura zraka je bila prenizka. Bilo je sicer sončno, ampak baze oblakov na višinah ne več kot 3500 m, kar je za to področje dokaj nizko glede na to, da se višina terena giblje nad 1300 metrov. Spuščajoče vulkansko hribovje pa prav tako ne vzbuja pričakovanih termičnih stebrov. V prvih nekaj dneh smo se bolj »lovili« po ravnini. Občutek sem dobil, da je največji faktor dobrega rezultata vztrajanje v slabem termičnem stebru z najmanj štiridesetimi piloti, ki se s krilom ob krilo borijo za borih 20 metrov višine. Relativno pozen start in dokaj hitro ugašanje sončnih žarkov pa tako in tako prehitro »pri- zemlji« počasne. Če si ostal sam, si bil »izgubljen v vesolju«, saj teren spominja na Luno. Na pristanku pa nas je ponavadi čakal še zelo zanimiv, večkrat tudi agresiven sprejem vaških otrok, ki so s svojo agresivnostjo netili jezo med tisti dan nad letenjem ne naj- bolj navdušenimi piloti. Discipline so bile dokaj kratke. Obstajala je ena in edina vremenska napoved za vseh štirinajst dni, ki je zadnje dni tekmovalnega povzročala obilico smeha: »Today will be sunny and we are expecting no clouds... « ... v prevodu: »Danes bo sončno in ne pričakujemo nastanka oblakov.« Tako je tudi bilo! Prvih nekaj dni so bile discipline ali pretežke za dano vreme ali pa so bile nastavitve v formuli za izračun točk neprimerne glede na postavljeno disciplino, tako da nismo mogli zbrati primernega števila točk, ki se za določen dan spodobi. Četudi je bilo nekaj pilotov v cilju, je bilo število točk zelo klavrno. V naslednjih dneh so se stvari nekoliko izboljšale. Discipline so ostale kratke, ven- dar bolj zanesljive za sistem točkovanja. Skratka, bolj kot ne ena

sama zanimiva tako imenovana »jebada«. Rezultatov tukaj ne bi preveč omenjal, si pa jih vsakdo lahko pogleda na povezavi na dnu tega besedila. Na kratko: Primož Gričar je bil odličen tretji, Franc Peternel odličen deseti, Stanislav Galovec odličen enajsti, Jože Frim odličen devetindvajseti, Alan Sattler odličen trideseti in Matjaž Klemenčič odličen šestintrideseti, kar je zadostovalo za doslej najboljšo ekipno uvrstitev slovenske reprezentance – drugo mesto.

Čutim dolžnost, da omenim še delovanje reprezentance. V tem pisanju bi moral temu posvetiti največ besed, vendar sploh ne vem, kaj naj napišem. Res je, rezultat govori svoje in je v veliki meri posledica dobrega vzdušja, potrpljenja in razumevanja. Vse se je uskladilo tako, kot se mora. Delovali smo homogeno, brez preprirov, z obilico »zafrkancij« in šal. Vzdušje je bilo neomajano kljub včasih slabemu letenju marsikoga od nas. Vsi smo imeli dobre in slabe dneve, na katere ni bilo slišati očitkov, le pohvale in tolažbo za naslednji dan. Skratka, bilo je odlično, brez neso-glasij. Vsak dan pa so trije izmed nas presenetili z dobrim izku-pičkom točk. Franc – rekli smo mu »woča« (ker je že star) – je dan začel ob sedmih s kuhanjem jutranje kave, Mateja pa ga je zaključila s pripravo večerje v enem loncu. Bil je zelenjavni riž in bili so zelenjavni špageti in to izmenjuje vsak dan... Hvala obe-ma... Dvanajst letalnih dni (od tega devet tekmovalnih) je minilo v znamenju prijetnega druženja med piloti, brez večjih poškodb in nesreč.

Letenje v Kayseriju je nekaj posebnega. Vse se dogaja za mili-jonskim mestom na velikanskem platoju poleg umrlega vulkana. Startno mesto je varno in se nahaja na lepo urejenem hribčku z vso infrastrukturo, vključno s tribunami za gledalce in VIP ložo. Primerno je za vsakogar. Turčija je sama po sebi zanimiva de-žela. Njihove navade in način življenja nam bodo ostale v lepem spominu. Res pa je, da smo prvo zmago začutili že takrat, ko smo se odločno postavili v bran »nategovanju« mestnih trgovcev, ki so nam v prvih nekaj dneh bivanja »izpulili« nekaj evrčkov, saj smo pogruntali sistem njihovega pogajanja... Rezultati: (<http://www.outdoorfestival.org/>; ogled 28. 6. 2021).

STANISLAV GALOVEC

DVAJSET KILOMETROV DLJE JE OGROMNO

(Objavljeno v reviji Ikar, september 2008)

Po dolgem zimskem počitku, v času prebujanja v začetek sezo-ne, se me je spet dotaknil razlog, da opišem nekaj vtisov iz zad-njega preleta. Glede na to, koliko sem letos naletel (kakšnih pet štartov), se skoraj nisem upal pomisliti na moj načrt, vsaj ne v začetku sezone. Dne 7. maja 2008, torej dan pred poletom, sem bil zelo vznemirjen in če sem iskren, me je bilo tudi strah. Ta vznemirjenost pa je bila tudi dognanje, da bom moral vnovič na

lov za kilometri, ki znajo biti vse prej, kot prijetno spomladansko letenje. Dokončna odločitev pa je, po večdnevem brskanju po netu in opazovanju aladinovega modela smeri vetrov in oblač-nosti, prišla pozno zvečer. Tako se mi je naslednji dan, torej 8. maja 2008, posrečil kar dober polet, čeprav, kot ponavadi, malo pod mojimi pričakovanji. Sem pač tak, da skoraj nikoli nisem po-polnoma zadovoljen, sem pa zelo zadovoljen. Obstaja pač želja po več, ki te nauči biti grob s samim seboj. Če bi bil načrt za polet skovan tako, da ne bi popolnoma izkoristil primerne-ga dne, potem bi prišel na cilj še bolj prazen v srcu, zato pa se zno-va in znova nadajam izkoristiti vsako minuto dobrega sončnega vremena in atoma moči. Je pa res, da ko mi to tudi uspe, znova iščem argumente za nepopolno zadovoljstvo. Časi, ko je k ose-bni sreči prispevala vsaka minuta v zraku, so že zdavnaj minili. Verjamem, da se bodo prej ko slej vrnili. Če ne prej, takrat, ko bom spoznal, da več ne zmorem. Upam le in verjamem, da ne bo prepozno. Polet, ki sem ga tega dne opravil, je mogoče malo bolj resen od mojih predhodnih. Resnost se nanaša predvsem na precej dober približek nekaterim vrhunskim poletom oz. mejam dosegljivega pri tehnično zahtevnejših preletih z jadralnim zma-jem, kot so npr. preleti s povratkom in trikotniki. Sklepanje, da je to dober prelet, izhaja predvsem iz predhodno doseženih, ki so dokumentirani na raznih OLC strežnikih in jih piloti postavljajo predvsem na avstrijskem in ameriškem terenu, v zadnjem času pa tudi v Libiji. Toda noben polet skoraj ne sega čez 330 km, kar pa je tudi bližina svetovnega rekorda. Tukaj precej ožemamo vre-menske razmere, efektivni čas sončnega vremena, pa tudi teh-niko in opremo. Zopet sem načrtno izbral, lahko rečem, dober in obetajoč dan.

Zaradi zaostrovanj v prometnem režimu in seveda novih kaz-ni sem bil že pri prihodu na Sorico nekaj minut prepozen. Potem sem naletel še na težave s snegom na severni strani Soriške planine, zato sem »poštartal« šele ob 11 uri, čeprav sem imel namen eno uro prej. Italijani s padali so pokazali, da bi šlo, kajti bili so v zraku že ob desetih. Standardna, že znana pot proti za-hodu se je vila po istih grebenih. Tistih, ki ponujajo dobro letenje,

so zelo zanimivi, nepredvidljivi in tam pač so (Južno bohinjsko hribovje (op.: sedaj Bohinjsko-Tolminske gore), Krn, Kobariški Stol, itn....). Letenje tam grede je potekalo brez posebnosti, razen v prisotnosti strahu in manjših napak. Kobariškega Stola sem se razveselil, kot še nikoli doslej, saj sem ga glede na zgodnjo uro gladko prejadral. Let sem nadaljeval po načrtu proti zahodu. Lepo sem pobiral dana dviganja. Nekoliko me je spravilo v dilemo zapiranje dolin, zato sem se bal predčasne popolne pokritosti in dežja, kar bi me prisililo k tlom. Pri letu čez reko Piavo nisem zavil proti jugu, kot pri zadnjem poletu v te kraje, ampak sem pot nadaljeval naravnost proti zahodu, preletel široko sedlo in prispel do samotne ozke gore, ki se strmo dviga iz tal. Tam sem naletel na granato 7 m/s, kar mi je v pričakovanju, da me bo termični steber pričakal na istem mestu, dalo zagon, da lahko obrnem na 150 km.

Naprej je dolina dolga kakšnih 7 km in v njej je mesto. Mesto se nadaljuje v grebenček, ki bi ga bilo za postavitev svetovnega rekorda treba doseči. Seveda bi šel še naprej, vendar je bila ura že skoraj tri popoldne. Tako sem se odločil za povratek, kajti možnosti zanj bi se s podaljšanimi kilometri izjalovile.

Nazaj grede, na razdalji kakšnih 50 km, me je pričakala velika pokritost z oblaki, vendar se mi je na moje presenečenje uspelo prevaliti skozi. Bilo je kar umirjeno in baza na kakšnih 2400 metrih. Ker je bilo po dolinah zelo malo sonca, sem se zaradi gotovosti v veliki meri zadrževal tik pod oblaki ali pa celo v njih. Pri prihodu na greben Muzce sem naletel tudi na zahodnik in dokaj veliko pokritost z oblaki, vendar sem ga brez težav prečkal. Polovnik mi je postregel z razpihano popoldansko termiko in me pošteno razjezil, kajti v danih razmerah skoraj nisem imel moči, da bi zmaja zasukal v desno. Zato sem med spreminjanjem smeri kroženja naredil preveč napak, preden sem se uspel dvigniti. Ko sem se na njem pobral, sem bil tudi bližje spoznanju, da mi ne bo uspelo doseči cilja. Tolminska dolina je bila namreč tako oblačna in v temi, da si skoraj nisem upal pod Krn. Razmišljal sem tudi o pristanku v Kobaridu, vendar sem se glede na dokaj mirno letenje pod bazo odločil nabirat kilometre. Baza je bila pod 2000 m, Krn in dolina sta bila pokrita do konca. Pa vendar sem nekako uspel prileteti mimo njega. Izgubil sem kakšnih 500 m. Nadaljeval sem nad dolino Tolminke in se sredi nje uspel čudežno dvigniti cca 200 m. Nato sem se prislonil h Tolminskemu Migovcu, kjer sem pobiral še zadnjo malenkost dvigajočega zraka. Tokrat mi je ostala samo še ena možnost, prisloniti se k skalnatemu grebenu Vogla in poskusiti srečo za dodatnih 200 m. Nisem namreč imel dovolj višine za prelet čez sedlo med Voglom in Zabiškim Kukom. To sem tudi storil in po vztrajnem vrtenju pobral na 2100 m v bazo... Šel sem na vse ali nič. Pripravljen sem bil krožiti še nekaj ur, če bi bilo potrebno. Prenehal sem se namreč obremenjevati z na videz nedosegljivim ciljem, imel sem pa tudi še veliko moči. Rekel sem si, da ne grem pristajati, dokler ne spusti. Moja vztraj-

nost je ponovno obrodila sadove.... Tako sem se izognil obletnju Zabiškega Kuka po južni strani, kar bi mi po vsej verjetnosti preprečilo dosego cilja. Nad sedlom sem, po pričakovanju glede na zahodni veter, naletel na neprijetno propadanje, vendar se je stanje takoj za tem umirilo. Znanja in pravilne odločitve v nadaljnjem letu več ni bilo potrebno uporabiti, saj sem med ravnim letom po pobočju skoraj brez vrtenja pobiral še zadnje termične balončke, ki so nastali kot posledica skalnatega pregretja. Tako sem brez večjih težav, pa vendar z negotovostjo, splaniral do vasi. Pri popoldanskem zahodnem vetriču zmaj to dopušča, medtem ko pri vzhodniku zagotovo ne. Varno in utrujen sem pristal pri Groharju.

Če še na kratko strnem: ... dobršen delež h končni sreči je prispevala pravilna odločitev in poskus leteti skozi črno pokrito področje pod Krnom in čez dolino Tolminke. Obrniti na 150 km je bila še ena izmed vrhunskih pravočasnih odločitev. Nisem se ustrašil niti velikih pokrivanj, saj so me veliki črni oblaki spremljali večidel poti, najbolj pa tam, kjer si na pristanek niti pomisliti nisem upal. Za 20 km mi je uspelo podaljšati moj zadnji prelet, prav tako nekoliko povečati povprečno hitrost. ... Največji delež h končni sreči pa je zagotovo prinesel razlog vrnitve in seveda vera v povratek, brez katere ne grem nikoli v zrak. Tudi tokrat hvala puncu Aniti in prijateljici Nataši, ki sta me čakali dobro tretjino dneva in mi vztrajno pomagali nositi opremo na štart. Iskreno se jima zahvaljujem. Najbrž se niti ne zavedata, kako veliko breme sta nosili. Dovolj sta naredili že s tem, da sta bili tam. (Vsi podatki o preletu na [www: http://www.bogvetra.com/cgi-bin/eol.cgi?p=olc&oa=flightinfo&season=8&fid=16688](http://www.bogvetra.com/cgi-bin/eol.cgi?p=olc&oa=flightinfo&season=8&fid=16688))

TOMAŽ KOŠIR KO Z ZMAJEM PRISTANEŠ NA JADRALNEM LETALU

Sliši se noro, a ko si Matjaž Klemenčič nekaj zamisli, to tudi izpelje, pa čeprav prvi na planetu!

(Objavljeno 19.11.2014 7:59 UTC+1 (Vir Red Bull))

Tridesetletni pilot jadralnega zmaja Matjaž Klemenčič je eden najboljših na svetu, leti že 15 let, letošnje jesen pa je posvetil posebnemu projektu. Z jadrlnim zmajem je pristal na krilu jadralnega letala, v zraku! Marsikomu med nami je že letenje samo velika uganka. Še posebej, če gre za takšno brez pomoči motorjev. Jadralna letala, zmaji in padala so domena fantov in punc, ki z njimi krožijo nad našimi glavami, lovijo topel zrak, ki se dviga in včasih izvedejo tudi kakšno akrobatsko prvine, v glavnem pa jim zavidamo izjemne razglede in dejstvo, da je »od zgoraj svet bolj simpl«, kot pravi Matjaž Klemenčič. Ko enkrat obvladaš svojo letalno napravo do potankosti, z njo preletiš na stotine ur in se

Tekmovanje Red Bull:
Pristanek na krilu
jadralnega letala

uspešno rešiš iz mnogih zagat, se prično porajati tudi ideje o kakšnem dodatnem izzivu. Če pri tem naletiš še na sorodno dušo, ki je hkrati tudi doma nad oblaki, se ideja lahko razvije v realnost. To se je tokrat zgodilo Matjažu. Ideja, da zmajarski letalni dan deli z jadrlnim letalom in ob tem v zraku na kratko tudi pristane na njegovem krilu, se je uresničila. S pilotom Nejcem Faganeljem sta se projekta lotila visoko nad Sočo in v treh dneh uspela. Podvig sta s pomočjo še nekaj snemalcev zabeležila tudi v videu, kar ni nič čudnega, saj so ravno gibljive slike druga Matjaževa strast. »Ideja se je porodila, ko sem videl, da so jadrlni zmaji tehnološko tako zelo napredovali, da dosegajo velike hitrosti, hkrati pa omogočajo tudi zelo natančno letenje. Ob tem sem opazoval še jadrarno letalo tipa Blanik, ki je nekaj posebnega zaradi svoje sposobnosti, da leti dovolj počasi, da ga s hitrim zmajem dohajaš. Začel sem vrtati dalje in iskati natančnejše podatke. Vse skupaj je delovalo izvedljivo in naslednji korak je bil iskanje pilota, ki bi bil pripravljen poskusiti. Našel sem Nejca, Pipistrelovega testnega pilota, s katerim sva prijatelja že vrsto let. Skupaj sva idejo izdelala do potankosti,« razlaga Matjaž. Že takoj sta vedela, da bo ena od tehnično bolj zahtevnih stvari popolna usklajenost hitrosti letenja, saj jadrlnih naprav, še posebej zmajev, za razliko od motornih, ne moreš enostavno pospeševati in upočasnjevati. Nista pa vedela, kaj se bo dogajalo, ko se bosta v zraku približala. To je ostala neznanka do prvega poskusa.

Matjaž nadaljuje: »Letalna naprava, ki se premika skozi zrak, premika tudi zrak. Prvi let je bil tako čisti trening in tipanje, kaj se bo zgodilo, ko prideva povsem blizu en drugemu. Pri tretjem poletu sva prvič uspela priti dovolj skupaj, da sem se ga bežno dotaknil. S tem sva razrešila tudi neznanko in ugotovila, da me

Tekmovanje Red Bull:
Pristanek na krilu
jadralnega letala

letalo, ko poskušam z nogami priti blizu krila, potiska proč od sebe, saj zrak potuje po krilu navzven.«

Morda se sliši enostavno, a takšni poskusi zahtevajo popolno kontrolo nad letalom in zmajem. Pilot v letalu mora natančno predvideti, kaj se bo z letalom zgodilo, ko na krilo sede teža pilota zmaja in preprečiti, da bi zavil proti zmaju. Na drugi strani je tudi za Matjaža največja nevarnost predstavljala možnost, da izgubi kontrolo in zavije proti letalu ter trči v njegov rep.

»V primeru težav bi bilo logično, da se jadrarno letalo hitro spusti in mi s tem sprostí prostor, a v praksi to ni tako enostavno. Jadrarno letalo ne potone takoj in celo, pač pa najprej dvigne rep, kar je lahko izjemno nevarno. Imela sva vsaj eno situacijo, ko sem nad krilom za trenutek izgubil kontrolo, zmaja pa mi je nagnilo proti Nejcu. Dobro je odreagiralo in se odmaknil, jaz pa sem se dobesedno odrinil od krila. Zadevo sva rešila, a bilo je na meji.«

Skozi naslednje poskuse se je izboljševala komunikacija med pilotoma, ki sta vedno bolje vedela, kaj storiti v določenem trenutku, s tem pa sta se približala tudi uspehu. Matjaž je ugotovil, na kakšni poziciji pred krilom jadralnega letala mora biti, ko bo za trenutek zavrl in se s tem spustil natančno na krilo, Nejc pa je spoznal občutek teže na krilu in se naučil obdržati letalo v liniji tudi ob dotiku.

»Ves čas sva letela nad neposeljenim delom Soške doline in dovolj visoko, da bi imela čas reševati »zadeve«, če bi prišlo do kakršnih koli resnih težav. Ko nama je akcija uspela, je bil občutek enkrat. Mislim pa tudi, da sva prva na svetu, ki sva stvar izpeljala. Ne vem sicer, če je kdo sploh že poskušal,« je zaključil zgodbo Matjaž. Poudaril je tudi, da je v projektu užival, a da se oba z Nejcem strinjata, da tega ne bosta počela več.

LUKA KRAJNIK

TRIJE VRHOVI, TRI KRILA, TRI IDEJE IN EN DAN

(Objavljeno 18.07.2017 · 8:00 UTC+2)

Matjaž Klemenčič je nad dolino Soče strnil svoje znanje prostega letenja s tremi napravami. Dolina Soče je raj. Dolina Soče je raj, katerega je skozi veke ustvarila prvinska moč elementov narave: zemlje, vode, ognja in zraka. Dolina Soče je dom velikih ljudi – poetov in pustolovcev – ki jih reka in njena okolica navdihujeta že stoletja. Dandanašnji pomen Gregorčičevega verza »Krasna si bistra hči planin« ljudje od blizu in daleč spoznavamo bodisi ob oziroma na vodni gladini, bodisi nad prečudovito dolino, ki jo je izklesala smaragdna reka. Med slednje spadajo ljubitelji prostega letenja, katerim dolina Soče s svojimi strmimi pobočji predstavlja popolno igrišče z neprimerljivimi razgledi od alpskih vršacev do obal Jadranskega morja. Vrstam omenjenih letečih pustolovcev se je že dolgo nazaj priključil tudi Matjaž Klemenčič. Letalec, lokalec, poznavalec in prebivalec doline Soče je tudi pogost obiskovalec višav nad opevano reko. Kot pravi sam, s svojimi prostoletalnimi napravami najraje leti prav nad »domačo grudo«, nikoli do zdaj pa je še ni uspel doživeti s pomočjo treh različnih »kril« v enem samem dnevu.

Za boljšo predstavo, o čem teče beseda, bi si morali pogledati video posnetek.

Matjaž Klemenčič: »Ta ideja je plod mojega življenja, ki je zelo vpeto v letenje. Že dolgo sem jadralni zmajar, v zadnjem času pa tudi jadralni padalec. Odrasel sem v Soški dolini, zato sem hotel povezati vse, kar znam in pokazati ljudem, kaj vse lahko počnemo tukaj – v samo enem dnevu. Začnimo na začetku, natančneje na vrhu 2244 metrov visokega Krna, kjer se je svežega poletnega jutra začela prva etapa dolgega letalnega dne. Noge so bile po dobrih 1000 višinskih metrov zajetnem vzponu prejšnji večer dobro ogrete za 20 metrov dolg sprint na vse ali nič navzdol po pobočju, s katerim sem dvignil prvo krilo dneva – padalo za tako imenovani Speed flying.«

1. Etapa: Speed flying Krn–Soča

Petnajst kvadratnih metrov materiala nad glavo sicer ne omogoča lovljenja termike in posledično dolgih preletov, je pa relativno majhna površina še kako priročna za hiter spust v dolino. Strmo, travnato pobočje Krna je kot ustvarjeno za ostre zavoje nizko nad terenom, ki poženejo velike količine adrenalina v krvni obtok tudi izkušenim letalcem. Po dobrih petih minutah visokohitrostnih užitkov je Matjaž pristal v bližini vasi Smast na levem bregu Soče. Čas za zamenjavo »malega bratca« z »velikim bratom«.

2. Etapa: jadrarno padalo Livški Kuk–Kobariški Stol

Približno 15 kilometrov dolg polet iz 1243 metrov visokega Livškega Kuka do 1673 metrov visokega Kobariškega Stola poleg prelepih razgledov prinaša tudi 430 višinskih metrov »vzpo-

na«. Za tak prelet potrebuješ dober termičen dan, ko se lahko nad pobočji gora, na dvigajočem se zraku, dobro vzpenjaš. Imeli smo srečo z vremenom in uspelo nam je. Uspešno prejadrano razdaljo je bilo potrebno skleniti s pristankom na vrhu gore, ki je bil zaradi sunkov vetra vse prej kot brezskrben »sprehod v parku«. Nagrada za uspešno opravljeno delo: najljubše krilo – jadralni zmaj.

3. Etapa: jadralni zmaj Kobariški Stol–Tolmin

Po dveh uspešno opravljenih vzletih in pristankih je napočil čas za sklepno etapo dneva. Matjaž je na vrhu Kobariškega Stola jadrarno padalo zamenjal za svoje »domače« krilo – jadrarnega zmaja. Pred njim je bilo približno 30 kilometrov jadrarnja ob južnih pobočjih Julijskih Alp do pristanka v Tolminu. »Tri, štiri... se vidimo dol!« Čez poznopoldansko sonce se je kmalu po vzletu privlekla tanka koprena oblakov, ki je dodobra oslabila naravni »termični motor«, kar je pot do pristajališča nižje v dolini precej otežilo. Nekaj deset jadralskih manevrov kasneje je Matjaž, nasmejan, srečno pristal v domačem kraju.

Največji izziv celotne pustolovščine? Matjaž Klemenčič: »V zraku sem skupaj preživel dobre tri ure, kar za nas letalce sicer ni veliko. Največji izziv so bile menjave med tremi krili in priprave na vsak posamezni vzlet.«

LUKA KRAJNIK

MATJAŽ KLEMENČIČ MED SOČO IN NEBOM

(Objavljeno 29.08.2018 · 11:00 UTC+2 (Vir Red Bull))

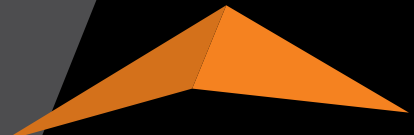
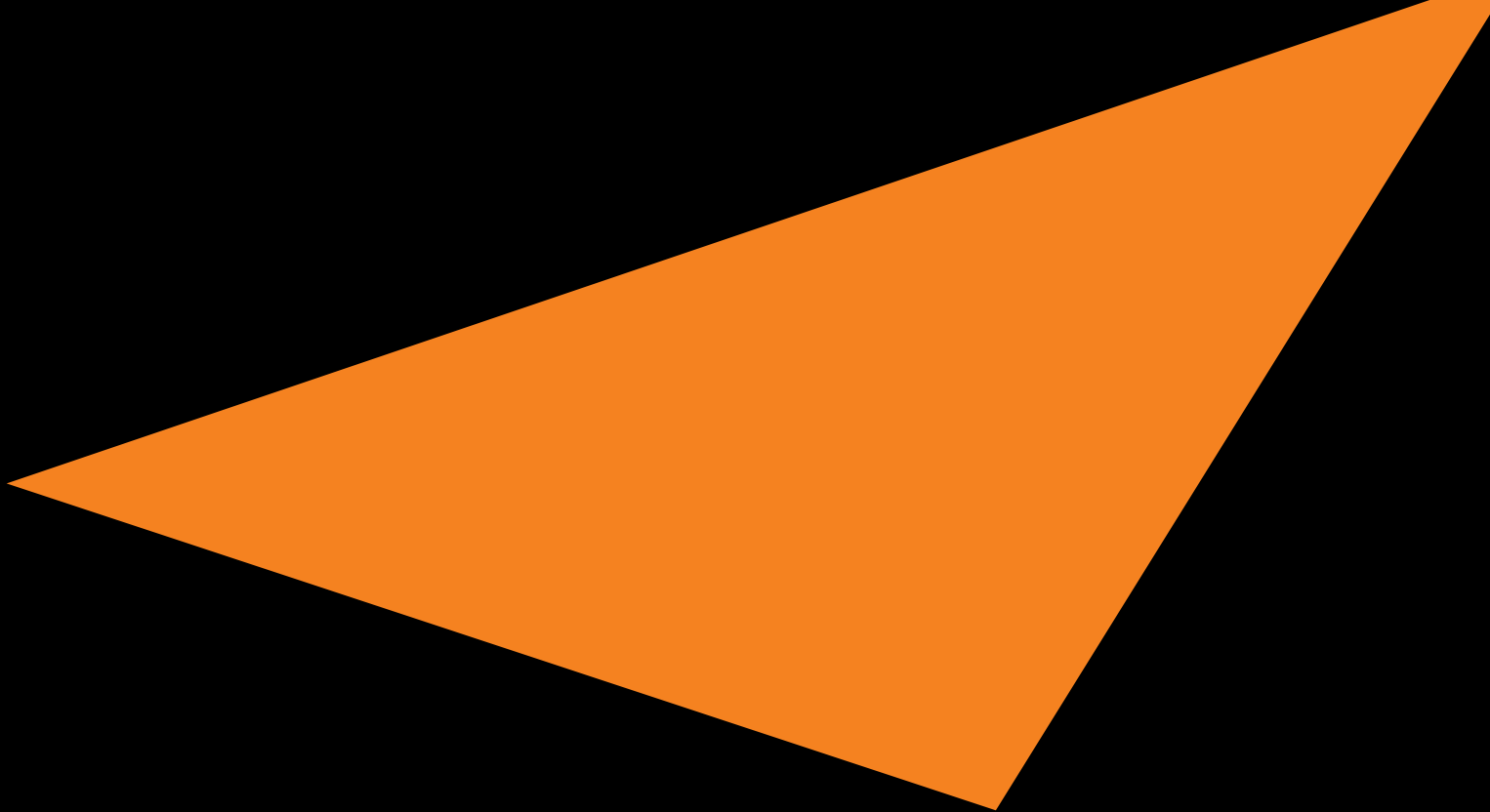
Vsak otrok sanja svoje sanje. Te se skozi čas izčistijo v oprijemljive cilje, h katerim stremimo vse življenje. Matjaž je že kot otrok svoj pogled usmerjal v nebo, podnevi in ponoči sanjal o letenju, v tistih najbolj divjih pa se je spremenil v pilota letečega stroja na reaktivni pogon. Če sanjam dovolj goreče slediš, bodo prej ali slej dobile krila, kar se je v Matjaževem primeru tudi dobesedno zgodilo. Nad domačo dolino Soče je prvič poletel pred davnimi 18 leti, svoje najbolj divje sanje pa je uresničil to poletje. Matjaž je na svojega zmaja pritrdil čisto pravi reaktivni motor in tako jadrarno napravo spremenil v stroj, ki mu je odstrl nove dimenzije letenja.

Matjaž Klemenčič: »V domači dolini ponavadi letimo visoko nad gorami, od nekdaj pa je bila v meni želja, da bi Sočo — ki sem jo vedno opazoval od daleč — doživel veliko поближе. Želel sem si leteti v strugi, med drevesi, tik nad vodno gladino in skalami pod njo.«

400 Newtonov dodatnega potiska ne uresničuje le otroških sanj, reaktivni motor je Matjažu omogočil letenje tam, kjer z izjemo ptic ni letel še nihče. Struga reke Soče med Kobaridom in Tolminom je vabljiva in očarljiva, a hkrati polna nevarnosti. Globoki tolmini, visoki balvani, z drevesi posejana bregova in občasna električna napeljava, ki prečka reko, so bili zgolj nekateri

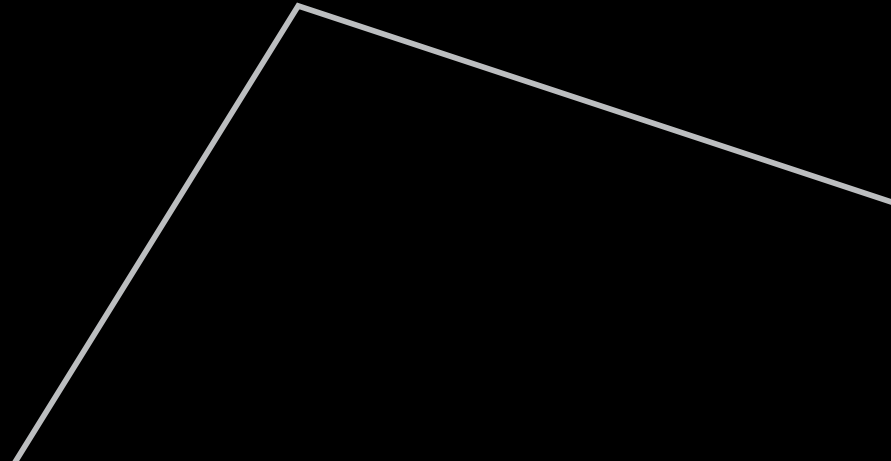
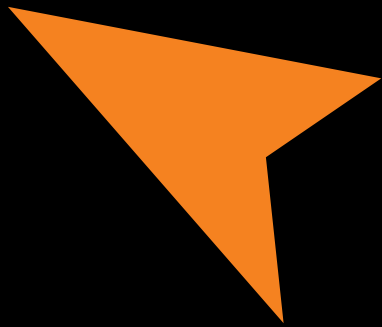
izmed izzivov, ki jih je moral Matjaž uspešno preleteti pri hitrostih od 50 do 80 kilometrov na uro. »Največja nevarnost pri takšnem letenju je mehanična napaka oziroma odpoved motorja. Goriva sem imel za največ 8 minut, zato sem moral v zraku nekajkrat pogledati na uro in preveriti koliko časa je še ostalo.«

Po Matjaževih besedah v primeru okvare štejejo tisočinke. Nemudoma se je potrebno odločiti, kje pristati oziroma zasilno pristati. »Pri tako nizkem letenju v omejenem prostoru sta bili na voljo dve možnosti: voda ali skalnat prod ob vodi. Glava je tista, ki mora vse skupaj pravilno doumeti in izpeljati. Čeprav smo to počeli prvič, se je glava po tolikih letih na takšne situacije že privadila in moram reči, da sem ob vseh nevarnostih, na katere sem moral paziti, med letenjem tudi izjemno užival.« Med šviganjem vzdolž doline je Matjaž v stilu velikih umetnikov po vodni gladini z nogo zarisal nekaj linij, polet pa sklenil s »šolskim« pristankom v Tolminu. Ko je zvok reaktivnega motorja potihnil, je bilo na vrsti logično vprašanje: »Otroške sanje izpolnjene, kaj pa zdaj?«

07

ZMAJARJI
O ZMAJARSTVU

07

ZMAJARJI O ZMAJARSTVU

Letenje z zmaji, ki ne potrebujejo letališč, ki letijo brez hrupa motorjev, ki jih garažirajo kar doma in prevažajo okoli na strehi avtomobila, je bilo na prehodu iz osemdesetih v devetdeseta leta največja atrakcija. Mnogim se še danes zdi najbolj privlačno, da med letenjem zmajar ni zaprt v kabini, ampak leži v pasu, ki je pripet v težišče zmaja. Pilotira ga s premikom telesa in s tem težišča, kar mu omogoča dobro vodenje in točen pristanek.

...ni junak tisti, ki poleti v vsakem vremenu, ampak tisti, ki ve, kdaj je bolje že razpetega zmaja spraviti in se raje peš odpraviti v dolino, ... (DPL Posočje. Publikacija NVO na območju LAS za razvoj, 2010, str. 27, 28; N. Blazetič: Zmajarstvo zleze pod kožo. PN, 1987).

»Neko lepo sončno nedeljo, ko ne boste vedeli, kam bi šli na izlet, pridite k nam, na Tolminsko, v objem temnozelene Soče in vršacev okoli nje, verjemite mi, ne bo vam žal. Res je lep ta košček naše ožje domovine (o.p. Slovenije), sem pa tja pa se včasih še malo ozrite po nebu. Ni vrag, da ne bi zagledali v zraku zmajev elegantnih oblik in pisanih barv, ki se tiho in ubrano v lepih zavojih spuščajo proti nižavam.« (Drago Podobnik okrog leta 1980, mesto objave neznano).

»Imate dolino, ki je ustvarjena za letenje.« (Japonec Kaoru Ogisava, udeleženec 4. hitrostnega tekmovanja v jadrlnem padalstvu 2006)

Stane Krajnc: »Na samo letenje se skoncentriram in doživljam občutke te svobode. Čisto drugače jih doživljaš v treh dimenzijah, kot na tleh. Tu si vezan! In meni se je zdelo božansko, kot v sanjah!«

»To je čudovito. Vsi ti prostrani gozdovi, ki se kar odpirajo pred tabo. Pa vsa ta polja in vasi. Na cesti so avtomobili samo drobne pikice, ki se premikajo. Okoli tebe se sprehajajo po zraku kanje in nekam nezaupljivo gledajo tega velikega ptiča, ki se je kar nepričakovano vrnil v kraljestvo sinjih višin. Kar ne moreš se zadržati, da ne bi zavriskal in s tem predramil tišino in piš vetra, ki ti enakomerno vije okoli ušes. Pa kaj bi vse to govoril. Poskusi sam!« (Drago Podobnik, intervju okrog leta 1980, mesto objave neznano).

Ivan Konavec: »V začetku, začeli smo 1977. leta, so nekateri skeptično gledali na nas. Še zdaj nas nekateri imenujejo norci, samomorilci in tako naprej. V glavnem pa so nam pomagali, zlasti Zveza za tehnično kulturo in nam omogočili uveljavitev. Opremljamo pa se še vedno sami in za primer naj povem, da stane dober zmaj kakih 12 starih milijonov...« (Davorin Koron: *Strah premagajo lepi občutki*. PN, 1983).

Ivan Konavec: »Najprej smo imeli startno mesto na Poljubinskih Ravnah. V bistvu smo imeli slabih 400 do 500 m prostora za jadrat, a Francijo (op. Kuštrinu) je uspelo jadрати skoraj 6 ur. Nekoč ga je pri dolgotrajnem kroženju opazoval vratar iz bližnje tolminske tovarne. Poklical je policijo, ker je mislil, da ima težave pri pristajanju.«

Ivan Konavec o tem, kaj ga žene v zrak: »Predvsem želja do letenja, občutki, ki jih pri tem doživljaš. Ne rečem, da se včasih ne pojavi strah. Toda prevladajo ga tisti lepi občutki. Da, morda je to tudi zasvojenost. Opazovalec težje razume vse skupaj kot letalec, ki ve, da je letenje moč obvladati.« (Davorin Koron: *Strah premagajo lepi občutki*. PN, 1983).

»Vsak polet je nov izziv, ki terja veliko priprav, popolno koncentracijo in vedno znova hitro požene kri po žilah, poveča srčni utrip, povzroča napetost in tremo, ki se sprostijo šele v zraku.« (novinarka Saša Magoš v članku *Vsak polet – nov izziv*, 1984)

»Pilote, letalce vodi ljubezen do življenja, ljubezen do novih izkušenj in spoznanj, ljubezen do brezmejnosti življenja, predvsem pa ljubezen do svobode. Nebo, prostor, ki za večino ne pomeni kaj več kot zrak in vreme, katerega danes spremljamo le še na TV ekranih, je za nas svetišče, v katerega se neprestano zatekamo, svetišče, kjer iščemo odgovore.« (iz nagovora predsednika Ivana Brovča ob 25-letnici DPL Posočje)

»Z zmajarstvom se ukvarjajo zreli in usposobljeni piloti, ki se znajo izvleči iz težav.« (Igor Mušič: *Gričar razred zase*. PN, 24. 8. 2011)

»Letenje z zmaji brez motorja je atraktiven in adrenalinski šport, ki terja od tekmovalcev poleg vrhunske telesne in psihične pripravljenosti tudi stoodstotno zbranost pri vsakem poletu, saj nihče v tej športni panogi ne more napake storiti dvakrat. Tekmovalci namreč merijo svoje moči, znanje, usposobljenost, spretnost in zbranost v jadranju z zmaji na višini 500 do 4500 metrov nad zemljo, tekmovalci pa trajajo od ene do šest ur. Ob ugodni termiki in vetru v hrbet lahko jadralec v eni uri prejadra 60 do 100 kilometrov. Tekmovalci potekajo tako, da dobijo piloti na startu načrt, katere točke na zemljevidu morajo z zmajem preleteti in kje morajo pristati. Nato tekmujejo, kdo bo po določeni poti čim bolj natančno in čim prej prijadral na cilj, ki je včasih tudi 200 kilometrov oddaljen od starta. V okviru enega tekmovalca opravijo piloti od enega do deset poletov, da bi čim bolj zmanjšali vpliv vremenskih okoliščin, naključij in sreče. Zato trajajo velika mednarodna tekmovalca, ki potekajo na vseh celinah sveta, običajno od 3 do 14 dni in še več.« (Tomaž Kšela: *Primož Gričar, najboljši zmajarski pilot na svetu*. Večer, Reportaže, ljudje, 13. 2. 2021; <https://www.gore-ljudje.si/do-4500-metrov-nad-zemljo>, 16. 5. 2021)

Matjaž Klemenčič (leta 2015): »Ravno zmajarstvo ne merim toliko po uspehih, kot po doživetjih. Eno doživetje je leteti nad ravnino Avstralije, drugo nad Posočjem. To so stvari, ki jih pišeš v knjigo življenja in si nanje ponosen na tak ali drugačen način.«

Matjaž Valjavec o zmajarstvu: »Ta šport je varen ravno toliko, kolikor so varni piloti. Podobno kot pri motoristih. Pri letenju so stvari sicer nekoliko drugačne, a princip je isti. Vedeti moraš, kje so meje in kaj lahko sledi, če presežeš hitrost. Fizična pripravljenost je sicer pomembna, a po moje je najvažnejše tisto, kar je v glavi. Na tako dolgem preletu, kakršen je današnji, je treba narediti kar nekaj dobrih, taktičnih odločitev. Treba je imeti visoko koncentracijo in seveda pozitivne misli. Nekateri se na tovrstne podvige pripravljajo tudi psihološko, a ti so bolj redki.« (iz intervjuja Katja Željan: *Prav posebne ptice, ki si ne morejo privoščiti napak. Delo, 20. 3. 2012*).

Primož Gričar: »Kaj je najlepše pri tem športu? To je težko opisati. Da si v harmoniji z naravo, da izkoristiš zračne mase in letiš z oblaki.« Kot zasvojenost? »Priznam. Ta šport ima neki zasvojitveni faktor. Ko sem se začel ukvarjati z njim, sem najprej opustil vse ostale športe. Preprosto niso bili več zanimivi. Ta zasvojenost sčasoma mine, ostajajo pa zelo lepi aspekti tega športa, ki te vodijo naprej. Mislim, da prav jadralno zmajarstvo pomaga, da stvari v življenju delaš na neki višji, bolj zreli ravni. Če pa govoriva o previdnosti, bi rekel, da smo tisti, ki smo tukaj, dokazano najbolj previdni...« (Katja Željan: *Prav posebne ptice, /.../ Delo, 20. 3. 2012*)

Na skoraj obvezno vprašanje, kako je kaj s tremo pred tekmo, je Iztok Jarc odgovoril, da je že prav, da te je vedno malce strah. »Nikoli seveda toliko, da bi te strah ohromil, in nikoli toliko, da ne bi naredil vsega, da se ne bi zgodila nesreča. Strah te mora biti toliko, da si previden.« (Katja Željan: *Prav posebne ptice, ki si ne smejo privoščiti napak. Delo, 20. 3. 2012*).

Ivan Brovč, učitelj letenja z zmajem, leta 2017: »Dobra psihofizična kondicija je za zmajarja nujna! Ponavadi že po koncu začetnega tečaja ocenim, ali je učenec psihično in fizično sposoben, ali je osvojil znanje, ali ga je strah. Važno je, da nikoli ne greš preko meja svojih zmogljivosti.« (izjava ob 40-letnici svojega letenja z zmajem)

Stane Krajnc, pionir jadralnega zmajarstva in padalstva, base jump in wingsuit letenja pri nas: »Ko enkrat poletiš, gre vse strahovito hitro, občutki pa se ustavijo in so zelo, zelo intenzivni. Pristanesh v neki drugi dimenziji. Tvegal si življenje, zakaj bi se torej bal tuzemskih stvari ali ljudi? Duša postane mirna, samozavestna.« (<https://sffa.org/article/izjave-iz-intervjujev>; ogled 16. 2. 2021)

Stane Krajnc: »Pred skokom te mora biti strah. Če te ni, potem s tabo nekaj ni v redu. Srečal sem že ljudi, ki takšnega strahu niso čutili, ampak potem tudi v zraku niso vedeli, kaj pravzaprav počnejo.« (Radijska oddaja *Razkošje v travi*, RTV – Radio prvi, 26. 10. 2019).

Tudi Matjaž Klemenčič je imel podobne misli: »Malo strahu mora biti. Ko ga ni več, letenje postane nevarno. Še posebno sem previden pred letom v dvoje, takrat vse dvakrat preverim.« (Blaž Močnik: *Let z zmajem: nebeška zasvojenost s ptičjo perspektivo. Delo, 18. 9. 2011*)

Matjaž Klemenčič o razliki med padalstvom in zmajarstvom: »Padalstvo je definitivno enostavnejše. Nahrbtnik vržeš v avto in greš. Za zmaja letalni pogoji hitro niso dovolj dobri, da bi hodil na vzletišče in zmaja sestavljal. To se potem odraža v tem, da imaš več dni letenja s padalom. Prednost padalstva je tudi ta, da lahko letiš mikrolokacije in tam pojadraš. Odkar letim s padalom, sem vzletel z več različnih vzletišč, na katere prej niti pomislil nisem. Ko pa si enkrat z zmajem pod bazo in potegneš speed bar ... ko stvar »zalaufa« ... to odtehta vse potrebne priprave, ki jih zmaj zahteva, da prideš do letenja. Res se premakneš. S padalom lahko tiščiš pospeševalnik do konca, ampak tega občutka ne boš doživel. S padalom je dinamika letenja drugačna kot z zmajem.

Razlika je tudi ta, da padalo kupiš in ga letiš. Da zmaj dobro leti, ga moraš znati sam pravilno nastaviti, kar zahteva kar nekaj praktičnega znanja.« (*Ikar, november 2018*).

Matjaž Klemenčič o postopnem zamiranju priljubljenosti zmajarstva, ki je bilo na višku nekako do leta 1990: »Zmajarstvo je bilo v času največje priljubljenosti edini način, da je navaden človek lahko poletel proti nebu. V 90. letih prejšnjega stoletja se je pojavil razmah jadralnih padal in lažji ter hitrejši način osvajanja neba je botroval temu, da se je vedno več ljudi z željo po prostem letenju začelo ukvarjati z jadralnim padalstvom. Na svoje veselje ugotavljam, da se trend letenja z jadralnimi zmaji spet povečuje. Kot v vsakem športu tudi tukaj evolucijski tok skozi čas pada in raste.« (*Sonja Korelc: Z zmajem nad oblake. <https://www.dnevnik.si/1042334703>; ogled 10. 5. 2021*).

»Pogum ni dovolj, šele izkušnje in znanje naredita pravega zmarja!« (*Ivan Brovč, intervju 2018*)

Matjaž Klemenčič – kje najraje leti: »Vsako področje, kjer letimo, je pesem zase. Istra na Hrvaškem nam ponuja ravninsko letenje, Alpe nam ponudijo razglede, ki jih turistične kartice ne premorejo, Avstralija pa je še vedno skrita v tistem kotičku mojih možganov, kjer se skrivajo želje in sanje. Težko bi se opredelil, kje mi je najlepše. Vsaka pokrajina, na katero gledam zviška, je slika zase, vsako potovanje, ki ga opravi zaradi tekme, je pesem zase. Vsak delček tega sveta oziroma kar je nad njim, je unikat zase, in prav takega cenim.« (*Sonja Korelc: Z zmajem nad oblake. Nedeljski dnevnik, 2012; objavljeno na <https://www.dnevnik.si/1042334703>; ogled 10. 5. 2021*).

Stane Krajnc: »In prav prosto padanje je posebno doživetje. Užitek je, ko lahko vzamem nekaj metrov zaleta, jih pretečem, kolikor le zmorem hitro, se vržem v globino in potem občutim zrak, ki me obliva. Seveda se zavedaš, da počneš nekaj, kar za nas ljudi ni normalno, toda tisti hip, ko se odženeš, te preplavi blažen občutek ...« (*v oddaji Razkošje v travi, RTV – Radio prvi, 26. 10. 2019*).

»Zmajarstvo je prineslo duh svobode in upornišva tudi v tretjo dimenzijo in omogočilo letenje izven ustaljenih okvirjev vsem, ki jih je nemirni duh gнал naprej v raziskovanje novega in neznanega.« (*Stane Krajnc: Nekaj o prostem letenju. Ikar, junij 2018, str. 29–30*).

Kjer s pogledom proti jugu lahko opazuješ odsev sonca v jadranskem morju, proti severu pa zreš v mogočne gore Julijskih Alp, leži na obronkih Triglavskega narodnega parka pravi paradiž za jadrnanje z jadralnimi padali in zmaji. Sama lega in geografske značilnosti ponujajo odlične pogoje za jadrnalno letenje tako začetnikom kot izkušenim pilotom. (<https://www.jelkin-hram.com/jadrarno-padalstvo-kobarid/>; ogled 16. 5. 2021)

»Takih razmer kot na Tolminskem zlepa ne najdeš drugje, saj lahko jadraš do 20. ure, na Kamniškem pa lahko zmaja pospraviš že kmalu po poldan.« (*Borut Pestotnik, zmajar Let Škofja Loka, 1987*)

08

PRVENSTVA
V LETENJU Z ZMAJI

08

PRVENSTVA V LETENJU Z ZMAJI

Prosojno tkani beli robovi kumulusov na sinjem nebu, brat orel na dosegu roke. Hrepenenje po višinah nad zelenim poljem piše nežnosti razigranega vetrovja. Širjave v modrinah ptic. Bele niti cest, trakovi rek, let v zlo in radost zemlje ...

(Bogomir Šefic: V višavah ptic. Z državnega prvenstva v prostem letenju Velika planina, 1984)

PRVENSTVA ZMAJARJEV REPUBLIKE SLOVENIJE (1977–1991)

1. neuradno republiško prvenstvo Slovenije, Dražgoše, 6. november 1977

V resici je bilo to eno večjih uradnih srečanj zmajarjev, ki so se takrat dogajala po Sloveniji. Ustvarilo pa je odličen rezultat, saj so zmajarji s prostovoljnim delom na razvalinah zgornje postaje tovarne žičnice postavili vzletno rampo. Ta je naslednje leto omogočila vzlet udeležencem prvega »pravega« državnega prvenstva (Ikar, september 2008).

Udeležba: Prisotnih je bilo štiri-najst navdušencev. Pet jih je tekmovalo v standardnem razredu (1. Janez Rak, 2. Jože Husak, 3. Ivan Rupnik), devet pa v odprtem

(1. Peter Soklič, 2. Miran Simerl, 3. Tine Kos) – (Vanič: Leteti, str. 18).

2. republiško prvenstvo Slovenije, Most na Soči, 4.–5. julija 1979

Organizatorji: Let Škofja Loka, Delta klub Ljubljana in **Posoški aeroklub, zmajarska sekcija.**

Tekma je bila zaključek republiškega prvenstva v poletih z zmagi (razred STANDARD in OD-PRTI). Stekla je v sklopu prireditve Noč na jezeru in je bila hkrati tudi izbirna tekma za svetovno prvenstvo v Grenoblu.

Start: Kobala.

Čilj: Modrejce, desni breg Soče.

Žal je bilo prvenstvo zaradi tra-

gične nesreče enega od zmajarjev prekinjeno.

3. republiško prvenstvo Slovenije, Lisca 13.–14. septembra 1980

Zmajarska sekcija Aerokluba Posočje ekipno: 3. mesto; posamično: 8. Franc Kuštrin, 9. Branko Klemenčič, 11. Ivan Konavec, 17. Ivan Brovč, 22. Bojan Mrak.

Zmagovalna trojka posamično: 1. Peter Soklič (Let Škofja Loka), 2. Miran Simerl (Delta), 3. Tine Kos (Let Škofja Loka); ekipno: 1. Delta klub Ljubljana, 2. Let Škofja Loka, **3. Posoški aeroklub, zmajarska sekcija.**

Udeležba: 50 tekmovalcev iz šestih društev.

4. republiško prvenstvo Slovenije, Kranjska gora, 18.–20. septembra 1981

Zaradi slabega vremena ni bilo mogoče izpeljati dovolj poletov, zato je bilo neveljavno.

1982, 1983 republiško prvenstvo Slovenije ni bilo organizirano!

5. republiško prvenstvo Slovenije, Kriška gora, april 1984

DPL Posočje posamično: 4. Ivan Konavec, 6. Franc Kuštrin, 13. Ivan Brovč, 16. Branko Klemenčič, 26. Mirko Šorli; ekipno: 2. mesto. Zmagovalna trojka posamično: 1. Viktor Vreš, 2. Miran Simerl, 3. Stane Pompe; ekipno: 1. Delta klub Ljubljana, 2. DPL Posočje, 3. Prepih Tržič. Udeležba: 33 letalcev (Krila, 5/1984, str. 30; arhiv DPL Posočje).

6. republiško prvenstvo Slovenije, Velika planina, 20.–22. aprila 1985

DPL Posočje ekipno: 5. mesto; posamično: 1. Ivan Brovč (prejel je tudi spominski pokal Tomaža Koželja). Uvrstitve drugih klubov: ekipno: 1. Krila klub Krško, 2. Let Škofja Loka, 3. Prepih Tržič, 4. Kavka Kamnik; posamično: 2. Boris Gruđen (Let Škofja Loka), 3. Miran Simerl (Delta klub Ljubljana). Organizator: Kavka Kamnik, ki je delovalo v okviru kamniškega planinskega društva. Udeležba: 46 zmagarjev iz 10 klubov iz društev iz Slovenije in Hrvaške. Tekmovalne discipline: hitrostni prelet s povratkom z obračalno točko (44 km) in hitrostni prelet s povratkom z več obratnimi točkami (Krila, 6-7/1985).

7. republiško prvenstvo Slovenije, Kranjska gora, 9.–12. maja 1986

DPL Posočje ekipno: 3. mesto. Končne uvrstitve ekipno: 1. Kavka Kamnik, 2. Šmarna gora, 3. DPL Posočje; posamično: 1. Brane Potočnik (Šmarna gora), 2. Rado Kumar (Kavka Kamnik), 3. Peter Virant (Šmarna gora). Organizator: Ljubljanski klub Šmarna gora. Udeležba: Sodelovalo je 9 slovenskih ekip in ena iz Zagreba, skupaj 41 pilotov. Vreme: Najugodnejši dan za letenje je bil zadnji, ko je bila zaradi lepega vremena izredna vidljivost. Veliko število zmagarjev je ponujalo izreden pogled na nebo.

8. republiško prvenstvo Slovenije, Tolmin, 16.–19. aprila 1987

DPL Posočje: 5. Franc Kuštrin, 19. Mirko Šorli, 39. Branko Nagode, 40. Davorin Gabršček, 47. Klavdij Leban, 49. Marko Hočevnar, 52. Bojan Hvala, 54. Drago Grahelj, 55. Jože Humar. Zmagovalna trojka ekipno: 1. Krila klub Krško, 2. Delta klub Ljubljana, 3. Kavka Kamnik; posamično: 1. Bojan Marčič (Comet), 2. Borut Pestotnik (Kavka Kamnik), 3. Miran Simerl (Delta klub Ljubljana). Udeležba: 61 tekmovalcev iz devetih slovenskih društev in enega iz Zagreba. Precej jih je bilo tudi iz Italije, a ne tekmovalno. Organizator: mlajši člani DPL Posočje. Prvenstvo je štel kot izbirno za državno prvenstvo 1987 na Veliki planini. Rekord prvenstva je bil polet dolg 82,5 km s starta na Stadorju proti Žagi in od tu proti Bači pri Modreju,

najdaljši polet pa je trajal 6 ur in pol. Atrakcija posebne vrste za gledalce je bil polet z zmajem dvosedom (arhiv DPL Posočje; Katja Roš: Spet Bojan Marčič – verjetno Delo). Po mnenju Branka Klemenčiča, tajnika društva, je bila neprecenljiva pomoč radioamaterjev in fotografa Červa (N. Blazetič: Zmagarstvo zleze pod kožo. PN, april 1987).

9. republiško prvenstvo Slovenije, Kriška gora, 14.–17. aprila 1988

DPL Posočje ekipno: 2. mesto. Zmagovalna trojka posamično: 1. Andrej Mravlje (Delta klub Ljubljana), 2. Matjaž Brezar (Prepih Tržič), 3. Roman Tomat (Prepih Tržič); ekipno: 1. Prepih Tržič, 2. Posočje, 3. Krila klub Krško. Udeležba: 49 zmagarjev iz desetih klubov.

10. republiško prvenstvo Slovenije, Posočje 1989, Tolmin, 25.–27. maja 1989

DPL Posočje ekipno: 1. mesto; posamično: 6. Ivan Brovč, 8. Franc Kuštrin, 10. Mirko Šorli, 12. Marko Hočevnar, 34. Klavdij Leban, 59. Brane Nagode. Zmagovalna trojka posamično: 1. Franci Mišo Peternel (Let Škofja Loka), 2. Bojan Marčič (Comet), 3. Brane Potočnik (Šmarna gora); ekipno: 1. Posočje, 2. Let Škofja Loka, 3. Krila klub Krško. Udeležba: 67 zmagarjev iz enajstih društev. Kot gostje so leteli tudi zmagarji iz Zagreba in Reke. Organizator: DPL Posočje, start je vodil Ivan Konavec, pristanek pa Branko Klemenčič. Tekmovalne discipline: 1. dan: prelet Tolmin–Kobarid–Tolmin, 2. dan: prelet Kobala–Log–Tolmin, 3.

dan: prelet Kobala–Log–Tolmin–Antena (Tolmin)–Kobarid–Tolmin. Vremenski pogoji: Vse tri dneve je tekmovalje ovirala burja. Pri izvedbi so pomagali: tolminski taborniki in kolektiva kobariškega Tika in kneškega Tolesa (Katja Roš: Peternel in Posočje. Delo, maj 1989; Krila, 3/1989, str. 11).

11. republiško prvenstvo Slovenije, Krvavec, 17.–20. maja 1990

Organizacija republiškega prvenstva zmagarjev v letu 1990 je stekla dvakrat. Organizatorja: Tone Svoljšak in Stane Krajnc. Iz DPL Posočje se je tekme udeležil le Ivan Brovč. Zaradi slabega vremena je bila tekma neveljavna. V ponovljenem poskusu naj bi bila tekma izpeljana v Kranjski gori. Tudi tokrat ji je ponagajalo vreme.

12. republiško prvenstvo Posočje 91, junij 1991

DPL Posočje posamično: 3. Ivan Brovč, 26. Franc Kuštrin; ekipno: 7. mesto. Zmagovalna trojka posamično: 1. Franc Peternel (Let Škofja Loka), 2. Marjan Berglez (Maribor), 3. Ivan Brovč (Posočje); ekipno: 1. Maribor, 2. Let Škofja Loka, 3. Krila klub Krško. Udeležba: 44 letalcev iz desetih klubov.

DRŽAVNA PRVENSTVA ZMAJARJEV JUGOSLAVIJE 1978–1991

1. državno prvenstvo SFRJ, Dražgoše, 27.–29. oktobra 1978

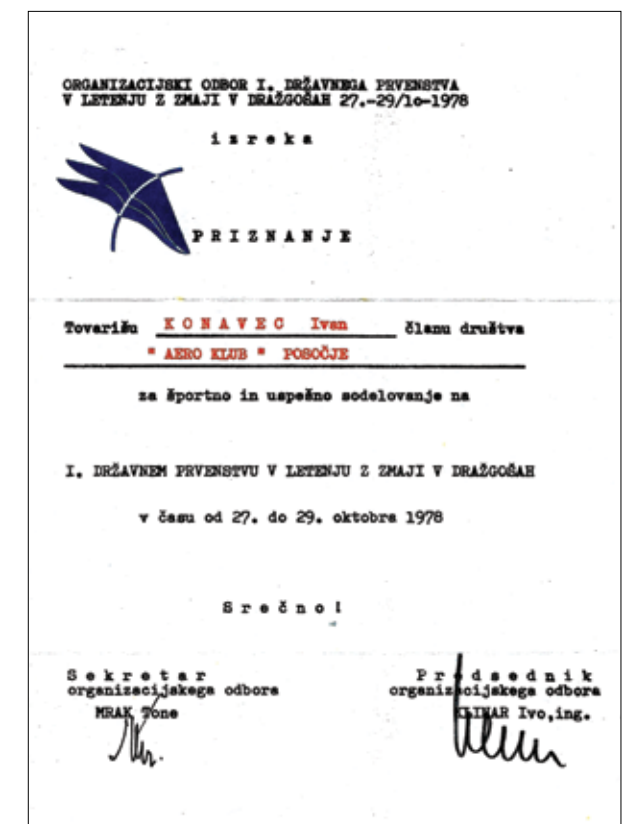
Uspehi zmagarjev iz Posočja Iz Posočja sta se prvenstva udeležila **Franc Kuštrin** in **Ivan Konavec**

in tekmovala v razredu ODPRTI. Prvi je pristal na 14. mestu, drugi na 28. Tekmovala sta že pod okriljem Posoškega aerokluba Tolmin, čeprav članstvo še ni bilo urejeno. Tekmovati je nameraval tudi Ivan

Brovč, a je bil poškodovan. Tekmovalni razredi: razred »STANDARD«: tekmovalje z zmaji, sestavljenimi po kopiji Rogallovih letalnih naprav; razred »ODPRTI«: zmaji so imeli večji razpet kril,

Plakat.

Priznanje Ivan Konavec.

boljše letalne lastnosti, a jih je bilo malo težje upravljati.

Organizator: Let Škofja Loka in Delta klub Ljubljana, sekcija zmajarje.

Rezultati: prvak v razredu *ODPRTI* je postal Peter Soklič, v razredu *STANDARD* pa Ivan Rupnik, oba iz društva Let. V Škofji Loki je ostal tudi prehodni pokal (Glas, 31. 10. 1978).

Udeležba: Poleg članov Let Škofja Loka in Delta kluba Ljubljana so se tekmovanja udeležili tudi dva zmajarja iz Skopja in eden iz Avstrije, iz Posočja, Smlednika, Krškega in Maribora. Vseh je bilo 53. Tekmovalne discipline: trajanje poleta in točnost pristanka na cilj. Vremenske razmere: stabilno jesensko sončno vreme.

Potek: Start je bil na Dražgoški gori, cilj pa na Rudnem polju. Tekmovanje je bilo dokaj naporno. Trije poleti vsak dan so narekovali hiter delovni tempo, saj so morali tekmovalci trikrat na dan dostaviti zmaja na vzletišče, ga pripraviti za polet in ga pospraviti. Na Rudnem polju je prvenstvo vse tri dneve spremljala nepregledna množica gledalcev (Ikar, sept, 2008). Letenje z zmaji je bilo takrat največja atrakcija.

Spomini na tekmo po 30 letih: »Vse tri dni tekmovanja se je v dolini pod Dražgošami, na Rudnem polju, poleg gledalcev zbralo nekaj novinarjev in celo televizijska ekipa. Rezultati tekmovanja so bili objavljeni v TV dnevniku in tudi na prvi strani Dela in drugih časopisov.« (Ikar, september 2008)

2. državno prvenstvo SFRJ, Lisca, 24.–26. oktobra 1980

Organizator: Krila klub Krško. Tekmovanje je bilo odlično prip-

ravljeno, a vsa prizadevanja je uničilo vreme. Prvega dne je nagnjal močan veter, tako da so drugi polet preložili. Po prvem (jadranje na določen čas) je bil **Branko Klemenčič iz Aerokluba Tolmin tretji** (Tatjana Dolžan: Najboljši Habjan.).

D drugega dne se je razbesnelo neurje, v noči na tretji dan je snežilo, čez dan pa močno pihalo. Tekmovalci vremenu niso mogli kljubovati, izvedli so manj poletov, kot je zahteval tekmovalni pravilnik. Prvenstvo je bilo prekinjeno in na koncu neveljavno.

3. državno prvenstvo SFRJ, Kriška gora nad Tržičem, 4. junija in 13.–14. junija 1981

Izvedeno je bilo v dveh etapah, saj

je prvič slabo vreme tekmo onemogočilo.

Zmajarska sekcija Aerokluba Posočje ekipno: **2. mesto; posamično:** **8. Franc Kuštrin, 9. Mirko Šorli, 10. Ivan Konavec, 11. Ivan Brovč, 12. Branko Klemenčič, 21. Bojan Mrak.**

Sredstva javnega obveščanja so posebej izpostavljala kvaliteto letalcev zmajarske sekcije Aerokluba Tolmin, ki so »ekipno« prvič stali na stopničkih.

Zmagovalna trojka ekipno: 1. Let Škofja Loka (državni prvak), **2. Zmajarska sekcija Posoškega AK Tolmin**, 3. Delta klub Ljubljana; posamično: državni rekord v preletu je dosegel Tine Kos (Let Škofja Loka) s preletom od Kriške gore

do Rateč (51 km), 2. Viktor Vreš (Let Škofja Loka), 3. Matija Maležič (Delta klub Ljubljana).

Udeležba: 45 zmajarjev iz 11 društev. Novost: Prvenstvo je prvič vpeljalo prehodni pokal Tomaža Koželja in mu posvetilo disciplino: tekmovallec sam napove svoj čas letenja. (Alojz Zorjan: 2. mesto tolminskih zmajarjev; Marjan Jazbec, Krila 6-7/1981; arhiv DPL Posočje)

Ivan Brovč (DPL Posočje): »Najbolj so mi ostala v spominu tekmovanja za memorial Tomaža Koželja na Kriški gori. Po pravilu si ga dobil v trajno last, če si zmagal štirikrat zaporedoma. Meni je to uspelo.«

4. državno prvenstvo SFRJ, Kranjska gora, 3.–6. junija 1982

DPL Posočje posamično: **3. Branko Klemenčič, 8. Franc Kuštrin, 10. Mirko Šorli, 14. Ivan Brovč, 27. Drago Grahelj, 33. Bojan Mrak, 35. Ivan Konavec.**

Zmagovalna trojka posamično: 1. Iztok Tomazin (Prepih Tržič), 2. Borut Podpečan (Let Škofja Loka), **3. Branko Klemenčič (DPL Posočje); ekipno:** 1. Let Škofja Loka, **2. DPL Posočje**, 3. Delta klub Ljubljana. Udeležba: 49 zmajarjev iz 10 klubov.

5. državno prvenstvo SFRJ, Kriška gora, 23.–28. aprila 1983

DPL Posočje ekipno: **prvič državni prvak!** Ekipa je tekmovala okrnjena, manjkala sta Branko Klemenčič (poškodba) in Šorli Mirko; posamično: **1. Ivan Brovč (državni prvak), 3. Ivan Konavec, 4. Marko Hočevar, 12. Franc Kuštrin, 29. Viljem Florjančič, 32. Drago Grahelj, 33. Branko Klemenčič** (na tekmovanju se je lažje poškodoval).

Prehodni pokal Tomaža Koželja: **5. Ivan Konavec.**

Zmagovalna trojka posamično: **1. Ivan Brovč (DPL Posočje), 2. Ivo Vo-**

larič (Let Škofja Loka), 3. Ivan Konavec (DPL Posočje); ekipno: **1. DPL Posočje**, 2. Prepih Tržič, 3. Šmarna gora, 4. Let Škofja Loka, 5. Delta klub Ljubljana, 6. Krila klub Krško.

Organizator: Let Škofja Loka. Udeležba: preko 40 tekmovalcev iz 6 slovenskih klubov in dveh hrvaških.

Vreme: izredno naklonjeno; Tekmovalne discipline: prvi in drugi dan prelet v določeni smeri, tretji dan hitrostni prelet in četrti letenje v trikotniku.

Prehodni pokal Tomaža Koželja za najdaljši polet 117 km je prejel Borut Pestotnik (Kavka Kamnik). **Ivan Konavec (DPL Posočje) je bil za prelet 72 km uvrščen na 5. mesto.**

Novost: Opustili so zastarele tekmovalne discipline in uvedli obvezno fotografiranje obratnih točk (Boštjan Bernik: Zmajarji gredo na prelet. Krila, 6-7/1983; Tatjana Dolžan: Zmajarji zadovoljni z DP).

Ivan Brovč, DP 1983.

Državno prvenstvo 1983 – zmagovalci:
(stojijo L-D) Franc Kuštrin, Viljem Florjančič, Ivan Konavec,
(čepijo) Ivan Brovč, Marko Hočevar, Drago Grahelj.

**6. državno prvenstvo SFRJ,
Velika planina,
2.–9. junij 1984**

DPL Posočje ekipno: drugič zapored državni prvak; *posamično:* 4. Branko Klemenčič, 5. Ivan Konavec, 6. Ivan Brovč, 9. Franc Kuštrin, 16. Mirko Šorli.

Zmagovalna trojka posamično: 1. Viktor Vreš (Prepih Tržič) – državni prvak, 2. Ivo Volarič (Let Škofja Loka), 3. Miran Simerl (Delta klub Ljubljana); *ekipno:* 1. DPL Posočje, 2. DPL Prepih Tržič, 3. Delta klub Ljubljana.

Uvrstitev preostalih društev: 4. Let Škofja Loka, 5. Krila klub Krško, 6. Kavka Kamnik, 7. Delta Zagreb, 8. Heliklub Skopje, 9. Šmarna gora, 10. Kvarner Rijeka, 11. Comet Maribor.

Udeležba: 48 pilotov iz 9 klubov iz Slovenije, Hrvaške in Makedonije. **Organizator:** Zmajarski klub Kavka Kamnik.

Tekmovalna disciplina: vse tri dneve prelet s povratkom (Velika planina–Kranjska gora–Velika planina. **Vreme:** Šele zadnja dva dneva sta omogočila regularnost prvenstva. Program zadnjega dne je zapolnilo prosto letenje z izvedbo akrobatskih likov z dimnimi zavesami.

**7. državno prvenstvo SFRJ
Posočje 85, Tolmin,
15.–19. maja 1985**

DPL Posočje posamično: 1. Branko Klemenčič (državni prvak), 5. Franc Kuštrin, 7. Ivan Konavec, 8. Ivan Brovč, 11. Viljem Florjančič, 14. Mirko Šorli, 37. Jože Humar; *ekipno:* državni prvak.

Zmagovalna trojka: 1. Branko Klemenčič (DPL Posočje), 2. Borut Mlakar (Krila klub Krško), 3. Matjaž Brezar (Prepih Tržič); *ekipno:* 1. DPL Posočje, 2. Prepih Tržič, 3. Let Škofja Loka.

Državno prvenstvo 1985 – zmagovalci (L-D): Franc Kuštrin, Ivan Konavec, Viljem Florjančič, Mirko Šorli, Branko Klemenčič, Ivan Brovč.

Udeležba: 43 letalcev in 3 predtekmovalci iz 11 klubov iz Makedonije, Srbije, Hrvaške in Slovenije.

Organizator: DPL Posočje
Predsednik organizacijskega odbora: Ivan Konavec.

Vreme: močni JZ vetrovi drugi dan; tretji dan čudoviti panoramski pogledi.

Vsebina: Tekmovalci so startali na Poljubinskih Ravnah oz. na Kobilji glavi, odvisno od vetra, ki bi skoraj onemogočil regularnost prvenstva. Zračna pot med Tolminom, Kobaridom in Mostom na Soči, ki so jo morali preleteti in ob tem opraviti še druge naloge, je bila dolga 40 km. Zadnji dan je prvenstvo navdušilo gledalce z ekshibicijskim letenjem (Zmajarji za državne naslove).

Posebnost: dosledno preverjanje posnetkov obračalnih točk in velika skrb za varnost, saj bi organizator lahko izbral tudi zahtevnejše discipline. Izkazala se je tudi Gorskarska reševalna služba.

Prvenstvo je bilo zelo dobro organizirano. Izvedli so računalniško obdelavo rezultatov, ki so bili znani istega dne. Enotedenska

preizkušnja je pokazala dobro pripravljenost udeležencev, kar se je pokazalo v zelo izenačenih letih. Navdušeni so bili nad dobro poskrbljenimi prevozi. Pokrovitelj prvenstva je bil Kompas (Katica Roš, Branko Klemenčič in Posočje).

**8. državno prvenstvo SFRJ,
Kriška gora,
17.–25. maja 1986**

DPL Posočje posamično: 1. Ivan Brovč (državni prvak), 4. Franc Kuštrin, 15. Bojan Mrak, 16. Ivan Konavec, 25. Branko Klemenčič, 39. Viljem Florjančič; *ekipno:* državni prvak.

Zmagovalna trojka posamično: 1. Ivan Brovč (DPL Posočje), 2. Bojan Marčič (Comet Maribor), 3. Viktor Vreš (Prepih Tržič); *ekipno:* 1. DPL Posočje, 2. Prepih Tržič, 3. Let Škofja Loka.

Organizator: Društvo zmajarjev Prepih Tržič.

Udeležba: osem slovenskih klubov, po eden iz Zagreba in Skopja in deset zmajarjev iz Avstrije, Italije, Francije in ZR Nemčije. Vsega skupaj je bilo 50 tekmovalcev.

Državno prvenstvo 1986, Kriška gora, (L-D) Viljem Florjančič, Bojan Mrak, Franc Kuštrin, Ivan Brovč, Ivo Konavec, Branko Klemenčič.

(Gorenjski glas, 13. in 16. 5. 1986; arhiv DPL Posočje).

Tekmovalne discipline: polet s povratkom in prelet s ponavljanjem (Kamničan, 13. 5. 1986). Atraktivne zaključne prireditve na soboto zaradi neuspelega dogovora z lastnikom travnika ni bilo.

**9. državno prvenstvo SFRJ,
Velika planina,
9.–16. maja 1987**

Udeležba: Tekmovalo je 62 letalcev iz devetih slovenskih klubov, pa iz Aerokluba Zagreb, HELI Kluba Skopje, kluba Krila Kvarnera Rijeka in Aerokluba Prilep.

Vreme: Zaradi neprimernih vremenskih razmer ni bilo mogoče izpeljati dovolj poletov, zato prvenstvo ni bilo priznано.

**10. državno prvenstvo SFRJ,
Ajdovščina,
21.–29. maja 1988**

Organizator: Klub Šmarna gora ob pomoči nastajajočega društva v Ajdovščini. (I. Brovč:

Startna mesta: Kovk, Čaven.

DPL Posočje: Branko Klemenčič, Franc Kuštrin, Ivan Brovč, Ivan

Konavec, Klavdij Leban, Branko Nagode, Davorin Gaberšček, Jože Likar, Jože Humar in Marko Hočevnar.

Prvenstvo ni bilo regularno, ker zaradi slabih vremenskih pogojev ni bilo mogoče izpeljati zadostno število poletov (arhiv DPL Posočje).

**11. državno prvenstvo SFRJ,
Kranjska gora,
1.–8. julija 1989**

DPL Posočje ekipno: 2. mesto; *posamično:* Marko Hočevnar 5. mesto, letela sta še Franc Kuštrin in Mirko Šorli.

Zmagovalna trojka ekipno: 1. Prepih Tržič, 2. DPL Posočje, 3. Krila klub Krško; *posamično:* 1. Bojan Marčič (Comet), 2. Roman Tomat, 3. Ivo Volarič (Let Škofja Loka).

Organizator: Delta klub Ljubljana. **Pokrovitelj:** Tobačna tovarna Ljubljana in Turistično društvo Kranjska gora.

Udeležba: 37 tekmovalcev iz 12 klubov.

Vremenske razmere: zelo lepo in vroče vreme, a žal je pihal močan vzhodnik;

Tekmovalne discipline: hitrostni preleti, dolgi 60–80km (možni le do Mojstrane, Hrušice in nazaj) (A. Mravlje, Krila 4/1989, str. 13).

**12. državno prvenstvo SFRJ,
Kruševo (Makedonija),
27. maja–2. junija 1990**

V Kruševo je odpotovalo osem ali devet zmajarjev iz Slovenije. Vreme je bilo slabo in nekaj se jih je odločilo, da se po dveh dneh vrnejo domov. Ostali so uspeli opraviti nekaj poletov, kar je zadostovalo za regularnost tekme (po spominu sodelujočih Ivan Konavec).

Uvrstitve: 1. Boris Pupaher (Klub zmajarjev Maribor), 2. Mirko Bernardič, 3. Borut Mlakar (oba Krila klub Krško) (Z. Vanič: Leteti. str. 24).

Na tekmi je prišlo do zapletov z registracijo in dovoljenji s strani zveznega inšpektorja (DPL Posočje: Poročilo o delu za I. poll. 1990).

Leto 1991, Državnega prvenstva SFRJ v letu 1991 ni bilo.

DRŽAVNA PRVENSTVA V SAMOSTOJNI SLOVENIJI

1. odprto državno prvenstvo Slovenije, Tolmin, 15.–20. junija 1992

DPL Posočje: 1. Ivan Brovč, državni prvak in edini udeleženec DPL Posočja; ekipno: 4. mesto.

Zmagovalna trojka posamično: 1. Ivan Brovč (DPL Posočje), 2. Andrej Mravlje (Delta klub Ljubljana), 3. Sandi Šlibar (Let Škofja Loka); ekipno: 1. Let Škofja Loka, 2. Delta klub Ljubljana, 3. Aeroklub Maribor, 4. DPL Posočje.

Organizatorja: Delta klub Ljubljana in Šmarna gora Ljubljana. **Udeležba:** 10 slovenskih klubov in gostje iz Hrvaške; 30 tekmovalcev. **Vreme:** razen prvega dne zelo neugodne, močna burja (Krila, 11/1992; 5–6/1992, str. 11; arhiv DPL Posočje). **Posebnost:** Kljub neugodnim vremenskim razmeram je Šlibarju, Mravljetu, Križnarju in Brovču uspelo preleteti rekordni 70-kilometrski trikotnik Tolmin–Log Čezsoški–Soča–Trenta–Tolmin (Neva Blazetič: Brovč državni prvak – verjetno PN).

2. slovensko državno prvenstvo, Lisca, 15.–22. maja 1993

O udeležbi DPL Posočje ni podatkov.

Zmagovalna trojka: 1. Franc Peternel (Let Škofja Loka), 2. Marjan Ščuka (Krila klub Krško I), 3. Franc Krkovič (Krila klub Krško); ekipno: 1. Let Škofja Loka, 2. Krila klub Krško I, 3. Krila klub Krško II, (Krila, 4/1993).

Organizator: Aeroklub Krila Krško; **Udeležba:** 31 zmajarjev iz desetih slovenskih klubov in enega Hrvaškega.

Vreme: štiri dneve so zmajarji os-

tali na tleh, preostali dnevi dokaj ugodni.

Tekmovalne discipline: hitrostni prelet s povratkom, hitrostni prelet in trikotnik.

Zanimivost: Ponavadi se tekme odvijajo v goratem svetu, območje tega prvenstva pa je bilo pretežno gričevnato, vendar je ob ugodnih vremenskih razmerah dopuščalo preleteti tudi večje razdalje (Krila, 10/1993, str. 10).

PRVENSTVO JE BILO RAZVELJAVLJENO. Čez dober mesec, 19. junija 1993, je namreč 2. seja predsedstva LZS prinesla nepričakovan preobrat. Predsednik športne komisije pri LZS je podal poročilo o kršitvah na treh državnih prvenstvih v tem letu, na 2. državnem prvenstvu zmajarjev na Lisci ter na državnem prvenstvu jadralnih padalcev in raketnih modelarjev. Kršena so bila določila Pravilnika o športnih dovoljenjih in Pravilnika o organizaciji tekmovalnj, ki sta stopila v veljavo 17. aprila 1993 po potrditvi predsedstva LZS.

Predsedstvo je sklenilo, da se vsa tri prvenstva razveljavijo, dobitniki medalj pa jih morajo vrniti Letalski zvezi Slovenije. V letu 1993 jim je bila dovoljena ponovna organizacija prvenstev, kar pa bi bil najbrž prevelik finančni zalogaj za organizatorje.

3. slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 13.–21. avgusta 1994

Iz DPL Posočje je tekmoval samo Ivan Brovč.

Zmagovalna trojka posamično: 1. Franc Peternel (Let Škofja Loka), 2. Jože Simončič (KPL Krško), 3. Marjan Brglez (Sl. Bistrica); eki-

pno: 1. Let Škofja Loka, 2. KPL Novo mesto, 3. Delta klub Ljubljana.

Udeležba: 28 tekmovalcev.

Organizatorja: Delta klub in Šmarna gora iz Ljubljane.

Vreme: Vse tekmovalne dni je vrhove Julijcev zakrivala megla, kar štiri tekmovalne dni je vzela burja. Odleteli so le štiri veljavne polete, kar je bilo dovolj za podelitev nagrad in medalj.

4. slovensko državno prvenstvo, Kriška gora, 22.–27. maja 1995

DPL Posočje posamično: 1. Ivan Brovč, državni prvak; 15. Branko Klemenčič, 18. Ivan Konavec.

Zmagovalna trojka posamično: 1. Ivan Brovč, DPL Posočje, 2. Bojan Marčič (Comet), 3. Peter Kejžar (Let Škofja Loka); ekipno: 1. Let Škofja Loka, 2. Delta klub Ljubljana, 3. KPL, Novo mesto.

Udeležba: 23 tekmovalcev iz devetih društev.

Vreme: lepo, le četrti in peti dan močan vzhodnik.

Značilnost: tekmovalo je zelo malo mladih, kar je bilo škoda, saj je bilo prvenstvo solidno pripravljeno; (Andrej Mravlje, Krila, 1995, str. 45).

5. slovensko državno prvenstvo, Vipava, 22.–28. aprila 1996

O udeležbi DPL Posočje ni podatkov. **Zmagovalna trojka posamično:** 1. Franc Peternel (Let Škofja Loka) 2. Marjan Brglez (Maribor), 3. Marjan Ščuka (Kraški zmajarji); ekipno: 1. Delta klub Ljubljana, 2. Let Škofja Loka, 3. Maribor.

Organizator: Delta klub Ljubljana in Šmarna gora.

Udeležba: na startu je bilo 22 tekmovalcev iz devetih slovenskih klubov.

6. slovensko državno prvenstvo, Lisca, 1997

DPL Posočje: 8. Ivan Brovč; ekipno: 10. mesto;

Zmagovalna trojka posamično: 1. Franc Peternel (Let Škofja Loka), 2. Marjan Brglez (Maribor), 3. Marjan Ščuka (Kraški zmajarji); ekipno: 1. Let Škofja Loka, 2. Kraški zmajarji, 3. Delta klub Ljubljana.

Udeležba: Letelo je 33 zmajarjev iz 12 zmajarskih klubov.

7. odprto slovensko državno prvenstvo, Kriška gora, 31. maja.–5. junija 1998

DPL Posočje ekipno: 8. mesto; posamično: 4. Ivan Brovč.

Zmagovalna trojka ekipno: 1. Let Škofja Loka, 2. Kraški zmajarji, 3. Delta klub Ljubljana; posamično: 1. Franc Peternel (Let Škofja Loka), 2. Marjan Ščuka, 3. Roman Colner. **Udeležba:** Tekmovalo je 32 pilotov iz 12 slovenskih društev in enega zagrebškega.

Pristanek in cilj: prvič športno letališča ATC Lesce.

Zanimivost: Tekmovali so tudi nekateri zmajarji iz prvega državnega prvenstva pred 20 leti v Dražgošah. Najuspešnejši med njimi je bil Andrej Mravlje na 10. mestu.

8. slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 26. junija–3. julija 1999

DPL Posočje ekipno: 2. mesto; posamično: 3. Ivan Brovč; 9. Ivan Konavec, 25. Iztok Jarc, 28. Branko Klemenčič.

Zmagovalna trojka posamično: 1. Franc Peternel (Let Škofja Loka), 2. Peter Kejžar (Let Škofja Loka),

3. Ivan Brovč (DPL Posočje); ekipno: 1. Let Škofja Loka, 2. DPL Posočje, 3. Delta klub Ljubljana.

Tekmovalje se je odvijalo med Mostom na Soči, Tolminom in Bovcem. Oba zaključna dneva sta se odvila na Mostu na Soči in sta štela za nagrado »Noč na Jezeru« (arhiv DPL Posočje).

9. odprto slovensko državno prvenstvo, Ambrož pod Krvavcem, 17. do 25. junija 2000

DPL Posočje ni imelo predstavnika. Ivan Brovč je letel za Delta klub Ljubljana.

Organizator: DPL Let Škofja Loka v osebi Franca Peternela.

Udeležba: 23 tekmovalcev, med njimi dva iz Litve.

Zmagovalna trojka: 1. Franc Peternel (Let Škofja Loka), 2. Roman Colnar (NOJ Sevnica), 3. Marjan Brglez (KAL Slovenska Bisrica). **Ivan Brovč je bil šesti.** Pri mladincih je zablestel Primož Gričar. Ekipno je zmagal klub Let Škofja Loka (Matjaž Valjavec: Odprto DP v prostem letenju z zmaji. Ikar, 8/2000, str. 4).

10. slovensko državno prvenstvo, Krvavec, 5.–14. julija 2001 in predevropsko tekmovalje v letenju z jadralnimi zmaji.

Iz DPL Posočje sta letela Ivan Brovč (13. mesto) in Iztok Jarc (11. mesto). Rezultati obeh so vpisani pod Delta klub Ljubljana.

Zmagovalna trojka državno prvenstvo: 1. Franc Peternel, 2. Roman Colner, 3. Matjaž Čater.

Organizator: Letalska zveza Slovenije in Delta klub Ljubljana.

Glavni organizator: Andrej Mravlje. **Vodja tekmovalja:** Zlato Vanič in še 18 pomočnikov.

Prisoten je bil predstavnik FAI g. Denis Pegan.

Udeležba: 47 tujih in 19 domačih pilotov.

Vzletne lokacije: Krvavec, Kobala nad Tolminom in Kovk nad Ajdovščino.

Potrebni je bilo kar veliko naporov, da so organizatorji dokazali FAI sposobnost naših strokovnjakov za izvedbo evropskega prvenstva v letu 2002 (Krila 4a/2001, str. 6, 7; Ikar, 6/2001, str. 4, 5).

Kobala Open - Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin 11.–18. avgusta 2002 in 11. slovensko državno prvenstvo

Leta 2002 je Ivan Brovč (DPL Posočje) organiziral prvo zmajarsko tekmovalje »Kobala Open«. Udeležili so se ga v glavnem zmajarji iz Slovenije in drugih republik bivše Jugoslavije, udeležba tujih zmajarjev je bila v začetnih letih zelo skromna.

DPL Posočje posamično: 4. Ivan Brovč, 7. Stanislav Galovec, 9. Alan Sattler; ekipno: DPL Posočje 3. mesto.

Uvrstitve prvih petih: 1. Primož Gričar (državni prvak), 2. Matjaž Čater, Franc Peternel (vsi trije Let Škofja Loka), 4. Ivan Brovč (DPL Posočje), 5. Peter Kejžar (Let Škofja Loka); ekipno: 1. Let Škofja Loka. **Organizator:** DPL Posočje.

Vodja tekmovalja: Ivan Brovč z organizacijsko ekipo: dva računalničarja, starter in vodja pristanka. **Vreme:** spremenljivo, iz ure v uro nepredvidljivo, samo en tekmovalni dan je bil lep.

Tekmovalna disciplina: prelet s povratkom s Kobale, vsak tekmovalni dan druge dolžine, prilagojene vremenskim pogojem.

Zaključni dan: Prireditev je ob tradicionalno bogatih nagradah presenetila z resnostjo, doslednostjo in domiselnostjo organizatorja in s svečanostjo podelitve (Matjaž Valjavec, DP v letenju z jadralnimi zmaji, Krila, 10–11/2002).

12. odprto slovensko državno prvenstvo, Vipava, 25.–29. avgusta 2003

DPL Posočje posamično: 4. **Ivan Brovč**; ekipno: 3. mesto (<https://www.kobala.si/o-klubu>).

Zmagovalna trojka posamično: 1. Primož Gričar 2. Peter Kejžar, 3. Franc Peternel (vsi trije Let Škofja Loka).

Organizator: Ivan Brovč iz DPL Posočje.

Udeležba: 54 tekmovalcev, večina iz Slovenije in Nizozemske.

Vreme: nestanovitno, tri dni je »nagajala« burja, dva dni pa zahodnik.

Startna mesta: prvi tekmovalni dan Lijak nad Ajševico, drugi Kobala, tretji in četrti Kovk nad Ajdovščino, peti Kobala (Ivan Brovč: Odprto državno prvenstvo Slovenije 2003 z jadralnimi zmaji).

13. slovensko državno prvenstvo, Kejbelj - Pohorje, junij 2004

Po spominu sta se ga iz DPL Posočje udeležila Ivan Brovč in Alan Sattler.

14. državno prvenstvo v prostem letenju, 2005

(Ni podatkov!)

Kobala Open - 15. odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin 3.–10. junija 2006

(Ni drugih podatkov!)

16. slovensko državno prvenstvo, Greifenburg (Avstrija), 16.–24. junija 2007

Prvenstvo za naslov državnega prvaka Slovenije je potekalo vzporedno s predevropskim prvenstvom. Državni prvak: Primož Gričar. Sledili so: Franc Peternel, Matjaž Čater, Peter Kejžar, **Iztok Jarc, Alan Sattler, Matjaž Klemenčič**, Radovan Bavdek, Andrej Mravlje (http://www.paragliding-slovenia.si/index.php?ind=news&op=news_show_category&idc=2&st=135 na strani 11).

Kobala Open - Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 3.–10. avgusta 2008 in 17. slovensko državno prvenstvo

Državno prvenstvo: 1. Primož Gričar (državni prvak), 2. Peter Kejžar, 3. Franc Peternel (vsi Let Škofja Loka).

Odprto državno prvenstvo: 1. Elio Cataldi (Ita), tudi trenutni evropski prvak, 2. Primož Gričar (3. na svetovnem prvenstvu v Teksasu leta 2007), 3. Peter Kejžar (Let Škofja Loka).

Organizator: DPL Posočje.

Vodja tekmovanja: Ivan Brovč.

Pomočnik: Matjaž Klemenčič.

Udeležba: 25 pilotov iz Slovenije,

Italije, Avstrije, Nemčije in Litve; Startno mesto: Kobala; najdaljša disciplina v tekmovalnem delu je bila 100 km (Kobala–Kobariški Stol–Bača pri Modreju–Tolmin).

Vreme: v enem tednu je dovoljevalo tri tekmovalne dni od sedmih planiranih;

Zanimivost: tekmoval je tudi Andrej Mravlje in zasedel odlično 6. mesto. Bil je edini udeleženec, ki je letel tudi na prvem prvenstvu leta 1978 v Dražgošah. (<https://sffa.org/article/drzavno-prvenstvo-v-letenju-z-zmaji>; ogle

30. 4. 2021; Ikar, dec/2008, str. 5; Epicenter, 9/2008, str. 30).

Udeleženci so bili presenečeni nad urejenostjo infrastrukture od starta na Kobali do cilja, do pisarne na Logu v Tolminu.

Kobala Open - Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin 17.–22. avgusta 2009 in 18. slovensko državno prvenstvo

DPL Posočje državno prvenstvo ekipno: 2. mesto; posamično: 4. **Stanislav Galovec**, 12. **Alan Sattler**, 13. **Matjaž Klemenčič**, 14. **Iztok Jarc**, 17. **Ivan Brovč**.

Zmagovalna trojka državno prvenstvo posamično: 1. Primož Gričar (državni prvak), 2. Peter Kejžar, 3. Franc Peternel (vsi Let Škofja Loka); ekipno: 1. Let Škofja Loka, 2. DPL Posočje, 3. KAL Slovenska Bistrica; odprto državno prvenstvo: posamično: 1. Primož Gričar (SLO), 2. Thomas Weissenberger (Avstrija), 3. Gerd Doenhuber (Nemčija).

Najbolj znani udeleženci: Thomas Weissenberger (3. na svetovnem prvenstvu v Franciji), Gerolf Heinrichs (konstruktor in dolgoletni vrhunski pilot) in Primož Gričar, ki je bil iz leta v leto boljši.

Organizator: DPL Posočje. Udeležba: 42 tekmovalcev iz 13 držav, največ doslej; slovenskih zmajarjev je bilo na startu 17. Tokrat je bila razveseljiva udeležba zmajark, kar devet (Matjaž Valjavec, Ikar, 11/2009).

Kobala Open - Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin 2010 in 19. slovensko državno prvenstvo Slovenije

DPL Posočje državno prvenstvo: 4. **Iztok Jarc**, 5. **Alan Sattler**, 9. **Stanislav Galovec**, 11. **Matjaž Klemenčič**; odprto državno prvenstvo: 5. **Iztok Jarc**, 6. **Alan Sattler**.

Zmagovalna trojka državno prvenstvo in odprto državno prvenstvo: 1. Primož Gričar (Maribor), dvakratni zmagovalec; 2. Franc Peternel in 3. Peter Kejžar (oba Let Škofja Loka). Organizator: Ivan Brovč z ekipo. Udeležba: tekmovalci iz Slovenije, Italije, Ukrajine, Nemčije, tudi aktualni evropski prvak Gerolf Heinrichs, pa Elio Cataldi in najboljši slovenski zmajarji Primož Gričar, Franc Peternel in Peter Kejžar (Ivan Brovč, Ikar, 11/2010).

Kobala Open - Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 15.–20. 8. 2011 in 20. slovensko državno prvenstvo

DPL Posočje odprto državno prvenstvo posamično: 3. **Stanislav Galovec**, 5. **Alan Sattler**, 31. **Matjaž Klemenčič**; ekipno: **DPL Posočje zmagovalec!**; državno prvenstvo: 4. **Alan Sattler**, 6. **Matjaž Klemenčič**.

Zmagovalna trojka državno prvenstvo in odprto državno prvenstvo posamično: 1. Primož Gričar (Let Škofja Loka), 2. Franc Peternel (Let Škofja Loka), 3. **Stanislav Galovec (DPL Posočje)**; ekipno: 1. **DPL Posočje**, 2. Let Škofja Loka, 3. Velyka Krucha (Ukrajina).

Udeležba: 47 tekmovalcev iz desetih držav.

Organizator: DPL Posočje Tolmin, Vodja tekmovanja: Ivan Brovč z ekipo.

Lokacija: Tolmin (Kobala).

Vreme: vroče do 34 stopinj; izpeljali so vseh pet etap, kar je redkost.

Ivan Brovč: »Res je, da se redko

zgodí, da bi na DP realizirali vse predvidene letalne dneve, vendar smo imeli zahtevne letalne pogoje z inverzijo zaradi tropskega zraka v višino in skromnih dviganj ter nevarnostjo popoldanskih neviht.« (Ivan Brovč, Ikar, 10/2011; Igor Mušič: Gričar razred zase. PN, 24. 8. 2011).

Zanimivost: Slovenski zmajarji so v skupnem in državnem prvenstvu zasedli prva tri mesta že drugo leto zapored.

Mariborčan Gričar, sicer član zmajarskega športnega društva Škofja Loka, že od novembra 2010 prvi na svetovni lestvici zmajarjev, ki jo pripravlja Mednarodna letalska zveza (FAI), je z zmago še utrdil vodilni položaj na mednarodni lestvici. Tega leta je bil že bronast na svetovnem prvenstvu v Italiji (<https://siol.net/sportal/drugi-sporti/zmajar-gricar-najboljsi-v-tolminu-203188>)

Kobala Open - Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 13.–19. avgusta 2012 in 21. slovensko državno prvenstvo

DPL Posočje državno prvenstvo: 5. **Iztok Jarc**, 6. **Alan Sattler**, 11. **Matjaž Klemenčič**; odprto državno prvenstvo: 11. **Iztok Jarc**, 12. **Alan Sattler**, 31. **Matjaž Klemenčič**.

Zmagovalna trojka odprto državno prvenstvo: 1. Primož Gričar (Let Škofja Loka), 2. Franc Peternel (Let Škofja Loka), 3. Balasz Ujhely (Madžarska); državno prvenstvo: 1. Primož Gričar (državni prvak), 2. Franc Peternel, 3. Peter Kejžar (vsi trije Let Škofja Loka).

Udeležba: 44 pilotov iz 12 držav.

Organizator: KJP Krokro (Igor Eržen) in DPL Posočje Tolmin (Ivan Brovč z ekipo).

Vreme:

Alan Sattler: »Bilo je nekaj nihanj v formi, vendar so bile odlične letalne razmere pravi izziv. Termična dviganja so bila občasno že kar prehuda in so preraščala v turbulence, vse skupaj pa je pomenilo odličan trening pred odhodom na svetovno prvenstvo.«

Ivan Brovč: »Na srečo smo le za dva potrebovali zdravniško pomoč, sicer pa smo imeli najlepše letalne razmere doslej. Močna termika in vetrovi so nudili velike izzive. Tako domačini kot tujci so navdušeni.« (Igor Mušič: Iz Posočja v Turčijo. PN, 22. 8. 2012).

Slovenija Open - Adriatic See Breeze, Vipavska dolina (Ajdovščina), 7.–13. julija 2013 in 22. odprto slovensko državno prvenstvo

DPL Posočje državno prvenstvo in odprto državno prvenstvo: 1. **Iztok Jarc**, 2. **Alan Sattler**.

Zmagovalna trojka odprto državno prvenstvo: 1. **Iztok Jarc**, 2. **Alan Sattler**, 3. Balash; državno prvenstvo: 1. **Iztok Jarc**, državni prvak, 2. **Alan Sattler**, 3. Franc Peternel. Organizator: Delta klub Ljubljana. Vodja tekmovanja: Andrej Mravlje. Vzletno mesto: Lijak, Kovk.

Vreme: vetrovno in delno nevihtno, celo s točo (Iztok Jarc, Ikar 8/2013).

Kobala Open - Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 11.–17. avgusta 2014 in 23. državno prvenstvo Slovenije

DPL Posočje: leteli so **Iztok Jarc**, **Matjaž Klemenčič**, **Alan Sattler**, **Stanislav Galovec**.

Vreme: tradicionalni tekmi Kobala

Open je cel teden nagajalo vreme, tako da so leteli le zadnje tri dni.

Nekaj dni pred osrednjim tekmovalcem je potekalo predtekmovalstvo v hitrostnih preletih, kjer je bil dosežen vrstni red: **1. Iztok Jarc, 2. Matjaž Klemenčič** in 3. Franc Peternel. Kot so poročali mediji, je imelo DPL Posočje v tem letu brčkone najmočnejšo ekipo v Sloveniji. Rezultatov tekmovalnega dela nismo našli!

Udeležba: 50 pilotov iz desetih držav.

Organizatorja: Klub Krokari Železniki in DPL Posočje.

Vodja tekmovalstva: Ivan Brovč z ekipo; (Igor Mušič: Piloti iz desetih držav.

<http://www.primorske.si/novice/sport/piloti-iz--desetih-drzav->; in Igor Mušič: Kriza redči tekme. <http://www.primorske.si/2014/04/18/kriza-redci-tekme>; ogled 14. 4. 2021).

24. slovensko državno prvenstvo, Kruševu (Makedonija), 2015

V letu 2015 je padla odločitev, da bi za državno prvenstvo v letenju z jadralnimi zmaji štela udeležba na predevropskem tekmovalstvu v Kruševu v Makedoniji. Na tekmovalstvo se je odpeljalo sedem slovenskih zmajarjev.

Udeležba: 58 udeležencev tekmovalstva

Zmagovalna trojka: državnega prvenstva Slovenije: 1. Franc Peternel (Let Škofja Loka) državni prvak, **2. Stanislav Galovec (DPL Posočje)**, 3. Peter Kejžar (Let Škofja Loka).

Uvrstitve slovenskih zmajarjev v predevropskem tekmovalstvu: 19. Franc Peternel, **23. Stanislav Galovec (DPL Posočje)**, 27. Peter Kejžar.

25. odprto slovensko državno prvenstvo, Nebesa nad Šentrupertom, 21.–26. junija 2016

Leseno vzletišče za zmajarje (in padalce) se nahaja na južnem delu najvišjega vrha v občini Šentrupert Nebesa (602 m), od koder seže nebeški razgled na Mirnsko dolino, vidijo pa se tudi vrhovi južne Slovenije (spletna objava).

Organizator: Zmajarsko društvo Prelet Šentrupert (glasilo ŠentRUPERT, poletje 2016).

DPL Posočje: **Stanislav Galovec 1. mesto (državni prvak)**, tekmovala sta še **Matjaž Klemenčič** in **Ivan Brovč**.

Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 15.–20. avgusta 2017 in 26. slovensko državno prvenstvo

DPL Posočje državno prvenstvo: **3. Matjaž Klemenčič, 4. Stanislav Galovec, 6. Ivan Brovč**; odprto državno prvenstvo: **7. Matjaž Klemenčič, 11. Stanislav Galovec, 26. Ivan Brovč**.

Zmagovalna trojka državno prvenstvo: 1. Franc Peternel, 2. Peter Kejžar (oba Let Škofja Loka), **3. Matjaž Klemenčič (DPL Posočje)**; odprto državno prvenstvo: 1. Franc Peternel (Let Škofja Loka), 2. Evgen Lysenko (UKR), 3. Oleg Skirk (UKR).

Organizator: Let Škofja Loka.

Direktor: Juri Franko.

Pomočnik organizacije: Ivan Brovč.

Udeležba: 37 zmajarjev, od tega 7 iz Slovenije, 12 iz Ukrajine in 11 iz drugih evropskih držav (Francije, Rusije, Japonske, Belgije, Kanade, Češke, Poljske, Švice, Madžarske, Makedonije in Litve).

Tekma je potekala sočasno s svetovnim prvenstvom v letenju z zmaji, zato je bila mednarodna udeležba nekoliko okrnjena, a še vedno pestra. (Aleš Sorta: Pisano nebo nad Posočjem; <http://www.primorske.si/novice/sport/pisano-nebo-nad-posocjem>; ogled 15. 5. 2021).

Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 25. junija–1. julija 2018 in 27. slovensko državno prvenstvo

DPL Posočje odprto državno prvenstvo: **2. Matjaž Klemenčič**; državno prvenstvo: **1. Matjaž Klemenčič, 4. Boštjan Klemenčič, 5. Alan Sattler**.

Zmagovalna trojka odprto državno prvenstvo: 1. Primož Gričar (Nemčija), **2. Matjaž Klemenčič (DPL Posočje)**, 3. Franc Peternel (Let Škofja Loka); državno prvenstvo: **Matjaž Klemenčič, državni prvak (DPL Posočje)**; 2. Franc Peternel, 3. Peter Kejžar (oba Let Škofja Loka).

Udeležba: 30 tekmovalcev iz osmih držav.

Organizator: Kal Slovenska Bistrica in lokalni vodja tekmovalstva Ivan Brovč.

Vreme: nestanovitno, veter in padavine; prvič po letu 2000 so en dan startali z vzletišča Lijak.

Ivan Brovč se je spominjal, da je bilo leta 2006, ko so se pričeli pojavljati prvi tekmovalci iz drugih držav, desetkrat več domačih tekmovalcev. Na tokratni tekmi je bilo ravno obratno, prevladovali so tuji piloti.

Za popestritev so prireditelji izpeljali še kratko hitrostno preizkušnjo v spustu s Kobale v Tolmin, na kateri si je vso konkurenco po-

koril Peternel, za njim sta pristala **Matjaž in Boštjan Klemenčič (oba DPL Posočje)** (Ivan Brovč, Ikar, 9/2018; <https://loske-novice.si/na-dp-jadralnih-zmajarjev-lep-uspeh-tekmovalcev-skofjeloskega-leta/>; ogled 27. 4. 2021; IM: Klemenčič je prvak. PN, 3. 7. 2018; <https://www.primorske.si/sport/klemencic-je-prvak>; ogled 1. 6. 2021).

Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 19.–23. avgusta 2019 in 28. (41.) slovensko državno prvenstvo

DPL Posočje odprto državno prvenstvo: **3. mesto Ivan Brovč**; državno prvenstvo: **2. Ivan Brovč, 3. Matjaž Klemenčič, 4. Boštjan Klemenčič, 6. Alan Sattler**.

Zmagovalna trojka državno prvenstvo: 1. Peter Kejžar (Let Škofja Loka), **2. Ivan Brovč, 3. Matjaž Klemenčič, 4. Boštjan Klemenčič (vsi trije DPL Posočje)**, 5. Franc Peternel (Let Škofja Loka), **6. Alen Sattler (DPL Posočje)**; odprto državno prvenstvo: 1. Evgen Lysenko, 2. Peter Kejžar, **3. Ivan Brovč**.

Udeležba: 26 pilotov iz Slovenije, Belgije, Severne Makedonije, Rusije (Moskva), Ukrajine in še nekaterih. Bilo je dovolj zanimanja tudi za manj zahtevno kategorijo Sport Class.

Organizator: mlajši člani Zmajarskega kluba Maribor in kluba KAL Slovenska Bistrica.

Direktor: Rok Kukovec.

Vreme: letenje sta dovoljevala le prva dva dneva; burja! (<https://sffa.org/article/tekmovalstvo-kobala-open-2019>; Ikar, 10/2019)

Na tekmovalstvu je sodelovala tudi zmajarka iz Ukrajine. Vzpodbudno je, da je tekmovalstvo minilo brez

poškodb. (<https://www.kobala.si/109-dpl-slo/novice/dogodki/177-kobala-open-2019>).

Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 17.–21. avgusta 2020 in 29. (42.) slovensko državno prvenstvo

Zaradi Covid situacije je dan pred prvenstvom odpovedala udeležba celotna dvajsetčlanska češka reprezentanca, ki je nameravala istočasno izpeljati tudi češko državno prvenstvo. Tako so odpadle vse kategorije in je bila tekma izpeljana samo kot slovensko državno prvenstvo.

DPL Posočje: **1. Stanislav Galovec, 6. Matjaž Klemenčič, 9. Boštjan Klemenčič, 11. Alan Sattler, 12. Ivan Brovč**.

Zmagovalna trojka: **1. Stanislav Galovec (DPL Posočje) – državni prvak**, 2. Peter Kejžar (Let Škofja Loka), 3. Jože Frim (Flamingo, Sl. Konjice).

Udeležba: 17 letalcev.

Organizator: Zmajarski klub Maribor pod mentorstvom Ivana Brovča z ekipo.

Vzletno mesto: Kobala.

Vreme: od petih načrtovanih letalnih dni so bili za letenje ugodni le trije.

Tekmovalstvo je mednarodno uveljavljeno in priznано kot letalsko tekmovalstvo za uradno točkovo lestvico pri Mednarodni letalski zvezi FAI. (Primorski val, 17. 8. 2020; <https://sffa.org/article/kobala-open-2020>; ogled 18. 4. 2021)

Kobala Open – Odprto slovensko državno prvenstvo, Tolmin, 16.–20. avgusta 2021

in 30. (43.) slovensko državno prvenstvo

DPL Posočje odprto državno prvenstvo: **9. Stanislav Galovec, 17. Ivan Brovč**; državno prvenstvo: **3. Stanislav Galovec, 5. Ivan Brovč**.

Uvrstitve državno prvenstvo: 1. Franc Peternel (Let Škofja Loka), 2. Jure Bečan (Prepih Tržič), **3. Stanislav Galovec (DPL Posočje)**, 4. Janez Grm (KAL Sl. Bistrica), **5. Ivan Brovč (DPL Posočje)**, 6. Jože Frim (Flamingo Sl. Konjice), 7. Peter Kejžar (Let Škofja Loka).

Zmagovalna trojka odprto državno prvenstvo: 1. Primož Gričar (Nemčija), 2. Dan Vyhňalík (Češka), 3. Ujhelyi Balázs (Madžarska).

Udeležba: 34 pilotov iz dvanajstih držav.

Organizator: Zmajarski klub Maribor s prostovoljci.

Novost: vpeljava live-trackinga (sledenje v živo), ki omogoča zainteresirani publiki spremljanje preko spleta.

SVETOVNA PRVENSTVA

1. neuradno svetovno zmajarsko prvenstvo, Koessen (Avstrija), 12.–22. marca 1975

Od Jugoslovancev je sodeloval samo Avi Slavko Šorn, ki je bil v skupni razvrstitvi 112. (Z. Vanič: Letenje, str. 13).

1. svetovno prvenstvo letečih zmajev, Koessen (Avstija), 1.–12. septembra 1976

Uvrstitev zmajarjev iz Jugoslavije: tekmovala sta le Stane Krajnc v odprtem razredu (med 64 tekmovalci je bil dvaindvajseti) in Niko Žumer v standardnem razredu (41. mesto).

Udeležba: 145 tekmovalcev iz 26 držav, starih od 15 do 60 let, med njimi tudi dve dekleti iz Francije. Organizacija: prvenstvo je potekalo pod okriljem Mednarodne letalske zveze (FAI), ki je zmajarstvo že priznavala kot enakovreden letalski šport; v okviru zveze je že delovala tudi mednarodna komisija za prosto letenje.

Vremenske razmere: dovoljevale so izvedbo sedmih poletov od osmih planiranih.

Posebnost prvenstva: Najmlajša veja letalskega športa je pokazala, da ljubezen do letenja ne pozna starostnih meja (Krila, 1-2/1977, str. 21, 22, 23).

2. svetovno prvenstvo, Grenoble (Francija), 30. julija–12. avgusta 1979

Na startu je bilo 72 tekmovalcev. Od Jugoslovancev se je Krajnc Stane uvrstil na 31. mesto.

3. svetovno prvenstvo, Beppu, Japonska, 1981

Zaradi velike oddaljenosti se jugoslovanska reprezentanca na prvenstvo ni prijavila.

4. svetovno prvenstvo, Schwangau (ZR Nemčija), 5.–19. junija 1983

V državni reprezentanci sta bila v ekipi šestih zmajarjev tudi člana **DPL Posočje Ivan Brovč in Ivan Konavec**. Brovč je pristal na 82. mestu. V ekipi so bili še: Borut Pestotnik (Kavka Kamnik), Miran Simerl (Delta klub Ljubljana), Viktor Vreš (Prepih Tržič) in Ivo Volarič (Let Škofja Loka) (arhiv DPL občni zbori).

Udeležba: 147 tekmovalcev. Ekipni zmagovalci so bili Avstrijci.

Svetovno prvenstvo Schwangau, 1983 (L-D): Borut Pestotnik, Zlato Vanič, Ivan Brovč, Miran Simerl, Ivo Volarič, Ivan Konavec (manjka Viktor Vreš).

5. svetovno prvenstvo, Koessen (Avstrija), 25. maja–9. junija 1985

Udeležba: 210 tekmovalcev iz 33 držav.

Jugoslovanska državna reprezentanca zmajarjev je na svetovno prvenstvo v Koessen v Avstrijo krenila že naslednji dan po državnem prvenstvu v Tolminu, to je 20. maja 1985.

Strošek tritedenskega bivanja so pokrili klubi, zato so lahko poslali na prvenstvo le po enega predstavnika, ki je imel v zadnjih letih najboljšo uvrstitev.

Iz DPL Posočje je sodeloval Ivan Brovč, v jugoslovanski reprezentanci pa so bili še: Borut Pestotnik (Kavka Kamnik), Srečko Žagar, Viktor Vreš, Miran Simerl, Ivo Volarič (Let Škofja Loka), Bojan Marčič (Comet Maribor) in Francšek Konjar (Šmarna gora); prvenstvo

je zaključila na 17. mestu (Katja Roš, Branko Klemenčič in Posočje).

Ivan Brovč je bil v svoji skupini 27., postavil pa je tudi nov društveni rekord v preletu 110 km. Večji

uspeh je dosegel Borut Pestotnik, ki se je edini od jugoslovanske reprezentance uvrstil v finale.

6. svetovno prvenstvo, Bright (Avstralija), 23. januarja–13. februarja 1988

DPL Posočje ni imelo predstavnika. Udeležba: 179 tekmovalcev iz 31 držav. Jugoslovanska reprezentanca je sodelovala s petimi zmajarji: Francšek Konjar (Šmarna gora, Andrej Mravlje (Delta klub Ljubljana), Viktor Bečan (Tržič), Matjaž Kolendo (Ptrodaktyl Tržič) in Bojan Marčič (Comet Maribor). Slednji je bil v svoji skupini petnajsti. Ekipno je zasedla 23. mesto. Vodja Ciril Menegali je komentiral, da so v bodoče potrebne bolj organizirane priprave.

0 svetovnih prvenstvih od leta 1989 do 2005 ni podrobnejših podatkov. Po poizvedovanju zmajarji DPL Posočje niso sodelovali. Zato jih samo omenimo:

7. svetovno prvenstvo, Fiesch (Švica), 3.–21. julija 1989

8. svetovno prvenstvo, ki naj bi bilo v Braziliji leta 1991, je bilo odpovedano (osnutek plana DPL Posočje za 1991 – rokopolis).

9. svetovno prvenstvo, Owens Valley, ZDA, 28. junija–11. julija 1993 Samostojno Slovenijo je zastopal Bojan Marčič (Klub zmajarjev Maribor).

10. svetovno prvenstvo, Ager (Španija), 1995 Samostojno Slovenijo so zastopali štirje tekmovalci: Bojan Marčič

(Klub zmajarjev Maribor), Franc Peternel in Sandi Šlibar (Let Škofja Loka) in Marjan Brglez (Kal Sl. Konjice).

11. svetovno prvenstvo, 1997 (Ni podatkov!)

12. svetovno prvenstvo, Sigilla (Italija), 1999 Slovenska reprezentanca se je uvrstila na solidno 13. mesto (V. S. Šuster in Peternel. Gorenjski glas, 9. 11. 1999, str. 19.; <https://sffa.org/article/svetovno-prvenstvo-sigilla-italija-jadralni-zmajarji>).

13. svetovno prvenstvo 2001 (Ni podatkov!)

14. svetovno prvenstvo, Brazilija, 2003 (Deželne novice – najava v glasilu občine Radovljica, str. 12).

15. svetovno prvenstvo, 2005 (Ni podatkov!)

16. svetovno prvenstvo, Big Springs (Teksas), 2007 Slovenske barve je zastopal Primož Gričar (Klub zmajarjev Maribor), ki je bil do takrat po svetovni FAI lestvici na odličnem 14. mestu. Dosegel je odlično 3. mesto.

To je bila najdaljša preizkušnja z jadralnimi zmaji kadarkoli postavljena na svetovnih prvenstvih, dolga 286 km v eno smer. Izjava Primoža Gričarja po tekmi: »...V cilj, ki je bil na višini 1300 m, smo prileteli izredno tesno, odločale so sekunde. Race je odločil tako: Mario Alonzi, Choiech, Gričar, Durand. Glavna grupa je sledila čez 10 minut, celo pot jih nismo videli.« (http://www.paragliding-slovenia.si/index.php?id=news&op=news_show_category&idc=2&st=120; ogled 18. 4. 2021)

17. svetovno prvenstvo, Laragne, Francija, 23. junija–3. julija 2009 Slovenska reprezentanca: Primož Gričar, Peter Kejžar, Franc Peternel iz Let Škofja Loka ter **Alan Sattler in Stanislav Galovec iz DPL Posočje**. Dosegla je 8. mesto ekipno. Premagala je nekaj favoritov, kot so bili Nemci, Japonci, Španci. Edini davek za odlično, če ne celo fascinantno letenje, je bil nekaj zlomljenih cevi. Še nekatere uvrstitve: 17. Primož Gričar, 34. Peter Kejžar, 51. Franc Peternel (<http://www.paraglidin-g-slovenia.si/forum/viewtopic.php?f=15&t=4179>; ogled 18. 4. 2021).

Predsvetovno prvenstvo v hitrostnih preletih z zmaji, Monte Cucco, Italija 2010 Dober rezultat je dosegel Primož Gričar (<https://www.gore-ljudje.si/do-4500-metrov-nad-zemljo>).

18. svetovno prvenstvo, Sigilla (Italija), 2011 Tekmovanje je potekalo v majhni vasi Siggilla ob vznožju gore Monte Cucco.

Slovenska ekipa se je uvrstila na 10. mesto. Posamične uvrstitve: Primož Gričar (že pol leta vodilni na FAI 1 lestvici) je bil tretji, 76. Franc Peternel (Let Škofja Loka), **40. Matjaž Klemenčič (prvič član državne reprezentance), 58. Alan Sattler, 107. Iztok Jarc (vsi trije DPL Posočje)** in 103. Jože Frim (Slov. Konjice) (Iztok Jarc: Volo libero - Italia. Ikar, oktober 2011, str. 6–9).

19. svetovno prvenstvo, mestece Forbes, New south Wales (Avstralija), 6. januarja 2013

Tekmovanja sta se udeležila Primož Gričar (Let Škofja Loka), ki je v skupni uvrstitvi zasedel odlično 7. mesto in **Matjaž Klemenčič (DPL Posočje)**, ki je po prvih dveh neuspešnih dnevih ugotovil letalsko tehniko, ki velja na avstralski ravnini in si priletel 38. mesto. (http://www.paragliding-slovenia.si/index.php?ind=news&op=news_show_category&idc=2&st=15; ogled 18. 4. 2021; Ikar, 3/2013)

20. svetovno prvenstvo, Mehika, 2015; slovenska reprezentanca ni nastopila (Poročilo o delu zmajarske sekcije pri ZLS za leto 2014).

21. svetovno prvenstvo v Braziliji, 2017

Slovenki zmajarji se ga zaradi oddaljenosti niso udeležili.

Predsvetovno prvenstvo v letenju z zmaji, Tolmezzo (Italija), 2018
Edini zastopnik Slovenije je bil Matjaž Klemenčič, DPL Posočje. Naslednje leto je o tej tekmi povedal: »Sam sem teren preveril že na predsvetovnem tekmovanju leta 2018. Takrat sem, kot edini zastopnik Slovenije nekako preživel tekmo, ki se je zapisala v zgodovino kot ena nevarnejših do sedaj.«

22. svetovno prvenstvo, Tolmezzo (Italija), 2019
Udeležba: 121 pilotov
DPL Posočje: 32. Matjaž Klemenčič, 62. Stanislav Galovec. Od slo-

venskih zmajarjev sta tekmovala še: 27. Franc Peternel in 102. Janez Grm.

Matjaž Klemenčič je bil imenovan v komisijo za načrtovanje dnevnih disciplin, v kateri sta bila še Peter Neuenschwander (Švica) in Glauco Pinta iz Brazilije.

Matjaž Klemenčič: »*Piloti so bili izjemno zadovoljni z izbiro disciplin, tako da sem vesel, da sem bil del ekipe, ki je uspela lansko klavarno tekmo popraviti do te mere, da so ljudje resnično uživali. Tekma mora biti varna, poštena in zabavna. Mislim, da nam je to uspelo.*«

23. svetovno prvenstvo, Kruševo (Makedonija), 2021
Neugodne epidemiološke razmere niso dovoljevale izvedbe tekmovanja.

EVROPSKA PRVENSTVA

Neuradno evropsko prvenstvo, Schwangau (ZR Nemčija), 19.–25. septembra 1977
Udeležba: 41 tekmovalcev iz 14 držav.
Uvrstitve Jugoslovancev: 22. Peter Soklič, 33. Tine Kos, 38. Stojan Smodej.

1. evropsko prvenstvo, Koessen (Avstrija), 2.–10. septembra 1978
Skupina šestih zmajarjev iz Posočja se je prvenstva udeležila kot gledalec. Dva od njih sta si zmaja tudi kupila.

2. evropsko prvenstvo, Koessen (Avstrija), 21.–29. junija 1980
Zmajarji iz Posočja niso tekmovali. Jugoslovanska reprezentanca je

pristala na devetem mestu. Izbrani so bili glede na rezultate na petih izbirnih tekmovanjih (Dolenjski list, 3. 7. 1980, str. 9).
Rezultati udeležencev: 17. Peter Soklič, 27. Tine Kos, 54. Stojan Smodej, 80. Tone Svoljšak, 85. Andrej Sotelšek.

3. evropsko prvenstvo, Millau, Francija, 25. avgusta–5. septembra 1982
Udeležba: 90 tekmovalcev iz 20 držav. **Udeležili so se ga kar štirje predstavniki DPL Posočje.**
Uvrstitve: **57. Ivan Konavec, 62. Ivan Brovč, 69. Franc Kuštrin in 82. Branko Klemenčič.**
Ivan Konavec je postavil osebni rekord 50 km preleta (Zmajarstvo na Tolminskem. Arhiv DPL Posočje). Reprezentanco sta sestavljala še

člana kluba Let Portorož Tine Kos in Viktor Vreš. Ekipno so bili deveti.
Pokrajina, kjer so leteli, je spominjala na naš Kras, letenje pa na ravninsko. Novost na tekmi je bilo fotografiranje določenih točk iz zraka, ki so jih morali preleteti. Sicer pa so fantje označili čas bivanja za naporen, saj so spali v šotorih in se sami oskrbovali. Prevoz je poravnala Zveza za tehnično kulturo Tolmin, ostale stroške pa so ob pomoči sponzorjev krili udeleženci sami.

Zasledili smo kritike o nezainteresiranosti Jugoslovanske zveze za tehnično kulturo in Zveze letalskih organizacij Slovenije za sofinanciranje udeležbe. Pri tem pa so mediji poudarjali, da so kljub odsotnosti dresov z jugoslovanskim grbom in skromnim bivalnim

razmeram v času tekmovalnih dni dostojno predstavljali domovino. To je bila prva tekma jugoslovanskih zmajarjev na tako visoki ravni (Alojz Zorjan, Zmajarji brez prave podpore).

4. evropsko prvenstvo, Vaga (Norveška), 27. julija–5. avgusta 1984
Jugoslovanska reprezentanca se prvenstva ni udeležila.

5. evropsko prvenstvo, Gyongyos (Madžarska), 7.–20. julija 1986
Zmajarji DPL Posočje na tem prvenstvu zaradi finančne nezmožnosti niso sodelovali.
Uvrstitve jugoslovanskih zmajarjev: 35. Bojan Marčič, 68. Tone Svoljšak, 69. Rado Kumar, 82. Ivo Volarič. Ekipno je bila Jugoslavija 17.

6. evropsko prvenstvo, Alpago (Italija), 1.–17. julija 1988
Komisija za prosto letenje pri ZLOS je na seji 3. marca 1988 odločila, da pošlje na prvenstvo ekipno sedmih pilotov.
Iz DPL Posočje je letel Ivan Brovč.
Udeležba: 107 tekmovalcev iz 22 držav.

Evropski prvak posamično in ekipno je bila Velika Britanija. (Ivan Brovč, gradivo za zbornik)

7. evropsko prvenstvo, Kranjska gora, 21. junija–8. julija 1990
Uvrstitev jugoslovanske reprezentance: Najboljšo jugoslovansko uvrstitev, 20. mesto, je dosegel Franc (Mišo) Peternel. Ekipno je bila Jugoslavija enajsta. Leteli so: **Ivan Brovč (DPL Posočje)**, Bojan Marčič (ZK Maribor), Franc

Peternel, Roman Tomat in Roman Colner (Let Škofja Loka), Andrej Mravlje (Delta klub Ljubljana).
Udeležba: 110 tekmovalcev oz. 22 ekip iz 23 držav.
Startna mesta: Organizator je razdelil tekmovalce v dve skupini. Tekmovalci so startali z Vitranca nad Kranjsko goro, s Krvavca in s Kobale nad Tolminom. Po predtekmovanju (23. do 28. junija 1990) se je v finale uvrstilo 44 tekmovalcev, od Jugoslovancev le Franc Peternel. Tekmovanje je bilo zelo kvalitetno, leteli so kar devet dni, kar je bilo za evropske razmere izredno veliko.
Evropski prvak: že tretjič Anglež John Pendry.
Thomas Suchanek je na prvenstvu dosegel nov jugoslovanski rekord v prostem preletu: Kranjska gora–Spodnja Polskava v dolžini 145,7 km. Sponzor naših tekmovalcev je bila tovarna Metka iz Celja, ki jih je opremila z zelo kvalitetnimi kombinizoni, Fructal pa je prispeval tolažilne nagrade. (Gorenjski glas, 3. 7. 1990, str. 11; Gorenjski glas, 10. 7. 1990, str. 10; Krila, 4/1990, str. 11, 12)

Ni podatkov o udeležbah na evropskih prvenstvih v letih 1992, 1994, 1996, in 2000!

11. evropsko prvenstvo v prostem letenju z zmaji, Brezno in Podbrezova (Slovaška, v osrčju Nizkih Tater), 1998
Slovenska reprezentanca je bila najboljša na evropskih tekmovanjih doslej, ekipno šesta.
Udeležba: 14. Franc Peternel, 20. Marjan Brglez, Peter Križnar, Jože Simončič; DPL Posočje v reprezentanci ni imelo predstavnika. Zlato Vanič je bil član mednarodne tekmovalne žirije.

13. evropsko prvenstvo Radovljica, 23. junija.–5. julija 2002
V ekipi ni bilo predstavnika DPL Posočje, saj je Ivan Brovč zaradi nesrečnih naključij izpadel iz reprezentance. Kljub temu je bil zadovoljen, da je lahko v obtekmovalnem času letel z najboljšimi v Evropi.
Od slovenskih zmajarjev so tekmovali: Franc Peternel, Peter Kejžar, Matjaž Čater (vsi trije Let Škofja Loka), Marjan Brglez (Kal Sl. Konjice), Alan Sattler (še Krasški zmajarji) in Primož Gričar (Maribor). Najboljši med njimi je bil Franc Peternel na 28. mestu.
Organizator: Letalska zveza Slovenije in Delta klub Ljubljana.
Vzletišča: Karavanke (Krvavec), Vipavska dolina (Kovk) in najatraktivnejše Julijci (Kobala).
Udeležba: 130 tekmovalcev iz 24 držav; (Deželne novice – glasilo občine Radovljica, julij 2002, str. 13).
Vodja evropskega tekmovanja in vodja slovenskega tabora Andrej Mravlje: »*Franc Peternel je bil od leta 1992 v slovenskem prostoru nepremagljiv. Naše uvrstitve na evropskih prvenstvih so primerne glede na to, da se naši zmajarji s tem športom ukvarjajo amatersko. Vsi ostali tekmovalci so profesionalci in letijo tudi po 300 dni na leto.*« (<https://www.dnevnik.si/25452>; ogled 10. 2. 2002; <https://www.sta.si/654660/zacenja-se-evropsko-zmajarsko-prvenstvo>; ogled 10. 2. 2002)

14. evropsko zmajarsko prvenstvo, Francija, 2004
Ni podatkov!

15. evropsko prvenstvo, Učka (Hrvatska), 2006
Odlično 3. mesto je dosegel Primož Gričar (Klub zmajarjev Maribor).

Predevropsko prvenstvo v hitrostnih preletih z jadralnimi zmaji, Greifenburg (Avstrija), 16.–24. junija 2007
Iz DPL Posočje sta se prvenstva udeležila: Alan Sattler (80.) in Matjaž Klemenčič (88.).

Najboljši slovenski zmajar je bil Primož Gričar na drugem mes-
tu (Ikar, februar 2008).

Uvrstitve ostalih udeležencev:
24. Franc Peternel, 71. Matjaž Čater, 72. Peter Kejžar, 78. Iz-
tok Jarc, 123. Radovan Bavdek in
129. Andrej Mravlje (Ikar, 8/2007,
str. 15 in ([http://www.paraglid-
ing-slovenia.si/index.php?id=news&op=news_show_cate-
gory&idc=2&st=135](http://www.paraglid-ing-slovenia.si/index.php?id=news&op=news_show_category&idc=2&st=135))).

Prvenstvo je štel tudi za dr-
žavno prvenstvo Slovenije.

**16. evropsko prvenstvo v Gre-
ifenburgu (Avstrija), 7.–22.
junija 2008**

Slovenka reprezentanca Primož
Gričar, Franc Peternel, Peter Kej-
žar, Matjaž Čater (vsi Let Škofja
Loka) in **Matjaž Klemenčič (DPL
Posočje)** je zasedla 7. mesto.

Uvrstitve: posamično: 19. Primož
Gričar, 24. Franc Peternel, 35. Pe-
ter Kejžar, 68. Matjaž Čater, **71.
Matjaž Klemenčič.**

Vreme: prvenstvo je zaznamovalo
zelo slabo vreme, saj je v 14 dneh
dovolilo le štiri tekmovalne preiz-
kušnje.
Udeležba: 90 pilotov in 9 pilotk.
(Ikar, dec/2008, str. 5; [https://
www.dnevnik.si/328460](https://www.dnevnik.si/328460)).

**17. evropsko prvenstvo, Ager
(Španija), 8.–24. julija 2010**

Slovenska reprezentanca na pr-
venstvu in uvrstitve: posamično:
**70. Alan Sattler in 27. Matjaž Kle-
menčič (oba iz DPL Posočje), 23.**
Franc Peternel in 6. Primož Gričar

(oba iz Let Škofja Loka). Stanisla-
vu Galovcu je udeležbo preprečila
poškodba.

Slovenija: ekipno: deveta.

Udeležba: 83 tekmovalcev.

Udeleženci iz Slovenije so tek-
mo označili kot dobro pripravljeno,
k čemur je prispevala predvsem
strokovnost organizatorja. (Matjaž
Klemenčič, Ikar, 8/2010); [http://
naughtylawyertravels.blogspot.
com/](http://naughtylawyertravels.blogspot.com/) [http://corinnaflies.blogspot.
com/http://jonnydurand.blogspot.
com/](http://corinnaflies.blogspot.com/http://jonnydurand.blogspot.com/)).

**18. evropsko prvenstvo,
Kyseri (Turčija),
23. avgusta–3. septembra
2012**

Uvrstitev predstavnikov DPL Po-
sočje: posamično: **11. Stanislav
Galovec, 30. Alan Sattler, 36. Ma-
tjaž Klemenčič.**

Drugi slovenski predstavniki: po-
samično: 3. Primož Gričar in 10.
Franc Peternel (Let Škofja Loka),
29. Jože Frim (Kal Sl. Bistrica).

Ekipna uvrstitev slovenske repre-
zentance: odlično 2. mesto!

Udeležba: 17 držav.

Vreme: Kot je zapisal Stanislav
Galovec, so vsak dan poročali:
»Danes bo sončno in ne pričakuje-
mo nastanka oblakov.« Tako je tudi
bilo!

Dvanajst letalnih dni (od tega
devet tekmovalnih) je minilo v
znamenju prijetnega druženja
med piloti, brez večjih poškodb in
nesreč (Stanislav Galovec, Krila
12/2012).

**19. evropsko prvenstvo
v Španiji, 2014**

Zaradi težav španskih organiza-
torjev je bilo evropsko prvenstvo
v prostem letenju z zmaji za leto
2014 odpovedano. (Igor Mušič:
Križa redči tekme. ([\[primorske.si/2014/04/18/križa-
redci-tekme\]\(http://primorske.si/2014/04/18/križa-redci-tekme\); ogled 13. 4. 2021\)](http://www.</p>
</div>
<div data-bbox=)

**Predevropsko tekmovanje v
letenju z jadralnimi zmaji,
Kruševo (Makedonija), 2015**

Skupno število udeležencev tek-
movanja: 58

Tekma je štela tudi za državno pr-
venstvo Slovenije. Na tekmovanje
se je odpeljalo sedem slovenskih
zmajarjev.

Uvrstitve: 19. Franc Peternel, **23.
Stanislav Galovec (DPL Posočje),**
27. Peter Kejžar (Ikar, 9/2018).

**20. evropsko prvenstvo,
Litva, 28. junija–? 2016**

DPL Posočje ni imelo predstavi-
ka.

**21. evropsko prvenstvo,
Kruševo 8.–21. julija 2018**

**Od DPL Posočje sta sodelovala
sta Stanislav Galovec in Matjaž
Klemenčič.**

Med 77 tekmovalci je bil najboljši
slovenski zmajar Franc Peternel
na 29. mestu. Tekmovali so še Pe-
ter Kejžar (Let Škofja Loka) in Ja-
nez Grm (KAL Sl. Bistrica). Med 19
ekipami so bili slovenski zmajarji
na 10. mestu (Ikar 9/2018).

**22. evropsko prvenstvo,
Kruševo (Makedonija), 2020**

Prvenstvo so preprečile korona
razmere.

Aeros Winter Race je mednarodno
tekmovanje jadralnih zmajarjev v
preletih, s katerim se od leta 2010
pričenja zmajarska sezona v Evro-
pi. Tradicionalno poteka v Vipavski
dolini z vzletišč Lijak in Kovk. Več
kot 90 procentov tekmovalcev pri-
haja iz tujine.

Pogoje, ki dovoljujejo tekmo v
tem času, je pred tekmo leta 2017
nazorno opisal Matjaž Klemenčič
iz DPL Posočje: »Prav zaradi izje-
mih razmer nad našo dolino lah-
ko tu pripravimo sploh prvo tekmo
v Evropi v sezoni. Kot vidite imamo
tukaj ne le pomladno, ampak že
skoraj poletno vreme, kar pomeni,
da se vzgorniki že dovolj zgodaj v
letu začnejo prav tukaj dogajati in
zmajarji to lahko izkoristimo.«

In udeleženka tekme iz Nem-
čije: »Pozitivno sem presenečena
nad odličnimi možnostmi za lete-
nje. /.../ Sploh, ko sem se dvignila
2500 metrov visoko in na eni strani
občudovala sinje Jadransko morje,
na drugi strani pa bele, še s snegom
pokrite vršace.« (Jadralni padalci
in zmajarji – (še) neizkoriščena tu-
ristična tržna niša; [https://www.
rtvslo.si/lokalne-novice/gorisko/
jadralni-padalci-in-zmajarji-se-
-neizkoriscena-turisticna-trzna-
-nisa/419039](https://www.rtv-slo.si/lokalne-novice/gorisko/jadralni-padalci-in-zmajarji-se-neizkoriscena-turisticna-trzna-nisa/419039); ogled 17. 4. 2021)

**1. Aeros Winter Race,
Vipavska dolina,
9. 3.–14. marca 2010,
tekmovalni dnevi
12.–14. marca 2010**

Uvrstitve DPL Posočje: **7. Stani-
slav Galovec, 8. Matjaž Klemen-
čič, 21. Iztok Jarc.**

Druge slovenske uvrstitve: 2. Pri-
mož Gričar (Let Škofja Loka), 12.
Franc Peternel (Let Škofja Loka),

20. Marjan Brglez (Sl. Konjice).
Zmagovalna trojka: 1. Thomas We-
issenbrrger (Nemčija), 2. Primož
Gričar (Let Škofja Loka), 3. Elio Ca-
taldi (Italia).

Vodja tekmovanja: Ivan Brovč z
ekipo.

Udeležba: 37 tekmovalcev.

Startna mesta: Lijak, Kovk.

Vreme: Prve tri dni ni bilo mogo-
če leteti, nakar so trije dnevi rešili
tekmovanje.

Zanimivost: vse tri tekmovalne
dneve so zasedli prvo mesto slo-
venski zmajarji. Prvi dan **Stanislav
Galovec (DPL Posočje)**, drugi dan
istočasno Elio Cataldi in Franc Pe-
ternelj (Let Škofja Loka), tretji dan
Primož Gričar (Let Škofja Loka).

»Slovinci s tremi dnevnimi
zmagami, nepopisno! Matjaž se je
trudil z rezultati, jaz pa z zaključno
slovesnostjo. Navdušenju ni in ni
konca,« je zapisal Ivan Brovč. (Ikar,
5/2010; [http://awr.aeros.com.ua/
index.php/en/results-show](http://awr.aeros.com.ua/index.php/en/results-show); ogled
17. 4. 2021)

**2. Aeros Winter Race,
Vipavska dolina,
22.–27. februarja 2011,
tekmovalni dan
le 25. februar 2011**

Organizator: Let Škofja Loka.

Vodja: Ivan Brovč, DPL Posočje.

Lokacija: Ajdovščina (Lijak, Kobala).

Vreme: Vse dni je kazala zobe bur-
ja, tako da ni bilo možno izpeljati
zadostno število tekem.

Prvenstvo se je zaključilo kot ne-
veljavno.

Firma AEROS je kljub temu prispe-
vala polovične nagrade za najboli-
še: 1. Primož Gričar, 2. Edoardo
Guidiceandrea, 3. Franz Hermann
(Ivan Brovč, Ikar, 4/2011).

**3. Aeros Winter Race,
Vipavska dolina,
14.–17. marec 2012**

Uvrstitve DPL Posočje: **7. Stani-
slav Galovec, 10. Matjaž Klemen-
čič, 19. Alan Sattler, 20. Iztok Jarc.**
Druge slovenske uvrstitve: 5. Pri-
mož Gričar, 27. Marjan Brglez, 34.
Grm Janez, 38. Andrej.

Zmagovalna trojka: Christian Ci-
ech, 2. Thomas Weissenberger, 3.
Christian Zehetmair.

Udeležba: 60 pilotov iz Avstrije,
Italije, Nemčije, Belgije, Češke,
Madžarske, Litve, Poljske, Švice in
seveda iz Slovenije.

Glavni organizator: KJP Krok-
ar (Igor Eržen), DPL Posočje Tolmin
(Ivan Brovč z ekipo).

Vreme: precej burje. (Iztok Jarc,
Ikar, 4/2012; [http://awr.aeros.
com.ua/index.php/en/results-
show](http://awr.aeros.com.ua/index.php/en/results-show); ogled 17. 4. 2021)

**4. Aeros Winter Race,
Vipavska dolina,
15.–16. marca 2013**

Uvrstitve DPL Posočje: **2. Iztok
Jarc, 6. Alan Sattler, 14. Matjaž
Klemenčič.**

Druge slovenske uvrstitve: 10. Pri-
mož Gričar in 13. Janez Grm.

Rezultati skupno: 1. Ciech (Ita), 2. Iztok
Jarc (SLO), 3. Franc Peternel (SLO).
Udeležba: Uvrščenih je bilo 21
tekmovalcev. ([http://awr.aeros.
com.ua/index.php/en/results-
show](http://awr.aeros.com.ua/index.php/en/results-show); ogled 17. 4. 2021)

**5. Aeros Winter Race,
Vipavska dolina,
19.–21. marca 2014**

Uvrstitve DPL Posočje: **7. Matjaž
Klemenčič, 8. Iztok Jarc, 17. Alan
Sattler in 20. Stanislav Galovec.**
Druge slovenske uvrstitve: 6.

Franc Peternel, 9. Roman Colner, 26. Janez Grm, 27. Marjan Brglez. Zmagovalna trojka: 1. in 3. mesto sta zasedla Avstrijca Thomas Weissenberger in Joseph Salvenmoser, drugo pa Ukrajinec Oleg Bondarchuk. Udeležba: 38 pilotov iz osmih držav. Organizator: Klub Krokari Železniki in DPL Posočje. Vodja tekmovanja: Ivan Brovč z ekipo. Vreme: vremenske razmere so dovoljevale le discipline dolge okoli 80 km. Prvotno so planirali dolžine do 100 km. Od planiranih petih dni so leteli štiri. (Iztok Jarc, Ikar, 5/2014; Igor Mušič: Kriza rdeči tekme. PN, 18. 4. 2014).

6. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 11.–14. marca 2015

Uvrstitve DPL Posočje: **8. Matjaž Klemenčič, 16. Iztok Jarc, 29. Alan Sattler.** Druge slovenske uvrstitve: 6. Franc Peternel, 37. Janez Grm, 39. Jože Frim, 44. Marjan Brglez. Zmagovalna trojka: 1. Primož Gričar (Ger) 2. Anton Maroder (Ita), 3. Elico Cataldi (Ita). Udeležba: uvrščenih je bilo 50 tekmovalcev. Organizator: Ivan Brovč z ekipo. (<http://awr.aeros.com.ua/index.php/en/results-show>; ogled 17. 4. 2021)

7. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 18.–19. marca 2016

Uvrstitev DPL Posočje: *posamično*: **3. Matjaž Klemenčič.** Druge slovenske uvrstitve: 27. Davide Finzi in 50. Janez Grm. Zmagovalna trojka: 1. Primož Gričar (živi v Nemčiji in tekmuje za

to državo), 2. Mišo Franc Peternel (Let Škofja Loka), 3. **Matjaž Klemenčič (DPL Posočje).** Organizator: Ivan Brovč z ekipo. Udeležba: 66 tekmovalcev; prijavljeni najboljši piloti. Vzletna mesta: Lijak, Kovk. Vreme: prva dva dneva burja, izvedena le dva tekmovalna dneva. Izjava Ivana Brovča ob podelitvi: »Rezultati so neverjetni in neponovljivi! Zmagovalna kombinacija, ki si jo lahko samo želiš!« (Ivan Brovč, Ikar 5/2016; <http://awr.aeros.com.ua/index.php/en/results-show>; ogled 17. 4. 2021)

8. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 29. marca–1. aprila 2017

Uvrstitve DPL Posočje: **7. Matjaž Klemenčič, 10. Stanislav Galovec.** Druge slovenske uvrstitve: 21. Davide Finzi, 41. Janez Grm, 53. Zdravko Uhan in 57. Jože Frim. Zmagovalna trojka: 1. Thomas Weissenberger, 2. Balazs, Franc Peternel. Organizator: Let Škofja Loka v sodelovanju z DPL Posočje. Vodja tekmovanja: Ivan Brovč. Udeležba: 59 uvrščenih; sicer na startni listi več kot sto zmajarjev. Vreme: lepo; prvič v zgodovini tega tekmovanja odleteli vse štiri načrtovane etape. (<http://awr.aeros.com.ua/index.php/en/results-show>; ogled 17. 4. 2021); Jadralski padalci in zmajarji – (še) neizkoriščena turistična tržna niša).

9. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 23.–24. marca 2018

Uvrstitve DPL Posočje: **5. Matjaž Klemenčič, 21. Stanislav Galovec;** Druge slovenske uvrstitve: 21. Franc Peternel, 35. Janez Grm, 36. Jože Frim in 47. Zdravko Uhan.

Zmagovalna trojka: 1. Klauss Kajo (Nemčija), 2. Neuenschwander Marco, 3. Laurenzi Marco (Ita). Udeležba: 48 uvrščenih iz devetih držav; (<http://awr.aeros.com.ua/index.php/en/results-show>; ogled 17. 4. 2021). Organizator: Društvo Polet Šenčupert. Vodja: Ivan Brovč. Vreme: spremenljivo; od predvidenih štirih dnevnih etap so izvedli le dve (<http://awr.aeros.com.ua/index.php/en/results-show>; ogled 17. 4. 2021).

Med proizvajalci je prevladala firma Aeros, saj so si z njihovim zmajem Aeros Combat 12.4 tekmovalci piloti prileteli prvi dve mesti. Te vrste zmaji imajo najmanjšo kvadraturu v konkurenci in zato nimajo težav pri dviganjih. Prav tako so med najboljšimi v doletu. V preteklem letu je bila s tem zmajem dosežena zmaga na svetovnem prvenstvu v Braziliji (Ivan Brovč, Ikar, 9/2018).

10. Aeros Winter Race, Vipavska dolina, 22. marca 2019

Zmajarjev DPL Posočje ni bilo na startu. Prvi trije: 1. Primož Gričar, 2. Marco Laurenzi (Ita), 3. Davide Guiducci (Ita). Udeležba: 53 tekmovalcev (<http://awr.aeros.com.ua/index.php/en/results-show>; ogled 17. 4. 2021) Organizator: Let Škofja Loka. Vodja: Ivan Brovč.

20. Aeros Winter Race

Tekmovanje Aeros Winter race 2020 je bilo zaradi pandemije COVID-19 preklicano. Skoraj vsa dovoljenja so bila že pridobljena, zataknilo se je le pri okoljevarstvenem. (<http://awr.aeros>.

com.ua/index.php/en/news; ogled 20. 2. 2021).

21. Aeros Winter Race

Tudi v letu 2021 zaradi trenutnih epidemioloških razmer tekme Aeros Winter Race 2021 ni bilo. Organizator je povabil pilote na poletno tekmo Kobala Open.

